

Brüssel, 3.6.2026
SWD(2026) 206 final

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT

2026. aasta riigiaruanne – Eesti

järgmise dokumendi juurde:

Soovitus: NÕUKOGU SOOVITUS,

mis käsitleb Eesti majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

{COM(2026) 206 final}

Estonia

2026 Country Report

MAJANDUSARENG JA PEAMISED POLIITILISED VÄLJAKUTSED

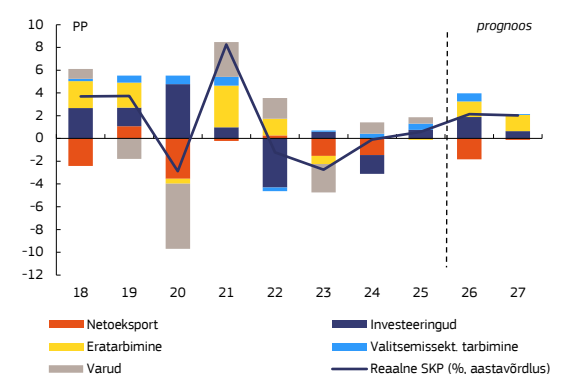
Sisenõudlusest ja varudest tulenev mõõdukas taastumine on geopoliitiliste probleemide tõttu löögi all

Eesti majanduskasvu pärsvivad suur geopoliitiline ebakindlus ja nõrk välisõudlus koos püsivalt kõrge inflatsiooniga. Pärast mõnda aastat kestnud majanduslangust ja seisakut kasvas Eesti majandus 2025. aastal tagasihoidlikult (0,6%). Viimaste aastate pingelise geopoliitilise olukorra tõttu on erasektor investeeringuid edasi lükanud. Avaliku sektori kulutused on kasvanud, eelkõige kaitsevaldkonnas, kuid suurem osa neist kulutustest läheb impordile ega elavda seega sisemajandust. Samal ajal mõjutas Eesti eksporti peamiste kaubanduspartnerite (Rootsi, Soome ja Saksamaa) majanduse nõrkus. 2025. aastal tõukas seega majanduskasvu tagant sisenõudlus, s.t avaliku sektori kulutused, investeeringute mõningane taastumine ja varude kogunemine. Netoeksporti mõju majanduskasvule oli negatiivne, kuid väheoluline. Inflatsioon on Eestis viimastel aastatel olnud kõrge ja oli 2025. aastal endiselt 4,8%, kusjuures ligikaudu poole sellest põhjustasid maksutõusud ja uued maksud⁽¹⁾. 2026. aastal peaks inflatsioon aeglustuma, kuna maksumõju peatub, kuid Lähis-Ida sõjast tingitud energiahindade tõus võib seda protsessi kahjustada.

Riigisiselt aeglustasid reaalkasvu nominaalpalkade kiire tõus, suurem võlakoormus ja negatiivsed meeleolud. Eesti konkurentsivõimet vähendas suur

palgatõus, mis järgnes energiaga seotud inflatsioonišokile pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse. Laenumahu kasv on aeglustunud, kuna EKP kõrgemad baasintressimäärad mõjutavad otseselt intresse (mis on peamiselt ujuvad). Kodumajapidamistel kulub seega rohkem sissetulekust võla teenindamisele ning see on viimastel aastatel vähendanud eratarbimist. Madalamad intressimäärad hakkasid võlakoormust leevendama ja laenugevust elavdama alles 2025. aasta teises pooles. Suure ebakindluse tingimustes jäävad tarbijate meeleolud pessimistlikuks ning avaldavad negatiivset mõju jaemüügikulutustele.

Joonis 1.1. SKP reaalkasv ja selle komponendid

Allikas: AMECO andmebaas

Eesti majanduse reaalkasvuks 2026. aastal prognoositakse 1,6%. Enne Lähis-Ida konflikti on majandus kiiremini kasvama hakanud tänu eelarvereformidele, mis suurendasid reaalselt kasutatavat tulu, ja soodsamatele rahastamistingimustele, mille eesmärk oli soodustada investeeringuid. Alates konflikti puhkemisest on eratarbimise väljavaated muutunud tagasihoidlikumaks, samal ajal kui geopoliitilised probleemid pärsvivad erainvesteeringuid ja eksporti. Ühtlasi prognoositakse nüüd energiahinnakriisi ja selle võimaliku ülekanduva mõju tõttu kiiremat inflatsiooni, mis peaks 2026. aastal olema keskmiselt 4,4%.

(1) Eesti Panga hinnang.

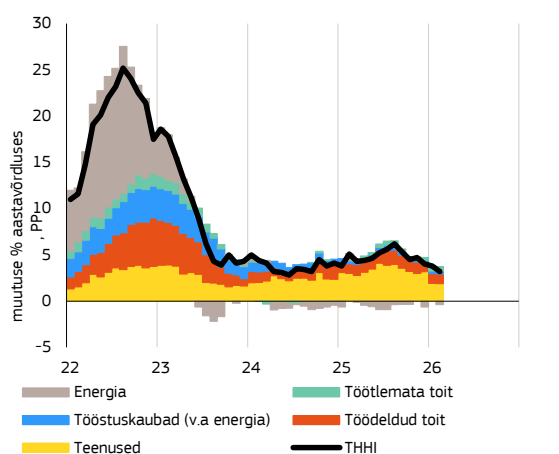
ÜRO kestliku arengu eesmärgid

Ehkki Eesti tulemused on üle ELi keskmise ja paranevad mitme kestlikkusega seotud eesmärgi puhul (eesmärgid 2, 6, 7, 11 ja 15), tuleb mõne eesmärgi puhul veel ELi keskmisele järele jõuda (eesmärgid 9, 12, 13 ja 14).

Riigi tulemused kestliku arengu eesmärkidega seotud konkurentsivõime valdkonnas on ebaühtlased. Ühest küljest on hariduse kvaliteet (eesmärk 4) üle ELi keskmise ja paraneb, mida näitab täiskasvanute suurem osalemine õppes. Teisest küljest on inimväärse töö ja majanduskasvu näitaja (eesmärk 8) alla ELi keskmise ning Eesti eemaldub eesmärkidest, nagu näitab stagneeruv reaalne SKP elaniku kohta. Tööstuse ja innovatsiooni näitaja (eesmärk 9) on alla ELi keskmise, kuid paraneb; selle näiteks on teadus- ja arendustegevuse osa kasv sisemajanduse kogukulutustes.

17st kestliku arengu eesmärgist kaheksa puhul jääb riik alla ELi keskmise. Lisaks eespool käsitletud kestliku arengu eesmärkidele 8 ja 9 on need seotud tervise (eesmärk 3), soolise võrdõiguslikkuse (eesmärk 5), vastutustundliku tarbimise ja tootmise (eesmärk 12), kliimameetmete (eesmärk 13), ookeani- ja mereökosüsteemide (eesmärk 14) ja isikliku julgeolekuga (eesmärk 16) (vt 15. lisa).

Joonis 1.2. THHI jaotus 2022–2026

Allikas: Eurostat

Tööturg on hästi kohanenud, kuid struktuurset probleemi püsivad

Tööturg kohaneb majanduskasvu tsükliga, kuid seisab silmitsi struktuursete probleemidega, nagu elanikkonna vananemine, oskuste nappus ja suur noorte töötus. Pärast pikaajalist majanduslikku nõrkust tõusis töötuse määr 2025. aasta alguses 8,6%ni, kuid langes 2025. aasta lõpus 6,4%ni samal ajal väiksema tööjõu osalemise ja esimeste majanduse elavnemise

märkidega. Selle muutusega kaasnes eelmiste aastatega võrreldes aeglasem palgakasv (6 % aastas) ja väiksem vabade töökohtade arv. Töötuse vähenemine on positiivne, kuid esineb mitmeid struktuurset probleeme. Tööjõud on elanikkonna vananemise tõttu vähenemas ning ukrainlaste sissevool on seda suundumust muutnud vaid ajutiselt. Ajalooliselt on teataval määral tasakaalustavaks teguriks olnud väga kõrge tööjõu osalemise määr, sealhulgas naiste suur osalemine (kuigi sooline palgalõhe on ELi üks suuremaid). Endiselt on puudus teatavate kutsealade esindajatest, eelkõige tervishoiutöötajatest ning matemaatika, teaduse, tehnoloogia ja inseneeria (MATI) valdkonna spetsialistidest ning õpetajatest. Piirkondlikud erinevused (eelkõige Ida-Virumaal) on märkimisväärsed, kusjuures mõnes piirkonnas esineb keelebarjäär ja struktuurset suur tööpuudus. Noorte töötus on tõusuteel (üle 20 %), nagu ka nende noorte osakaal, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (vt 11. lisa).

Riigi rahandus on kaitse- ja sotsiaalkulutuste tõttu üha suurema surve all

2025. aastal esitati Eestile riigipõhised soovitud laiendada maksubaasi ja tagada kuluvajaduste, sealhulgas kaitsevaldkonna ning tervishoiu ja pikaajalise hoolduse kestlik rahastamine.

Aastatel 2024–2027 suurendatakse alkoholi-, tubaka- ja energiakaupade aktsiisimäärasid igal aastal veelgi⁽²⁾. 2025. aastal tõsteti üksikisiku ja äriühingu tulumaksu määra (mõlemad 20 %-lt 22 %-le). 2026. aastal tõsteti üksikisiku ja äriühingu tulumaksu määra oodatav tõus 24 %-le. Krediidiasutuste avansilise tulumaksu määr tõsteti aga 14 %-lt 18 %-le. 2025. aastal kehtestati uus mootorsõidukimaks. 2025. aasta juulis tõsteti käibemaksumäär 22 %-lt 24 %-le ning tõsteti ka vähendatud käibemaksumäärasid majutusteenustele (9 %-lt 13 %-le) ja ajakirjandusväljaannetele (5 %-lt 9 %-le). Alates 2025. aastast toimub maamaksu ülespoole korrigeerimine. Nendele jõupingutustele vaatamata on Eesti maksubaas endiselt kitsas ning sõltub suurel määral tööjõu- ja tarbimismaksudest. Prioriteetsete kuluvajaduste, eelkõige kaitse- ja sotsiaalpoliitika kestliku rahastamise tagamiseks on vaja uusi tulusid suurendavaid või kulusid vähendavaid meetmeid.

Valitsemissektori eelarve puudujääk tõusis 2025. aastal 2,0 %ni SKPst ning prognooside kohaselt tõuseb veelgi. 2025. aastal jäi eelarvepuudujääk madalale tasemele tänu: i) üksikisiku tulumaksu ja äriühingu tulumaksu määrade tõstmisele 22 %-le; ii) käibemaksumäära tõstmisele 24 %-le, iii) uuele mootorsõidukimaksule; ning iv) paremale maksukogumisele majanduse elavnemise ajal. Prognooside kohaselt suureneb eelarvepuudujääk 2026. aastal aga

4,5 %ni SKPst⁽³⁾. Tulusid mõjutab üleminek ühtsele maksusüsteemile, millega tõstetakse maksuvaba tulu määr 700 euronni kuus. See meede toob kaasa tulude märkimisväärse vähenemise, ehkki parandab tööstiimuleid, sest kaotab praeguse maksuküüru (vt 2. ja 3. lisa). Kulud peaksid suurenema peamiselt kaitsekulutuste tõttu. Valitsemissektori võlg oli 2025. aastal 24,1 % SKPst ja peaks 2026. aastal suurenema 26,9 %ni. See on tingitud kavandatud suuremate avaliku sektori kulutustest, eelkõige kaitsekulutustest.

Näib, et Eesti täidab oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavast tulenevaid kohustusi. Eesti võttis oma 2025.–2029. aasta keskpika perioodi kavas kohustuse piirata kulude kasvu, et hoida eelarvepuudujääk 2029. aastaks tunduvalt alla 3 % SKPst ja valitsemissektori võlg alla 60 % SKPst (vt 2. lisa). Selle kohustuse täitmist võivad kahjustada prognoositust väiksem majanduskasv, mille tulemuseks on väiksemad eelarvetulud, ja taganemine teatavatest tulusid suurendavatest otsustest. Kulude poolel võib selle kohustuse täitmist kahjustada kasvav kulusurve, näiteks kaitsekulutuste kavandatud suurenemine. Need ületavad juba 2026. aastal 5 % SKPst.

Kulude poole eelarvesurve kasvab. Eesti eelarvestrateegia⁽⁴⁾ kohaselt peaksid sotsiaalkulud (sealhulgas sotsiaal- ja muud toetused, rahastatavad sotsiaalmaksud ja töötuskindlustusmaksed) suurenema aastatel 2025–2029 ligikaudu 1 miljardi euro võrra. Neile järgnevad tervishoiu- ning julgeoleku- ja kaitsekulud, mis peaksid suurenema vastavalt peaaegu 480 miljoni ja 560 miljoni euro võrra. Selle suundumuse tasakaalustamiseks on löögi all teatavad kuluvaldkonnad, näiteks peretoetused. Alates 2026. aastast on vanemahüvitiste maksimummäär vähendatud kolmelt keskmiselt kuupalgalt kahele, kuid progresseeruvust ei ole ette nähtud.

Suurenenud julgeolekuvajaduste tõttu kasvavad kaitsekulutused, mida

⁽²⁾ Selleks et aidata toime tulla Lähis-Ida konfliktist tulenevate kõrgete energiahindadega, otsustas valitsus lükata 2026. aastaks ette nähtud energiaaktsiisi (kütus ja elekter) määrade tõstmise edasi 2027. aastasse.

⁽³⁾ Komisjoni 2026. aasta kevadprognoos.

⁽⁴⁾ [Riigi eelarvestrateegia | Rahandusministeerium](#).

toetatakse ELi vahenditest. Et Eestil oleks võimalik suurendada avaliku sektori kaitsekulutusi, on nõukogu aktiveerinud Eesti puhul riikide vabastusklausli⁽⁵⁾. Kaitsekulutused suurenesid 2 %-lt SKPst 2021. aastal 4,2 %ni SKPst 2025. aastal ja peaksid 2026. aastal jõudma 5,0 %ni SKPst. Koosseisu vaadates kasvab kaitseinvesteeringute osakaal kaitsekulutustes ligikaudu 32 %-lt 2026. aastal umbes 50 %ni. Seoses ELi rahastamisega leppis nõukogu 2026. aasta veebruaris kokku, et Eestile tehakse Euroopa julgeolekumeetmete rahastamisvahendi raames kättesaadavaks kuni 2,3 miljardi euro (5,9 % SKPst) suurune laen⁽⁶⁾ kaitseprojektide rahastamiseks aastatel 2026–2030. 2026. aastal lisas Eesti oma ühtekuuluvusprogrammi kaks uut erieesmärki, mis on mõeldud julgeoleku ja kaitse tugevdamiseks. Mõlemad eesmärgid seavad esikohale uue kaitsevõime kahesuguse kasutuse ja nende kogusumma on peaaegu 386 miljonit eurot. Lisaks eraldatakse piirihalduse ja viisapoliitika rahastust⁽⁷⁾ kokku 170 miljonit eurot Venemaa ja Valgevenega piirnevate liikmesriikide toetamiseks seiresüsteemide, telekommunikatsiooni ja droonitõrjevõime ajakohastamisel. Lisaks nendele jõupingutustele pakuvad ELi kosmose- ja turvalise ühenduvuse programmid turvalisi ja vastupidavaid kosmosepõhiseid teenuseid, mis toimivad tõhusalt eri keskkondades.

Suurenenud kulude katmiseks on vaja uusi tuluallikaid. Eesti tulude struktuur põhineb peamiselt tööjõu- ja tarbimismaksudel, mis moodustasid 2024. aastal 90 % kogu maksutulust (vt 3. lisa). Eelkõige tarbimismaksude osakaal ületab märgatavalt ELi keskmist. Sõltuvus tarbimismaksudest eeldatavasti üksnes suureneb, kuna harilikku käibemaksuäära

⁽⁵⁾ Riikide vabastusklausli aktiveerimine annab liikmesriikidele eelarvelise paindlikkuse suurendada kaitsekulutusi, ilma et seda oleks vaja kohe rahastada kulukärbete või tulude suurendamise meetmetega. Paindlikkus annab liikmesriikidele piisavalt aega suuremate kaitsekulutuste mahutamiseks riigieelarvesse.

⁽⁶⁾ [Rakendusotsus – EL – 2026/407 – ET – EUR-Lex.](#)

⁽⁷⁾ [Teatis ELi idapoolsete piirkondade kohta, mis piirnevad Venemaa, Valgevene ja Ukrainaga.](#)

tõsteti 2025. aastal teist aastat järjest (24 %-le). Keskkonnamaksud (2,6 % SKPst) ületavad juba samuti ELi keskmist. Praegu on omandimaksudel avaliku sektori tuludes väga väike osakaal. Kuigi Eesti viib praegu läbi uusi maa hindamisi, võiks eluhoonete maks parandada eelarve pikaajalist jätkusuutlikkust ja laiendada maksude kombinatsiooni. Lisaks võiks progresseeruvuse tagamiseks ette näha erisätted väikese sissetulekuga kodumajapidamiste jaoks.

Riigi rahanduse jätkusuutlikkust võiks parandada ka korrapärane avaliku sektori kulutuste läbivaatamine ja poliitika hindamine. Kulude läbivaatamisi on tehtud alates 2017. aastast, kuid mitte järjepidevalt ja põhjalikult (vt 2. lisa). Eesti lõpetas äsja komisjoni tehnilise toe instrumendi raames koolitusprojekti, mille eesmärk on paremini integreerida korrapärane kulude läbivaatamine ja poliitika hindamine keskpika perioodi eelarveraamistikku. Eestil võiks olla abi selle oskusteabe kasutamisest, et aidata leevendada eelarvesurvet ning suunata kokku hoitud vahendid ümber prioriteetsetesse valdkondadesse, nagu kaitse- ja sotsiaalpoliitika.

Piirkondlike erinevuste vähendamine konkurentsivõime, majanduskasvu ja vastupidavuse toetamiseks

Püsivad piirkondlikud erinevused takistavad lähenemist ja majanduskasvu. Eestit toovad ELi keskmisele lähemale endiselt peamiselt kaks suuremat linna – Tallinn ja Tartu (vt 18. lisa). Pealinnapiirkond (Põhja-Eesti, sealhulgas Tallinn) on ainus piirkond, mille sissetulekute tase on üle ELi keskmise, ülejäänud piirkonnad aga jäävad sellest tunduvalt allapoole. See näitab majandustegevuse, väärtuslike teenuste ja kvalifitseeritud tööjõu tugevat koondumist Tallinna ümbrusse. Teised piirkonnad peale pealinnapiirkonna seisavad silmitsi struktuursete probleemidega, mis on seotud hõreda ja väheneva rahvastiku ning ühenduvuspiirangutega. Need väljakutsed on

seotud institutsiooniliste teguritega, sest omavalitsuste fiskaalvõimekus on suhteliselt piiratud ja see omakorda piirab nende suutlikkust toetada kohalikku majandust ja osutada teenuseid kohalikele elanikkonnale. Samal ajal, kui riik loobub fossiilkütustest, toimuvad Ida-Viru maakonnas suured tööstuslikud ja majanduslikud muutused. Järkjärgulisel loobumisel põlevkivitööstusest seisab maakonna peamiselt vene keelt kõnelev elanikkond keelebarjääri tõttu silmitsi hariduse ja tööjõu liikuvuse takistustega. Kagu-Eesti, kus asub riigi suuruselt teine linn Tartu, hõlmab ka suurt osa Eesti kõige äärepoolsematest piirkondadest. Nagu ka muud Eesti äärealad ja maapiirkonnad, esineb neis probleeme seoses (digitaalse) ühenduvuse ja juurdepääsuga põhiliste avalikele teenustele, mis pärsib elanike võimalust jääda suurematest linnadest väljapoole. Ka investeerimis- ja innovatsioonitegevus on endiselt tugevalt koondunud Tallinnasse ja Tartusse, samal ajal kui välisinvestorite ja kohalike VKEde vahelised sidemed on piirkonniti ebaühtlased, muu hulgas piiratud rahastamisvõimaluste tõttu (vt 2. jagu). Eesti võiks saada kasu tugevamast kohapõhisest poliitika koordineerimisest, mis võiks toetada majanduse mitmekesistamist ja tugevdada struktuurse kohandamisega silmitsi seisvate piirkondade vastupidavust, ka idapiiril. Omavalitsustevahelise koostöö ja piirkondliku planeerimise suutlikkuse tugevdamine aitaks tagada avalike teenuste jätkusuutliku osutamise.

Eesti kui ELi idapoolsel välispiiril asuv riik seisab silmitsi lisaprobleemidega, mis pärsivad selle majandusliku ja sotsiaalse arengu väljavaateid⁽⁶⁾. Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu süvendab mõningaid olemasolevaid struktuurseid probleeme ning toob kaasa suurema julgeolekusurve, piiriülese majandustegevuse häired ja investeringute atraktiivsuse vähenemise ning piirab seega riigis veelgi

rahastamisvõimalusi. Inimeste ja elutähtsa taristu julgeolekuprobleemid nõuavad investeringuid elanikkonnakaitsesse, valmisolekusse ja sõjaväelisse liikuvusse. Eesti mõistab seda ja on märkimisväärselt suurendanud kaitsekulutusi. Need investeringud võivad tuua kahekordset kasu – lahendada julgeolekuprobleeme ja pakkuda võimalusi piirkondade majandusele –, kuid avaldavad ka täiendavat survet avalike teenuste rahastamisele.

Jõupingutused energiaga seotud majandusjulgeoleku probleemide lahendamiseks

Eesti seisab silmitsi mitme majandusjulgeoleku probleemiga, peamiselt energiasektoris. Eesti majandus on üks ressursimahukamaid ELis ning sõltub energianõudluse rahuldamisest seetõttu suurel määral fossiilkütuste impordist. Lisaks sellele on ta samal ajal järk-järgult lõpetamas omamaist põlevkivitootmist. Venemaa sissetung Ukrainasse ja sellele järgnenud sanktsioonid tõid kaasa suure energiahindade tõusu ja konkurentsisureve energiamahukates tööstusharudes. Eesti seisab silmitsi ka märkimisväärsete riskidega elutähtsa võrgutaristu füüsilisele julgeolekule olukorras, kus Venemaa varilaevastik on korraldanud hübriidrännakuid riigi merealuste kaablite vastu. Energiajulgeoleku suurendamiseks tehtavad jõupingutused hõlmavad Venemaa gaasiimpordi lõpetamist, alternatiivsetelt tarnijatelt pärit impordi laiendamist ning võrgutaristu vastupidavuse ja ühenduste tugevdamist. Lähis-Idas äsja alanud sõda toob aga esile Eesti sõltuvuse energiaimpordist. Energiajulgeoleku suurendamiseks on vaja täiendavaid investeringuid taastuvatesse energiaallikatesse, energia salvestamisse ja -tõhususse.

⁽⁶⁾ Komisjoni 2026. aasta [teatistes ELi idapoolsete piirkondade kohta, mis piirnevad Venemaa, Valgevene ja Ukrainaga](#), määratletakse idapoolsed piirialad NUTS 2 tasandi piirkondadena, mis asuvad geograafiliselt Venemaa, Valgevene või Ukraina lähedal. Eesti on liigitatud idapoolseks piirialaks.

Taaste- ja vastupidavuskava peamised saavutused

Eesti taaste- ja vastupidavuskava kogueelarve on **953 miljonit eurot**, mis vastab **3,0 %-le 2023. aasta SKPst**, ning selle eesmärk on toetada reforme ja investeeringuid, mis aitavad kaasa rohe- ja digipöördele, tugevdada majanduse vastupanuvõimet ja lahendada Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud pikaajalisi struktuurseid probleeme.

5. mai 2026. aasta seisuga on pärast **86 eesmärgi ja sihi** rahuldavat täitmist Eestile välja makstud **763 miljonit eurot** (ligikaudu **80 %** kogueraldisest). Rakendamine on edenenud stabiilselt ning üha rohkem reforme ja investeeringuid on juba ellu viidud ja andnud kohapeal käegakatsutavaid tulemusi.

Kava põhipunktid ja mõju

- **Taastuenergia kiirendatud kasutuselevõtt.** Taastuenergia tootmise ja salvestamise rajatiste lihtsustatud loamenetlused ning investeeringud, et suurendada kestliku biometaanitootmiseks ülesseatud võimsust 2026. aastaks (eeldatavasti) vähemalt 4 000 000 kuupmeetri võrra.
- **Hoonete energiatõhusus.** Renoveeritud on vähemalt 80 kortermaja ja vähemalt 900 väikeelamut.
- **Tervishoiuteenuste ligipääsetavuse parandamine.** Viljandi uus üldhaigla ja tervisekeskus pakub integreeritult tervishoiu- ja sotsiaalteenuseid. Lisaks motiveeritakse arste, õdesid ja proviisoreid töötama äärepoolsetes piirkondades, et parandada tervishoiuteenuste kättesaadavust kogu riigis.
- **Noorte tööhõive toetamine.** Teenus „Minu esimene töökoht“ võimaldab töökogemuseta või vähese töökogemusega noortel saada töökogemusi ja parandada töö leidmiseks oma oskusi.
- **Uute keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamine.** Rohefondist eraldatakse 90 miljonit eurot, et investeerida riskikapitali uute keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamisse eri sektorites, nagu energeetika, põllumajandus ja toiduainetööstus.
- **Parem internetiühendus maapiirkondades.** See saavutatakse, laiendades väga suure läbilaskevõimega lairibavõrke, mis pakuvad ühendust kiirusega vähemalt 100 Mbit/s, rohkem kui 8 000 eluruumile ja muudele kohtadele (prognoosi kohaselt).

Laiem tootlikkuse kasv ei ole veel saavutatud

Lisaks oma positsiooni säilitamisele digivaldkonna eestvedajana oleks Eestil vaja saavutada suurem tööviljakus ja ressursitootlikkus. Kuigi Eestis on digitaalselt võimekas avalik sektor ja elav IKT-sektor, on puudus erasektori investeeringutest teadusuuringutesse ning innovatsiooni ning majanduses ei kasutata uut tehnoloogiat. Selle lünga kõrvaldamiseks on astunud olulisi samme: muu hulgas on tugevdatud teadusuuringute ja innovatsiooni raamistikku riikliku rakendusuuringute keskuse loomise ja TemTA programmi käivitamise kaudu, et toetada nutika spetsialiseerumise valdkondades kasutussuunitlusega teadus- ja arendustegevust. Eesti on ka i) edendanud ka

õigusnormide lihtsustamist, laiendanud digitaliseerimise toetust taaste- ja vastupidavusrahastu meetmete, ühtekuuluvuspoliitika fondide ja õiglase ülemineku fondi kaudu traditsioonilistes sektorites, nagu tootmine, ehitus ning transport ja logistika, ning iii) ajakohastanud 2025. aastal investeerimiskontode korda, et laiendada kodumajapidamiste investeerimisvõimalusi. Edaspidi nõuab konkurentsivõime säilitamine i) kooskõlastatud lähenemisviisi, et suurendada investeeringuid oskustesse kogu tööjõu hulgas, ii) tehisintellekti ja tippasemel digitehnoloogia kiiremat levikut, iii) tugevamaid stiimuleid erasektori innovatsiooniks koos VKEde parema juurdepääsuga rahastamisele, eelkõige väljaspool peamisi linnakeskusi, ning iv) prognoositavat ja tõhusat ettevõtluskeskkonda. Ressursimahukad tööstusharud ja põlevkivi märkimisväärne kasutamine energiasektoris pärsivad Eestis

ressursitootlikkust. Ressursitootlikkuse suurendamiseks on vaja loobuda põlevkivist, arendada edasi ressursitõhusat keskkonnahoidlikku tehnoloogiat ning parandada veelgi ringlust. Ilma innovatsiooni ja uute tehnoloogiate suurema levikuta ning erainvesteeringute ulatuslikuma kaasamiseta võib Eestil olla raske saavutada laiapõhjalist tootlikkuse kasvu (vt 2. jagu).

Endiselt on ruumi haavatavate rühmade sotsiaalkaitse tugevdamiseks ning tervishoiu ja pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja taskukohasuse parandamiseks

Kuigi üldine vaesuse määr on vähenenud, on vaesuse oht puuetega inimeste, eakate ja üksikvanemaga leibkondade puhul endiselt suur. Peamised põhjused on endiselt: i) väikesed kulutused sotsiaalkaitsele, ii) sotsiaalsiirete piiratud tõhusus, iii) väiksed pensionid, iv) suured eluasemekulud ning v) tervishoiu ja pikaajalise hoolduse ebaühtlane kättesaadavus ja taskukohasus. Hooldusteenuste kättesaadavust pärsivad jätkuvalt suur omaosalus, pikad ooteajad, tööjõupuudus ning piirkondlikud erinevused. Eesti on astunud nende probleemide lahendamiseks samme, kuid ebapiisav rahastamine takistab endiselt vaesuse kaotamist ning tervishoiu ja pikaajalise hoolduse taskukohasuse ja kättesaadavusega seotud peamiste probleemide lahendamist. Mis puudutab pensione, siis umbes veerand tööealistest eestlastest kasutab ära sissemaksete maksusoodustust ja osaleb kolmanda (täiendava) pensionisamba skeemis, mis aitab tulevikus lahendada selles osalejate jaoks pensionide piisavuse probleemi. Sissemaksed on siiski endiselt suhteliselt väikesed ja sageli ebaregulaarsed (6. lisa).

Alates 2010. aastate keskpaigast on Eestis aset leidnud Euroopa üks pikemaid ja tuntavamaid eluaseme nominaalhindade ning eluasemehindade ja sissetulekute suhte kasvuperioode.

Seda on tõuganud tagant mitmed tegurid, nagu suur nõudlus, kasvavad ehituskulud, ehitustöötajate puudus ja sektori vähene tootlikkus. Üürihinnad kasvasid aeglasemalt, kuid siiski märkimisväärselt. Sotsiaaleluruumide väga piiratud arvu tõttu on see toonud kaasa liiga suured eluasemekulud, eelkõige väikese sissetulekuga kodumajapidamiste ja üksikvanemate jaoks, kusjuures vaesuse ohus üksikvanemate puhul on üüri osakaal kodumajapidamiste kasutatavast tulust üks ELi suuremaid (16. lisa). Kui taskukohasusega seotud probleemid on kõige suuremad linnapiirkondades, siis ülejäänud riigis on eluasemeprobleemid seotud pigem kvaliteedi ja kättesaadavusega (18. lisa). Selle probleemi lahendamiseks töötab Eesti praegu välja üldist eluasemepoliitikat aastateks 2025–2035, mis peaks hõlmama mitmeid eluaseme taskukohasusega seotud aspekte.

Eesti elamufondi energiatõhusus on väga väike. Selle tulemusena kulutavad eestlased väga suure osa oma kasutatavast tulust küttele (vt 3. jagu). See mõjutab märkimisväärselt kogu elanikkonda, kuid eriti rängalt haavatavaid rühmi, ning näitab vajadust kiirendada vanade hoonete ja eelkõige eluhoonete energiatõhusaks renoveerimist.

ELi rahastamisvahenditest eraldatakse Eestile märkimisväärsed vahendid. Need toetavad investeeringuid ja struktuurireforme, et suurendada konkurentsivõimet, keskkonnasäästlikkust, oskusi, sotsiaalset õiglust ja julgeolekut, aidates samal ajal lahendada riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud probleeme. Peamised vahendid on taaste- ja vastupidavusrahastu (vt tekstikast 2) ja ühtekuuluvuspoliitika fondid (v tekstikast 3). Peale selle antakse ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) raames Eestile ÜPP strateegiakava 2023–2027 alusel 1,4 miljardi euro suurune ELi toetus⁽⁹⁾. Lisaks eraldatakse kokku 168,7 miljardit eurot

⁽⁹⁾ Ülevaade Eesti ametlikult heakskiidetud strateegiast ELi ühise põllumajanduspoliitika rakendamiseks riiklikul tasandil on kättesaadav aadressil: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans/estonia_et

Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondist, piirihalduse ja viisapoliitika rahastust ja Sisejulgeolekufondist. Eesti konkurentsivõimet toetavad ka muud ELi programmid, näiteks programmi „Euroopa horisont“ ja Euroopa ühendamise rahastu raames korraldatavate avatud konkursside kaudu.

Tekstikast 3.

Ühtekuuluvuspoliitika fondide panus

ELi ühtekuuluvuspoliitika vahenditest toetatakse Eesti püüdlusi suurendada konkurentsivõimet, keskkonnakestlikkust ning oskusi ja sotsiaalset õiglust. Programmitöö perioodil 2021–2027 eraldatakse ELi ühtekuuluvuspoliitika fondidest⁽¹⁰⁾ Eestile 3,4 miljardit eurot (koos riikliku kaasrahastamisega 4,1 miljardit eurot) ehk 9 % 2024. aasta SKPst. Sellega on ühtekuuluvuspoliitika üks peamisi avaliku sektori investeeringute allikaid riigis. Väljavalitud projektide väärtus moodustab 2026. aasta märtsi seisuga 110 % kogueraldisest ning täiendavad projektikonkursid on tulekul.

- **Innovatsioon, ettevõtluskeskkond ja tootlikkus.** Üle **1,1 miljardi euro** eraldatakse teadusuuringutele ja innovatsioonile, VKEde konkurentsivõimele ning piirkondadele, mida süsinikumahukast tegevusest loobumine kõige rohkem mõjutab. Ligikaudu 14 000 ettevõtte projektid on juba heaks kiidetud.
- **Süsinikuheite vähendamine, energia taskukohasus ja kestlikkus.** Rohepöördeks on ette nähtud ligikaudu **690 miljonit eurot**, millest toetatakse taastuvenergia kasutuselevõttu ning hoonete ja kaugküttesüsteemide energiatõhususe parandamist. Investeeringutega toetatakse ka joogiveega varustamist ja reovee puhastamist, parandatakse keskkonnatoimet ja teenuste kvaliteeti ning vähendatakse samal ajal kasvuhoonetega seotud heidet ja energiatarbimist.
- **Oskused, kvaliteetsed töökohad ja sotsiaalne õiglus.** Euroopa Sotsiaalfond+-st (ESF+) on Eestile kokku eraldatud 491 miljonit eurot. Fondi põhitegevus hõlmab aktiivseid tööturumeetmeid (47 miljonit eurot), töövõimereformi (31,3 miljonit eurot) ning investeeringuid haridusse ja oskustesse (227,5 miljonit eurot). Lisaks toetatakse digioskusi, noortemeetmeid, pikaajalise hoolduse reformi ja lõimimist. Ligikaudu 157 miljonit eurot on ette nähtud sotsiaalse kaasatuse edendamiseks, kusjuures 24,9 miljonit eurot on eraldatud laste vaesuse vähendamiseks ja 16,2 miljonit eurot enim puudust kannatavate isikute toetamiseks.

Vahehindamisega⁽¹¹⁾ suurendati ühtekuuluvuspoliitika fondide panust Eesti uutesse strateegilistesse prioriteetidesse, paigutades ümber **ligikaudu 396 miljonit eurot** (sealhulgas 42,7 miljonit eurot ESF+ vahendeid). Märkimisväärne osa ümberpaigutustest toetab julgeolekut ja vastupidavust, sealhulgas sõjaväelist liikuvust ja tsiviilvalmisolekut.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Regionaalarengu Fond, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfond ja Õiglase Ülemineku Fond.

⁽¹¹⁾ Vahehindamine toimub programmitöö perioodi 2021–2027 keskel. See on ühissätete määruse artikli 18 kohaselt nõutav ametlik protsess, mille käigus hinnatakse programmide rakendamist ja tehakse vajaduse korral ettepanekuid kohandusteks, et parandada nende tulemuslikkust, tagada nende asjakohasus uute ja tekkivate vajaduste valguses ning säilitada nende sidusus muude ELi poliitikavaldkondadega.

INNOVATSIOON, ETTEVÕTLUSKESKKOND JA TOOTLIKKUS

2025. aastal esitati Eestile riigipõhised soovitusel i) suurendada ressursitootlikkust, ii) investeerida oskustesse, iii) suunata investeringud teadusuuringutesse ja innovatsiooni ning iv) parandada juurdepääs rahastusele.

Rakendusuuringute rahastamise prioriseerimiseks on rakendatud mitmeid meetmeid, kuid teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni tehtavate avaliku sektori investeringute võimendav mõju erasektoris on endiselt piiratud. Samuti on käimas ulatuslikud reformid, et tugevdada erioskuste pakkumist. Ressursitootlikkuse parandamiseks ja keskkonnanahoidlikule tehnoloogiale üleminekuks on olemas mitu rahastamisprogrammi, kuid nende kasutuselevõtt tööstuses on endiselt piiratud (1. lisa).

Poliitilistest jõupingutustest suurema innovatsiooni ja tootlikkuse kasvuni liikuda on endiselt keeruline, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEde) jaoks. Patentimine on vähenenud ning teadus- ja äriühingute koostöö on endiselt ebaühtlane. Kuigi idufirmad saavad kasu arenenud riskikapitaliturust, on VKEde investeerimise, innovatsiooni ja laienemise rahastamisvõimalused üldiselt jätkuvalt piiratud ning ettevõtjad teatavad endiselt vajadusest kvalifitseeritud töötajate järele. Vähene ressursitootlikkus osutab ka võimalusele parandada materjalide tõhusat kasutamist ja kiirendada üleminekut ringmajandusele.

Vähene tööviljakus ja ressursitootlikkus pärsib konkurentsivõimet ja lähenemist

Tootlikkuse aeglane kasv peegeldab nii väikest tööviljakust kui ka väikest ressursitootlikkust, nagu on rõhutatud 2025. aasta riigipõhistes soovitustes.

Tootlikkuse kasv on olnud tagasihoidlik investeringute vähesuse, varutööjõu hoidmise ja tehnoloogia ebaühtlase leviku tõttu ettevõtetes (vt 1. jagu), kusjuures tootlikkuse erinevused ettevõtete ja piirkondade vahel püsivad (vt 18. lisa). Tugev avalik digitaristu ja üldiselt hea ühenduvus ei ole veel täielikult üle kandunud ettevõtete digitaliseerimisse ja tootlikkuse kasvu. Eelkõige võivad suhteliselt kõrged püsivõrgu lairibaühenduse hinnad, eriti suurema kiiruse puhul, ja lüngad väga suure läbilaskevõimega võrkude kasutuselevõtt (vt 5. lisa) piirata ettevõtete suutlikkust võtta kasutusele täiustatud digilahendusi ja teha uuendusi. Digitehnoloogia ebaühtlane kasutuselevõtt ettevõtetes pärsib jätkuvalt tootlikkust, mis osutab sellele, et digivahendeid ja -võimekust saaks majanduses tõhusamalt levitada.

Nagu on rõhutatud 2025. aasta riigipõhistes soovitustes, on endiselt probleemiks erioskuste pakkumine.

Kuigi tööjõupuudus on mõnevõrra vähenenud, on 80 % ettevõtjate jaoks endiselt probleemiks kvalifitseeritud töötajate nappus ning kõrge kvalifikatsiooniga töötajate nappus pärsib Eesti innovatsioonisuutlikkust (vt 4., 5. ja 11. lisa). Hoolimata olulistest käimasolevatest algatustest (vt 4. jagu) on teaduses, tehnoloogias, inseneerias ja matemaatikas ning arvuti- ja tarkvaravaldkonnas endiselt kriitiline lünk. Praegused probleemid tõenäoliselt süvenevad, kuna tehisintellekti

levik nõuab laiemat ja arenenumat oskuste baasi kui praegune haridussüsteem näib pakkuvat. Ilma tõhusa oskuste poliitika ja tugeva teavitustegevusest on Eestil oht jääda madalate oskuste lõksu, mis piirab ettevõtete suutlikkust minna üle suurema lisaväärtusega tegevustele ja suurendab piirkondlikke erinevusi.

Nagu on märgitud 2025. aasta riigipõhises soovituses, on Eestil ressursitootlikkuse poolest endiselt üks ELi kehvemaid tulemusi ja ta vajab rohelisi kutseoskusi.

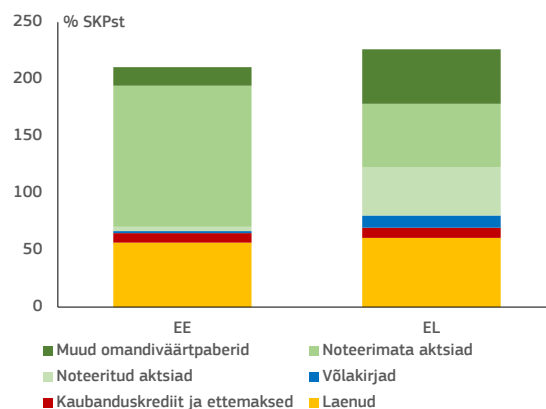
Eesti on ressursitootlikkuse poolest EL 27 liikmesriigi seas 24. kohal (vt 5. ja 8. lisa). Eesti majandus on väga energiamahukas, kuna põlevkivi osakaal energiasektoris (vt 3. jagu), transpordis ja kütmisel on endiselt märkimisväärne. Ressursitootlikkust pärssivad ka ressursimahukad tööstusharud, kuna eelkõige ehitus-, puidu- ja metallitööstus on suured energia ja toorainete tarbijad. Uute keskkonnahoidlike ja energiatõhusate tehnoloogiate arendamist uuenduslike idufirmade poolt toetavad jätkuvalt riiklikud programmid, ühtekuuluvuspoliitika fondid ning taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatav rohefond, samuti meetmed roheliste kutseoskuste pakkumise parandamiseks. Eesti on võtnud vastu ringmajanduse tegevuskava ja võtnud kasutusele mitu ringmajanduse toetusmeetet, sealhulgas töötleva tööstuse ressursitõhususe meetme, mis on eriti oluline ressursitootlikkuse parandamiseks. Olemasolevast rahastamisest hoolimata on rakendamine tööstuses aeglane. Põlevkivist on kavas küll loobuda, aga keskkonnahoidlike tehnoloogiate edasist arendamist takistab regulatiivne ja nõudlusega seotud ebakindlus, kusjuures loamenetluses on samuti arenguruumi (vt 5. lisa). Muud olulised meetmed võiksid olla energia- ja ressursitõhususe toetamine peamistes sektorites, nagu on kirjeldatud 2023. aasta ringmajanduse tegevuskavas, ning ringluspõhisuse edasine parandamine.

Rahastamisvõimaluste parandamine, avaliku sektori rahastamise võimendamine ja

õigusraamistiku parandamine investeringute toetamiseks

Nagu on rõhutatud 2025. aasta riigipõhises soovituses, on rahastamisvõimalused ettevõtjate jaoks endiselt piiratud ja see takistab uuenduslikke investeringuid. Rahastamise kättesaadavus on ettevõtete jaoks üha suurem investeerimistakistus⁽¹²⁾ ning piiratud rahastamisega ettevõtete osakaal on jätkuvalt suurem kui ELis keskmiselt, mis näitab vajadust paremate rahastamisvahendite ja turulepääsu järele (vt 5. ja 6. lisa). Kuigi riskikapitaliturud Balti riikides on arenenud ja Eesti riskikapitaliinvesteeringud elaniku kohta on ühed suuremad OECD riikides,⁽¹³⁾ on institutsionaalsed investorid (sh pensionifondid) väikesed. Seega sõltuvad Eesti ettevõtted üldiselt kapitaliturgudelt saadavast rahastamisest vaid vähesel määral, sest kolm neljandikku investeringutest rahastatakse sisemiselt (vt joonis 2.1), mis on palju suurem osakaal kui ELis keskmiselt.

Joonis 2.1. **Finantssektoriväliste ettevõtete rahastuse koosseis (% SKPst)**

(1) Finantssektoriväliste ettevõtete kohustuste summa kajastab ainult arvesse võetud finantssektoriväliste ettevõtete kohustuste kogusummat. Vaatlusperiood 2024.

Allikas: Eurostat, FISMA E2 arvutused

⁽¹²⁾ Euroopa Investeerimispanka 2025. aasta investeerimisuuring: ülevaade olukorrast Eestis.

⁽¹³⁾ OECD (2026). Majandusuuring: Eesti (peagi)

Väljaspool IKT-sektorit püsivad rahastamispuudujäägid, mis on üha strukturesemad ja piirkondlikumad.

Väljaspool peamisi linnakeskusi asuvatele VKEdele ja muudele ettevõtetele laenamist piiravad suurem tajutav risk ja piiratud tagatised (vt 5. ja 18. lisa). Sihtotstarbelised algatused, nagu 17 miljoni euro suurune piirkondlik toetuskava Ida-Virumaa VKEdele, on saanud rohkem taotlusi kui lubatud eelarve, mis näitab suurt nõudlust⁽¹⁴⁾. Kavandatud riigi laenutagatised energiaprojektidele on järjekordne samm edasi. Selliste riskijagamistahendite tugevdamine, mis kombineerivad toetusi tagatiste ja omakapitaliga seotud vahenditega, võivad kaasata erainvesteeringuid tõhusamalt kui isoleeritud kavad. Seda positiivset mõju suurendaks veelgi investeeringutele, VKEde toetamisele ja innovatsioonile suunatud poliitika parem integreerimine. Selleks et parandada rahastamisvõimalusi piirkondlikul tasandil, eelkõige väljaspool linnakeskusi, oleks riikliku, era- ja institutsioonilise rahastamise tõhusamaks võimendamiseks vaja ka sidusat regionaalarengu strateegiat, milles võetakse arvesse valdkondadeüleseid piirkondlikke vajadusi (18. lisa).

Kasvav vajadus suurendada erainvesteeringuid innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevusse, muu hulgas kaitsektoris

Ebapiisav investeerimine rakenduslikku teadus- ja arendustegevusse takistab tehnoloogia arengut, nagu on märgitud 2025. aasta riigipõhises soovitus. Eesti on märkimisväärselt tugevdanud oma rakendusuringute ja innovatsiooni raamistikku (vt 4. lisa) ning avaliku sektori kulutused teadusuuringutele ja innovatsioonile (0,78 % SKPst 2024. aastal) ületavad ELi keskmist. Avaliku sektori teadusuuringute ja innovatsiooni muutmine laiendatavaks ettevõtlusinnovatsiooniks on siiski endiselt

ebaühtlane ning erasektori teadus- ja arendustegevuse intensiivsus (1,21 %) jääb alla ELi keskmise. Lisaks on patentimine viimasel ajal vähenenud, mis viitab piiratud turustamisele ja levitamisele. Kasutusele on võetud uus rakendusuringute suutlikkus ja temaatilised rahastamisvahendid ning teadusuuringute rahastamise tulemuspõhised komponendid premeerivad üha enam koostööd ja turustamist. Seetõttu on oluline tagada, et avaliku sektori kulutused teadusuuringutele ja innovatsioonile kaasaksid erainvesteeringuid ning tooksid kaasa turustatavad tooted ja tootlikkuse kasvu. Selleks võiks tugevdada teadus- ja tööstusvaldkonna koostööd, viia rahastamise paremini kooskõlla turunõudlusega ning parandada uuenduslike VKEde rahastamistingimusi, eelkõige valdkondades, kus rahastamisvõimalused on piiratud.

Eesti kaitsektor on kiiresti muutumas nišiteenustest kõrgtehnoloogilise innovatsiooni keskuseks.

Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu on mõjunud nii innovatsiooni tugeva tõekehõuna kui ka olnud Eesti sõjatehnoloogia-sektori jaoks tegelikes tingimustes tehtava hindamise keskkond. Praegu tarnib üle kümne Eesti ettevõtte Ukrainale mitmesugust riistvara ja teenuseid, sealhulgas autonoomseid sõidukeid, seireandureid, mehitamata õhusõidukite süsteemide vastast tehnoloogiat, mobiilseid meditsiinirajatisi ja erikoolitusprogramme⁽¹⁵⁾. 2025. aasta lõpu seisuga koosneb Eesti kaitsetööstus rohkem kui 180 ettevõttest,⁽¹⁶⁾ kusjuures idufirmade ökosüsteem kasvas vaid kolme aastaga tosinalt osalejalt vähemalt 100 osalejani. Sektori arengut takistavad aga siseturu väiksus, kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistide nappus ning asjaolu, et toetus- ja muud menetlused ei ole kohandatud kiiresti areneva tehnoloogia ja innovatsiooni jaoks. Näiteks võib lahinguväljal toimuvate arengute tõttu tekkida vajadus muuta tootedisaini või nõudeid, kuid tsiviiltegevusele kohandatud toetus- ja muud menetlused on sellises olukorras mõnikord liiga aeglased või jäigad.

⁽¹⁴⁾ [Ida-Viru väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate investeeringute toetus – EIS](#)

⁽¹⁵⁾ <https://defence.ee/news/the-estonian-defence-and-aerospace-industry-association-is-growing>

⁽¹⁶⁾ Samas.

SÜSINIKUHEITE VÄHENDAMINE, ENERGIA TASKUKOHASUS JA KESTLIKKUS

2025. aastal esitati Eestile riigipõhised soovitused i) vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest ja põlevkivi osakaalu energiaallikate jaotuses, ii) investeerida taastuvenergiasse ja edendada energia salvestamist, iii) suurendada energiajulgeolekut, iv) parandada energiatõhusust ning v) suurendada kehtliku transpordi kättesaadavust. Taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamiseks energiaallikate jaotuses ja energia salvestamise edendamiseks on rakendatud mitmeid meetmeid, kuid energiajulgeoleku parandamiseks on vaja täiendavaid investeeringuid. Edusammud energiatõhususe parandamisel on olnud piiratud ja transpordist tulenev heide on endiselt suur, mis osutab vajadusele võtta täiendavaid meetmeid riigipõhiste soovituste rakendamiseks (vt 1. lisa).

Taastuvenergia ja energia salvestamise edendamine, et vähendada sõltuvust põlevkivist

2025. aastal esitati Eestile riigipõhine soovitus investeerida taastuvenergiasse ja edendada energia salvestamist. Taastuvate energiaallikate osakaal Eesti energiaallikate jaotuses on märkimisväärselt suurenenud: 35 %-lt 2023. aastal 40 %-le 2024. aastal. Kodumaisel põlevkivil on jaotuses endiselt suur tähtsus, kuid selle osakaal energiaallikate jaotuses on märgatavalt vähenenud – 30 %-lt 2023. aastal 25 %-le 2024. aastal. Toornafta ja naftatoodete osakaal energiaallikate jaotuses on endiselt 27 %, nagu see oli 2023. aastal, ja maagaasi osakaal suurenes veidi – 6 %-lt 7 %-le. Taastuvenergia osakaal elektrienergia netotoodangus oli 2025. aastal ELi üks suurimaid (67,9 %). Selle kasv võrreldes 2024.

aasta 62,7 %ga oli 5,3 protsendipunkti, kusjuures peamine taastuvelektri allikas on tuuleenergia (vt 9. lisa).

Olulised reformid energiataristu loamenetluse parandamiseks võimaldasid teha edusamme taastuvate energiaallikate kasutuselevõtul. 2024. aastal ühtlustati Eesti taaste- ja vastupidavuskava seadusandlike muudatustega tuuleprojektide planeerimist, neile lubade andmist ja nende keskkonnamõju hindamist ning selle tulemusel määrati kindlaks prioriteetsed arenduspiirkonnad koguvõimsusega 1 000 MW. Lisaks on Eesti viinud oma loamenetlused kooskõlla Euroopa Komisjoni soovituselga lubade andmise kohta, võttes kasutusele ühtse kontaktpunkti arendajatele ja varajased avalikud konsultatsioonid ning muutes loamenetluste täielikult digitaalseks. Tõhususe ja läbipaistvuse suurendamiseks on kehtestatud ka keskkonnamõju hindamise selged tähtajad ja lubade andmise üldised tähtajad. Eesti-Läti avamere Elwindi projekti, mille kavandatud võimsus on 700–1 000 MW, peetakse endiselt esmatähtsaks.

Kuigi Eesti laiendab oma energiaalast paindlikkust energiasalvestuslahenduste, tarbimiskaja mehhanismide ja turu integreerimise abil, on hinnatõus endiselt probleem. Eesti eesmärk tema 2035. aasta energiamajanduse arengukavas on kõrvaldada elektri salvestamise arengu turu- ja regulatiivsed tõkked, valmistades samal ajal ette pikaajalisi finantstagatismehhanisme. 2024. aasta seisuga oli käimas 734 MW akupõhise salvestustaristu ühendamine võrguga (vt 9. lisa). Siiski on võimalik võtta täiendavaid meetmeid, et edendada investeeringuid taastuvatesse energiaallikatesse ja toetada paindlikkustehnoloogiaid, nagu akusalvestussüsteemid. Need meetmed

tagada ka võrgu stabiilsuse ja taastuenergia integreerimise ning tegelevad hinnatõusude probleemiga, mis on Eestis jätkuvalt aktuaalne. Suur hinnatõus toimub nõudluse tippundidel ja talvel, kui suur pakkumise ja nõudluse vahe katmiseks võetakse lühikestest perioodideks kasutusele põlevkivikütel töötavad jõujaamad. Seetõttu olid hinnavahed Eestis 2025. aastal keskmiselt 159 eurot/MWh, mis on märkimisväärselt üle ELi keskmise (121 eurot/MWh) (9. lisa).

2025. aastal esitati Eestile riigipõhine soovitus vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest ja põlevkivi osakaalu energiaallikate jaotuses. Fossiilkütustest loobumine võib parandada ka ressursitootlikkust (vt 2. jagu). Taaste- ja vastupidavuskava raames võttis valitsus 2025. aasta detsembris vastu riikliku energia arengukava, milles on sätestatud selge tähtaeg põlevkivist elektri tootmise järkjärguliseks lõpetamiseks 2035. aastaks (strateegilise reservi erandiga). Selle mõju peaks aga hakkama avalduma alles alates 2026. aastast ja praegu on põlevkivil energiaallikate jaotuses endiselt märkimisväärne osa. Põlevkivipõhine energiatootmine on koondunud idapoolsetele piirialadele (Kirde-Eestisse) ja selle järkjärguline kaotamine suurendab piirkonna struktuurseid probleeme. Õiglase ülemineku territoriaalse kavaga toetatakse nendes piirkondades majanduse mitmekesistamist ja ümberõpet.

Eesti maa- ja rannikupiirkonnad pakuvad võimalusi taastuenergia tootmiseks, kui riik loobub põlevkivipõhisest tootmisest. Elektrivõrgu usaldusväärsusega seotud probleemid on eriti teravad maa- ja rannikupiirkondades. Päikese- ja tuuleenergia potentsiaal koos võrkude tugevdamisega, eelkõige maa-, ranniku- ja hõredalt asustatud piirkondades, võiks seega lisaks energiajulgeoleku suurendamisele toetada ka regionaalarengut.

Energiajulgeoleku tugevdamine võrkude sidumise ja võrgutaristu vastupidavuse abil

Eesti on hästi ühendatud, kuid võrgutaristu vastupidavuse parandamiseks on vaja täiendavaid investeeringuid. 2025. aastal esitati Eestile riigipõhine soovitus suurendada energiajulgeolekut, näiteks tagades elektrivõrkude ühenduste piisava võimsuse. Eesti on saavutanud elektrivõrkude omavahelise ühendatuse taseme 89,04 %, mis ületab märkimisväärselt ELi 15 % eesmärki (vt 9. lisa). See kõrge ühendatuse tase oli oluline tegur Eesti elektrisüsteemi edukal sünkroniseerimisel ELi võrguga 2025. aasta veebruaris. Sünkroniseerimisprojekti investeerimisetapp edeneb hästi, kuigi Estlink 1 ja Estlink 2 ajakohastamisel on esinenud viivitusi. 2026. aasta jaanuaris tagati ELi rahastus elutähtsa sünkroniseerimistaristu kaitse projektile, mida rakendavad ühiselt Leedu, Eesti, Läti ja Poola põhivõrguettevõtjad. Hiljutised rünnakud võrgutaristu ja merealuste kaablite vastu näitavad vajadust parandada võrgutaristu vastupidavust ja tagada energiaturu tõhus toimimine.

Eesti on endiselt tundlik hübriidohtude suhtes, mis näitab piiriüleste ühenduste tähtsust. Eesti viib ellu suuri piiriüleseid ühendusprojekte, nagu EstLink 3 (Eesti-Soome) ning Eesti-Läti „neljas ühendus“, mis mõlemad peaksid valmima 2035. aastaks. Soome ja Eesti elektrihindade erinevus ning vahejuhtumid merealuste kaablitega näitavad nende projektide tähtsust. Eesti osaleb aktiivselt ka Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskavas, et tugevdada piirkondlikku energiakoostööd.

Edusammud energiatõhususe valdkonnas on aeglustunud

Eesti ei ole teinud energiatõhususe valdkonnas märkimisväärsed edusamme. 2025. aastal esitati Eestile riigipõhine soovitus

parandada energiatõhusust, võttes pikaajalise renoveerimisstrateegia eesmärkide saavutamiseks uusi rahastamis- ja toetusmeetmeid. Aastatel 2019–2024 püsis Eesti lõppenergia tarbimine eluasemesektoris üldiselt muutumatuna. Kuigi hoonete arvele langeb 46,1 % riigi energiatarbimisest, ei ole Eesti oma pikaajalises renoveerimisstrateegias energiasäästu eesmärki kindlaks määranud. Kodumajapidamised on teinud vähe edusamme oma energiatarbimise vähendamisel energiatõhususe parandamise, näiteks soojustamise või küttesüsteemi ajakohastamise abil. Taaste- ja vastupidavusrahastu investeeringud energiatõhususse ei ole veel mõju avaldanud. Korterelamute ja eramajade renoveerimise kulud on hinnanguliselt 15 miljardit eurot (vt 16. lisa). Eesti tugineb jätkuvalt peamiselt energiatõhususe toetuspõhistele rahastamiskavadele ja rahastamisvahendite kasutamisele on endiselt piiratud. Rahastamisvahendite (nt laenu tagatised ääre poolsetele piirkondadele) kättesaadavuse suurendamine võib edendada eluasemete süsinikuheite vähendamist ja taskukohasust, vähendades renoveeritud eluruumide küttekulusid (vt 1. jagu). Lisaks sellele, et luuakse selge tee vähese süsinikuheitega ja energiatõhusa hoonefondi suunas, võib parem riiklik planeerimine hoonete renoveerimisel aidata rahuldada ka kliimamuutustega kohanemise ja üldise kriisikerksuse suurendamise vajadust.

Transpordi süsinikuheite vähendamine ja Rail Baltica lõpuleviimine

Transpordisektori heitkogused on jätkuvalt suured. Maanteetransport domineerib endiselt ning eraautode kasutamine suureneb. 2025. aasta riigipõhistes soovitusel toodi esile probleemid, mis on seotud kestliku ja vähem saastava transpordi kättesaadavuse ja kasutamisega. Eesti on teinud mõningaid edusamme investeeringutega, eelkõige taaste- ja vastupidavusrahastu ning ühtekuuluvuspoliitika fondide kaudu, muu

hulgas raudtee elektrifitseerimine, uus trammiliin Tallinnas, Rail Baltica viaduktid ja Ülemiste terminali ehitamine. Taaste- ja vastupidavusrahastu aitab kaasa ka liikuvuse uuele strateegilisele lähenemisviisile – vastu võeti uus transpordi ja liikuvuse arengukava ning Tallinnas ja selle ümbruses võeti kasutusele ühine transpordisüsteem. Heide on siiski endiselt suur, kuna 48 % Eesti jõupingutuste jagamisega seotud heitest pärines 2024. aastal maanteetranspordist ja see on 2005. aasta tasemega võrreldes suurenenud 27 %. Elektrisõidukite osa sõidukipargis on endiselt väike. Lisaks sellele, et Eestis on viimase kümne aasta jooksul autode arv märkimisväärselt kasvanud ning 2024 oli Eestis 1 000 elaniku kohta üle 635 auto (mis ületab ELi keskmist), on Eestis ka Euroopa vanim autopark⁽¹⁷⁾. Laadimistaristu aga laieneb ja 2025. aastal oli peaaegu 2 000 üldkasutatavat laadimispunkti. 2025. aastal kehtestatud mootorsõidukimaksuga nähakse ette väiksem maks täiselektrisõidukitele, kuid selle üldine mõju autopargi uuendamisele alles selgub.

Täiendavaid jõupingutusi on vaja teha 2021.–2035. aasta transpordi ja liikuvuse arengukava eesmärkide saavutamiseks, muu hulgas ühistranspordi kasutamise suurendamiseks ja liiklusohutuse parandamiseks. Integreeritud lahendused üldiselt puuduvad ja neid on vaja arendada, et parandada mitmeliigilisi ühendusi ja reisijatele osutatavaid teenuseid (vt 18. lisa). Lisaks on süsinikuheite vähendamiseks ja ühenduste parandamiseks oluline tagada piisav rahastamine Rail Baltica lõpuleviimiseks ning veelgi soodustada kestlikku transporti, mitmeliigilist transporti ja ühistranspordi integreerimist.

⁽¹⁷⁾ Eurostat
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/road_eqs_carhab_custom_9275964/default/table?lang=en

Kliimamuutustele vastupanu võime tugevdamine

Kliimamuutustega seotud kohanemist, vastupanuvõimet ja valmisolekut saaks tugevdada suuremate investeeringute ja süsteemse lähenemisviisiga kliimakindluse tagamisele kõigis sektorites. Kliimamuutustega kohanemise meetmetesse investeerimise vajadus on Eestis kuni 2050. aastani hinnanguliselt 650 miljonit eurot aastas (1,3 % SKPst), kusjuures kõige kasulikumad on investeeringud ökosüsteemide taastamise (ligikaudu 48 % kogusummast) ning taristu moderniseerimisse ja tugevdamisse (ligikaudu 40 % kogusummast)⁽¹⁸⁾. Mis puudutab ökosüsteemide taastamist, siis looduspõhiste lahenduste ulatuslikum kasutuselevõtt aitaks kaasa nii maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (LULUCF) eesmärkide saavutamisele kui ka kliimamuutustele vastupanu võime suurendamisele. 2014. aastal asendus süsinikdioksiidi netoemaldamine netoheitel, mis on sellest ajast alates püsinud üle nulli. Märgalade taastamine ja parem metsa majandamine aitab suurendada vastupanuvõimet kliimamuutustele ja pöörata tagasi atmosfäärist süsinikdioksiidi netosidumise vähenemise. Täiendavad investeeringud heas seisundis metsadesse ja muldadesse kui looduslikesse süsiniku talletajatesse aitavad samuti kaasa konkurentsivõimelisele biomajandusele.

Kliimamuutustega kohanemise tugevdamisel esineb endiselt probleeme, mis on tingitud i) transporditaristu suurest haavatavusest, ii) kliimaga seotud riskide vähesest kindlustuskattest ja iii) lüngadest kohanemise juhtimise raamistikus. Transporditaristu suur haavatavus kajastub TEN-T võrgu transpordi

haavatavuse indeksis, mille näitaja on Eesti puhul üks ELi suuremaid. Kliimaga seotud kahjude kindlustuskate on endiselt piiratud: aastatel 1980–2024 kaeti Eestis ainult 15 % ilmastiku ja kliimaga seotud äärmuslikest sündmustest põhjustatud majanduslikust kahjust (EL 27: 19 %). Kuigi Eestil on alates 2017. aastast olemas riiklik kliimamuutustega kohanemise strateegia ja tegevuskava ning ta püüab oma juhtimisraamistikku veelgi tugevdada, on edusamme takistanud viivitused peamiste õigusaktide vastuvõtmisel. Eelkõige on edasi lükkunud kliimakindla majanduse seaduse vastuvõtmine, mis peaks looma õigusliku aluse edasiseks valdkondlikuks integratsiooniks. Samal ajal on väljatöötamisel riiklik kliimamuutustega kohanemise tegevuskava. Kliimakindluse tagamise süstemaatiline kohaldamine kõigis sektorites ja olulises taristus tugevdaks valmisolekut ja vastupidavust.

⁽¹⁸⁾ Euroopa Komisjon, 2026, „Assessment of adaptation investment needs“ (Kohanemisinvesteeringute vajaduste hindamine), [https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d2039eac-f742-11f0-b9bc-01aa75ed71a1/language-en%20\(tabel%208\)](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d2039eac-f742-11f0-b9bc-01aa75ed71a1/language-en%20(tabel%208)).

OSKUSED, KVALITEETSED TÖÖKOHAD JA SOTSIAALNE ÕIGLUS

2025. aastal esitati Eestile riigipõhised soovitusel i) parandada oskuste pakkumist, ii) vähendada haridussüsteemist varakult lahkumist, iii) meelitada paremini ligi ja hoida talente ning iv) tugevdada sotsiaalkaitset, muu hulgas parandada hüvitiste süsteemi ning tagada tervishoiu ja pikaajalise hoolduse kestlik rahastamine. Nende probleemide lahendamiseks on rakendatud mitmeid meetmeid, kuid haridussüsteemist varakult lahkunud noorte osakaal on endiselt suur ning oskustega seotud poliitika haarde suurendamiseks on vaja teha täiendavaid jõupingutusi. Endiselt on ruumi haavatavate rühmade sotsiaalkaitse tugevdamiseks ning tervishoiu ja pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja taskukohasuse parandamiseks.

Hoolimata Eesti edusammudest haridus- ja koolitus- ning sotsiaalkaitse süsteemide reformimisel, seisab Eesti endiselt silmitsi oluliste probleemidega. Oskuste poliitika ja koolitusvõimaluste laiendamine nii, et need jõuaksid nendeni, kes ei ole veel täielikult hõlmatud, on endiselt ebapiisav. Hiljutiste haridusreformide ja -meetmete hindamine on oluline, et analüüsida nende tõhusust ja edaspidi poliitikat kohendada. Piirkondlikud erinevused haridus- ja koolitusvõimalustes ning haridustasemes on endiselt märkimisväärsed ja noortel on jätkuvalt probleeme töö leidmise või koolitustele pääsemisega. Samuti püsib Eestis jätkuvalt suhteliselt suur vaesusrisk selliste haavatavate rühmade seas nagu eakad, puuetega inimesed ja üksikvanemaga leibkonnad. Eelkõige on endiselt probleeme sotsiaalkaitse piisavuse ja katvusega ning tervishoiu ja pikaajalise hoolduse taskukohasuse ja kättesaadavusega. Tõhusate poliitikameetmeteta võivad need probleemid süveneda.

Tööturu tulevaste vajaduste rahuldamiseks tuleb suurendada oskuste pakkumist

Nagu on rõhutatud 2025. aasta riigipõhistes soovitusel, on tootlikkuse kasvuks vaja parandada hariduse vastavust tööturu vajadustele. Nagu on selgitatud 2. jaos, on nõudlus erioskuste järele endiselt suur, eriti mõnes sektoris, nagu IKT, tervishoid ja haridus, samal ajal kui esilekerkivates rohelistes ja tehnilistes valdkondades valitseb inseneride ja tehniliste spetsialistide nappus. Kuigi kolmanda taseme hariduses IKT erialal õppima asujate arv on suurenenud, asub inseneriteadust õppima endiselt vähe inimesi ning koolist väljalangemise määr kõrghariduse esimese astme õppes ja doktoriõppes on kõrge. Matemaatika, teaduse, tehnoloogia ja inseneeria (MATI) valdkonna spetsialistide arvu suurendamiseks valmistab Eesti selles valdkonnas ette uut MATIK-strateegiat⁽¹⁹⁾, mis hõlmab kõiki haridustasemeid (vt 13. lisa). Roheoskuste programmiga tugevdatakse roheoskuste pakkumist⁽²⁰⁾. Tehisintellekti üha suurem kasutuselevõtt majanduses kajastub ka hariduspoliitikas.

Käimasolev kutsehariduse reform peaks parandama oskuste pakkumist.

Kutsehariduse omandanute tööhõive parandamiseks võttis Eesti 2025. aastal kasutusele rakenduslikud kutsehariduse programmid suure nõudlusega valdkondades, nagu IKT, inseneriteadus, ehitus ja tervishoid. Selleks et reform oleks edukas, on vaja

⁽¹⁹⁾ Matemaatika, teadus, tehnoloogia, inseneeria ja kunst.

⁽²⁰⁾ [Roheoskused – uue aja oskused | Haridus- ja Noorteamet](#).

tööandjate aktiivset osalemist ning kutseharidusasutuste piisavat ettevalmistust ja rahastamist, et võtta vastu õpiraskustega õpilasi. 2026. aastal jõustuv kutse kvalifikatsioonide reform võiks samuti aidata tööturu vajadusi rahuldada, integreerides kvalifikatsioonide ja oskuste süsteemid paremini OSKA prognoosiraamistikku.

Oskuste nappuse leevendamiseks on Eesti võtnud kooskõlas 2025. aasta riigipõhise soovitusena meetmeid, et meelitada ligi kõrgelt kvalifitseeritud spetsialiste välismaalt. Eelkõige võeti 2025. aastal kasutusele ELi sinise kaardi süsteem ja sihipärased viisavõimalused, nagu idufirmade viisa ja diginomaadi viisa. Täiendavad meetmed välistalentide värbamise ja hoidmise hõlbustamiseks on kavandatud välismaalaste seaduse muudatustega ning algatuste „Tööta Eestis“ ja „Õpi Eestis“ integreerimisega tulevase 2026.–2029. aasta talendistrateegia raames.

Haridussüsteemist varakult lahkumine piirab jätkuvalt haridustaset, nagu on märgitud 2025. aasta riigipõhises soovitus. Igal kümnendal noorel puudub keskharidus ning see piirab oskustöölise arvu. Eesti on astunud selle probleemi lahendamiseks olulisi samme, pikendades alates 2025. aastast kohustuslikku haridust 18. eluaastani ja käivitades põhjaliku kutseharidusreformi. Samal ajal peavad koolid toime tulema üha suuremate erinevustega õpilaste vajadustes, muu hulgas on suurenenud täiendavat õpituge vajavate õpilaste arv. Õpetajakoolitusel ja tugiteenistustel on olnud raske selle suundumusega sammu pidada (vt 13. lisa). Õpetajate erikoolituse tugevdamine ja spetsialiseeritud tugiteenuste kättesaadavuse laiendamine aitaks parandada õpilaste õpitulemusi ja suurendada keskhariduse omandamise määra.

Üha suuremad raskused õpetajaskonna säilitamisel ohustavad hariduse kvaliteeti. Eesti õpetajad on ELis ühed vanemad. Ligikaudu pooled uutest õpetajatest ei jää sellele kutsealale rohkem kui viieks aastaks. Seetõttu suureneb nende õpetajate

osakaal, kes ei ole täielikult kvalifitseeritud (2025. aastal 26 %) ja on palgatud nappuse kompenseerimiseks. See vähendab hariduskulutuste tõhusust. Õpetajate nappus on eriti suur matemaatika, teaduse, tehnoloogia ja inseneeria (MATI) õppeainetes, eesti keeles teise keelena ning maakoolides (vt 13. lisa). Sellised algatused nagu uus õpetajate karjäärirumel, Õpetajate Akadeemia mikrokvalifikatsioonid ja õpetajate põhikoolituse kohtade laiendamine on paljutootavad meetmed. Õpetajate nappus võib ilma täiendavate poliitiliste jõupingutuste ja piisava rahastamiseta siiski veelgi suureneeda. Täiendavat toetust pakuks MATI valdkonna õpetajatele suunatud stiimulite rakendamine, õpetajate tegevuskava pikendamine pärast 2026. aastat ja keskendumine töötajate hoidmisele.

Noorte töötus ning nende noorte osakaalu suurenemine, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored), osutab püsivatele probleemidele noorte üleminekul haridussüsteemist tööturule. Tööturule sisenevatel noortel on üha raskem tööd leida ning noorte töötus on üle ELi keskmise (15 %). Samal ajal suurenes nende noorte osakaal, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel, 2025. aastal 11,2 %ni, mis vastab ELi keskmisele tasemele ja annab märku kasvavast noorte tööturult eemalejäämise ohust. Piiratud kvalifikatsiooni või töökogemusega noored võivad eriti kergesti jääda töötuks või sattuda ebakindlasse töösuhtesse (vt 11. lisa). Neid suundumusi süvendavad piiratud töövõimalused, eelkõige maapiirkondades, ning lüngad selliste toetuste tulemuslikkuses ja katvuses, mis peaksid aitama noortel koolist tööellu üle minna. Eesti on nende probleemide lahendamiseks teinud mitu reformi, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatavad algatused. Noorte tööhõiveväljavaateid võib aidata parandada haridusest tööellu siirdumise integreeritud võimaluste tugevdamine, ennetus- ja teavitusemeetmete laiendamine ning kiiresti töö leidmist või koolitusele saamist toetavate algatuste edasiarendamine.

Sihipärane täiskasvanuharidus võib aidata vähendada oskuste erinevusi

vanuse, piirkonna ja sotsiaal-majandusliku tausta lõikes. Kuigi täiskasvanute üldised oskused on Eestis endiselt üle OECD keskmise, väheneb oskuste tase vanusega märkimisväärselt, kusjuures kõige paremad tulemused on noorematel täiskasvanutel ja kõige nõrgemad pensionieale lähenevatel isikutel. Täiskasvanute oskuste erinevused püsivad piirkondade (nt Ida-Virumaal on kirja- ja arvutusoskuse tulemused oluliselt nõrgemad) ja sotsiaal-majandusliku tausta lõikes (vt 13. lisa). Neid lünki võiks vähendada vähete oskustega ja eakatele täiskasvanutele suunatud oskuste täiendamise ja ümberõppe programmide laiendamine, eelkõige mahajäänud piirkondades. Digioskuste algtaseme poolest ületab Eesti veidi ELi keskmist, kuid suur osa töötajatest teatab endiselt ebapiisavatest arvuti- ja tarkvaraoskustest (Eesti 12 % vs OECD 4 %) ning nõudlus tehisintellekti- ja IKT-oskuste järele suureneb ilmselt veelgi. Täiskasvanute oskuste taset võiks parandada ka digi- ja tehisintellektioskuste parem pakkumine ning maapiirkondade parem juurdepääs internetipõhisele õppetariistule. Tulevased täiskasvanuhariduse ja ümberõppe pakkumised peaksid olema paremini suunatud valdkondadele, mida OSKA uuringute kohaselt kõige rohkem vajatakse.

Tööturutulemusi võiks parandada sotsiaaldialoogi

tõhustamine. Kollektiivlääbirääkimistega hõlmatuse ja ametiühingutesse kuulumise määr on endiselt ühed ELi madalamad (vt 11. lisa). Palgavaesuse määr ja madalapalgaliste osakaal on ühed ELi kõrgemad ning ka sooline palgalõhe on suur. Sotsiaalpartnerite kaasamine tööturureformidesse, palgakujundusse ja poliitika kujundamisse on endiselt piiratud, mis on osalt tingitud vähesest institutsioonilisest suutlikkusest. Tööturutulemusi võiks aidata parandada kolmepoolsete kohtumiste jätkamine, kollektiivlääbirääkimiste edendamise 2025. aasta tegevuskava rakendamine ja sotsiaalpartnerite suurem kaasamine.

Sotsiaalkaitse vajab endiselt tugevdamist

Väikesed sotsiaalkulutused ja lüngad sotsiaalkaitsega kaetuses suurendavad haavatavate rühmade vaesusriski.

2025. aastal sai Eesti riigipõhise soovitusena vähendada vaesusriski, tugevdades eakate, ühe inimesega leibkondade, puuetega inimeste ja töötute sotsiaalkaitset. Eesti on astunud samme nende probleemide lahendamiseks. Töötuskindlustussüsteemi kavandatud reformide eesmärk on parandada kaetust, sealhulgas piiratud tööstaažiga töötajate ja puuetega inimeste puhul. Esialgne analüüs näitab, et enamik füüsilisest isikust ettevõtjaid on sotsiaalkaitsega kaetud lisatöökoha kaudu, kuid tegelikult kaetuses esineb endiselt lünki. Toimetulekutoetus on üldiselt kasutatavate piisavuse võrdlusalustega võrreldes endiselt suhteliselt väike, sotsiaaltoetuste kogukulud aga jäävad alla ELi keskmise, mis piirab sotsiaalsiirete vaesust vähendavat mõju (vt 12. lisa). Palgavaesus on samuti suhteliselt suur, hoolimata olukorra mõningasest järkjärgulisest paranemisest. Puuetega inimesi, ka tööga hõivatuid, ähvardab oluliselt suurem vaesusrisk kui elanikkonda üldiselt, mis on osalt tingitud suhteliselt väikestest invaliidsushüvitistest ja sotsiaalsiirete piiratud tõhususest. Vaesus ja eluasemekulude surve ohustab eriti ka üksikvanemaga leibkondi. Eluasemete kallidus suurendab vaesusriski veelgi, eriti üürnike seas, sotsiaaleluruumide pakkumine on aga endiselt väga piiratud. See osutab struktuursetele lõhedele (vt 16. lisa). Toimetulekutoetuse süsteemi reformide eesmärk on parandada toimetulekutoetuste piisavust ja tõhusust, kuid kuna need reformid on alles varases etapis, ei ole nende mõju veel näha. Hüvitiste piisavuse suurendamine ja sotsiaalkaitse kättesaadavuse laiendamine võiks parandada süsteemi suutlikkust vähendada vaesusriski haavatavate rühmade seas.

Pensionide ebapiisavus suurendab vananevas elanikkonnas eakate vaesuse

ohu. Hiljutistest reformidest hoolimata on pensionide piisavus Eestis endiselt probleem, kusjuures eakate vaesusrisk on jätkuvalt üks

suuremaid ELis, nagu on rõhutatud ka 2025. aasta riigipõhistes soovituses. Kuigi üldine asendusmäär on viimastel aastatel paranenud, jääb see alla ELi keskmise ja näitab suhteliselt madalat pensionitaset (vt 12. lisa). Riskid on eriti suured üksi elavate naiste ja eakate puhul, kusjuures viimaste puhul on vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht ELi suurim. See on seotud pikema oodatava eluea, leibkondade koosseisu ning toitjakaotuspensionini piiratud katvusega. Seetõttu elavad paljud eakad naised üksi ja nende sissetulek on suhteliselt väike. Eesti on võtnud meetmeid pensionide piisavuse toetamiseks, eelkõige pensionide korrapärase indekseerimise abil, sidudes pensioniea oodatava elueaga, ning teinud algatusi, mis suurendavad pensionialast teadlikkust ja muudavad kogumispensionisüsteemi (teine samm) sissemaksete tegemise paindlikumaks. Täiendavad pensionisäästused on siiski suures osas vabatahtlikud. Täiendavate pensionisäästude tugevdamine ja suurem osalemine teises ja kolmandas pensionisambas võiks seega aidata toetada tulevast pensionide piisavust, piirates samal ajal pikaajalist survet riiklikule pensionisüsteemile.

Piirkondlikke sotsiaal- majanduslikke erinevusi süvendab ebavõrdne juurdepääs sotsiaalteenustele

Struktuursed tegurid, nagu Ida-Viru maakonna sõltuvus põlevkivitööstusest, majanduse vähenemine mitmekesisuses ja väiksem kasutatav tulu, pärivad jätkuvalt äärealade sotsiaal- majanduslikke tulemusi (vt 11. lisa). Tööturutulemused on piirkonniti väga erinevad, kusjuures maapiirkondades on töötuse määr märkimisväärselt kõrgem. Kirde-Eestis jõudis töötuse määr 2025. aastal 12,7 %ni (võrreldes 6,2–7,4 %ga teistes piirkondades), mis suurendas vaesusriski.

Juurdepääs sotsiaalteenustele on valdade lõikes samuti erinev. Väiksemate ja vallasisese linnata valdade haldus- ja finantssuutlikkus on sageli piiratud, mis

mõjutab teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti. Erinevused kohalike teenuste osutamises ja hindades põhjustavad ebavõrdset juurdepääsu ning kasutajate omaosaluse kindlaksmääramisel ei võeta süstemaatiliselt arvesse individuaalset majanduslikku olukorda. Ida-Viru maakond saab ELi toetust, muu hulgas õiglase ülemineku fondi kaudu, kuid vaja on täiendavaid jõupingutusi, et tugevdada tööturu võimalusi, parandada teenuste kättesaadavust ja toetada majanduse mitmekesistamist.

Tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse kättesaadavust ja taskukohasust saaks parandada

Eesti on teinud mõningaid edusamme, et viia ellu 2025. aasta riigipõhine soovitus parandada tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse kättesaadavust ja taskukohasust. Eesti on taaste- ja vastupidavusrahastu ning Euroopa Sotsiaalfond+ toel viinud ellu reforme ja teinud investeeringuid, et i) leevendada tervishoiutöötajate nappust, ii) tugevdada esmatasandi arstiabi ja haiglavõrgustikku ning iii) edendada tervishoiu- ja sotsiaalteenuste integreerimist (12. ja 15. lisa). Eestil on siiski jätkuvalt probleeme tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja taskukohasusega, eelkõige väljaspool peamisi linnakeskusi asuvates piirkondades ja haavatavate rühmade seas. Valitsuse ettepanek integreerida sotsiaal- ja tervishoiuteenused ning tervishoiu rahastamise laiem läbivaatamine pikaajalise jätkusuutlikkuse parandamiseks on sammud õiges suunas.

Tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse kättesaadavust piiravad endiselt rahalised tegurid. Avaliku sektori kulutused tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele on tublisti alla ELi keskmise, mis toob kaasa märkimisväärsed rahuldamata vajadused ja suure omaosaluse, mis mõjutab ebaproportsionaalselt väiksema sissetulekuga rühmi. Eestis püsib märkimisväärne ebavõrdsus oodatavas elueas ja tervena

elatud aastate arvus, mis on tihedalt seotud hariduse, sissetuleku ja elukohaga (vt 12. lisa). Praegune sotsiaalne tervisekindlustuse mudel ei ole pikas perspektiivis rahaliselt jätkusuutlik, kuna vananemise, kasvava nõudluse ja tööturu muutuste tõttu kasvavad kulud prognooside kohaselt tuludest kiiremini.

Teenuste kättesaadavust pärsib veelgi püsiv tööjõupuudus, eelkõige maapiirkondades, ja seda süvendab tööjõu vananemine. Nappust võiks aidata vähendada tervishoiutöötajate rahaliste ja mitterahaliste stiimulite tugevdamine töötamiseks väljaspool peamisi linnapiirkondi, sealhulgas paremad hüvitamis-, eluasemetoetuse ja kutsealase arengu võimalused. Kuigi alates 2023. aastast rakendatud hooldereform on vähendanud hoolekandeesutustes toimuva hoolduse omaosaluskulusid, on see suurendanud ka nõudlust hooldekodude kohtade järele ja süvendanud töötajate nappust, tugevdamata samal ajal piisavalt koduhooldust (vt 12. ja 15. lisa). Väga tähtis on jätkata reformide elluviimist, et i) tervishoiu- ja sotsiaalteenused paremini integreerida, ii) seada esikohale ennetamine, iii) tagada kestlik rahastamine, iv) tegeleda tööjõupuudusega ning v) vähendada kättesaadavuse ja taskukohasuse piirkondlikke erinevusi.

PEAMISED JÄRELDUSED

Olemasolevates riigipõhistes soovitustes käsitletud valdkondades oleks Eestil kasu järgmisest.

- **Majanduskasvu vähem kahjustavatest allikatest saadava maksutulu ja kulutuste tõhususe suurendamine** ning kulutuste suunamine prioriteetsetesse valdkondadesse, nagu tervishoid, sotsiaalpoliitika ja kaitse, tagades samal ajal riigi rahanduse jätkusuutlikkuse.
- **Rahastamisvõimaluste parandamine**, eelkõige väikeettevõtjate ja väljaspool peamisi linnapiirkondi asuvate ettevõtjate jaoks, laiendades sihtotstarbelisi toetusi ja tagatise ning liikudes integreerituma innovatsiooni ja ettevõtluse toetamise raamistiku poole.
- **Innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute edendamine**, kõrvaldades teadusuuringute turustamise takistused ning võimendades paremini avaliku sektori investeeringuid teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni.
- **Eesti piirkondade**, eelkõige idapiiril asuvate piirkondade konkurentsivõime ja vastupidavuse suurendamine, muu hulgas toetades üleminekut uutele ressursitõhusatele tehnoloogiatele.
- **Üldise fossiilkütustest sõltuvuse vähendamine** ja põlevkivi osakaalu kahandamine energiaallikate jaotuses, edendades taastuvenergiat ja energia salvestamist.
- **Hoonete energiatõhusamaks renoveerimise kiirendamine** ja vanade hoonete, eelkõige eluhoonete kriisikindluse parandamine, võttes kasutusele uued rahastamis- ja toetusmeetmed, sealhulgas rahastamisvahendid.
- **Energia- ja majandusjulgeoleku suurendamine**, investeerides muu hulgas võrgutaristu vastupidavusse ja piiriülestesse ühendustesse.
- **Transpordi süsinikuheite vähendamine ja ühenduste parandamine** Rail Baltica lõpuleviimise, kestliku transpordi ja mitmeliigilise transpordi täiendava soodustamise ning ühistranspordi integreerimise teel.
- **Inimkapitali arendamine**, tugevdades matemaatika, teaduse, tehnoloogia ja inseneria (MATI) valdkonna haridust kõigil tasanditel, laiendades täiskasvanud õppijate täiendus- ja ümberõpet ning parandades tehisintellektualaseid oskusi kogu tööjõu hulgas.
- **Haridussüsteemist varakult lahkumise vähendamine**, tegeledes õpetajate nappuse probleemiga ning pakkudes toetust erivajadustega õpilastele.
- **Sotsiaalkaitse tugevdamine, et vähendada** eakate, puuetega inimeste ja üksikvanemaga leibkondade vaesust, muu hulgas suurendades toetussüsteemi piisavust ja tõhusust, keskendudes haavatavatele rühmadele ning suurendades eluasemete taskukohasust ja sotsiaaleluruumide kättesaadavust.
- **Tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja taskukohasuse parandamine**, et vähendada rahuldamata vajadusi ja omaosalust, reformides tervishoiu ja pikaajalise hoolduse rahastamist, tegeledes tööjõupuuduse probleemiga, et vähendada geograafilisi erinevusi, ning investeerides, muu hulgas integreeritud hooldusmudelitesse ja ennetustegevusse.

Muudes valdkondades saaks Eesti kasu järgmisest.

- **Noorte töötuse vähendamine,** tugevdades aktiivset tööturupoliitikat nende noorte suhtes, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel, ning parandades üleminekut hariduse omandamiselt tööellu, tugevdades samal ajal sotsiaaldialoogi.

LISAD

LISADE LOETELU

A1. Riigipõhiste soovituste rakendamine	30
Eelarve	34
A2. Eelarvesuundumused ja võla jätkusuutlikkus	33
A3. Maksustamine	38
Tootlikkus	42
A4. Ettevõtlusinnovatsioon	42
A6. Hoiused, investeeringud ja juurdepääs rahastusele	56
A7. Tõhus institutsiooniline raamistik	62
Kestlikkus	67
A8. Tööstuse süsinikuheite vähendamine, ringlus ja kliimamuutuste leevendamine	67
A9. Taskukohasele energiale üleminek	74
A10. Kliimamuutustega kohanemine, nendeks valmisolek ja keskkond	80
Õiglus	87
A11. Tööturg	87
A12. Sotsiaalteenused	91
A13. Haridus ja oskused	96
A14. Sotsiaalvaldkonna tulemustabel	101
A15. Tervis ja tervishoiusüsteemid	102
A16. Eluase	107
Horisontaalsed eesmärgid	112
A17. Kestliku arengu eesmärgid	112
A18. Konkurentsivõimelised piirkonnad	115
A19. Transport	122

TABELITE LOETELU

A1.1. Riigipõhiste soovituste rakendamine ja komisjoni hinnang	30
A2.1. Täiendavad pensioniskeemid – arenguruumi on	36
A2.2. Elanikkonna vananemisega seotud kulude prognoositav muutus aastatel 2025-2040 ja 2025-2070	36
A2.3. Eelarvejuhtimise andmebaasi näitajad ja avaliku sektori raamatupidamisarvestuse küpsus	37
A3.1. Maksustamisnäitajad	39
A4.1. Peamised innovatsiooninäitajad	47
A5.1. Ühtne turg ja tööstus	55

A6.1.	Hoiuste ja investeeringute liidu kokkuvõtlik diagnostika	56
A6.2.	Finantssektori näitajad	61
A7.1.	Eesti. Valitud näitajad esmaste õigusaktide parema õigusloome tavade kohta	63
A7.2.	Digikümneni peamised tulemusnäitajad: digitaalsete avalike teenuste kättesaadavus	64
A8.1.	Peamised puhta tööstuse ja kliimamuutuste leevendamise näitajad: Eesti	72
A10.1.	Peamised kliimamuutustega kohanemise näitajad	85
A14.1.	Sotsiaalvaldkonna tulemustabel – Eesti	101
A15.1.	Peamised tervisenäitajad	103
A18.1.	Põhilised arengusuundumused, probleemid ja ressursside koondumine	116
A18.2.	Eesti piirkondlikud põhinäitajad (NUTS 3 tasandil)	118
A18.3.	Peamised sotsiaal-demograafilised näitajad linnastumise astme järgi Eestis 2024. aastal	120

JOONISTE LOETELU

A2.1.	Avaliku sektori investeeringute koosseis	34
A2.2.	Esmaste kulutuste areng ja koosseis	35
A3.1.	Maksutulu majandusfunktsioonide lõikes 2024. aastal, Eesti (välisring) ja EL 27 (sisering)	38
A3.2.	Esimese ja teise palgasaaja maksukiil, % kogu tööjõukulust, 2025	40
A4.1.	Teadus- ja arengutegevuse intensiivsus (GERD, GOVERD, BERD % SKPst)	42
A6.1.	Mittefinantsettevõtete rahastamise struktuur	57
A6.2.	Kapitaliturud ja finantsvahendajad	58
A6.3.	Kodumajapidamiste finantsvarade koosseis	58
A7.1.	Usaldus kohtusüsteemi, piirkondlike/kohalike omavalitsuste ja valitsuse vastu	62
A7.2.	Kõige aeganõudvamad teenuse osutamise aspektid	63
A8.1.	Kasvuhoonegaaside heide jõupingutuste jagamise sektorites, 2005, 2023, ja 2024	68
A9.1.	Kodutarbijate ja mitte-kodutarbijate elektri- ja gaasihinnad, 2025. aasta esimene pool	74
A9.2.	Vähesese CO ₂ heitega elektritootmine vs elektri hulgimüügihinnad, 2025	75
A9.3.	Eesti ülesseatud taastuvenergiavõimsus ja elektrienergiaallikate jaotus	77
A11.1.	Tööturu põhinäitajad	87
A11.2.	Noorte (15-24aastased) tööturutulemused	88
A12.1.	Suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse riski määr vanuserühmade kaupa	91
A13.1.	MATI-eriala üliõpilaste arvu muutumine Eestis aastatel 2015-2023	100
A15.1.	Ennetatav suremus	102
A15.2.	Omaosaluse osakaal tervishoiukuludes teenuseliikide kaupa 2023. aastal	104
A16.1.	Eluaseme taskukohasuse valitud näitajad	108
A16.2.	Eluasemehinnad, üürid ning hinna ja sissetuleku suhe Eestis ja EL 27s alates 2005. aastast	108
A16.3.	Eluaseme pakkumise näitajad Eestis alates 2005. aastast	109
A17.1.	Eesti edusammud kestliku arengu eesmärkide saavutamisel	112
A18.1.	Tööjõu tootlikkuse kasv (2014-2024) ja tööjõu tootlikkus töötatud tunni kohta (2024) NUTS 3 tasandil	115
A19.1.	Surmaga lõppenud liiklusõnnetused miljoni elaniku kohta Eestis 2024. aastal	124

KAARTIDE LOETELU

A18.1.	SKP inimese kohta, võrreldes ELi keskmisega (NUTS 2).	115
A18.2.	Rahvastiku kasv 2015-2024 (keskmine aastane muutus)	117
A19.1.	TEN-T piiriülesed ja prioriteetsed riiklikud lõigud Eestis.	123
A19.2.	Eesti liiklusohutuskaart	124

1. LISA. RIIGIPÕHISTE SOOVITUSTE RAKENDAMINE

Tabel A1.1. Riigipõhiste soovitude rakendamine ja komisjoni hinnang

Estonia faces challenges in a wide range of policy areas, as identified in the country-specific recommendations (CSRs). Estonia was recommended, among other things, to boost defence spending, expand the tax base, prioritise research funding and access to finance for SMEs, to encourage investment into venture capital, improve energy efficiency, invest in renewables and energy storage, strengthen energy security and promote bio-based innovation, expand sustainable transport, enhance productivity and skills including green transition skills, and to reduce poverty by strengthening social protection whilst ensuring fiscal sustainability.

The Commission has assessed the degree of implementation of the 2025 CSRs considering the policy action taken by Estonia to date*. To do so, the Commission has taken into account the information provided by Estonia in its Annual Progress Report as well as other information sources. This annex provides summary information on the policy actions taken or planned by Estonia for each CSR. More detailed information on these actions is included in the relevant chapters and other annexes of the report.

*CSR 2 is not assessed in CeSaR. RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets, to be reflected in the country reports. Progress with the cohesion policy is monitored in the context of the Cohesion Policy of the European Union.

Recommendation text	Main measures adopted or implemented <i>By 30 April 2026</i>	Preparatory steps/ credibly announced measures <i>By 30 April 2026</i>	Assessm. of progress
1.1 Reinforce overall defence and security spending and readiness while ensuring debt sustainability in line with the European Council conclusions of 6 March 2025.	Total general government defence expenditure in 2026 is projected at 5.0% of GDP, corresponding to an increase of 0.9 ppt. compared to 2024.	Total general government defence expenditure in 2027 is projected at 5.4% of GDP, corresponding to an increase of 1.2 ppt. compared to 2024.	Substantial progress
1.2. In line with the requirements of the reformed Stability and Growth Pact, limit the growth in net expenditure in 2025 and 2026 to a rate consistent with putting the general government debt on a plausibly downward trajectory over the medium term and maintaining the general government deficit below the 3% of GDP Treaty reference value, while making use of the allowance under the national escape clause for higher defence expenditure.	Cumulated deviation in 2025 amounted to -1.4% of GDP. Cumulated deviation in 2026 projected at 1.5% of GDP but it is fully explained by the NEC flexibility (1.5pps of GDP).		Full implementation
1.3. Broaden the tax base by tapping into taxes that are less detrimental to growth.	From 2024 to 2027, the excise duties on alcohol, tobacco and energy goods will have additional yearly increases. In January 2025 personal and corporate income tax increases (both from 20% to 22%) entered into force and certain personal income tax benefits (housing loan interest, spouse's additional basic allowance, additional basic allowance for children) were abolished. Also, the advance income tax rate for credit institutions was increased from 14% to 18%. In 2026, expected PIT and CIT rate increases, both to 24%, were abrogated. Still, the advanced income tax rate for credit institutions was raised from 14% to 18%. In January 2025 a new motor vehicle tax was introduced. In July 2025 the VAT rate was increased from 22% to 24% and the reduced VAT rates of accommodation services (9% to 13%) and press publications (5% to 9%) were increased. In 2025 an upward correction of the land tax is taking place.		Some progress

(Jätakub järgmisel leheküljel)

Tabel (järg)

Recommendation text	Main measures adopted or implemented <i>By 30 April 2026</i>	Preparatory steps/ credibly announced measures <i>By 30 April 2026</i>	Assessm. of progress
1.4. Ensure sustainable financing for spending needs including healthcare and long-term care to improve accessibility and affordability.	The RRP reform regarding the Hospital Network Development Plan was adopted in 2025 and Strategic Framework on health workforce shortages is being implemented. Law passed in 2025 to boost the Health Insurance Fund reimbursements for essential primary care services and dental treatments and adding protections, higher benefits for vulnerable adults.	Estonia took preparatory steps to present a legislative proposal to improve the integration of health and social services in mid-2026 aimed at more efficient use of resources and better access to care. Estonia is also planning to review health care financing to ensure its sustainability.	Some Progress
3.1. Focus investment on research and innovation by prioritising funding for applied research.	Support to business R&I has increased with direct public support around 0.15% of GDP, above the EU average. New instruments include the national applied research centre (established 2023; operational in 2025), the EUR 102 million TemTA programme (2024–2029) supporting applied research with commercialisation requirements, performance-based funding incentives for science–business collaboration, and Structural Funds-backed measures to strengthen IP management and technology transfer.	Estonia is piloting tax-based and voucher support for innovation. Since 2024, there is a grant covering up to 50% of the income tax paid on R&D employees' salaries, while innovation vouchers provide small grants for SMEs to purchase services supporting innovative activities.	Some Progress
3.2. Improve access to finance, especially for small and medium-sized enterprises and companies in remote regions, to facilitate innovative investment, for example investment in the green and digital transitions, including by promoting institutional investor participation in the venture capital and equity market.	The three Baltic states have integrated their capital market infrastructure. The investment account regime (expanded in 2025) has promoted retail participation in capital markets. Support from national and supranational institutions have fostered private equity and venture capital. Region-specific call (EUR 13 million) in 2025. Targeted guarantee scheme for energy sector (EUR 100 million) was launched.	In 2025, Enterprise Estonia signed a landmark agreement with the EIF (EUR 109 million) in financing to support Estonian businesses with more favourable loans and guarantees.	Some Progress
4.1. Improve energy efficiency by taking new financing and support measures to meet the targets of the long-term renovation strategy.	RRF and Cohesion Policy support the energy efficiency investments, especially the renovation of apartment buildings and dwellings, through grants, loans, guarantees and other support instruments.	RRF investments in energy efficient renovation account for EUR 76 million and should be completed by mid-2026.	Limited Progress
4.2. Reduce overall reliance on fossil fuels and the share of oil shale in the energy mix by investing in renewable energy and by promoting energy storage. Increase energy security, for example by ensuring the sufficient capacity of electricity interconnection.	The Government has adopted the National Energy Development Plan 2035 in December 2025 (a measure in RRP). Estonia has successfully connected to the EU electricity system in February 2025, and its level of electricity interconnections is four times higher than the EU target of 15% by 2030.	Phase-out of direct burning of oil shale for electricity production by 2035 with an exception for out-of-market oil shale for potential strategic reserve needs in case of deviation from the reliability standard. Phase-out of the use of shale oil in domestic heat production by 2040.	Some Progress
4.3. Raise resource productivity through bio-based innovation	Estonia has a circular bioeconomy roadmap which is being implemented and has national, cohesion policy and RRF funding allocated for bioeconomy topics and green technologies. Estonia also introduced several circular economy		Some Progress

(Jätkub järgmisel leheküljel)

Tabel (järg)

Recommendation text	Main measures adopted or implemented <i>By 30 April 2026</i>	Preparatory steps/ credibly announced measures <i>By 30 April 2026</i>	Assessm. of progress
	<p>support measures where calls were opened in late 2024 and 2025, including a resource efficiency measure for manufacturing industry which has particular importance to improve resource productivity, and which will be continued.</p>		
<p>4.4. Take further action to increase the availability and use of sustainable and less polluting transport, including by electrification of the rail network, renewal of the stock of road vehicles, and integration of public transport systems.</p>	<p>RRF contributed to decarbonisation and sustainability of the Estonian transport sector. A new strategic approach to mobility was facilitated through adoption new Transport and Mobility Development Plan and implementing a common transport system for the Tallinn capital region. RRF also contributed to connecting Rail Baltic to sea connections with the Nordic countries via the construction of the Tallinn Old Port tram line. In addition, RRF and cohesion policy invested in Rail Baltica: Ülemiste Terminal and viaducts. Estonia adopted a Motor Vehicle Tax in 2025 with lower taxation on electric and other less polluting vehicles.</p>	<p>Continued rail electrification (Tallinn-Tartu in 2026, Tallinn-Narva in 2027) and infrastructural improvements from cohesion policy funds and RRF. Cohesion funds are planned to support more sustainable and connected mobility in Estonia through tram and multimodal transport investments, rail electrification and upgrades, better integrated public transport, and safer walking and cycling links to services, Cohesion policy funds, through to mid-term review allocation, are planned to support dual-use transport infrastructure for military mobility and civil preparedness, including upgrades to the Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) and Tallinn-Tartu TEN-T corridors and further investment in Rail Baltica.</p>	<p>Some Progress</p>
<p>5.1.Improve labour productivity and skills supply through action on reskilling and upskilling.</p>	<p>Estonia has significantly strengthened its skills policy framework through expanded upskilling and reskilling, reinforced skills forecasting and governance, major VET reform, micro-credentials, and digital skills infrastructure. Recent measures to address skills shortages include initiatives in career services, special measures for those working in the oil shale sectors, and programs to develop skills through obtaining qualifications or employer training grants. The activation criteria for the unemployed was updated and ALMP measures revised in 2025-2026, including to improve career services.</p>	<p>All major reforms are ongoing</p>	<p>Some Progress</p>
<p>5.2. Step up policy measures aimed at the provision and acquisition of skills and competences needed for the green transition.</p>	<p>RRP measures on supporting the green skills are still under way and planned to be completed by August 2026. The Green Technologies Development Programme was set-up and is being implemented.</p>		<p>Some Progress</p>
<p>5.3. Improve labour productivity and skills supply) by reducing early school leaving, by improving the job market relevance of the education and training system, in particular by meeting the growing demand for STEM specialists, and by better attracting and retaining talent.</p>	<p>Estonia amended the Aliens Act in 2025, tightening employer oversight and adjusting conditions for labour migration. In education, compulsory schooling was extended in 2024 to age 18, with 2025 measures introducing a preparatory year to prevent early school leaving. Comprehensive VET reforms are underway to improve labour market relevance, a shift to competence-based qualifications by 2026, and consolidation of the VET network into regional centres.</p>	<p>The new Aliens Act is expected to enter into force as of 2027. Policy discussions focus on possible exemptions from the immigration quota for skilled workers and sectors facing labour shortages</p>	<p>Some Progress</p>

(Jätkub järgmisel leheküljel)

Tabel (järg)

Recommendation text	Main measures adopted or implemented <i>By 30 April 2026</i>	Preparatory steps/ credibly announced measures <i>By 30 April 2026</i>	Assessm. of progress
<p>5.4. Reduce the risk of poverty by strengthening social protection for older people, single-person households and people with disabilities by increasing the adequacy and efficiency of the benefit system, and for the unemployed, inter alia by extending the coverage of unemployment benefits, in particular to those in non-standard forms of work, while maintaining fiscal sustainability.</p>	<p>In 2025, contributions to the second pension pillar were increased from the usual 2% to 4% or 6% of gross salary. Reform was adopted so that the retirement age will be linked to life expectancy (for 2027 this has been set at 65 years and one month). Due to indexation in 2025, pensions have been increased. The tax-free income threshold for old-age pensioners was increased. From June 2025, disability benefits increased. Reform of unemployment allowance and unemployment insurance and extension of unemployment insurance coverage to new forms of work was adopted in 2025 and entered into force on 1 January 2026.</p>	<p>Estonia plans reforms in 2026: including replacing its unemployment insurance system with a single scheme and improving social protection, especially for workers with disabilities; increasing flexibility in second-pillar contributions, and shorter waiting periods to rejoin the mandatory second pillar is being under preparation to enhance pension adequacy and participation; reviewing its minimum income methodology,</p>	<p>Some Progress</p>

Allikas: Eesti aruandlus ja komisjoni hinnang

Käesolevas lisas käsitletakse riigi rahanduse valdkonna valitud teemasid ning 2025. aasta juulis Eestile esitatud eelarve- ja struktuuripoliitika riigipõhiste soovitude täitmist. Need soovitusel sisaldavad üleskutset suurendada kaitsekulutusi ja -valmidust ning rakendada samal ajal eelarvestrateegiat kooskõlas nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovitusel. Samuti soovitati Eestil 2025. aastal parandada tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse kättesaadavust ja taskukohasust ning tõrjuda inflatsioonisurvet.

21. jaanuaril 2025 võttis Euroopa Liidu Nõukogu vastu soovitusel, millega kiidetakse heaks Eesti riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava⁽²¹⁾. Kava sisaldab eelarve kohandamist nelja aasta jooksul. 8. juulil 2025 aktiveeris nõukogu Eesti jaoks ka riikide vabastusklausli, et hõlbustada üleminekut suurematele kaitsekulutustele⁽²²⁾⁽²³⁾.

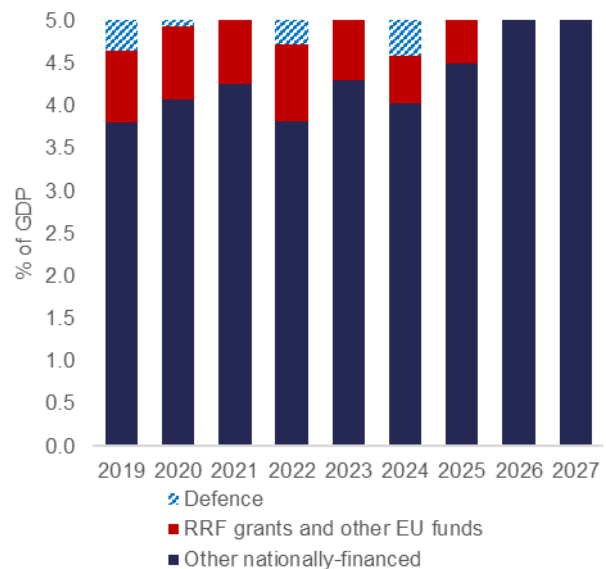
Valitsemissektori eelarvepositsiooni, võla ja avaliku sektori kulutuste suundumused⁽²⁴⁾

2025. aasta lõpus oli Eesti valitsemissektori eelarve puudujääk 2,0 % SKPst ja valitsemissektori võla suhe SKPse 24,1 %. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt suureneb Eesti valitsemissektori eelarve puudujääk 2026. aastal 4,5 %ni SKPst ning 2027. aastal 4,8 % SKPst, mis on tingitud nii tulude kui ka kulude poole suundumustest. Tulude poolel on väiksema tuluprognnoosi peamine põhjus Eestis kavandatud üleminek ühtsele maksusüsteemile ja maksuvaba tulu künnise tõstmine 700 euronit kuus. See meede tekitab muret seoses tulude

märkimisväärse vähenemisega, ehkki see parandab tööstiimuleid, kaotades varasema maksuküüru. Võttes arvesse kasvavat vajadust avaliku sektori kulutuste järele, peaks Eesti kaaluma oma maksusüsteemi muutmiseks tuluneutraalsemat lahendust. Kulude poolel suurendavad eelarvepuudujääki kaitsekulutused, mis kasvavad 3,8 %-lt SKPst (2025) 5,1 %ni SKPst (2026).

Suurenevad kaitsekulutused ja ELi vahendid aitavad keskpikas perspektiivis kaasa avaliku sektori investeeringute kasvule. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid avaliku sektori investeeringud jõudma 2026. aastal 7,9 %ni SKPst, võrreldes 5,8 %ga 2021. aastal. See näitaja peaks 2027. aastal mõnevõrra vähenema, kuna kaitseinvesteeringute panus on suhteliselt väiksem (vt joonis A2.1).

Joonis A2.1. Avaliku sektori investeeringute koosseis

Allikas: AMECO andmebaas

Kaitsekulutused peaksid prognooside kohaselt lähiaastatel suurenema, kuid sellised poliitikavaldkonnad nagu tervishoid ja sotsiaalkaitse jäävad endiselt alarahastatuks. 2025. aastal esitati Eestile riigipõhine soovitus tagada kuluvajaduste, sealhulgas kaitse-, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse vajaduste kestlik rahastamine. Praeguses eelarves ja keskpika perioodi eelarvekavas on Eesti võtnud kohustuse suurendada kaitsekulutusi, kuid

⁽²¹⁾ ELT C, C/2025/655, ELI: EUR-Lex – 32025H00655 – ET – EUR-Lex.

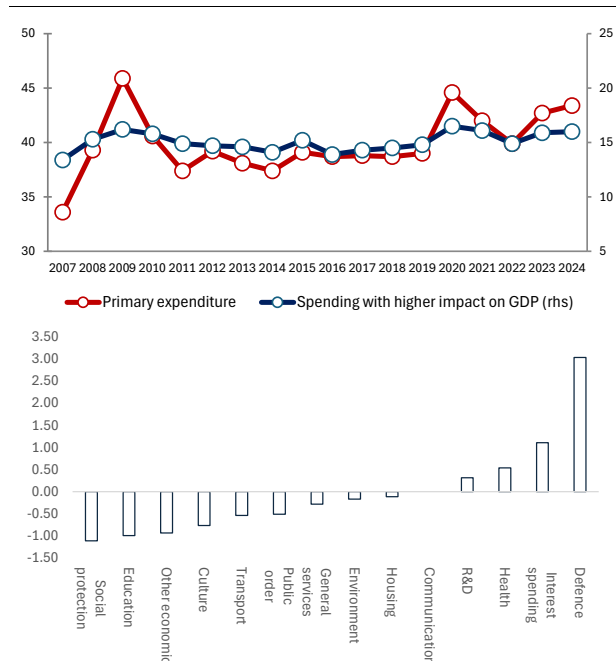
⁽²²⁾ ELT C, C/2025/3964, ELI: EUR-Lex – 32025H03964 – ET – EUR-Lex.

⁽²³⁾ Nõukogu soovitatud netokulude maksimaalsete kasvumäärade järgimist Eesti poolt hinnatakse [COM(2026)200].

⁽²⁴⁾ Eelarvejärelvalve aluseks olevad näitajad (netokulude kasv) on esitatud eelarvestatistika tabelites (SWD(2026)200), milles esitatakse liikmesriikide eelarvepoliitika hindamiseks vajalikud taustandmed.

ei näe ette piisavaid vahendeid tervishoiu ja sotsiaalkaitse struktuursete kulutuste rahastamiseks. Valitsemissektori kaitsekulutused moodustasid 2024. aastal 3,7 % SKPst ning komisjoni prognoosi kohaselt on need 2025. aastal 4,2 % SKPst ja 2026. aastal 5 % SKPst. 2023. aastal olid valitsemissektori kulutused tervishoiule ja sotsiaalkaitsele vastavalt ainult 6,4 % ja 13,5 % SKPst – 0,6 protsendipunkti ja 5,7 protsendipunkti alla ELi keskmise.

Joonis A2.2. Esmaste kulutuste areng ja koosseis

Märkused: Majanduslase kirjanduse põhjal peetakse suurema majanduskasvu mõjuga kategooriateks haridust, teadus- ja arendustegevust, tervishoidu, transporti ja kommunikatsiooni (vt Barbiero ja Courmede (2013), Gemmel et al. (2016), Lupu et al. (2018), Cepparulo ja Mourre (2020) ning OECD (2025)).

Allikas: Eurostat

Kulutused, millel on suurem mõju SKP-le, on püsinud kolme aastakümne jooksul üldjoontes stabiilsena, kuid alates 2019. aastast on need veidi suurenenud. See võib olla seotud taaste- ja vastupidavusrahastu mõjuga, mis võis hõlbustada kvaliteedipõhisemat eelarvestrateegiat. Prognooside kohaselt eraldatakse aastatel 2022–2026 Eesti taaste- ja vastupidavuskavast avaliku sektori investeeringutele keskmiselt 0,15 % SKPst aastas. 2024. aastal moodustas kulude struktuurist suurima osa (ligikaudu 30 %) sotsiaalkaitse, järgnesid tervishoid, haridus, majandusküsimused⁽²⁵⁾ ja üldised avalikud

⁽²⁵⁾ See osutab valitsuse tegevustele, poliitikale ja kulutustele, mille eesmärk on reguleerida, toetada ja arendada

teenused (mis kõik moodustasid kogukuludest 10 % või rohkem). Alates 2019. aastast on avaliku sektori kulutused laenuintressidele ja kaitsele järsult kasvanud, kusjuures kaitsekulutuste suurenemine peegeldab hiljutisi julgeolekusuundumusi (vt joonis A2.2). Samal ajal on kulutused tervishoiule ning teadus- ja arendustegevusele on kasvanud tagasihoidlikumalt. Seevastu kulutused transpordile ja haridusele on vähenenud. See suundumus väärib tähelepanu, kuna transporti ja haridust peetakse üldiselt majanduskasvu soodustavateks kulukategooriateks.

Eesti maksutulu on SKPga võrreldes suhteliselt väike ning sõltub peamiselt tööjõu- ja tarbimismaksudest, samal ajal kui korduvad omandimaksud on alakasutatud. 2024. aastal oli Eesti maksutulude kogusumma protsendina SKPst (sh kohustuslikud sotsiaalmaksud) 34,3 %, ELi keskmine näitaja aga oli 39,5 %. 2025. aasta sügisprognoosi⁽²⁶⁾ kohaselt peaks maksutulude kogusumma suurenema 2025. aastal 36,2 %ni SKPst ja langema 2026. aastal 34,6 %ni SKPst. Eesti maksude kombinatsioon põhineb suurel määral tööjõu- ja tarbimismaksudel. Samal ajal on alakasutatud korduvad omandimaksud, mida peetakse majanduskasvu vähem pärssivaks (vt 3. lisa).

Vananemisega seotud kulud

Elanikkonna vananemisega seotud kogukulud jäävad Eestis prognooside kohaselt üldjoontes stabiilseks. Vananemisega seotud kogukulud peaksid nii keskpikas kui ka pikas perspektiivis jääma stabiilselt tasemele, mis on märkimisväärselt alla ELi keskmise (vt tabel A2.2). Tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele tehtavate kulutuste piiratud kasvu peaks suurelt üles

majandustegevust peamistes sektorites, sealhulgas üldist majandus- ja tööhõivepoliitikat, põllumajandust ja loodusvarasid, energeetikat, tööstust, ehitust ja muud mujal liigitamata majandustegevust. Kuigi transporti ja kommunikatsiooni ning teadus- ja arendustegevust peetakse tavaliselt selle tegevuse osaks, käsitletakse neid esitatud graafikul eraldi.

⁽²⁶⁾ Andmed AMECO andmebaasist (https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-research-and-databases/economic-databases/ameco-database_et).

Tabel A2.1. Täiendavad pensioniskeemid – arenguruumi on

	Assets in 2024 (% GDP)	Gross replacement rate at retirement: (pps change 2025-2040)	Participation in 2024 (% working-age population)	
EE	18.0	-3.4	66.7	EE
EU	32.4	-2.8	55.9	EU

Allikas: Euroopa Komisjon.

kaaluma pensioni- ja hariduskulutuste vähenemine.

Riiklike pensionikulude osakaal SKPs peaks prognooside kohaselt vähenema, eriti pikemas perspektiivis. Praegusest kuni 2070. aastani peaksid riiklikud pensionikulud vähenema ligikaudu ühe protsendipunkti võrra ja jõudma ligikaudu 7 %ni SKPst, mis oleks oluliselt väiksem kui prognoositud ELi keskmine (ligikaudu 12 %).

Täiendavad pensioniskeemid võivad suurendada pensionisüsteemi vastupidavust, mitmekesistades pensionisissetuleku allikaid.

Eestis on nende täiendavate skeemide kasutuselevõtt endiselt tagasihoidlik. 2024. aasta lõpuks moodustasid erapensionivarad ligikaudu 20 % SKPst ning sellistes skeemides osales ligikaudu 67 % tööealisest elanikkonnast⁽²⁷⁾. See langeb kokku avaliku sektori pensionikulutuste surve vähenemisega keskpikas perspektiivis ja asendusmäära prognoositava vähenemisega 3,4 protsendipunkti võrra aastatel 2025–2040 (tabelid A2.2 ja A2.3)⁽²⁸⁾.

Eestis püsivad avaliku sektori kulutused tervishoiuteenustele ja pikaajalisele hooldusele ELi keskmisest väiksemad ning peaksid prognoosiperioodil üldiselt stabiilseks jääma. Avaliku sektori kulutused tervishoiule peaksid 2025. aastal olema 5,1 % SKPst (alla ELi keskmise, mis on 6,6 %) ning need peaksid aastatel 2025–2040 suurenema 0,3

protsendipunkti ja aastatel 2040–2070 veel 0,3 protsendipunkti võrra. Avaliku sektori kulutused pikaajalisele hooldusele peaksid 2025. aastal olema 0,5 % SKPst (alla ELi keskmise, mis on 1,7 %) ning need peaksid aastatel 2025–2040 suurenema 0,2 protsendipunkti ja aastatel 2025–2070 veel 0,4 protsendipunkti võrra.

Riiklik eelarveraamistik

Eesti eelarvenõukogu on suhteliselt väike sõltumatu eelarveasutus, millel on ainult kolmest töötajast koosnev sekretariaat ja kitsas mandaat. Tema ülesandeks on kinnitada valitsuse makromajanduslik prognoos ning hinnata eelarvetasakaalu nõude täitmist. Ta osaleb valitsuse eelarvekavade hindamises, kuid ei kiida neid heaks. Eelarvenõukogu on tihedalt seotud Eesti Pangaga, kellelt ta saab oma eelarve. Kõik eelarvenõukogu sekretariaadi liikmed on keskpanga töötajad. Tema poliitiline dialoog valitsuse ja parlamendiga ning teabevahetustegevus ei ole täielikult välja kujunenud. Eelarvenõukogu suhtes ei ole kunagi tehtud sõltumatut välishindamist.

Eesti kulude läbivaatamise raamistik on suhteliselt hästi välja kujunenud, kuid seda saaks kasutada korrapärasemalt ja terviklikumalt. Alates 2017. aastast on mitme

Tabel A2.2. Elanikkonna vananemisega seotud kulude prognoositav muutus aastatel 2025–2040 ja 2025–2070

	ageing-related expenditure	change in 2025-2040 (pps GDP) due to:					ageing-related expenditure	
		pensions	healthcare	long-term care	education	total		
EE	17.4	-0.3	0.3	0.2	-0.4	##	17.1	EE
EU	24.3	0.5	0.3	0.4	-0.3	0.9	25.2	EU
	ageing-related expenditure	change in 2025-2070 (pps GDP) due to:					ageing-related expenditure	
		pensions	healthcare	long-term care	education	total		
EE	17.4	-1.1	0.5	0.6	-0.5	##	16.9	EE
EU	24.3	0.2	0.6	0.8	-0.3	1.3	25.6	EU

Allikas: 2024. aasta aruanne rahvastiku vananemise kohta (EC/EPC).

tehnilise toe instrumendi projekti eesmärk olnud suurendada Eestis oskusteavet, et: i) parandada kulude läbivaatamise integreerimist eelarvetsükklisse ning ii) tugevdada seost kulude läbivaatamise ja tulemusjuhtimise vahel, millele aitab kaasa halduse ulatuslik digitaliseerimine. Eesti viimased kulude läbivaatamised hõlmasid kultuuri ja muuseumide rahastamist 2022. aastal ning sotsiaalministeeriumi loamenetlust ja järelevalve töhustamise kava 2025. aastal. Kulutuste läbivaatamise vahend peaks aitama suurendada avaliku sektori kulutuste tõhusust, suunates kulude läbivaatamisest tuleneva kokkuhoiu kuluprioriteetidesse. Siiski tuleks selgemaks muuta seos kulude läbivaatamisest tuleneva kokkuhoiu ja eelarveprioriteetidele tehtavate suuremate kulutuste vahel.

Tabel A2.3. Eelarvejuhtimise andmebaasi näitajad ja avaliku sektori raamatupidamisarvestuse küpsus

2024	Estonia	EU Average
Country Fiscal Rule Strength Index (C-FRSI)	13.65	14.81
Medium-Term Budgetary Framework Index (MTBFI)	0.72	0.72
2025 Public accounting maturity of general government	91%	65%

(1) Riigi eelarve-eeskirjade tugevusindeks näitab riigi tasandil koondatud riiklike eelarve-eeskirjade tugevust, mis põhineb: i) õiguslikul alusel, ii) eeskirja siduvusel, iii) järelevalveasutustel, iv) korrigeerimismehhanismidel ja v) šokkidele vastupanu võimel. Keskpika perioodi eelarveraamistiku indeks näitab riikliku keskpika perioodi eelarveraamistiku tugevust, mis põhineb: i) riiklikes keskpika perioodi eelarvekavades sisalduvate eesmärkide/ülemmäärade katvusel, ii) nende eesmärkide/ülemmäärade ja aastaeelarvete seotusel, iii) riigi parlamendi kaasamisel kavade koostamisse, iv) sõltumatute eelarveasutuste kaasamisel kavade koostamisse ja v) kavade üksikasjalikkusel. Suurem punktisumma kajastab suuremat eelarve-eeskirjade ja keskpika perioodi eelarveraamistiku tugevust.

Avaliku sektori raamatupidamisarvestuse punktisumma kajastab küpsusastet seoses rahvusvaheliste avaliku sektori raamatupidamise standarditega (IPSAS). Riigid, mille raamatupidamise küpsus võrrelduna IPSASega on 70 % või enam, loetakse tekkepõhist arvestust rakendavateks. Lisateabe saamiseks vt aruanne avaliku sektori raamatupidamise kohta ELis (COM(2025) 746 ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokument SWD(2025) 396).

Allikas: Eelarvejuhtimise andmebaas, Euroopa Komisjon

3. LISA. MAKSUSTAMINE

Selles lisas antakse näitajatel põhinev ülevaade Eesti maksusüsteemist. See sisaldab teavet järgmise kohta: i) maksustruktuur, ii) maksusüsteemi konkurentsivõime ja õigluse aspektid ning iii) maksude kogumine ja maksukuulekus. Maksustamise valdkonnas soovitati Eestile esitatud 2025. aasta riigipõhistes soovitusel laiendada maksubaasi, keskendudes majanduskasvu vähem kahjustavatele maksudele.

Maksukoormus on Eestis endiselt suhteliselt väike (protsendina riigi majandusest), kuigi see on viimasel ajal tõusnud. 2024. aastal oli maksutulust (sh sotsiaalkindlustusmaksed) Eestis 35,2 % SKPst (vt tabel A3.1)⁽²⁹⁾. See tähendab märkimisväärset kasvu võrreldes eelmise aastaga (33,7 %), mis on osaliselt tingitud uutest maksumeetmetest. Erinevus ELi keskmisest vähenes 2023. aasta 5,3 protsendipunktilt 4,2 protsendipunktile. Eesti tugineb suurel määral tööjõu- ja tarbimismaksudele, mis moodustasid 2024. aastal vastavalt 51,5 % ja 38,5 % kogu maksutulust.

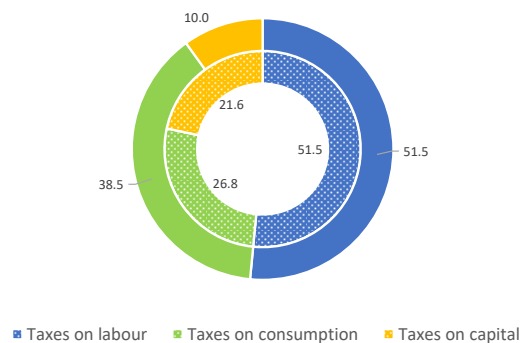
Tarbimismaksude osakaal on eriti suur ja ületab kaugelt ELi keskmist (26,8 %). Hiljutised maksureformid on veelgi kallitanud maksustruktuuri tarbimise suunas. Alates 2024. aasta jaanuarist tõsteti harilik käibemaksumäär 20 %-lt 22 %-le. Samuti tõsteti teatavate kaupade ja teenuste puhul vähendatud käibemaksumäära. Harilikku käibemaksumäära tõsteti 1. juulil 2025 veel kord (24 %-le). Viimane kahe protsendipunkti suurune kasv oli algselt kavandatud ajutisena, kuid peaks nüüd jääma püsivaks. Seevastu kapitalitulust on ELi keskmisega (21,8 %) võrreldes endiselt väike (10,0 %).

Hoolimata kinnisvaramaksude majanduskasvu soodustavast potentsiaalst saab Eesti neist endiselt väga vähe tulu. Kinnisvaramaksust saadav tulu moodustab vaid 0,3 % SKPst, mis on märkimisväärselt alla ELi keskmise (1,8 %) ja kajastab Eesti lähenemisiivis maksustada pigem maad kui omandit. Hiljutises analüüsis on juhitud tähelepanu võimalikele eelistele, mis kaasneksid sellega, kui üksnes maa maksustamisest kaugemale minnes kaalutaks võimalust kehtestada järk-järgult maks tühjalt seisvate elamukinnisvarade, et vähendada tühjalt

seisvate eluasemete arvu ja leevendada survet eluasemeturul⁽³⁰⁾

Keskkonnamaksudest saadav tulu on seevastu üle ELi keskmise (vastavalt 2,6 % ja 2,1 % SKPst). See on suuresti tingitud suhteliselt kõrgetest kütuseaktsiisidest, kuigi teatavad aktsiisivähendused ja -vabastused on endiselt jõus. 2025. aastal kehtestas Eesti uue mootorsõidukimaksu, et edendada puhtamat transporti. Sellega täiendatakse muid kehtivaid saaste- ja ressursimakse (st NOx-heide, prügilasse ladestamine, reovesi, plast).

Joonis A3.1. Maksutulust majandusfunktsioonide lõikes 2024. aastal, Eesti (välisring) ja EL 27 (sisering)

Allikas: Taxation Trends Data, DG TAXUD

Hoolimata hiljutistest reformidest peaks Eesti äriühingu tulumaksu süsteem jääma konkurentsivõimeliseks, panustades samal ajal rohkem avaliku sektori tuludesse. Eesti tõstis jaotatud kasumi seadusjärgset maksumäära 2025. aastal 20 %-lt 22 %-le. Lisaks kaotati äriühingu tulumaksu vähendatud määr (14 %), mida kohaldati regulaarsete dividendide suhtes. Selline maksumäärade tõstmine toob lisatulu, kuid võib mõnevõrra vähendada Eesti maksuatraktiivsust ettevõtjate jaoks. Samal ajal jääb Eestis kehtima investeerimissõbralik lähenemisiivis, mille kohaselt ei maksustata äriühingute kasumit selle teenimise ajal, vaid üksnes siis, kui kasum jaotatakse või loetakse jaotatuks. See loob ettevõtjate stiimulid kasumi reinvesteeringuks, suurendades samal ajal väljamaksmise kulusid. Lisaks on Eestis tegelik äriühingu tulumaksu määr endiselt märkimisväärselt alla ELi keskmise (vastavalt 15,7 % ja 19,1 % 2024. aastal), mis näitab, et

⁽²⁹⁾ Eurostati esialgsed andmed osutavad, et maksude suhe SKPsse oli 2025. aastal 36,4 %.

⁽³⁰⁾ Vt [2025. aasta põhjalik analüüs Eesti kohta](#).

Tabel A3.1. **Maksustamisnäitajad**

		Estonia					EU-27				
		2019	2022	2023	2024	2025	2019	2022	2023	2024	2025
Tax structure	Total taxes (including compulsory actual social contributions) (% of GDP)	33.0	32.9	33.7	35.2	36.4	39.9	39.7	39.0	39.4	
By tax base	Taxes on labour (% of GDP)	16.5	17.1	17.7	18.1		20.6	20.1	19.9	20.3	
	of which, social security contributions (SSC, % of GDP)	11.4	11.4	12.0	12.2		13.0	12.7	12.7	13.0	
	Taxes on consumption (% of GDP)	13.9	13.2	13.1	13.6		11.2	10.9	10.5	10.6	
	of which, value added taxes (VAT, % of GDP)	8.7	9.1	9.1	9.6		7.1	7.4	7.1	7.1	
	Taxes on capital (% of GDP)	2.6	2.7	2.9	3.5		8.1	8.7	8.5	8.5	
Some tax types	Personal income taxes (PIT, % of GDP)	5.4	6.3	6.2	6.5		9.6	9.4	9.3	9.6	
	Corporate income taxes (CIT, % of GDP)	1.8	1.6	1.9	2.4		2.6	3.2	3.2	3.1	
	Total property taxes (% of GDP)	0.3	0.3	0.3	0.3		2.2	2.1	1.9	1.8	
	Recurrent taxes on immovable property (% of GDP)	0.2	0.2	0.2	0.1		1.2	1.0	0.9	0.9	
	Environmental taxes (% of GDP)	3.4	2.5	2.6	2.6		2.6	2.1	2.1	2.1	
	Effective carbon rate in EUR per tonne of CO ₂ equivalents	na	na	73.4	na		na	na	84.8	na	
Progressivity & fairness	Tax wedge at 50% of average wage (single person) (*)	32.2	32.9	31.2	31.8	32.8	32.4	31.6	31.5	31.5	31.6
	Tax wedge at 100% of average wage (single person) (*)	38.8	39.8	40.4	41.1	42.6	40.1	39.7	39.9	39.9	40.0
	Corporate income tax - effective average tax rates (1) (*)	15.7	15.7	15.7	17.1		20.0	19.2	19.0	19.3	
	Difference in Gini coefficient before and after taxes and cash social transfers (pensions excluded from social transfers) (2) (*)	5.3	6.7	7.2	7.7		7.8	8.0	7.9	7.8	
Tax administration & compliance	Outstanding tax arrears: total year-end tax debt (including debt considered not collectable) / total revenue (in %) (*)	6.1	4.9	4.9	na		31.8	32.6	30.7	na	
	VAT gap (% of VAT total tax liability, VTTL) (**)	5.9	5.2	10.3	10.0		10.5	7.3	8.2	na	

(1) Tulevikku suunatud tegelik maksumäär (KPMG).

(2) Suurem väärtus osutab maksustamise suuremale ümberjaotavale mõjule.

(*) EL 27 aritmeetiline keskmine.

(**) 2024. aasta prognoositav väärtus. EL 27 osutab mediaanväärtusele. Rohkem andmeid maksutulude ja kasutatud meetodika kohta leiab [Maksustamissuundumuste andmete veebilehelt](#)

Allikas: Euroopa Komisjon, OECD, ISORA.

äriühingute maksukoormus on suhteliselt väike. Rahvusvahelistes võrdlustes on Eesti maksusüsteemi konkurentsivõime jätkuvalt väga hea, olles maksukeerukuse indeksi ⁽³¹⁾ järgi 2024. aastal maailmas esikohal.

Eesti üksikisiku tulumaksu puhul on jätkuvalt prioriteediks lihtsus ja tööstiimulid. Eesti üksikisiku tulumaksu süsteem, mis põhineb ühtsel määral, mida 2025. aastal suurendati 20 %-lt 22 %-le, on endiselt lihtne ja läbipaistev. Hiljutiste reformidega ühtlustati süsteemi veelgi, asendades astmelise põhimaksuvabastuse ühtse maksuvaba summaga 8 400 eurot aastas kõigi maksumaksjate puhul. Kuigi sellega kõrvaldatakse soovimatu maksuküür, võib see kaasa tuua tulude märkimisväärse vähenemise⁽³²⁾. Keskmise palga maksukiil⁽³³⁾ (2025. aastal 42,6 %) oli veidi üle ELi

keskmise (40 %) (vt tabel A3.1).. Seevastu madala sissetuleku puhul, mida peetakse eriti oluliseks tööhõive seisukohast (eelkõige 50 % keskmisest palgast), oli Eesti maksukiil (32,8 %) ELi keskmise (31,6 %) lähedal. 67 % keskmisest palgast teenivate leibkonna teise palgasaajate maksukiil oli 37,4 %, mis on võrdne ühe palgasaaja maksukiiluga ja veidi alla ELi keskmise (38,5 %; vt joonis A3.2).

Viimastel aastatel on Eesti maksu- ja hüvitiste süsteemi üldine ümberjaotav mõju siiski suurenenud. Maksu- ja hüvitiste süsteemist tulenev sissetulekute ebavõrdsuse vähenemine, mida mõõdetakse Gini koefitsiendiga, on viimastel aastatel kasvanud, olles 2024. aastal 7,7 protsendipunkti⁽³⁴⁾ ja seega ELi keskmise (7,8 punkti) lähedal (tabel A3.1).

⁽³¹⁾ Vt [2024. aasta maksukeerukuse indeks](#).

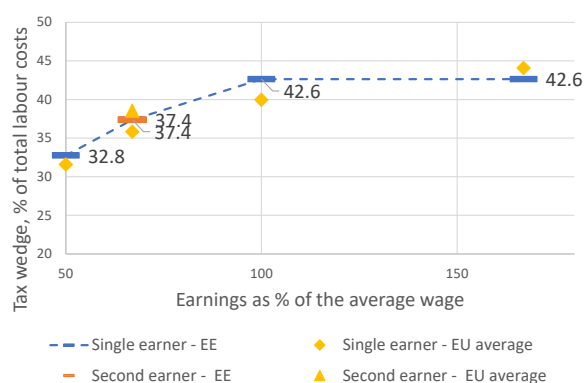
⁽³²⁾ Vt [Rahvusvaheline Valuutafond. Euroopa osakond „Republic of Estonia: 2025 Article IV Consultation-Press Release; and Staff Report“](#)

⁽³³⁾ Maksukiil on tööjõu maksukoormuse näitaja, mida saab hinnata erinevatel töötasu tasemetel. See arvutatakse üksikisiku tulumaksu, töötaja sotsiaalkindlustusmaksete, tööandja sotsiaalkindlustusmaksete ja muude kohustuslike maksete summana, millest on asjakohasel juhul maha arvatud rahalised perehüvitised, väljendatuna protsendina kogu tööjõukulust (koosneb brutopalgast ja tööandja sotsiaalkindlustusmaksetest). Teisisõnu mõõdab maksukiil

töötaja töölevõtmise kogukulu ja töötaja netotöötasu vahet suhtena kogu tööjõukulusse. 2026. aasta riigiaruannetes esitatud maksukiilu andmed on arvutanud Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus ja need põhinevad EUROMODi mudelil, samas kui varasemates riigiaruannetes põhinesid need OECD maksude ja hüvitiste mudelil. Kuigi aluseks olev meetodika on väga sarnane, võivad eelduste erinevused viia nende mudelite puhul erinevate tulemusteni.

⁽³⁴⁾ Gini koefitsient mõõdab seda, mil määral erineb sissetulekute jaotus riigi sees täiesti võrdsest jaotusest. Koefitsient 0 väljendab täiuslikku võrdsust, kus kõigil on

Joonis A3.2. **Esimese ja teise palgasaaja maksukiil, % kogu tööjõukulust, 2025**

Märkus: Teise palgasaaja maksukiil näitab leibkonna maksukiilu, mis tuleneb palgast, mida saab teine palgasaaja, kes asub tööle ja teenib 67 % keskmisest palgast. See ei näita leibkonna kogu maksukiilu. Leibkonna puhul eeldatakse, et esimene palgasaaja teenib 100 % keskmisest palgast ja et lapsi ei ole. Leibkonna teise palgasaaja maksukiilu meetoodika kohta vt OECD (2024), Taxing Wages 2024.

Allikas: Euroopa Komisjon.

Eesti esitab maksukulutused igal aastal koos eelarvega, kuid tal puudub spetsiaalne raamistik maksukulutuste süstemaatiliseks hindamiseks. Üle 30 % maksukulutuskavade puhul ei hinnata nende kulutõhusust ega soovimatuid tagajärgi,⁽³⁵⁾ mis piirab tõenditel põhinevat prioriseerimist. Üksikisiku tulumaksuga seotud maksukulutuste tõttu saamata jäänud tulul on eelarvele tagasihoidlik mõju (2022. aastal ligikaudu 4 % üksikisiku tulumaksu kogutulust). Enamik maksukulutusi on seotud tööhõive ja kodumajapidamistega ja neil on piiratud mõju sissetulekute ebavõrdsuse vähendamisele. Ka vähendatud käibemaksu määradele on piiratud edasikanduva mõju tõttu olnud piiratud mõju regressiivsusele, mis näitab, et vähendatud käibemaksu määradega ei saavutata poliitikaeesmärke optimaalselt⁽³⁶⁾.

Eesti tulemused maksukuulekuse valdkonnas on head, kuid maksulõhe jälgimisel on veel arenguruumi. Riigil puuduvad põhjalikud tavad maksulõhe jälgimiseks. Praegu ei hinnata

võrdne sissetulek, samas kui koefitsient 100 väljendab täielikku ebavõrdsust, kus kogu sissetulek läheb ainult ühele inimesele.

⁽³⁵⁾ Vt [Mind the Gap Report](#).

⁽³⁶⁾ Gini koefitsient: alla 0,001 % (tulevane majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraadi/Teadusuuringute Ühiskeskuse väljaanne vähendatud käibemaksu määrade kohta).

põhjalikult äriühingu tulumaksu kohustuste täitmise lõhet, kuigi äriühingu tulumaksu kohustuste täitmise lõhe on komisjoni hinnangul ligikaudu 5 %. Käibemaksukohustuste täitmise lõhet Eestis mõjutavad mitmed sotsiaal-majanduslikud tegurid, sealhulgas teenuste osakaalu suurenemine majanduses, mis tavaliselt kujutab endast suuremat kohustuste täitmisega seotud riski.

2023. aastal oli käibemaksukohustuste täitmise lõhe (möödab käibemaksu sissenõudmise ja kohustuste täitmise tulemuslikkust) hinnanguliselt 10,3 % käibemaksukohustuste kogusummast (398 miljonit eurot). ELi keskmine käibemaksukohustuste täitmise lõhe oli 2023. aastal 9,5 % ja Eesti käibemaksukohustuste täitmise lõhe oli ELi liikmesriikide seas suuruselt üheksas. See tähendab aja jooksul kasvu, kusjuures 2021. aastal oli erakordne langus 2,2 %, millele järgnes taastumine 2022. aastal ja edasine kasv 2023. aastal. Hoolimata mõningatest reformidest oli varifirmadega seotud ühendusesiseste pettuste tõttu saamata jäänud käibemaksusumma 2023. aastal hinnanguliselt ligikaudu 155 miljonit eurot. Teadlikkuse suurendamine ja andmete integreerimine võib parandada maksulõhe hindamist ja maksukuulekuse tavasid kõigis maksukategooriates.

Tasumata maksuvõlgnevuste tase püsis Eestis aastatel 2020–2023 stabiilne (2023. aastal 5 %) ning riik oli 2023. aastal ELi parimate hulgas. Võlgnevuste summa, mida Eesti Maksuamet peab sissenõutavaks, oli ajavahemikul 2021–2023 stabiilne (ligikaudu 88 %). See on ELis hea tulemus.

Eesti maksuhaldus on väga digitaliseeritud, mis tagab maksukogumise tõhususe, kuid nõuete täitmisega seotud kulude vähendamisel esineb endiselt probleeme. Eesti on digimaksuhalduses juhtpositsioonil: 98 % maksudeklaratsioonidest esitatakse elektrooniliselt, mis vähendab märkimisväärselt halduskoormust ja kulusid. Eesti on üks seitsmest ELi liikmesriigist, kes on nii käivitunud kui ka rakendanud: i) digiülemineku strateegia, ii) strateegia edukaks digiüleminekuks vajalike oskuste kindlakstegemiseks ning iii) strateegia digikultuuri loomiseks maksuametis. Eesti maksuhaldur eeldab üksikisiku

tuludeklaratsioonid, kuid mitte äriühingu tulu- ja käibedeklaratsioonid. Sellest hoolimata on e-deklaratsioonide osakaal ettevõtete ja üksikisikute tuludeklaratsioonide ja käibedeklaratsioonide puhul üle 95 % (100 % kõigist kolme liiki deklaratsioonidest on alates 2018. aastast esitatud elektrooniliselt).

Eesti peab jätkuvalt esmatähtsaks täiustatud andmeanalüüsi, et võidelda pettuste vastu ja muuta maksukogumine tõhusamaks. Hiljutised reformid on keskendunud nende raamistike laiendamisele kooskõlas taaste- ja vastupidavusraha raames võetud kohustustega ning tehnoloogiataristu edendamisele, et parandada maksuhalduse tulemusi. Maksukogumiskulud, väljendatuna protsendina kogu netomaksutulust, olid aastatel 2018–2022 stabiilsed ja jäid alla 0,5 %.

Eesti innovatsioonisüsteemi tulemused on üle ELi keskmise, kuid avaliku teadusbaasi kvaliteet ei kajastu veel täielikult tehnoloogilistes tulemustes ja ettevõtlusinnovatsioonis. 2025. aasta Euroopa innovatsioonitegevuse tulemustabeli⁽³⁷⁾ kohaselt on Eesti jätkuvalt tugevate novaatorite hulgas. 2025. aastal oli Eesti tulemus innovatsiooni koondindeksis 104,8 % ELi keskmisest, samas kui 2022. aastal oli see näitaja veel alla ELi keskmise (98,6 %). Eesti tulemus jääb siiski alla ELi tugevate novaatorite keskmise (2025. aastal vastavalt 104,8 % ja 114,1 % ELi keskmisest). Eesti teadus- ja arendustegevuse intensiivsus⁽³⁸⁾ suurenes aastatel 2018–2024 pidevalt. Teadus- ja arendustegevuse intensiivsus oli 2024. aastal 1,99 % (2018. aastal 1,38 %), kusjuures peamine kasv tulenes ettevõtete teadus- ja arendustegevusest, samal ajal kui avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse intensiivsus püsis stabiilne. Eesti puhul rõhutati 2025. aasta riigipõhistes soovitusel vajadust keskenduda investeringute tegemisel teadusuuringutele ja innovatsioonile, seades esikohale rakendusuuringute rahastamise, ning parandada juurdepääsu rahastusele, et hõlbustada uuenduslikke investeringuid. Dünaamiline teadus- ja arendustegevuse baas ning tehnoloogiavaldkonna idufirmade head raamtingimused toetavad Eesti majanduse innovaatilisust. Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate digiüleminek on hästi edenenud. Tehisintellekti kasutuselevõtt on Eestis aasta jooksul peaaegu kahekordistunud. Patendiandmetes kajastuv tehnoloogia areng on viimastel aastatel siiski aeglustunud, avaliku sektori teadusasutuste ja ettevõtjate koostöö ei ole endiselt optimaalne ning innovatsiooni toetamise süsteemis on endiselt vajakajäämisi, eelkõige seoses VKEde juurdepääsuga rahastusele.

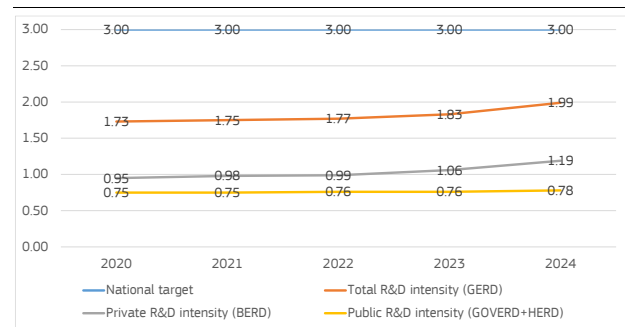
⁽³⁷⁾ 2025. aasta Euroopa innovatsioonitegevuse tulemustabel, [Eesti riigiprofiil](#). Innovatsioonitegevuse tulemustabelis esitatakse võrdlev analüüs ELi riikide innovatsioonitulemuste kohta, sh nende riiklike innovatsioonisüsteemide tugevate ja nõrkade külgede kohta (võrreldes ka ELi keskmisega).

⁽³⁸⁾ Määratletud kui riiklikud kogukulutused teadus- ja arendustegevusele protsendina SKPst.

Tiptasemel teadus

Eestil on hea kvaliteediga avalik teadusbaas, mida rahastatakse stabiilselt. Teadusväljundite kvaliteet, mida mõõdetakse teaduspublikatsioonide osakaaluna 10 % kogu maailmas enim tsiteeritud publikatsioonides, on viimase kümne aasta jooksul paranenud (7,13 %-lt 2012. aastal 9,84 %-le 2022. aastal) ja on nüüd veidi üle ELi keskmise (9,44 %). Avaliku sektori kulutused teadus- ja arendustegevusele protsendina SKPst on samuti veidi üle ELi keskmise (0,78 % vs 0,72 % 2024. aastal) ja need on viimastel aastatel püsinud enam-vähem samal tasemel. Avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse riikliku eesmärgi 1 % SKPst⁽³⁹⁾ raames on seatud prioriteediks avaliku sektor toetus ettevõtete teadus- ja arendustegevusele. Riiklik teadussüsteem on hästi ühendatud rahvusvaheliste teadusvõrgustikega, nagu näitab rahvusvaheliste ühispublikatsioonide osakaal publikatsioonide koguarvus, mis on viimase kümne aasta jooksul pidevalt kasvanud (2024. aastal 69,4 %).

Joonis A4.1. Teadus- ja arendustegevuse intensiivsus (GERD, GOVERD, BERD % SKPst)

Allikas: Eurostat, 2025

Eestil on raskusi selle tagamisel, et järgmine teadlaste põlvkond oleks piisavalt suur. Doktorantide arv on viimase kümne aasta jooksul vähenenud 2983-lt 2013. aastal 2283-le 2023. aastal, samas kui välismaiste doktorantide arv on kasvanud 241-lt 792-le⁽⁴⁰⁾. Riiklikku eesmärki tekitada vähemalt 300 uut doktorikraadi

⁽³⁹⁾ Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035.

⁽⁴⁰⁾ Eesti Teadus 2025, [Eesti Teadus 2025.pdf](#)

omandanut aastas ei ole veel saavutatud. Selle saavutamiseks algatati 2022. aastal doktoriõppe reform ja valitsus on otsustanud suurendada uute doktorikraadi omandanute arvu 2026. aastal 300-lt 350-le, et jõuda 2035. aastaks 500ni. Samal ajal on oluline tagada, et doktorikraadi omandanud tuleksid eelkõige valdkondadest, mis vastavad majanduse ja ühiskonna praegustele ja tulevastele vajadustele (vt 13. lisa).

Hoolimata digi- ja tehisintellektivahendite kiirenevast arengust on teadus- ja innovatsioonitegevuse rahastamine andme- ja arvutiteaduses maha jäänud. Eesti on kujunenud andmeteaduse ja IKT keskuseks. Uue riikliku rakendusuringute keskuse üks viiest prioriteedist on terviseandmete lahendused ja keskuses asub 2025. aastal loodud uus kiibipädevuskeskus. Eestis asuv Euroopa digiinnovatsiooni keskus –tehisintellekti- ja robotikakeskus AIRE – on oma esimese perioodi edukalt lõpule viinud ning jätkab aastatel 2026–2029 VKEde ja tehnosiirde toetamist tehisintellekti valdkonnas. Arvutiteadusele ning IKT-le eraldatakse jätkuvalt siiski vaid väike protsent Eesti Teadusagentuuri vahenditest⁽⁴¹⁾. Täiendavad investeeringud tehisintellektialastesse teadusuuringutesse ja rakendustesse valdkondades, kus Eesti on aastate jooksul saavutanud tipptaseme, võivad lasta ära kasutada mitmeid alakasutatud ja kasutamata võimalusi. Näiteks võiks Eesti veel enam ära kasutada oma ulatuslikku tööd terviseandmete ja genoomiuuringute valdkonnas.

Eesti reformis 2025. aastal oma teadus- ja innovatsioonisüsteemi juhtimist, täpsustades rolle ja kohustusi. Oluline teadus- ja innovatsioonisüsteemi juhtimise reform viidi lõpule 2025. aastal, kui võeti vastu uus teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seadus, millega asendati 1997. aasta seadus ning koondati teadus- ja innovatsiooni korraldus ühe katuse alla, selgitades samal ajal erinevate teadus- ja innovatsioonitegevuses osalejate ja rahastajate rolle ja kohustusi⁽⁴²⁾.

⁽⁴¹⁾ Eesti teadusinfosüsteemi andmetel oli arvutiteadusele ja informaatikale eraldatud avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse rahastuse osakaal 2023. aastal 5,4 %, 2024. aastal 4,5 % ja 2025. aastal 5,8 %.

⁽⁴²⁾ [Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seadus](#), Riigi Teataja I, 12.7.2025

Ettevõtlusinnovatsioon

Ettevõtete teadus- ja arendustegevus on viimastel aastatel märkimisväärselt hoogustunud, kuid tehnoloogilased tulemused, mida mõõdetakse patenditaotlustega, on halvenenud. Paljud Eesti ettevõtted on suurendanud investeeringuid teadus- ja arendustegevusse, eelkõige võttes tööle teadlasi. See kajastub selles, et ettevõtetes töötavate teadlaste arv tuhande töötaja kohta suurenes 2,50-lt 2018. aastal 5,40-le 2024. aastal, jõudes peaaegu ELi keskmiseni (5,90). Alates 2019. aastast ületab ettevõtete teadus- ja arendustegevuse intensiivsus avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse intensiivsust ning on viimastel aastatel pidevalt kasvanud: Kui 2018. aastal moodustasid ettevõtete kulutused teadus- ja arendustegevusele 0,58 % SKPst, siis 2024. ulatusid need 1,19 %ni. Sellest märkimisväärselt kasvust hoolimata jääb see alla ELi keskmise (1,49 %) ja eesmärgiks seatud taset (2 %). Mis puudutab patendiandmetega kajastatud tehnoloogia arengut, siis on Eesti patendikoostöölepingu alusel esitatud patenditaotlused miljardi euro kohta SKPst pidevalt vähenenud (1,52-lt 2017. aastal 0,72-le 2022. aastal) ja jäävad märkimisväärselt alla ELi keskmise (2,81).

Kuigi avaliku sektori otsene toetus ettevõtete teadus- ja arendustegevusele on viimastel aastatel hoogsalt kasvanud, on väljaspool toetuskavasid innovatsiooni toetamise süsteemis jätkuvalt vajakajäämisi. Ettevõtete teadusuuringute ja innovatsiooni toetamist on viimastel aastatel märkimisväärselt suurendatud. Avaliku sektori otsene toetus ettevõtete teadus- ja arendustegevusele suurenes 0,06 %-lt SKPst 2017. aastal 0,15 %-le SKPst 2023. aastal ja on oluliselt üle ELi keskmise. Innovatsiooni toetamise süsteemis on siiski veel vajakajäämisi, eelkõige seoses juurdepääsuga rahastusele. Nagu on märgitud 2025. aasta riigipõhistes soovitusetes, peaks Eesti *parandama juurdepääsu rahastusele, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks, et soodustada uuenduslikke investeeringuid*. Kuigi idufirmad saavad kasu hästi arenenud riskikapitaliturust (vt allpool punkt „Ettevõtluse dünaamilisus“), esineb innovatsiooni rahastamisel

endiselt märkimisväärseid turutõrkeid⁽⁴³⁾. Eesti kavatseb selle puuduse kõrvaldada, suurendades Eesti Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse pakutavate rahastamisvahendite mahtu ning võttes 2026. aastal kasutusele innovatsioonilaenu. Eesti ettevõtete tulumaksu süsteemis puuduvad erisätted teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute soodustamiseks. 2024. aastal kehtestati teadus- ja arendustöötajate värbamiseks sihtotstarbeline toetus, mille raames hüvitatakse osa üksikisiku tulumaksust, ja see toetus jätkub ka 2026. aastal.

Avaliku sektori teadusasutuste ja ettevõtete koostöö on endiselt piiratud, kuid uus rakendusuringute keskus peaks aitama olukorda parandada. 2023. aastal moodustasid ettevõtete tellimused ülikoolidele ja avaliku sektori teadusasutustele 5,61 % avaliku sektori teadus- ja arendustegevusest. See on alates 2018. aastast püsinud peaaegu muutumatuna (5,81 %) ja jääb endiselt alla ELi keskmise (7,51 %). 2023. aastal käivitas Eesti riikliku rakendusuringute keskuse⁽⁴⁴⁾ ja kõik viis sihtvaldkonda hakkasid toimima 2025. aastal. Kui keskus täielikult toimima hakkab, toob see kasu paljudele ettevõtjatele ja saavutab oma eesmärgi saada vähemalt kolmandik oma tulust lepingulisest teadustegevusest. See nõuab suutlikkuse suurendamiseks märkimisväärseid avaliku sektori investeeringuid, nagu on rõhutatud 2025. aasta riigipõhistes soovitusetes, milles kutsuti üles *seama esikohale rakendusuringute rahastamine*. Kuigi rakendusuringute keskuse arengu kiirendamiseks ei võetud uusi lisameetmeid,⁽⁴⁵⁾ rakendati 2025. aastal 30 miljoni euro suurune programm teadusasutuste ja kõrgkoolide institutsioonilise teadmussiirde suutlikkuse toetamiseks (Astra+). Lisaks on 2026. aastaks kavandatud TemTA (temaatilised teadus- ja arendusprogrammid) teine projektikonkurss. TemTA loodi 2024. aastal, et tugevdada rakendus- ja kasutuskeskseid uuringuid aruka spetsialiseerumise prioriteetsetes valdkondades ning rahastada avaliku ja erasektori

⁽⁴³⁾ [Innovatsioonimahukate investeeringute rahastamise turutõrke uuring koos kaitsetööstuse valdkonna analüüsiga. Saaresalu, 2025](#)

⁽⁴⁴⁾ [Eesti Rakendusuringute Keskus, https://metrosert.ee/en/services/applied-research-center/](https://metrosert.ee/en/services/applied-research-center/)

⁽⁴⁵⁾ <https://rtk.ee/Teadusuuringute-moju-suurendamine-ning-teadusasutuste-ja-korgkoolide-institutsionaalse-teadmussiirde-suutlikkuse-toetamine>

rakendusuringute projekte⁽⁴⁶⁾. Programmi kogueelarve aastateks 2024–2029 on ligikaudu 102 miljonit eurot⁽⁴⁷⁾.

Investeeringud rohetehnoloogiasse ei kajastu täielikult innovatsioonitulemustes.

Euroopa innovatsioonitegevuse tulemustabeli kohaselt on Eesti ressursitootlikkuse poolest ELi liikmesriikide seas 24. kohal ja tootmispõhise CO₂ tootlikkuse poolest 23. kohal, mis osutab vajadusele investeerida rohetehnoloogia arendamisse ja kohandamisse. Rakendusuringute programmi raames jätkatakse investeerimist uuenduslikesse idufirmadesse, kes arendavad ja kohandavad uusi rohe- ja energiatõhusaid tehnoloogiaid, ning tehakse seda SmartCapi rohefondi kaudu. 2025. aastal otsustas rohefond laiendada oma investeerimisportfelli, et võimendada erainvesteeringuid ning investeerida muudesse riskikapitali- ja börsivälistesse ettevõtetesse investeerivatesse fondidesse, mis investeerivad rohetehnoloogiasse. Hoolimata mitmest märkimisväärsest teadus- ja arendusprojektist, mida rahastatakse programmist „Euroopa horisont“ ning riiklikest programmist vesinikul ja biotoorainel põhineva tööstuse valdkonnas, on lahenduste rakendamine tööstuses siiski viibinud.

Eesti on teinud edusamme väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate digipöörde edendamisel, kuid rohkem tähelepanu tuleb pöörata sellistele valdkondadele nagu tehisintellekti kasutuselevõtt, et viia need kooskõlla ELi digikümneni eesmärkidega⁽⁴⁸⁾.

Eesti on teinud digiüleminekul edusamme: 72,12 % VKEdest on saavutanud algtasemel digimahukuse (ELi keskmine on 71,39 %). Eesti tulemused on ELi keskmisest paremad ka pilvandmetöötuse kasutuselevõtu puhul (56,23 % võrreldes ELi 46,69 %-ga) ja andmeanalüüsi puhul (55,99 % võrreldes ELi 39,85 %-ga). Eestis on tehisintellekti kasutuselevõtt märkimisväärselt kasvanud: 13,89 %-lt 2024. aastal 23,40 %-le 2025. aastal. Digiinnovatsiooni keskus AIRE koos Technopoli tehisintellekti arendusprogrammiga toetab ettevõtete digiüleminekut. Lisaks on tehisintellekti idufirmade inkubaator käivitanud 30

⁽⁴⁶⁾ Teadmussiirde programm 2026–2029.

⁽⁴⁷⁾ <https://etag.ee/en/funding/programmes/temta-thematic-rd-programmes/>

⁽⁴⁸⁾ Eesti 2025. aasta digikümneni riigiaruanne.

ettevõtet ja turule on tulnud veel 19 uut tehisintellektil põhinevat toodet.

Ettevõtluse dünaamilisus

Eesti idufirmade käive oli 2024. aastal rekordiline, kuid sektori kasvutempo on võrreldes eelmiste aastatega aeglustunud.

Eesti idufirmade käive oli 2024. aastal 3,9 miljardit eurot⁽⁴⁹⁾, mis on peaaegu 15 % rohkem kui 2023. aastal (3,4 miljardit eurot) ja ületab majandusliku surve tingimustes üldist majanduskasvu. Kasv on küll olnud hoogne, kuid see on viimastel aastatel aeglustunud (2021. aastal 73 %, 2022. aastal 46 %, 2023. aastal 19 %). Süvatehnoloogia idufirmad said jätkuvalt hoogu juurde; nende arvele jäi 2024. aastal 63 % Eesti idufirmade sektorisse tehtud investeeringutest ja nende käive oli 325 miljoni eurot (+19,3 % võrreldes eelmise aastaga). Nad andsid tööd 2 439 inimesele, mis moodustab 17 % kõigist idufirmade töötajatest⁽⁵⁰⁾.

Riskikapitalituru intensiivsus vähenes 2024. aastal, kuid on endiselt suurim ELis.

Riskikapitaliinvesteeringud suurenesid 2018.–2023. aastal (0,06 %-lt SKPst 0,33 %-le), kuid vähenesid 2024. aastal 0,24 %-le SKPst. See on ikkagi neli korda suurem kui ELi keskmine (0,06 %)⁽⁵¹⁾. Eestis on hästi toimiv tehnoloogia ökosüsteem, mis on viimasel kümnendil meelitanud ligi investeeringuid mahus üle 1 % SKPst⁽⁵²⁾. Eesti valitsus käivitas hiljuti 100 miljoni euro suuruse kaitsefondi, mis hoogustab veelgi uute kaitsesuunitlusega süvatehnoloogiaettevõtete arengut. Lisaks allkirjastas Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus 2025. aastal Euroopa Investeeringufondiga lepingu, millega eraldatakse 109 miljonit eurot Eesti ettevõtete toetamiseks soodsamate laenude ja tagatistega. Idufirmade sektori suutlikkus meelitada ligi talente, leida rahastus ja laiendada innovatsiooni on ülimalt oluline, et säilitada konkurentsieelis.

⁽⁴⁹⁾ [Estonia's Startup Sector in 2024: Growth, Challenges, and Key Insights](#), Startup Estonia, 2025

⁽⁵⁰⁾ Samas.

⁽⁵¹⁾ vt ka 6. lisa.

⁽⁵²⁾ „State of European Tech 24: The definitive take on European tech“.

Eesti innovatsioonistrateegias pannakse rõhku regulatiivsete eksperimenteerimisraamistike väljatöötamisele.

Eesti kavatseb luua riikliku eksperimenteerimisraamistiku, mis võimaldab idufirmadel katsetada reguleerimata või nõuetele mittevastavaid lahendusi kontrollitud tingimustes, lühendades tõhusalt teed kontseptsioonilt kasutuskõlblikele toodetele. Valitsus on koostanud riikliku eksperimenteerimisraamistiku õigusakti eelnõu, mis võetakse eeldatavasti vastu 2026. aastal. See täiendab olemasolevaid regulatiivse testkeskkonna algatusi, mida toetavad programm „Accelerate Estonia“ ja suurlinnad (nt Test in Tallinn, Test in Tartu).

Innovatsioonihangete raamistik on paranenud, kuid tuleb veel teha märkimisväärseid jõupingutusi.

Euroopa riiklike innovatsioonihangete poliitikaametite võrdlusanalüüsis on Eesti punktisummaga 52,43 % teisel kohal, samas kui ELi keskmine on 33,05 %⁽⁵³⁾. Enamik riiklike horisontaalpoliitika, sealhulgas riigihanked, teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, toetavad innovatsioonihangete laialdasemat kasutamist. Innovatsioonihangete puhul on kehtestatud hea kulude mõõtmise süsteem. 2025. aastaks seati innovatsioonihangete sihttasemeks mahu järgi 2 % ja väärtuse järgi 5 %. Innovatsioonihangete poliitikaametite vajab siiski veel märkimisväärseid tugevdavaid meetmeid, nagu riikliku tegevuskava väljatöötamine ja hankijatele stiimulite loomine, innovatsioonihangete strateegilise tähtsuse tunnistamine kõigis valdkondlikes poliitikates ning suutlikkuse suurendamise meetmete tugevdamine innovatsioonihangete tavade edasiseks levitamiseks.

Kõrge kvalifikatsiooniga töötajate nappus pärsib Eesti innovatsioonisutlikkust.

Kuigi IKT valdkonna uute kõrgkoolilõpetajate arv tuhande 25–34aastase elaniku kohta on üle ELi keskmise, on see viimastel aastatel langenud (2023. aastal 4,61, 2022. aastal 4,90 ja 2021. aastal 5,50). Muret tekitab ka uute kõrgkoolilõpetajate arvu vähenemine loodus- ja inseneriteaduste valdkonnas, kuna see on alates 2013. aastast pidevalt vähenenud (13,11-lt 8,98-

⁽⁵³⁾ [ESTONIA. COUNTRY PROFILE – Benchmarking of national policy frameworks for innovation procurement](#), 2024

le tuhande 25–34aastase kohta 2023. aastal, mis on märkimisväärselt vähem kui ELi keskmine (16,82). Selline langus võib pikas perspektiivis pärssida Eesti innovatsioonitulemusi. Välistalentidel on Eesti idufirmade sektoris oluline roll: 31 %-l töötajatest on välisriigi kodakondsus⁽⁵⁴⁾. Välistalentide suur osakaal mängib suurt rolli idufirmade ökosüsteemi sõltuvuses rahvusvahelistest eksperditeadmistest ning vajaduses poliitikameetmete järele, mis hõlbustavad ülemaailmset värbamist ja talentide hoidmist.

Ettevõtlusharidus on Eestis täielikult lõimitud haridussüsteemi õpetajate pädevusraamistike, õppekavade ja koolijuhtide juhendamise kaudu. Õpetajate pädevusraamistik, mida kohaldatakse kõigi õpetajate suhtes, viidatakse konkreetselt ettevõtlusele, kusjuures Eesti on üks vähestest Euroopa riikidest, kes seda teeb⁽⁵⁵⁾. Üldhariduskoolide õpetajate kutsekvalifikatsiooni standardi kohaselt kuulub ettevõtlus määratletud pädevuste hulka. Riiklikus õppekavas on kindlaks määratud kaheksa üldpädevust, sealhulgas ettevõtlus, mis on kavas kaasata kõikidesse õppeainetesse, õppekavavälisesse tegevustesse ja koolivälisesse algatustesse.

Eesti pakub ettevõtlusega seotud õppeaineid ka põhi- ja üldkeskhariduse õppekava raames. Lisaks on ettevõtlusharidus integreeritud praktikale suunatud ja projektipõhise õppe komponentide kaudu (eelkõige keskhariduses) selliste projektidega nagu programm „Junior Achievement⁽⁵⁶⁾“. Eesti annab koolidele suuniseid, et edendada kogu kooli hõlmavat lähenemisviisi ettevõtlusharidusele. Seda toetavad ettevõtlus- ja karjääriõppe programmi „Edu ja Tegu“⁽⁵⁷⁾ materjalid, sealhulgas koolide ja ettevõtete koostöö. Koolijuhtidele antakse nõu, kuidas seda kogu kooli hõlmavat lähenemisviisi tulemuslikult rakendada. Selliste tunnistustega nagu Ettevõtliku

Kooli kvaliteedimärgis⁽⁵⁸⁾ tunnustatakse koole, mis integreerivad süstemaatiliselt ettevõtlusharidust ning edendavad partnerlust kohalike kogukondade ja ettevõtetega. Eesti kõrgkoolid teevad jõupingutusi ka ettevõtluskursuste integreerimiseks eri õppevaldkondade õppekavadesse. Sellest hoolimata juhiti OSKA 2022. aasta uuringus üldiste töö- ja eraelu oskuste kohta tähelepanu sellele, et tööandjad ootavad kõrgharidusprogrammide lõpetajatelt paremaid ettevõtlusega seotud oskusi⁽⁵⁹⁾.

⁽⁵⁴⁾ [Estonia's Startup Sector in 2024: Growth, Challenges, and Key Insights](#), Startup Estonia, 2025

⁽⁵⁵⁾ Eurydice'i aruanne „Entrepreneurship education at school in Europe“, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/entrepreneurship-education-school-europe-2025>

⁽⁵⁶⁾ JA Europe, <https://jaeurope.org/>

⁽⁵⁷⁾ Ettevõtlus- ja karjääriõppe programm Edu ja Tegu, <https://ettevotlusope.edu.ee/>

⁽⁵⁸⁾ Kvaliteedimärgise taotlemise protsess - Ettevõtlik Kool, <https://evkool.ee/vorgustiku-liikmele/seire/>

⁽⁵⁹⁾ Leemet, A. & Ungro, A. (2022). Tööelu üldoskuste klassifikatsioon ja tulevikuvajadus. Tallinn: SA Kutsekoda. <https://uuritud.oska.kutsekoda.ee/uuritud/tooelu-uldoskutse-klassifikatsioon-tulevikuvajadus>.

Tabel A4.1. Peamised innovatsiooninäitajad

Estonia	2010	2015	2020	2022	2023	2024	2025	EU average (1)	US
Headline indicator									
R&D intensity (gross domestic expenditure on R&D as % of GDP)	1.58	1.44	1.73	1.77	1.83	1.99	:	2.24	3.44
Science and innovative ecosystems									
Public expenditure on R&D as % of GDP	0.77	0.76	0.75	0.76	0.76	0.78	:	0.72	0.64
Scientific publications of the country within the top 10% most cited publications worldwide as % of total publications of the country	7.62	8.48	9.36	9.84	:	:	:	9.44	12.31
Researchers (FTEs) employed by public sector (Gov+HEI) per thousand active population	4.1	4.5	4.3	4.7	4.9	5.2	:	4.3	:
International co-publications as % of total number of publications	45.39	55	65.71	67.62	68.41	69.4	:	57.24	:
R&D investment & researchers employed in businesses									
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) as % of GDP	0.79	0.66	0.95	0.99	1.06	1.19	:	1.49	2.69
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) performed by SMEs as % of GDP	0.55	0.31	0.5	0.51	0.56	:	:	0.47	0.30
Researchers employed by business per thousand active population	1.9	1.3	3.2	4.3	4.3	5.4	:	5.9	:
Innovation outputs									
Patent applications filed under the Patent Cooperation Treaty per billion GDP (in PPS €)	3.29	1.25	1.46	0.72	:	:	:	2.81	2.20
Employment share of high-growth enterprises measured in employment (%)	:	:	:	0.85	1.02	0.99	:	0.87	:
Digitalisation of businesses									
SMEs with at least a basic level of digital intensity % SMEs (EU Digital Decade target by 2030: 90%)	:	:	:	:	55.93	:	72.12	71.39	:
Data analytics adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	25.57	:	55.99	39.85	:
Cloud adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	52.60	:	56.23	46.69	:
Artificial intelligence adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	5.19	13.89	23.40	19.95	:
Academia-business collaboration									
Public-private scientific co-publications as % of total number of publications	6.87	6.14	8.7	8.46	8.66	9.15	:	7.62	:
Public expenditure on R&D financed by business enterprises (national) as % of GDP	0.02	0.03	0.05	0.05	0.04	:	:	0.06	0.02
Public support for business innovation									
Total public sector support for BERD as % of GDP	:	:	0.08	0.10	0.15	:	:	0.21	:
R&D tax incentives: foregone revenues as % of GDP	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	:	:	0.10	:
BERD financed by the public sector (national and abroad) as % of GDP	:	:	0.08	0.10	0.15	:	:	0.11	:
Financing innovation									
Venture capital (market statistics) as % of GDP (calculated as a 3-year moving average)	0.03	0.04	0.10	0.34	0.33	0.24	:	0.06	:
Seed stage funding share (% of GDP)	0.01	0.01	0.02	0.05	0.05	0.03	:	0.01	:
Start-up stage funding share (% of GDP)	0.02	0.01	0.02	0.16	0.15	0.12	:	0.03	:
Later stage funding share (as % of GDP)	0.01	0.02	0.06	0.13	0.12	0.08	:	0.03	:
Innovative talent									
New graduates in science & engineering per thousand population aged 25-34	:	11.77*	9.5	9.18	8.98	10.05	:	16.82	:
Graduates in the field of computing per thousand population aged 25-34	:	2.69*	4.19	4.90	4.61	5.38	:	3.84	:

(1) ELi keskmine viimasel aastal, mille kohta on andmed kättesaadavad, või aastal, mil riikide andmeid on kõige rohkem. * aegrida katkeb

Allikas: Eurostat, OECD, Teadusuuringute Ühiskeskus, JRC, Science-Metrix (Scopuse andmebaas), Invest Europe, Euroopa innovatsioonitegevuse tulemustabel.

Eesti on seadnud esikohale konkurentsivõime ja majanduskasvu ning võtab meetmeid probleemide lahendamiseks, millega riigi majandus silmitsi seisab. VKEd on Eesti majanduse jaoks eriti olulised ning hoolimata majanduse aeglasest elavnemisest on neil olnud raskusi. See on seotud probleemidega rahastusele juurdepääsul, oskustööjõu nappuse ja regulatiivse koormusega, millele lisandub digivahendite ebapiisav kasutamine. Laiemalt võttes on majandus endiselt väga ressursimahukas ja mõõdetavad edusammud ressursitootlikkuse vallas on olnud piiratud. Rohetehnoloogiad, sealhulgas tööstuse süsinikuheite vähendamiseks, seisavad laiema kasutuselevõtul silmitsi probleemidega, mis on tingitud rahastamisraskustest ning regulatiivsest ja nõudluse ebakindlusest. Eesti on ühenduvustaristu poolest ELi keskmisest maha jäänud, kuid hõredalt asustatud piirkondades on 5G katvus muljetavaldav. Ühtse turu ja tööstusega seotud 2025. aasta riigipõhiste soovitusel kutsuti Eestit üles parandama juurdepääsu rahastusele, eelkõige VKEde ja äärepoolsete piirkondade ettevõtjate jaoks (2025. aasta riigipõhine soovitus 3), ning suurendama bioressursipõhise innovatsiooni kaudu loodusvarade tootlikkust (2025. aasta riigipõhine soovitus 4).

Äritegevuse dünaamika

Eesti majandus on hakanud aeglaselt taastuma ning valitsus on seadnud prioriteediks konkurentsivõime ja majanduskasvu suurendamise. Tööstuse kogulisandväärtus moodustab 14,7% Eesti SKPst⁽⁶⁰⁾. Kuigi tööstustoodang ja lisandväärtus⁽⁶¹⁾ vähenesid 2024. aastal nii tööstuses kui ka tootmises, oli lisandväärtuse vähenemine tagasihoidlikum kui kahel eelneval aastal⁽⁶²⁾. Eestis kasvasid kaks aastat kiiresti ka tööjõu ühikukulud, enne kui nende kasv 2024. aastal rauges, samal ajal kui esimest korda pärast 2021. aastat suurenes tööstuses ka reaalne töövõiljakus

⁽⁶⁰⁾ Eurostat: [\[nama_10_a10\] Gross value added and income by main industry \(NACE Rev.2\)](#)

⁽⁶¹⁾ Eurostat: [\[nama_10_a10\] Gross value added and income by main industry \(NACE Rev.2\)](#)

⁽⁶²⁾ Eurostat: [\[nama_10_lp_a21\] Labour productivity and unit labour costs by industry \(NACE Rev.2\)](#)

töötatud tunni kohta. Majanduse struktuuri seisukohast on puidutooted ja metallitooted lisandväärtuse poolest kaks suurimat töötleva tööstuse allsektorit. Pärast 2022. aasta energiašokki, mis mõjutas ennekõike energiamahukaid tööstusharusid, vähenes 2023. aastal järsult eelkõige puidutoodete lisandväärtus⁽⁶³⁾. Metallitööstus ja ehitus on nii Eesti jaoks olulised sektorid, kuid ka sektorid, kus tööstuse vähenemine mõjutab Eestit eriti tugevalt ja kus viimase majandusülevaate kohaselt oleks tööstuse vähenemisega raske toime tulla⁽⁶⁴⁾. Vt ka elamumajandust käsitlev lisa. Pärast märkimisväärset langust 2024. aastal säilitas Eesti siiski IMD 2025. aasta maailma konkurentsivõime edetabelis oma 33. koha. Strateegias „Eesti 2035“ on seatud eesmärgiks jõuda selles edetabelis 10. kohale ning valitsus on seadnud praegu kindlalt esikohale konkurentsivõime ja majanduskasvu koos kaitsega.

Eesti on jätkuvalt nende ELi riikide hulgas, kus investeringute kogumahu suhe SKPsse on üks suuremaid. Kuigi investeringute osakaal SKP-s vähenes 2024. aastal 1,5 protsendipunkti, on Eesti investeringute määra poolest ELi riikide seas endiselt kuuendal kohal (Eestis 23,9%, ELis 21,7%). Ettevõtete investeringud aga 2024. aastal jätkuvalt vähenesid ja olid vaevu üle ELi keskmise (Eestis 12,9%, ELis 12,6%)⁽⁶⁵⁾. 2024. aastal vähenesid ka välismaised otseinvesteringud⁽⁶⁶⁾. Eesti ettevõtete lähenemisviis investeringutele on rohkem majanduskasvule suunatud kui ELis keskmiselt. Eelmisel majandusaastal kasutati üle poole investeringutest tootmisvõimsuse suurendamiseks, uuteks toodeteks või teenusteks ja muudeks valdkondadeks. ELis seevastu domineerisid asendusinvesteringud. Ka tulevastes investeerimisprioriteetides keskenduvad Eesti ettevõtted kasvule rohkem kui ettevõtted ELis keskmiselt⁽⁶⁷⁾.

⁽⁶³⁾ Eurostat: [\[nama_10_a64\] Gross value added and income by detailed industry \(NACE Rev.2\)](#)

⁽⁶⁴⁾ [Mapping the impact of industrial decline, European Commission 2025](#)

⁽⁶⁵⁾ Eurostat: investeringute suhe SKPsse institutsionaalsete sektorite kaupa [sdg_08_11]

⁽⁶⁶⁾ Eurostat: [\[tec00105\] Inward FDI stocks in % of GDP](#)

⁽⁶⁷⁾ [Euroopa Investeerimispank 2025. aasta investeerimisuuring: ülevaade olukorrast Eestis](#)

VKEd on Eesti majanduse jaoks eriti olulised, kuid neil on olnud rasked aastad. Eesti VKEd moodustavad 99,9 % Eesti ettevõtetest ja annavad 81,1 % kogulisandväärtusest, mis on märkimisväärselt rohkem kui ELis keskmiselt (53,6 %). Eriti suur on 0–9 töötajaga mikroettevõtete arv, sest need moodustavad 94,9 % Eesti ettevõtetest (ELi keskmine on 93,6 %) ja annavad 32,2 % lisandväärtusest. ⁽⁶⁸⁾ Mikroettevõtete integreerimine klastritesse spetsiaalse klasteripoliitika kaudu võib parandada nende tootlikkust ja konkurentsivõimet tänu sünergiale, mida see võib luua, ja innovatsiooni ülekanduvale mõjule, mis tuleneb sidemetest teiste sidusrühmadega, näiteks teadusasutustega. 2024. aastal kasvas Eestis VKEde tööhõive, kuid nende tegelik lisandväärtus vähenes teist aastat järjest märkimisväärselt: 5,8 % langusele 2023. aastal järgnes järgmisel aastal edasine langus 5,4 %. 2024. aastal kasvas VKEde reaalne lisandväärtus ainult info- ja kommunikatsioonisektoris, mis on Eesti jaoks oluline sektor ⁽⁶⁹⁾. Kogulisandväärtus on Eestis alates 2021. aastast üldiselt vähenenud ning 2024. aastal vähenes see isegi hästi toimivas info- ja kommunikatsioonisektoris ⁽⁷⁰⁾.

Eesti majandus on üsna dünaamiline. Ettevõtete voolavusmäär on jätkuvalt tublisti üle ELi keskmise (2023. aastal Eestis 41,74 %, ELis 18,97 %). 2023. aastal tõusis ettevõtete suremuse määr järsult 8,91 %-lt 27,48 %-le, mis kajastab ettevõtete ees seisvaid majandusprobleeme. Pankrottide arv Eestis 2024. aastal jätkuvalt suurenes ⁽⁷¹⁾. Ettevõtete sündimus on samuti langustrendis, kuid on endiselt üle ELi keskmise (14,26 %) ⁽⁷²⁾. Hiljutine dokument ressursijaotusliku tõhususe kohta Balti riikides osutab siiski sellele, et uutel ettevõtetel on Eestis üldiselt väiksem tööviljakus kui turgu valitsevatel ettevõtetel, mis näitab, et eelkõige tuleks toetada suure kasvupotentsiaaliga ettevõtete (nt intensiivse teadus- ja arendustegevusega idufirmad) turule sisenemist. Samuti rõhutati dokumendis

⁽⁶⁸⁾ [2025. aasta teabeleht VKEde kohta – Eesti](#)

⁽⁶⁹⁾ [2025. aasta teabeleht VKEde kohta – Eesti](#)

⁽⁷⁰⁾ Eurostat: [\[nama_10_a10\] Gross value added and income by main industry \(NACE Rev.2\)](#)

⁽⁷¹⁾ Eurostat: [\[sts_rb_a\] Business registration and bankruptcy index by NACE Rev.2 activity - annual data](#)

⁽⁷²⁾ Eurostat: ettevõtete demograafia suurusklasside ja NACE Rev. 2 tegevusalade kaupa [bd_size__custom_19037959]

ühtlustatud maksejõuetusmenetluste tähtsust ⁽⁷³⁾. Vt lisad kapitaliturgude, finantsstabiilsuse ja rahastusele juurdepääsu kohta.

Euroopa innovatsiooni tulemustabeli kohaselt on Eesti nüüd tugev innovaator ning püüab suurendada oma investeeringuid teadus- ja arendustegevusse. Eelkõige ettevõtlussektori otseinvesteeringud ja kulutused teadus- ja arendustegevusele on suhteliselt väikesed ⁽⁷⁴⁾, ⁽⁷⁵⁾, ⁽⁷⁶⁾. Ka Eesti taaste- ja vastupidavuskavas on ette nähtud ka digiriigi meetmeid, sealhulgas näiteks digivärv ettevõtjate jaoks. Vt ka lisad „Innovatsioon ettevõtluses“ ja „Tõhus institutsiooniline raamistik“).

Ebakindlus tuleviku suhtes, kvalifitseeritud töötajate nappus ja energiakulud on endiselt Eesti kolm suurimat investeerimistakistust. Euroopa Investeerimispanka 2025. aasta investeerimisuuringu kohaselt peab 89 % Eesti ettevõtetest ebakindlust tuleviku suhtes investeerimistakistuseks, st rohkem kui ELis keskmiselt (83 %). 80 % Eesti ettevõtetest (pisut rohkem kui ELi keskmine) peab oskustööliste nappust investeerimistakistuseks ⁽⁷⁷⁾ ja seda probleemi on rõhutatud ka raportis Riigikogule ⁽⁷⁸⁾, IMFi ⁽⁷⁹⁾ ja ettevõtjate sidusrühmade dokumendis ⁽⁸⁰⁾. Eesti on astunud samme oskuste nõudlusele mittevastavuse ja oskustööjõu nappuse probleemi lahendamiseks ning tööjõunappus on üldiselt vähenenud (vt lisad tööturu ning hariduse ja oskuste kohta). Nõudluse puudumine ei ole Eestis suur investeerimistakistus, kuid see on endiselt piiranud tööstuslikku tootmist ja

⁽⁷³⁾ Hu, Bingjie ja Can Ugur, 2025. [Allocative Efficiency, Firm Dynamics, and Productivity in the Baltics; Republic of Estonia: IMF Selected Issues Paper nr. 2025/103; 23. juuni 2025](#)

⁽⁷⁴⁾ [ec_rtd_eis-country-profile-ee.pdf](#)

⁽⁷⁵⁾ [Eesti 2025. aasta digikümnendi riigiaruanne | Euroopa digitaalsete arengute keskne](#)

⁽⁷⁶⁾ Valitsemisala teave

⁽⁷⁷⁾ [Euroopa Investeerimispanka 2025. aasta investeerimisuuring: ülevaade olukorrast Eestis](#)

⁽⁷⁸⁾ Kaasik, Ülo; Männasoo, Kadri; Varblane, Urmas; Varblane, Uku (2025). Eesti majanduse olukord ja väljavaated 2025. Konkurentsivõime eksperdikogu raport Riigikogule. Tallinn: Riigikogu Kantselei. [Majanduse konkurentsivõime tulevik - Arenguseire Keskus](#)

⁽⁷⁹⁾ Hu, Bingjie ja Can Ugur, 2025. [Allocative Efficiency, Firm Dynamics, and Productivity in the Baltics; Republic of Estonia: IMF Selected Issues Paper nr. 2025/103; 23. juuni 2025](#)

⁽⁸⁰⁾ Sidusrühmade tagasiside

äritegevust teenuste valdkonnas⁽⁸¹⁾. Nii tööstus- kui ka teenindussektoris on olukord järk-järgult paranemas⁽⁸²⁾. Seda peaks toetama sisetarbimise ja ekspordinõudluse suurenemine peamistel turgudel. Eesti valitsus võtab meetmeid konkurentsivõime edendamiseks, aidates suurendada ettevõtete ekspordisuutlikkust ja jõuda ekspordi mitmekesistamiseks uutele turgudele⁽⁸³⁾. 72 % Eesti eksportijatest (rohkem kui ELi keskmine (62 %)) teatas siiski, et nad peavad eri ELi liikmesriikides järgima erinevaid standardeid ja tarbijakaitsenorme. See on 16 protsendipunkti vähem kui eelmisel aastal⁽⁸⁴⁾.

Ettevõtluskeskkond

Lihtsustamise, koormuse vähendamise ja lubade/litsentside andmise valdkonnas on Eestil veel arenguruumi. 53 % Eesti ettevõtjatest leiab, et ettevõtluseeskirjad takistavad investeerimist, ning 46 % Eesti ettevõtjatest väidab, et tööeeskirjad takistavad investeerimist. Mõlemad näitajad on alla ELi keskmise (69 % ja 64 %). Mikro- ja väikeettevõtjate seas on see osakaal siiski suurem (65 % ettevõtluseeskirjade puhul), mis näitab, et regulatiivset koormust oleks võimalik vähendada eelkõige kõige väiksemate ettevõtjate jaoks. Tegelikult teatas 29 % Eesti ettevõtjatest ja 52 % mikro-/väikeettevõtjatest, et nad peavad eraldama üle 10 % oma töötajatest regulatiivsete nõuete täitmiseks⁽⁸⁵⁾. OECD tooteturu reguleerimise näitaja kohaselt võiks Eesti eelkõige lubade andmise vallas vähendada regulatiivset ja halduskoormust⁽⁸⁶⁾ ning litsentside ja lubade saamise lihtsustamine võib parandada regulatiivset keskkonda üldiselt⁽⁸⁷⁾.

⁽⁸¹⁾ Majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraadi ettevõtlus- ja tarbijauuringute andmed

⁽⁸²⁾ Nt Eesti taaste- ja vastupidavuskava

⁽⁸³⁾ Valitsemisalane teave

⁽⁸⁴⁾ [Euroopa Investeerimispanka 2025. aasta investeerimisuuring: ülevaade olukorrast Eestis](#)

⁽⁸⁵⁾ [Euroopa Investeerimispanka 2025. aasta investeerimisuuring: ülevaade olukorrast Eestis](#)

⁽⁸⁶⁾ [OECD tooteturu reguleerimise riigipõhine märkus Eesti kohta.pdf](#)

⁽⁸⁷⁾ [OECD Economic Outlook, 2025. aasta köide, 2. väljaanne \(EN\)](#)

Eesti astub märkimisväärseid samme regulatiivse koormuse leevendamiseks. Seda küsimust on käsitletud efektiivsuse ja majanduskasvu nõukojas, mis tuli esimest korda kokku 2025. aasta märtsis ja tegutses 2026. aasta septembrini. Eesti ettevõtete juhtidest koosnev nõukogu on saanud eri sidusrühmadelt bürokraatia vähendamiseks üle 700 ettepaneku. Valitsus on üle 200 ettepaneku läbi vaadanud ja heaks kiitnud⁽⁸⁸⁾ ⁽⁸⁹⁾. Mõned juba rakendatud ettepanekud hõlmavad kestlikkusaruandluse märkimisväärset lihtsustamist ettevõtjate jaoks, paberarvete saatmise kohustusest loobumist ja küberturvalisuse nõuete lihtsustamist väikeettevõtjate jaoks. Lisaks nõukojale on ettepanekuid esitanud ka ministriumid ja valitsus ning mõned neist on juba ellu viidud⁽⁹⁰⁾.

Eesti on e-valitsuse vallas juhtpositsioonil ning tema digitaalste avalike teenuste kvaliteet on jätkuvalt üle ELi keskmise. Riik keskendub ka digitaalsele suveräänsusele, pannes rõhku valitsuse vastupanuvõimele. Samuti on kehtestanud meetmed tagamaks, et mitmesuguste katastroofistsenaariumide korral jätkub riigi digitaalne juhtimine väljastpoolt selle geograafilisi piire. Eesti tulemused olid 2024. aastal üle ELi keskmise ka kodanikele ja ettevõtjatele osutatavate piiriüleste digitaalsete avalike teenuste osas⁽⁹¹⁾. Digitaalsete avalike teenuste piiriülene osutamine peaks paranema ka tänu ühtse digivärava kiiremale rakendamisele (vt tõhusat institutsioonilist raamistikku käsitlev lisa). Eesti on paika pannud ka pikaajalise visiooni, et muuta riik 2030. aastaks nii era- kui ka avaliku sektori puhul andmemajanduse ja tehisintellekti vallas juhtivaks riigiks⁽⁹²⁾.

Riik jääb ELi keskmisest maha ühenduvustaristu (väga suure läbilaskevõimega võrk, 5G) poolest, kuid hõredalt asustatud piirkondades on 5G

⁽⁸⁸⁾ [Majanduskasvu ja efektiivsuse nõukoda: kestlikkusaruandluse lihtsustamine hoiab 2 aasta jooksul kokku 115 miljonit eurot | Riigikantselei](#)

⁽⁸⁹⁾ [Efektiivsuse ja majanduskasvu nõukoda | Riigikantselei](#)

⁽⁹⁰⁾ [Majanduskasvu nõukoda: paberarvetest ja karmidest kestlikkuse nõuetest loobumine on alles bürokraatia vähendamise algus | Riigikantselei](#)

⁽⁹¹⁾ Euroopa Komisjon, 2025, *Digikümnendi riigiaruanne Eesti kohta*, [Ec.europa.eu](#).

⁽⁹²⁾ [Valge raamat andmete ja tehisintellekti kohta, 2024–2030](#)

katvus muljetavaldav. Eestil on probleeme ELi keskmiste näitajateni jõudmisel väga suure läbilaskevõimega võrkude ja 5G katvuse poolest, kuid riik on esirinnas hõredalt asustatud piirkondades 5G katvuse ja 5G spektri eraldamise vallas. 2024. aastal oli Eesti väga suure läbilaskevõimega võrkude ja valduseni ulatuva valguskaabelühenduse katvus 76,27 %, mis on alla ELi keskmise (82,49 %) väga suure läbilaskevõimega võrkude puhul, kuid üle ELi keskmise (69,24 %) valduseni ulatuva valguskaabelühenduse puhul. Väga suure läbilaskevõimega võrkude katvuse paigalpüsimist (2023. aastal 76,94 %) võib seostada DSLi, VDSLi ja VSDL 2 vektorduse vähenemisega võrgu kasutuselt kõrvaldamise tõttu. Eesti konkurentsivõimeline telekommunikatsiooniturg hõlmab märkimisväärseid jõupingutusi taristu parandamiseks, mida toetatakse selliste algatustega nagu taaste- ja vastupidavusrahastu toetuskava. Eesti teeb edusamme väga suure läbilaskevõimega võrkude ja 5G 2030. aasta eesmärkide saavutamisel ja selle toetamiseks edendatakse poliitikaga jätkuvalt erainvesteeringuid ja parandatakse spektri kättesaadavust uuenduslike rakenduste jaoks.

Rohkem Eesti ettevõtteid kui eelmisel aastal peab rahastuse ebapiisavat kättesaadavust suureks investeerimistakistuseks. 19 % ettevõtetest nimetab seda suureks investeerimistakistuseks ja 29 % väikeseks investeerimistakistuseks. Kokku tähendab see 13 protsendipunkti suurust kasvu võrreldes eelmise aastaga ja on ka veidi suurem kui ELi keskmine (45 %). Ka rahastamispiirangutega ettevõtete osakaal enam kui kahekordistus 2024. aastal ja on 2025. aastal jätkuvalt märkimisväärselt üle ELi keskmise. Rahastamisaotluste tagasilükkamine on peamine rahastamispiirangute põhjus. Juurdepääs rahastusele on oluline probleem eelkõige VKEde jaoks ning Eestile 2025. aastal antud kolmanda riigipõhise soovitusel soovitati parandada eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ning äärepoolsete piirkondade ettevõtjate juurdepääsu rahastamisele. Eesti võtab selles vallas meetmeid, pakkudes ettevõtetele toetusi, laenukäendusi ja laene, eelkõige suurendades olemasolevat laenumahtu 2026. aastal 55 miljoni euro võrra. Eesti võttis hiljuti kasutusele ka uue innovatsioonilaenu, et rahastada suurema riskiga investeeringuid uudsetesse tehnoloogiatesse, ning spetsiaalse

toetusmeetme suuremahuliste investeeringute jaoks⁽⁹³⁾ (vt ka lisad kapitaliturgude, finantsstabiilsuse ja rahastusele juurdepääsu kohta).

Hilinenud maksed on Eestis endiselt probleem. 63 % Eesti ettevõtetest teatas 2024. aastal hilinenud maksetest tingitud probleemidest ja 53 % Eesti VKEdest puutus 2025. aastal kokku hilinenud maksetega. Kuigi see näitaja on ELi keskmisest kõrgem, on see eelmise aastaga võrreldes vähenenud. Samuti näib, et nende otsene mõju ettevõtete tegevusele ja finantsseisundile on 2024. aastal vähenenud⁽⁹⁴⁾.

Ühtne turg

Hiljutine majanduse volatiilsus ja kaubanduspinged tõid esile, kui oluline on ELi ühtne turg majanduskasvu ja vastupanuvõime seisukohast. Eesti on jätkuvalt hästi integreeritud ühtse turuga ja osaleb aktiivselt rahvusvahelises kaubanduses. 72 % Eesti ettevõtetest osaleb rahvusvahelises kaubanduses⁽⁹⁵⁾ ja Eesti püsis ELi kaubandusega integreerituse pingereas ELis viiendal kohal, mis näitab ELi kaubandusega integreerituse kõrget taset (möödetuna kaubandusmahu ja SKP suhte alusel). See osakaal suurenes veidi võrreldes eelmise aastaga (2025. aastal 58,6 %, 2024. aastal 57 %).

Eesti tulemused ühtse turu õiguse järgimisel on vastakad. Ühtse turu õiguse ülevõtmise puudujääk (mis mõõdab kõigi riigi õigusesse ülevõtmata direktiivide osakaalu) suurenes 2025. aastal 1,3 %-ni ja on nüüd suurem kui ELi keskmine (1,1 %) ja ELi nõukogu seatud eesmärk (1 %). See näitab, et tuleb teha rohkem tööd direktiivide õigeaegselt ülevõtmiseks. Vastavuspuudujääk (ebakorrektselt üle võetud ühtse turu direktiivide osakaal) on Eestis endiselt alla ELi keskmise (vastavalt 0,8 % ja 1,1 %). 13 ühtse turu direktiivi ülevõtmine oli hilinenud (2025. aasta detsembris) ja keskmine viivitus nende direktiivide ülevõtmisel oli ELi keskmisest väiksem. Eestis oli 2025. aasta

⁽⁹³⁾ Valitsemisalane teave

⁽⁹⁴⁾ [ELi maksete vaatluskeskuse 2025. aasta aruanne](#)

⁽⁹⁵⁾ [Euroopa Investeerimispanka 2025. aasta investeerimisuuring: ülevaade olukorrast Eestis](#)

detsembris pooleli 14 ühtse turu rikkumismenetlust, st oluliselt vähem kui ELis keskmiselt (25). See tähendab eelmise kolme aastaga võrreldes küll kasvu, kuid Eesti oli sel aastal rikkumiste arvu poolest endiselt üks parimaid (27 liikmesriigi seas 6. kohal). Sama kehtib rikkumismenetluste kestvuse kohta (4. koht)⁽⁹⁶⁾. 2025. aastal lahendas Eesti 100 % SOLVITI juhtumitest, mida ta käsitles juhtiva keskusena (ELi keskmine oli 84,6 %).

Ühtsel turul ringlevate toodete nõuetele vastavus⁽⁹⁷⁾ on oluline, et tagada seaduskuulekatele ettevõtjatele võrdsed tingimused ja tarbijate ohutus. Eestis on turujärelevalveuurimiste arv võrreldes 2019. aastaga suurenenud. 2025. aastal teatasid riiklikud ametiasutused ELi turujärelevalve süsteemis kokku 231,4 uurimisest miljoni elaniku kohta, mis on rohkem kui ELi mediaanväärtus (136,2). Teadete arv on absoluutarvestuses endiselt väike, mis võib olla tingitud ka riikliku IT-süsteemi ebapiisavast koostalitlusvõimest ELi turujärelevalve süsteemiga. Turujärelevalve määruse eelseisev läbivaatamine muudab ELi turujärelevalve süsteemi täielikult koostalitlusvõimeliseks ELi digiplatvormiks.

Eesti riikliku standardiorganisatsiooni (Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus) ressursside piiratus mõjutab negatiivselt ühtse turu toimimist⁽⁹⁸⁾, ja ELi ettevõtete konkurentsivõimet. Kuigi riiklikel standardiorganisatsioonidel on Euroopa standardimissüsteemi toimimises keskne roll, on Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskuse ressursid piiratud (seal töötab 18 inimest). Seetõttu on oluline suurendada keskuse suutlikkust, et tagada ekspertide ja sidusrühmade piisav osalemine Euroopa standardimisprotsessides. Seepärast soovitatakse Eestil Standardimis- ja Akrediteerimiskeskust toetada, et vähendada turu killustatust, parandada Eesti ettevõtete konkurentsivõimet ja saada täit kasu ühtse turu võimalustest.

⁽⁹⁶⁾ Kuulub [ühtse turu strateegias](#) (nn kümme kohutavat tüket) ja [2026. aasta ühtse turu ja konkurentsivõime aruandes](#) esile toodud tükete hulka

⁽⁹⁷⁾ Kuulub [ühtse turu strateegias](#) (nn kümme kohutavat tüket) ja [2026. aasta ühtse turu ja konkurentsivõime aruandes](#) esile toodud tükete hulka

⁽⁹⁸⁾ Kuulub [ühtse turu strateegias](#) (nn kümme kohutavat tüket) ja [2026. aasta ühtse turu ja konkurentsivõime aruandes](#) esile toodud tükete hulka

Kuigi mõnel kutsealal esineb endiselt tõkkeid, on regulatiivsed piirangud ja teenustekaubanduse piirangud⁽⁹⁹⁾ endiselt suhteliselt väiksemad kui ELis ja OECDs keskmiselt. Teenustekaubanduses on Eesti uuritud liikmesriikide seas avatumate riikide pingereas viiendal kohal⁽¹⁰⁰⁾. Mis aga puutub reguleeritud kutsealadesse, siis kohaldatakse advokaatide ja notarite suhtes suhteliselt rangeid norme, kusjuures eriti ranged on tööturule sisenemise ja ametialal tegutsemise normid⁽¹⁰¹⁾. See võib mõjutada konkurentsivõimet õigussektoris ning notarite ja juristide suhtes kohaldatavate eeskirjade lihtsustamine võib parandada regulatiivset keskkonda⁽¹⁰²⁾.

Eesti riigihangete tulemused on endiselt keskmised. Ühe pakkujaga riigihangete osas oli Eesti tulemus (30 %) 2025. aastal pisut üle ELi mediaani. 2025. aastal olid Eesti tulemused otselepingute sõlmimisel (väljakuulutamisetähtaegade järel) jätkuvalt ühed ELi kehvemad, kuid nende osakaal võrreldes eelmise aastaga veidi vähenes (13 %-lt 11 %-le).

Eesti teeb edusamme strateegiliste riigihangete valdkonnas. Riiklik statistika näitab, et 2024. aastal registreeriti 12,3 % kõigist hangetest keskkonnahoidlike riigihangetena ja 2025. aastal näib see suundumus kiirenevat, mis on suuresti tingitud teadlikkuse suurendamiseks tehtud jõupingutustest ja keskkonnahoidlike riigihangete 2024.–2026. aasta tegevuskava raames võetud riiklikest meetmetest⁽¹⁰³⁾. Selleks et vähendada professionaalsuse puudumist strateegilistes riigihangetes, on Eesti koos OECDga käivitanud projekti „Strateegiliste riigihangete kasutuselevõtu edendamine Eestis riigihangete tööjõu professionaalsemaks muutmise kaudu“. Hiljutises aruandes juhiti tähelepanu sellele, et strateegiliste riigihangete kasutus Eestis on

⁽⁹⁹⁾ Kuulub [ühtse turu strateegias](#) (nn kümme kohutavat tüket) ja [2026. aasta ühtse turu ja konkurentsivõime aruandes](#) esile toodud tükete hulka

⁽¹⁰⁰⁾ OECD, 2026, [teenustekaubanduse suhtes kehtivate piirangute indeks](#), [teenustekaubanduse suhtes kehtivate piirangute indeks | OECD](#).

⁽¹⁰¹⁾ OECD [tooteturu reguleerimise riigipõhine märkus Eesti kohta.pdf](#)

⁽¹⁰²⁾ [OECD Economic Outlook, 2025. aasta köide, 2. väljaanne | OECD](#)

⁽¹⁰³⁾ Valitsemisalane teave

hoolimata nende strateegilise väärtuse laialdasest tunnustamisest endiselt mõnevõrra piiratud. Aruandes juhiti tähelepanu ka sellele, et vaja on rohkem selgust õigusraamistiku ja selle kasutamise suuniste, nõuete täitmise läbipaistvuse ning tööjõu kutseliseks muutmise ja suutlikkuse suurendamise eraldiseisva poliitika kohta. Olulise punktina toodi esile probleemid, millega puutuvad hankemenetlustes kokku VKEd⁽¹⁰⁴⁾. Lisaks sellele projektile on Eesti võtnud meetmeid riigihankevaldkonna kutseliseks muutmiseks, näiteks koolituste ja hankijatele mõeldud uute oskuste maatriksi kaudu. Eesti peab eelkõige kaaluma riigihankemenetluste lihtsustamist⁽¹⁰⁵⁾.

Ettevõtjate hinnang korruptsiooniriskide kohta riigihangetes on alla ELi keskmise.

49 % ettevõtetest Eestis (ELi keskmine on 58 %) leiab, et riigihankemenetlustes sihipäraselt konkreetsete ettevõtete eelistamiseks kohandatud spetsifikatsioonid on väga või üsna levinud tava, ja 39 % ettevõtetest (ELi keskmine on 53 %) leiab, et huvide konfliktid pakkumuste hindamisel on väga või üsna levinud. 17 % ettevõtjatest, kellel on riigihankemenetluses kogemusi ja/või kes on riigihankemenetluses osalenud, arvab, et korruptsiooni tõttu ei ole nad riigihankemenetlust võitnud või riigihankelepingut saanud (ELi keskmine on 25 %). 31 % ettevõtjatest leiab, et riigihangete vaidlustuskomisjoni sõltumatuse tase on riigihangetega seotud juhtumite läbivaatamisel „väga hea“ või „üsna hea“. Riigikontroll on pidevalt rõhutanud vajadust parandada riigihangete läbipaistvust, et hoida ära korruptsiooni, suurendada konkurentsi, tõhustada avaliku sektori vahendite kasutamist ja tagada ettevõtjatele võrdsed tingimused.

Eesti e-riigihangete maastiku ja andmekvaliteediga seotud probleemid toovad esile vajaduse koostalitlusvõimeliste süsteemide, ühiste standardite ja tugevama andmehalduse järele. Eesti tsentraliseeritud e-riigihangete teenus võimaldab ettevõtjatel kasutada ühtset süsteemi juurdepääsuks kõigile riiklikele riigihankemenetlustele. Piiriüleste hangetega seotud probleemid tekitavad aga endiselt keerukust ja takistavad teiste liikmesriikide ettevõtjate osalemist. Selline

⁽¹⁰⁴⁾OECD (2025), *Strategic Public Procurement and Professionalisation Initiatives in Estonia: Diagnostic Report*, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Pariis.

⁽¹⁰⁵⁾Valitsemisalanane teave

killustatus rõhutab vajadust tagada koostalitlusvõime ja kehtestada ühised standardid. Kuigi ühekordsuse põhimõtet rakendatakse riiklikul tasandil, tuleb teenust ajakohastada, et vältida vajadust selle teenuse täiendava registreerimise järele. Lisaks puudub ostjatel kogu ELis endiselt digijuurdepääs asjakohastele tõenditele. Hoolimata mõningasest seirest ei ole Eesti ametiasutustel riigihankeandmete strateegiat, millel on selged eesmärgid ja mille alusel hallatakse riigihankeprotsesside andmeid. Seetõttu oleks Eesti süsteemile kasulik luua spetsiaalne riigihankeandmete kogumise ja analüüsimise talitus valitsuse raames, et toetada hanketsükli andmepõhist järelevalvet⁽¹⁰⁶⁾.

Tööstus ja majandusjulgeolek

Energiamahukad tööstusharud on seisnud silmitsi suurte probleemidega.

Energiahinnad on Eestis olnud probleemiks, mis on ka üks suurimaid takistusi pikaajaliste investeeringute tegemisel⁽¹⁰⁷⁾ ning Eesti valitsus vähendas hiljuti suurte tööstuslike energiatarbijate puhul taastuvenergia tasu, eelkõige et meelitada ligi investeeringuid energiamahukatesse tööstusharudesse ja edendada tööstuse konkurentsivõimet⁽¹⁰⁸⁾. Ka mitte-kodutarbijate elektri hinnad olid Eestis 2024. aastal ja 2025. aasta alguses madalamad kui eelmistel aastatel ja ELi keskmine (Eestis 0,1405, ELis 0,1462)⁽¹⁰⁹⁾. 2025. aastal näis tööstust mõjutavat eelkõige energiahinna volatiilsus (vt lisa taskukohase energia kohta).

Lisaks energiateemadele on jätkuvalt probleemiks Eesti tööstuse ressursimahukus.

Mis puudutab ressursitõrkkust, mida mõõdetakse sisemajanduse koguprodukti ja

⁽¹⁰⁶⁾Euroopa Kontrollikoja eriaruanne nr 28/2023: *Public Procurement in the EU. Less competition for contracts awarded for works, goods and services in the 10 years up to 2021, 2023*, eriaruanne nr 28/2023: [Public procurement in the EU](#).

⁽¹⁰⁷⁾Euroopa Investeerimispanka 2025. aasta investeerimisuuring: ülevaade olukorrast Eestis

⁽¹⁰⁸⁾Valitsemisalanane teave ja [Kavandatud muudatus suurte elektritarbijate elektrikulude piiramiseks](#) | Uudised | ERR

⁽¹⁰⁹⁾kilovatt-tundi ostujõu standardi alusel, v.a maksud ja lõivud, kõik tarbimisvahemikud.

kodumaise materjalitarbimise vahena, siis olid Eesti tulemused 2024. aastal ikka ühed ELi kehvemad. Eesti tulemused halvenesid veidi ka võrreldes 2023. aastaga (indeksi väärtus 2023. aastal 127,7, 2024. aastal 124,7)⁽¹¹⁰⁾. Eestile anti 2025. aastal riigipõhine soovitus (neljas soovitus) suurendada ressursitootlikkust bioressursipõhise innovatsiooni kaudu. Eestil on ringmajanduse tegevuskava, mida rakendatakse, ning biomajandusele ja rohetehnoloogiale on eraldatud nii riiklikke kui ka taaste- ja vastupidavusrahastu vahendeid⁽¹¹¹⁾. Eesti võttis ka mitu ringmajanduse toetusmeedet, mille raames kuulutati 2024. ja 2025. aasta lõpus välja projektikonkursid, sealhulgas töötleva tööstuse ressursitõhususe meede, mis on eriti oluline ressursitootlikkuse parandamiseks ja mille rakendamist jätkatakse. Eesti on siiski teatanud, et tulemused ei ole statistiliselt kiiresti nähtavad⁽¹¹²⁾. Lisateavet leiab lisadest, mis käsitlevad tööstuse süsinikuheite vähendamist, ringlust ja kliimamuutuste leevendamist.

Eesti on teinud reaalseid edusamme nullnetotööstuse määruse rakendamisel. Eesti on edukalt määranud ühtse kontaktpunkti, mis on esmatähtis sidusrühmade vahelise teabevahetuse ja koordineerimise ühtlustamiseks ning spetsiaalse veebisaidi loomiseks. Lisaks on Eesti loonud taotluste käsitlemiseks riikliku kontaktpunkti, mis hõlbustab strateegiliste nullnetotehnoloogia projektide elluviimist. Seni ei ole Eesti aga kinnitanud ühtegi strateegilist nullnetotehnoloogia projekti ega määranud ühtegi nullnetotehnoloogia arengukeskust. Üldiselt on Eesti tootmisvõimsus kõigi nullnetotehnoloogiate puhul endiselt tagasihoidlik, kuid uuenduslikel tehnoloogiatel on potentsiaali⁽¹¹³⁾ ning on ka mõned eesrindlikud ettevõtted, nagu Eleon (tuuleturbiinid), Stargate Hydrogen (elektrolüüsiseadmed) ja UpCatalyst (süsinikdioksiidist süsinikumaterjalid). Lisateavet nullnetotehnoloogia kohta Eestis leiab 2025. aasta riigiaruande 7. lisast⁽¹¹⁴⁾.

⁽¹¹⁰⁾[Resource productivity statistics - Statistics Explained - Eurostat](#)

⁽¹¹¹⁾Valitsemisalane teave

⁽¹¹²⁾Valitsemisalane teave

⁽¹¹³⁾Euroopa Komisjon: Energeetika peadirektoraat, The net-zero manufacturing industry landscape across the Member 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2833/2181110>.

⁽¹¹⁴⁾[753a50ca-44e7-410a-a845-41e4c91fbf6a_en](#)

Eesti võtab meetmeid puhta tehnoloogia sektori arengu toetamiseks. Näiteks vaatab Eesti majandusministeerium praegu läbi lubade andmise raamistikku, et vähendada ebakindlust⁽¹¹⁵⁾. Eesti Kliimaministeerium ja Cleantech Estonia on koostamas Eesti puhta tehnoloogia tegevuskava 2025–2035⁽¹¹⁶⁾ ning valitsus on kehtestanud ka Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse, Eesti SmartCapi rohefondi ja rohekiirendiprogrammide kaudu mitu puhta tehnoloogia toetusmeedet. Lisaks on Eesti kehtestanud ka toetusmeetme suuremahulisteks investeringuteks, mille raames antakse toetust kuni 20 miljonit eurot. See toetusmeede ei ole mõeldud mitte ainult nullnetotehnoloogiate jaoks, nt esimeses voorus oli üks kolmest valitud projektist seotud rohevesinikuga⁽¹¹⁷⁾. Selle ulatusliku meetme eesmärk on leevendada rohetehnoloogia laiendamiseks vajalike suuremahuliste investeringute nappust. See koos regulatiivsete takistuste ja nõudluse puudumisega takistab Eestis nende tehnoloogiate arengut.

Eestil on võtmas juhtrolli haruldaste muldmetallide eraldamisel ja ta on oluline tegija magnetite tootmisel. Hiljuti avati Narvas uus haruldastest muldmetallidest magnetite tootmise tehas, mis on Euroopa suurim. Eestis valiti kriitiliste toormete määruse alusel välja ka üks strateegiline projekt, mis keskendub grafiidi töötlemisele eespool nimetatud ettevõtte UpCatalysti poolt. Eesti sõltub suurel määral kriitilise tähtsusega toorainete impordist, kuid koostas hiljuti Eesti kriitilise tähtsusega toorainete geoloogiliste uuringute riikliku programmi,⁽¹¹⁸⁾ millest hakatakse juhinduma kriitilise tähtsusega toorainete uurimisel Eestis. Üldisemalt on Eesti sõltuvus materjali impordist 2024. aastal 22,8 %, mis on veidi suurem kui ELi keskmine. Sõltuvus mittemetalsete mineraalide, biomassi ja fossiilsete energiamaterjalide impordist on suhteliselt väike, kuid Eesti sõltub täielikult metallimaakide impordist.

⁽¹¹⁵⁾Valitsemisalane teave

⁽¹¹⁶⁾[Eesti puhta tehnoloogia tegevuskava 2025–2035 on koostamisel](#)

⁽¹¹⁷⁾Valitsemisalane teave

⁽¹¹⁸⁾[Kriitiliste toormete uuringuprogramm](#)

Tabel A5.1. Ühtne turg ja tööstus

Estonia								
POLICY AREA	INDICATOR NAME	2021	2022	2023	2024	2025	EU-27 average	
Business environment and investment								
Productivity and investment	Labour productivity (GDP per hour worked in PPP terms), % of EU27 ²	78.1	76.1	73.0	72.7	73.0	100.0	
	Business investment (share of GDP) ¹	19.0	14.2	13.6	12.9	-	12.6	
	Public investment (share of GDP) ¹	5.8	5.4	6.5	6.2	-	3.9	
Business environment and simplification	Impact of regulation on long-term investment, % of firms reporting business regulation as a major obstacle ²	5.6	9.5	14.7	14.9	20.0	34.0	
SME liquidity	EIF Access to Finance for SMEs index - loans ³	0.47	0.36	0.23	0.31	-	0.43	
	EIF Access to Finance for SMEs index - equity ³	0.41	0.19	0.37	0.22	-	0.19	
Late payments	Payment gap - corporates B2B, difference in days between offered and actual payment ⁴	13.9	13.2	15.3	-	-	17.4	
	Payment gap - public sector, difference in days between offered and actual payment ⁴	11.0	15.9	18.1	-	-	13.6	
	Share of SMEs experiencing late payments, % ⁵	from private entities in the previous or current quarter	-	-	-	56.7	53.1	47.1
		from public entities in the previous or current quarter	-	-	-	9.0	6.3	15.9
Single Market								
Integration	EU trade integration, average(intra-EU imports + intra EU exports)/GDP, % ¹	58.1	65.6	59.4	57.0	58.6	40.7	
	EEA Services Trade Restrictiveness index ⁶	0.042	0.042	0.042	0.042	0.042	0.050	
Public procurement	Single bids, % of total contractors ^{7*}	25	31	31	28	30	27	
	Direct awards, % of negotiated procedures ^{7*}	9	11	11	13	11	6	
Compliance	Transposition deficit, % of all directives not transposed ⁸	1.2	0.4	0.9	0.9	1.3	1	
	Conformity deficit, % of all directives transposed incorrectly ⁸	0.9	0.9	1.1	0.8	0.8	1.1	
	SOLVIT, resolution rate per country, % ⁸	100	100	100	100	100	84.6	
	Number of pending infringement proceedings ⁸	8	7	10	12	14	25	
Industry and economic security								
Energy-intensive industries	Electricity prices for non-household consumers ¹	0.1556	0.2225	0.1597	0.1470	0.1405	0.1462	
	Electrification (electricity as a share of total energy consumption in industry) ¹	49.5	50.1	45.5	-	-	32.7	
	Share of energy from renewable sources (renewable energy generation as a share of overall energy consumption) ¹	37.3	38.5	41.0	42.2	-	25.2	
Critical raw materials	Material import dependency, % ¹	30.5	26.4	21.9	22.8	-	22.4	
	Circular material use rate ¹	19.9	21.8	20.5	20.5	-	12.2	
Operational cleantech manufacturing capacity in 2025 ⁹	- Solar PV (c: cell, w: wafer, M:module), GW	0.07 (m)		- Electrolyzer, GW		0.500		
	- Heat pump assembly	-		- Battery, GW		-		

Allikas: (1) Eurostat, (2) EIP investeerimisuuring, (3) EIFi VKEda rahastusele juurdepääsu indeks, (4) Intrumi maksearuanne, (5) SAFE-uuring, (6) OECD, (7) andmed kuni 2024. aastani: ühtse turu ja konkurentsivõime tulemustabel, 2025. aasta andmed: komisjoni arvutused, mis põhinevad TEDi andmetel, mis on kättesaadavad riigihangete andmeruumis (PPDS) (*) siin ELi keskmise all esitatud väärtus on mediaan, (8) ühtse turu ja konkurentsivõime tulemustabel, (9) Euroopa Komisjoni arvutused.

Tabel A6.1. Hoiuste ja investeeringute liidu kokkuvõtlik diagnostika

Topic	Main features	Relative EU positioning
Asset-backed pension schemes	Assets at 18.0% of GDP (32.3% in the EU) 10-year real return of 0.0 (1.4% in the EU)	The medium pension assets yield a low real return.
Households' financial assets	EUR 40 636 per capita (EUR 85 090 in the EU) o/w 3.8% in listed shares and bonds (7.6% in the EU) o/w 13.9% in investment funds (11.0% in the EU) o/w 0.7% in life insurance (13.4% in the EU) o/w 0.0% in pension claims (13.6% in the EU)	A very low share of households' low financial assets is invested in listed shares and bonds, in life insurance and pensions. Savings and Investment Account available.
Venture capital (VC) Private equity (PE)	VC at 0.246% of GDP (0.064% in the EU) PE at 0.609% of GDP (0.487% in the EU)	Very high venture capital and high private equity investments.
Capital taxation	Capital gains are taxed at 22%. No tax on dividends since companies only pay when benefits are distributed. Tax on interest income of 22%. Third pillar pension contributions tax refund (calculated on 15% of annual gross income or up to 6 000 EUR)	Relatively low taxes on capital without debt equity bias
<div style="display: flex; justify-content: space-between; width: 100px;"> 1-3 4-10 11-17 18-24 25-27 </div>	Colours indicate the country's relative ranking based on five groups, ranging from the three best to the three worst performers. The relative ranking as regards an SIU diagnostic topic derives from a consistent cross-country comparison, the starting point of which is the average of the underlying main features.	

Allikas: OECD (pensionid), Eurostat (leibkondade rahaline jõukus), FISMA kapitaliturgude liidu tulemustabel (riskikapital ja erakapital), riiklikud allikad (kapitali maksustamine). 2024. aasta lõpp.

Eesti ettevõtted sõltuvad investeerimisel peamiselt ettevõttesisestest rahastamisest ja vaid vähesel määral kapitaliturgude kaudu rahastamisest. Riigi finantssektoris domineerib väga kontsentreeritud pangandussektor. Kapitaliturgudel võiks olla suurem roll majanduse rahastamisel. Eesti aktsiaturu turukapitalisatsioon on üks väiksemaid ELis. Hoolimata Eesti, Läti ja Leedu ühistest jõupingutustest toetada integreeritud piirkondlikku kapitaliturgu, takistavad vähene sügavus ja likviidsus nende ümberliigitamist piiriturgudest tärvavateks turgudeks. See hoiab institutsionaalseid investoreid tagasi nendele turgudele investeerimast. Selleks et edendada jaeinvestorite osalemist finantsturgudel, võttis valitsus 2011. aastal kasutusele investeerimiskonto. Eesti on finantskirjaoskuse poolest väga kõrgel kohal. VKEdele suunatud erakapitali- ja riskikapitalifondid on saanud suurt kasu riiklike ja Euroopa institutsioonide toetusest. Eestil on küllaltki nõrgad peamised näitajad, mis mõeldavad edusamme hoiuste ja investeeringute liidu poliitikaeesmärkide saavutamisel (vt tabel A6.1). Eesti puhul toodi 2025. aasta riigipõhistes soovitusel esile vajadus parandada juurdepääsu rahastusele, sealhulgas edendades institutsionaalsete investorite osalemist riskikapitali- ja aktsiaturgudel.

Ettevõtlusmaastik ja ettevõtete rahastamine

Eesti ettevõtlusmaastikul domineerivad peamiselt VKEd ja eelkõige mikroettevõtted. Mikroettevõtted moodustavad riigi ettevõtetest

94,9 % (ELis 93,6 %). Nad annavad tööd 38,8 % -le (ELis 30,1 %) töötavast elanikkonnast ja toodavad 32,2 % (ELis 20,1 %) kogulisandväärtusest (üksikasjalikum teave on esitatud 5. lisa)⁽¹¹⁹⁾. Sellel ettevõtlusmaastikul on konkreetne mõju ettevõtlussektori rahastamisnõudlusele.

Eesti ettevõtted rahastavad suure osa oma investeeringutest ettevõttesiselt. Euroopa Investeerimispanka 2025. aasta investeerimisuuringu⁽¹²⁰⁾ kohaselt on 75 % Eesti ettevõtete investeerimisvajadustest kaetud ettevõttesisese rahastusega, samas kui ELi keskmine on 66 %. Ettevõttesisese rahastamise domineerimine on osaliselt tingitud Eesti äriühingu tulumaksu süsteemist, mille kohaselt ei maksustata kasumit enne, kui see makstakse välja dividendidena. Ettevõttesisesele rahastamisele tuginemise teine põhjus on asjaolu, et Eesti ettevõtted on peamiselt mikroettevõtted ja välisrahastamine on väikeettevõtete jaoks kulukam kui suureettevõtete jaoks. Üldiselt on rahastamispiirangutest teatanud ettevõtete osakaal Eestis üks suuremaid ELis (11,6 % võrreldes ELi keskmisega 6,1 %).

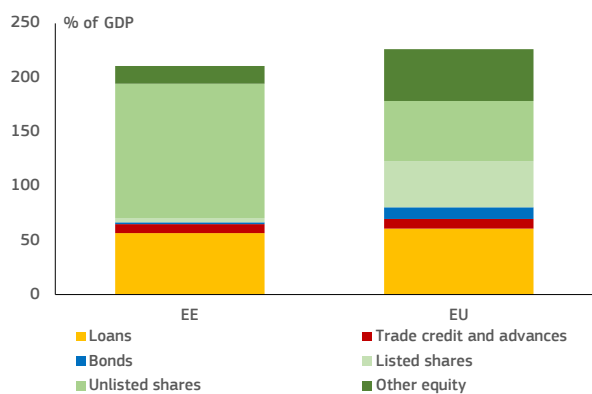
Eesti ettevõtted sõltuvad kapitaliturgude kaudu rahastamisest vaid vähesel määral. 2024. aasta lõpus (vt joonis A6.1) oli laenude kaudu rahastamise osakaal ettevõtete

⁽¹¹⁹⁾ VKEde tulemuslikkuse hindamine - siseturg, tööstus, ettevõtlus ja VKEd.

⁽¹²⁰⁾ Euroopa Investeerimispanka 2025. aasta investeerimisuuring: ülevaade olukorrast Eestis.

kogurahastamises Eestis 26,7 %, mis on sarnane ELi keskmisega, samas kui noteeritud aktsiate ja võlakirjade osakaal oli ainult 1,8 % (ELis 19,1 %). Börsil noteerimata aktsiate kaudu rahastamise maht Eestis oli peaaegu 124 % SKPst (ELis 55 %).

Joonis A6.1. **Mittefinantsettevõtete rahastamise struktuur**

Allikas: Eurostat, 2024. aasta lõpp.

Finantssektori suurus ja struktuur

Pangad on Eesti finantssektori suurim osa ja nende arvele jääb ligikaudu 70 % riigi finantsvaradest. Sellest hoolimata on pangandussüsteem teiste euroala riikidega võrreldes suhteliselt väike. 2025. aasta kolmandas kvartalis oli Eesti pankade koguvara maht 112,3 % SKPst, mis on märkimisväärselt alla ELi keskmise (246,1 %) (vt tabel A6.2).

Institutsionaalsete investorite baas on endiselt väike. Pensionifondide, kindlustusandjate ja investeerimisfondide valitsetava koguvara maht (vt tabel A6.2) oli Eestis 2024. aastal 47 % SKPst (ELi keskmine on ligikaudu 188 % SKPst). Omamaised institutsionaalsed investorid investeerivad ainult väikese osa oma varast siseturul.

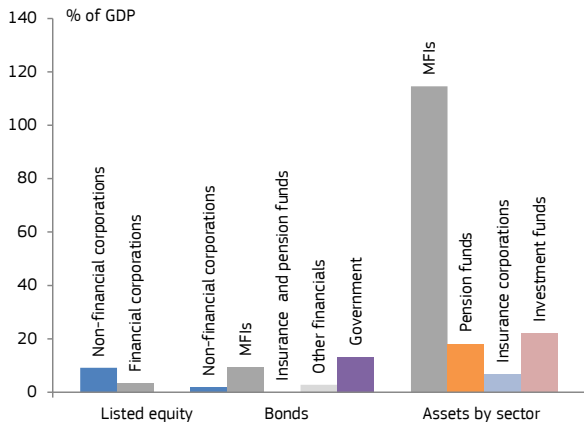
Eesti, Leedu ja Läti ametiasutused on teinud jõupingutusi integreeritud kapitalituru arendamiseks Baltimaades. Need kolm Balti riiki on teinud tööd oma kapitaliturgude taristu integreerimiseks ja allkirjastasid 2017. aastal vastastikuse mõistmise memorandumid, et teha koostööd sügavama ja tõhusama piirkondliku kapitalituru arendamiseks. Seejärel tehti jõupingutusi kolme riigi õigusaktide ühtlustamiseks ja Balti riikide ülestöötud toodete loomiseks. 2017.

aastal ühendati ka kolm riiklikku väärtpaberite keskdepositooriumi, mille tulemusel loodi Nasdaq CSD SE, mille õiguslik asukoht on Lätis.

Eesti aktsiaturu turukapitalisatsioon, väljendatuna protsendina riigi SKPst, on üks väiksemaid ELis. Nasdaq Tallinn kuulub Nasdaq kontserni, mis korraldab ELis muid kauplemiskohti Leedus, Lätis, Rootsis, Soomes ja Taanis. Nasdaq Tallinn korraldab ainsat Eesti reguleeritud turgu ja mitmepoolset kauplemissüsteemi. Riigi aktsiaturg on nii kapitalisatsiooni kui ka kauplemismahu poolest väike. Noteeritud aktsiate turukapitalisatsioon oli 2025. aasta kolmandas kvartalis Eestis 10,7 % SKPst, mis on rohkem kui Leedus (6,2 %) ja Lätis (0,8 %), kuid oluliselt vähem kui ELis keskmiselt (70 % SKPst) (vt tabel A6.1). Eesti kapitalituru on viimastel aastatel kahanenud, osaliselt riigi 2021. aasta pensionireformide tõttu, mis võimaldasid säästjatel võtta oma säästude välja teise samba pensioniskeemidest. Lisaks on Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja tõttu vähenenud investorite kindlustunne. Hoolimata Eesti ja üldiselt Baltimaade usaldusväärsest makromajanduslikust ja institutsioonilisest raamistikust, mida toetab MSCI soodne ühtse turu liigitus, liigitavad indeksikoostajad neid kolme riiki nende väärtpaberiturgude väiksuse ja vähese likviidsuse tõttu jätkuvalt piiriturgudeks. Selline piirituruks määramine võib omakorda heidutada institutsionaalseid investoreid nendel turgudel investeerimast, mis võib samuti takistada turgudel saavutamast reitingu tõstmiseks vajalikku mahtu ja likviidsust.

Eesti võlaturud on endiselt väiksed. Kuigi valitsemissektori võlg suurenes 2025. aastal järsult, on see endiselt ELi väikseim (23,5 % SKPst). Seetõttu on avalikkuse käes olevate riigivõlakirjade hulk väga piiratud, kusjuures just seda kasutatakse võlaväärtpaberite hinnakujunduse võrdlusalusena. Ettevõtete võlakirjade turg (vt joonis A6.2) on samuti väga väike (ainult 1,8 % SKPst, võrreldes 10,7 %ga ELis) ja tegevus oli seal väga tagasihoidlik isegi eelmisel kümnendil, mil intressimäärad finantsturgudel olid madalad.

Joonis A6.2. Kapitaliturud ja finantsvahendajad

Allikas: EKP, OCDE, AMECO. 2024. aasta lõpp.

Kodumajapidamiste osalemine kapitaliturgudel

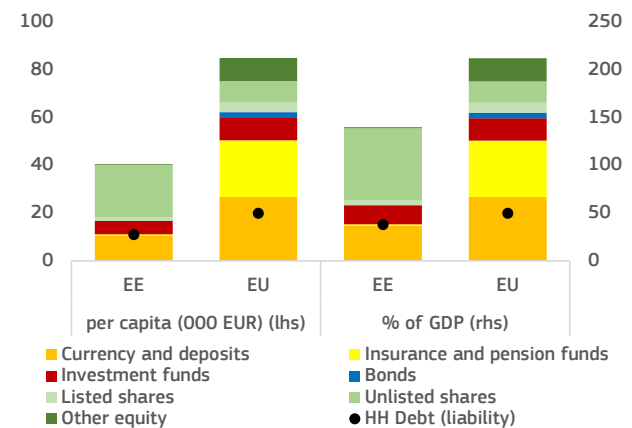
Eesti kodumajapidamised hoiavad oma finantsvara peamiselt noteerimata aktsiates, millele järgnevad hoiused ja investeerimisfondid. Eesti kodumajapidamiste säästumäär on suhteliselt madal ja absoluutväärtuses on neil võrreldes ELi keskmisega suhteliselt vähe finantsvarasid. Suurima osa kodumajapidamiste varadest moodustavad noteerimata aktsiad (st äriühingute omanike investeeritud kapital, mida hoitakse äriühingutes jaotamata kasumina) (54 % vs. 10,6 % ELis). Sellele järgnevad pangahoiused, mille maht on 37 % SKPst, mis on veidi alla ELi keskmise. Kodumajapidamiste kindlustus- ja pensionifondides hoitavad finantsvarad on pärast riigi 2021. aasta pensionireformi vähenenud 21 %-lt SKPst 2020. aastal 1,3 %-le SKPst 2024. aastal (ELis keskmiselt 59 % SKPst 2024. aastal) (vt joonis A6.3). Seevastu kodumajapidamiste investeerimisfondides hoitavad finantsvarad on viimase paari aasta jooksul suurenenud 19,6 %-le SKPst 2024. aastal (see on ikkagi alla ELi keskmise, mis oli 2024. aastal 23,5 % SKPst). Nii intressitulu kui ka kapitali kasvutulu maksustatakse 22 % maksumääraga.

Selleks et edendada jaeinvestorite osalemist kapitaliturgudel, võttis Eesti valitsus 2011. aastal kasutusele investeerimiskonto. See konto võimaldab maksumaksjatel investeerida mitmesugustesse finantsinstrumentidesse ja lükata oma investeerimistulu maksustamise edasi

kuni kontolt raha väljavõtmiseni. Investeerimiskonto korda muudeti 2025. aastal, et võimaldada suuremat paindlikkust. Selleks i) lisati uusi finantsinstrumente (nt ühisrahastusinvesteeringud ja krüptovarad) ning ii) lubati lisaks krediidasutustele pakkuda investeerimiskontosid ka teistel teenuseosutajatel (nt investeerimisühingud ja makseteenuse pakkujad). Investeerimiskonto algatus aitab järgida 2025. aasta riigipõhist soovitusel rahastusele juurdepääsu kohta. Alates investeerimiskonto loomisest 2025. aastal on selle konto deklareerinud maksumaksjate arv Eestis pidevalt kasvanud. Eesti äriühinguid maksustatakse ainult kasumi jaotamisel ja paljud maksumaksjad kasutavad äriühingut investeringute tegemiseks, kuna see võimaldab suuremat paindlikkust.

Eesti on finantskirjaoskuse poolest väga kõrgel kohal. 2023. aasta Eurobaromeetri uuringu kohaselt on 39 %-l eestlastest head finantsteadmised, 47 %-l keskmised teadmised ja ülejäänud 14 %-l kehvad teadmised. Seevastu ELi keskmine on vastavalt 26 %, 50 % ja 24 %. Eesti ametiasutused on kehtestanud finantskirjaoskuse strateegia 2021–2030 ja alates 2023. aastast eraldi pensioniteadlikkuse strateegia – Eesti pensionitarkuse strateegia 2023–2027.

Joonis A6.3. Kodumajapidamiste finantsvarade koosseis

Allikas: Eurostat. 2024. aasta lõpp.

Pangandussektor: vastupidavus ja majanduse rahastamine

Eesti pangad on hoolimata keerulisest makromajanduslikust keskkonnast endiselt tugevad. Seega ei ole nende roll majanduse

rahastamisel piiratud. Eesti pangandussektor on viimastel aastatel tulnud suhteliselt hästi toime arvukate šokkidega alates pandeemiakriisist kuni Venemaa agressioonini Ukraina vastu ja sellele järgnenud energiakriisini. Esimese taseme põhiomavahendite suhtarv (vt tabel A6.2) on viimastel aastatel märkimisväärselt langenud: 30 %-lt 2017. aastal 19,7 %-le 2025. aasta kolmandas kvartalis. See suhtarv on siiski endiselt üle ELi keskmise (16,8 %). Eesti pankade omakapitali investeringute tulusus langes 2025. aasta kolmandas kvartalis 14,2 %ni, kuid ületab siiski märkimisväärselt ELi keskmist (9,6 %). Pankade bilansid näitavad viimastel aastatel varade kvaliteedi paranemist: viivislaenu osakaal oli 2025. aasta kolmandas kvartalis 1,3 %, mis on alla ELi keskmise (1,9 %). Pankade varade kvaliteedi väljavaateid mõjutab aga üha suurem ebakindlus, mis on tingitud praegusest konfliktist Lähis-Idas ning selle mõjust energiahindadele ja majanduskasvule. Rahastamisrisk on endiselt üldiselt väike ja likviidsusmäärad on endiselt heal tasemel⁽¹²¹⁾. Laenuandmise kiire kasvu tingimustes on Eesti Pank hoidnud pankade vastutsüklilise kapitalipuhvri määra 1,5 % juures.

Nii kodumajapidamiste kui ka finantssektoriväliste ettevõtete laenude kasv kiirenes 2025. aastal. Pärast intressimäärade languse algust 2024. aastal hakkas Eesti pankade poolt mittefinantsettevõtetele ja kodumajapidamistele antud laenu portfelli jõudsalt kasvama, kusjuures aastane kasv jõudis 2025. aasta kolmandaks kvartaliks vastavalt 12 %ni ja 9,9 %ni, mis on tublisti üle ELi keskmise (vt tabel A6.2) (vt lisateavet rahastusele juurdepääsu kohta ääremaadel 18. lisas). 2024. ja 2025. aasta kasv oli tingitud mõlema järgmise mahu suurenemisest: i) laenu ehitus- ja kinnisvarasektori ettevõtetele ning ii) eluasemelaenu kodumajapidamistele. Laenuandluse suurenemist on toetanud ka nii ettevõtete kui ka kodumajapidamiste laenu intressimäärade langus⁽¹²²⁾.

⁽¹²¹⁾[Konsolideeritud pangandusandmed EKP andmeportaal.](#)

⁽¹²²⁾[Finantsstabiilsuse ülevaade 2/2025.](#)

Pangandusväliste finantsvahendajate roll

Eesti kindlustussektor on väga väike. Kindlustussektori varade koguväärtus ELi riikides on keskmiselt 53,9 % SKPst. Seevastu Eestis registreeritud kindlustusandjate puhul oli see näitaja 2025. aasta kolmanda kvartali lõpus vaid 6,6 % (vt tabel A6.2). Kindlustussektori väiksus Eestis on seletatav sellega, et elukindlustuse vallas on riigis mahajäämus. Kahjukindlustusel on kindlustusturul suurim osakaal (87 % 2025. aasta teise kvartali lõpus)⁽¹²³⁾. Eesti kindlustussektoris on oluline roll kohustuslikel kindlustustoodetel, mis on muudetud kohustuslikuks kas seadusega või nõudega, mis peab olema täidetud, kui laenuandja rahastab vara ostu. Umbes pooled Eesti turul tegutsevatest kindlustusandjatest on välismaiste kindlustusandjate filiaalid. Mitu Eesti kindlustusandjat tegutsevad ka Läti ja Leedu turgudel.

Erapensionisektor on endiselt vähe arenenud ning selle roll majandusse pikaajaliste investeringute tegemisel ja pensionisüsteemi panustamisel on piiratud.

Eesti pensionifondide varade väärtus langes pärast seda, kui teine samm muudeti 2021. aastal vabatahtlikuks ja kodanikel tekkis võimalus sellest ennetähtaegselt lahkuda. Pensionifondide varad on hakanud viimasel ajal taas kasvama, jõudes 2024. aastal 18 %ni SKPst, kuid jäävad siiski alla ELi keskmise (32,3 %) (vt tabel A6.2). Eestis ei ole eraldi töandjapensioniskeemi. Töandjad võivad siiski teha sissemaksid oma töötajate 3. samba pensioniskeemidesse, kuid praktikas ei kasutata seda võimalust laialdaselt ning sissemaksed on endiselt suhteliselt väikesed ja ebakorrapärased. Eestil on pensionijälgimissüsteem, mis on kooskõlas Euroopa Komisjoni soovitusega⁽¹²⁴⁾ selles valdkonnas. OECD andmete kohaselt investeerivad Eesti erapensionifondid 79 % oma varast aktsiatesse (suurim protsent ELis). Sellest hoolimata oli nende erapensionifondide kümneaastane tegelik tootlus 2024. aastal nullilähedane (hoolimata suurest tegelikust tootlusest 2023. ja 2024. aastal) (vt tabel A6.2).

⁽¹²³⁾[Eesti](#) finantsteenuste turg.

⁽¹²⁴⁾[Komisjoni soovitus pensionijälgimissüsteemide, pensioninäidkute ja automaatse liitumise kohta.](#)

Eestis on suhteliselt väike kodumaiste fondide sektor. Investeeringufondide varade maht oli 2024. aastal 22 % SKPst (vt joonis A6.2), mis on alla euroala keskmise (130 %). Viimastel aastatel on need aga pidevalt kasvanud, eriti kutselistele investoritele suunatud mitteavalike investeeringufondide puhul. Nende mitteavalike investeeringufondide arvele jääb 80 % Eesti fondisektori koguaradest⁽¹²⁵⁾.

Riskikapitali ökosüsteem

Riski- ja kasvukapitalipõhine rahastamine on Eesti finantsökosüsteemis hoogustunud tänu järgmistele: i) edukas idufirmade ja tehnoloogiaettevõtete ökosüsteem; ning ii) avaliku sektori rahastatud algatused (vt 4. lisa). Viimase kümne aasta jooksul on Eestis uuenduslikele ettevõtetele suunatud uued börsivälisesse ettevõtetesse investeerivad fondid ja riskikapitalifondid saanud suuresti toetust nii riiklikelt tugiasutustelt (nt Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus) kui ka riigiülestelt organisatsioonidelt (Euroopa Investeeringufond, Balti Innovatsioonifond, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank). Avaliku sektori toetusel on olnud oluline roll alternatiivsete rahastamisallikate laiendamisel ja investorite kriitilise massi loomisel. Sellised algatused nagu EstFund (mille lõi 2016. aastal Eesti valitsus ja Euroopa Investeeringufond) on soodustanud kohalike börsivälisesse ettevõtetesse investeerivate fondide ja riskikapitalifondide kasvu. Balti riikide suure kasvupotentsiaaliga VKEde ökosüsteem on saanud kasu ka sellistest algatustest nagu 2012. aastal loodud Balti Innovatsioonifond, mida pikendati 2019. aasta juulis veel viie aasta võrra. Seda avaliku sektori toetust on täiendanud hulk organisatsioone, mis mitte ainult ei edenda eestlaste ettevõtlusvaimu, vaid püüavad meelitada ligi ka välismaiseid asutajaid ja investoreid, nagu pensionifondid ja muud institutsionaalsed erainvestorid. See on andnud märkimisväärse tõuke Eesti börsivälise kapitali turule. Ettevõtlust toetavad ka riigi ettevõtjasõbralikud õigusaktid ja maksusüsteem. Need algatused aitavad järgida 2025. aasta riigipõhist soovitusi rahastusele juurdepääsu kohta.

⁽¹²⁵⁾Eesti Pank, [Investeeringu- ja pensionifondide statistika](#).

Kuigi riski- ja erakapitaliturud on väga noored, on Eesti (kui kohandada tema majanduse suurusega) üks juhtivaid era-/riskikapitali ökosüsteeme ELis. Kapitaliturgude liidu tulemustabeli (vt tabel A6.2) kohaselt on Eesti erakapitaliinvesteeringute suhte SKPsse poolest üks juhtivaid riike (Eesti kolme aasta keskmine oli 2024. aastal 0,609 %, mis on üle ELi keskmise (0,487 %)) ning on Euroopas juhtpositsioonil riskikapitali suhte SKPsse poolest (kolme aasta keskmine oli 2024. aastal 0,246 %, kusjuures keskmine on 0,064 %)⁽¹²⁶⁾. Siiski on rahastuse nappust⁽¹²⁷⁾ täheldada nii: i) väga varajastes ettevõtete rahastamise etappides, kus risk on mõne investori jaoks liiga suur, ja ii) hilisemas rahastamisetapis, kus ettevõtted peavad kasvama ja kaasama palju kapitali.

⁽¹²⁶⁾Riskikapitali/erakapitali näitajate erinevused lisades on tingitud erinevate andmeallikate kasutamisest. 6. lisa kasutatakse kapitaliturgude liidu näitajate järjepidevuse tagamiseks kapitaliturgude liidu tulemustabeli andmeid, samas kui 4. lisa kasutatakse InvestEurope'i andmeid, mis on disageereeritud investeerimisetappide kaupa. Esitatud arvude erinevused tulenevad seega alusallikate määratlustest.

⁽¹²⁷⁾Vt EBRD Eesti diagnostiline dokument.

Tabel A6.2. Finantssektori näitajad

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025-Q3	EU	
Banking sector	Total assets of MFIs, % of GDP	99.1	101.1	123.4	121.4	105.1	108.9	114.6	112.3	246.1
	Common equity Tier 1 ratio	30.3	25.7	27.0	23.3	20.9	20.9	18.9	19.7	16.8
	Total capital adequacy ratio	31.0	26.3	27.8	24.3	22.0	22.2	21.3	23.1	20.2
	Overall NPL ratio, % of all loans	1.3	1.6	1.6	1.1	0.8	1.1	1.2	1.3	1.9
	NPL ratio, loans to NFCs	2.2	2.5	1.9	1.4	1.2	1.0	1.2	1.4	3.5
	NPL ratio, loans to HHs	1.3	1.7	1.6	0.9	0.6	1.0	1.0	1.0	2.1
	Return on equity ratio ¹	9.8	8.3	7.4	9.5	10.9	18.5	16.4	14.2	9.6
	Loans to NFCs, % of GDP	27.7	25.6	27.4	26.3	25.4	25.6	27.0	27.6	29.3
	Loans to HHs, % of GDP	32.9	32.5	35.0	32.9	31.6	31.8	33.2	34.1	43.6
	NFC credit growth rate, %	4.7	2.7	3.4	6.8	11.7	5.8	9.3	12.0	2.5
	HH credit growth rate, %	6.6	6.4	5.1	7.9	11.1	6.4	7.7	9.9	2.6
Non-banking sector	Stock market capitalisation, % of GDP	9.9	9.8	9.7	17.2	12.9	13.1	12.6	10.7	69.9
	Initial public offerings, % of GDP	0.84	0.00	0.02	0.84	0.23	1.45	0.00	-	0.06
	Market funding ratio	24.5	24.1	22.3	22.5	20.5	15.8	16.1	-	49.7
	Private equity, % of GDP	0.359	1.041	1.451	1.762	1.379	1.057	0.609	-	0.487
	Venture capital, % of GDP	0.055	0.076	0.104	0.222	0.331	0.338	0.246	-	0.064
	Financial literacy, composite index	-	-	-	-	-	46.5	-	-	45.5
	Bonds, % of HHs' financial assets	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4	-	2.8
	Listed shares, % of HHs' financial assets	1.4	1.6	2.0	3.4	2.8	3.2	3.4	-	4.8
	Investment funds, % of HHs' financial assets	1.2	1.3	1.4	11.9	10.4	12.1	13.9	-	11.0
	Insurance/pension funds, % of HHs' financial assets	14.3	15.4	15.4	1.4	1.1	1.0	0.9	-	27.8
	Total assets of insurers, % of GDP	7.2	7.0	7.3	7.2	5.9	6.3	6.8	6.6	53.9
	Pension assets, bn EUR	-	-	-	5.2	4.7	5.8	7.2	-	58138
	Pension assets, % of GDP	-	-	-	16.4	12.9	15.3	18.0	-	32.3
	10y real return average of pension assets, %	-	-	-	-	-	-0.5	0.0	-	1.4
	Pension funds assets, ECB (% of GDP)	-	16.7	19.0	-	-	-	-	-	23.0
	1-3	4-10	11-17	18-24	25-27	Colours indicate performance ranking among the 27 EU Member States.				

(1) Aastapõhised andmed. ELi andmed laenukasvu ja pensionifondide kohta osutavad euroala keskmisele.

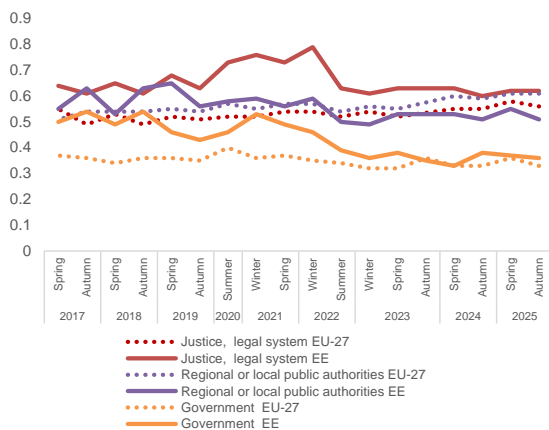
Allikas: EKP, Eurostat, Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve, finantsstabiilsuse, [finantsteenuste ja kapitaliturgude liidu peadirektoraadi tulemustabel](#), AMECO.

Tõhus institutsiooniline raamistik on konkurentsivõime jaoks väga oluline. See eeldab üldsuse usaldust, mis põhineb terviklikkusel, kvaliteetsetel õigusaktidel, õigusnormide lihtsustamisel ning tõhusatel inimestele ja ettevõtjatele pakutavatel teenustel. Eesti puhul rõhutatakse 2025. aasta riigipõhistes soovitusetes riigi rahanduse jätkusuutlikkuse tugevdamist, konkurentsivõime ja innovatsiooni suurendamist ning ELi rahaliste vahendite tõhusa kasutamise tagamist.

Üldsuse usaldus

Joonis A7.1. Usaldus kohtusüsteemi, piirkondlike/kohalike omavalitsuste ja valitsuse vastu

(1) alates 2019. aastast EL 27, EL 28 enne

Allikas: Euroopa Komisjon, Eurobaromeetri standarduuringud.

Üldsuse usaldus valitsuse vastu on veidi üle ELi keskmise (joonis A7.1). Kuigi usaldus on 2024. aasta kevadel valitsenud ajalooliselt madalalt tasemelt tõusnud (Eesti 0,36, EL 0,33), pikaajaline langustrend kestab. Usaldus kohalike omavalitsuste vastu on suurem, kuid ka siin on näha langustrendi. Selleks et lahendada probleeme, mis on seotud kohalike omavalitsuste suutlikkusega kriisidega toime tulla, on Eesti teinud tööd läbipaistvuse, vastutuse ja kodanikuaktiivsuse suurendamiseks, vähendades bürokraatiat ja tõhustades piirkondlikku juhtimist digilahenduste ja piirkondlike lepingute koostamise kaudu⁽¹²⁸⁾. (Vt 18. lisa).

⁽¹²⁸⁾OECD, 2025, „[Strengthening Place-Based Regional Development Policy in Estonia](#)“ (Kohapõhise regionaalarengupoliitika tugevdamine Eestis) (TSI2022).

Õigusloome kvaliteet

Eesti õigusloomeraamistik on heal tasemel, kuid seda saaks parandada regulatiivse koormuse vähendamise ja tõhusa rakendamise osas (tabel A7.1). Eesti kohaldab kõigi seaduseelnõude suhtes esialgseid ja lihtsustatud regulatiivse mõju hindamisi. Selliste hindamiste käigus peaks hinnatama mõju konkurentsile, innovatsioonile, piirkondadele ja sotsiaalsetele rühmadele ning kulusid ja kasu ettevõtjatele, inimestele ja valitsusele. Hindamiste tegemise toetamiseks korraldatakse hinnangute koostajatele süstemaatilisi koolitusi ja olemas on ametiisikute võrgustik, kuid täielikud mõjuhinnangud on endiselt haruldased.

Mitteregulatiivsed võimalused on olemas kõigi uute esmaste õigusaktide jaoks. Vastavust ja jõustamist hinnatakse ainult teatavate ettepanekute puhul, mis võib piirata keerukaid või suure mõjuga küsimusi käsitlevate õigusaktide tõhusust. Hiljutiste reformide kohaselt peab valitsus kõik seaduseelnõud kaks korda enne heakskiitmist läbi vaatama ning katsetatakse uut regulatiivse mõju hindamise kvaliteedihindamise menetlust. Eesti parandab õigusloome kvaliteeti selliste algatuste kaudu nagu „Õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030“ ja järelhindamisi tuleb teha süstemaatiliselt, et tugevdada rakendamisjärgset kontrolli. Eesti tegi kindlaks ka viisid, kuidas tugevdada tõenditel põhinevat poliitikakujundust tehnilise toe instrumendi⁽¹²⁹⁾ kaudu.

Avalikud konsultatsioonid toimuvad mitme kanali kaudu. Sidusrühmade varajane kaasamine on endiselt ebajärjekindel, mis piirab võimalusi kaaluda poliitikavariante ja nende mõju. Konsulterimine on nõutav kõigi esmaste ja teiseste õigusaktide puhul. Kohustuslikud järelhindamised keskenduvad tõhususele, konkurentsile, halduskoormusele ja regulatiivsele kattuvusele. Need hinnangud annavad väärtuslikku teavet, kuid nende avaldamine on vabatahtlik, mis vähendab läbipaistvust ja avalikku vastutust. Justiits- ja Digiministerium ning Riigikantselei koordineerivad regulatiivset kvaliteeti,

⁽¹²⁹⁾OECD, 2025, „[Strengthening National Evidence-Informed Policymaking Ecosystems: Lessons from Seven European Countries](#)“.

Tabel A7.1. Eesti. Valitud näitajad esmaste õigusaktide parema õigusloome tavade kohta

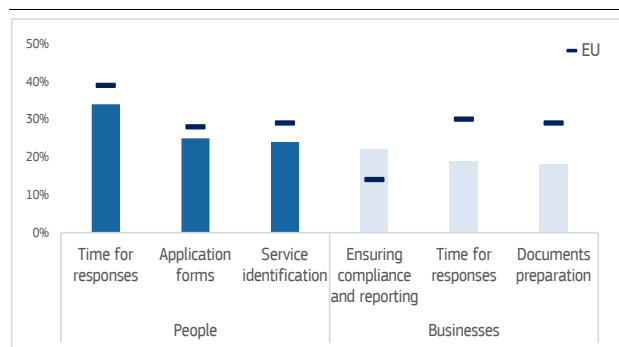
Tools for smart legislation:	
Share of possible impacts assessed for all primary laws when developing legislation	●
Regulators are required to identify and quantify the benefits of a new primary law	●
Regulators are required to identify and assess the impacts of alternative non-regulatory options	●
Tools for effective implementation: when developing laws, regulators are required to:	
Assess the level of compliance	●
Identify and assess potential enforcement mechanisms	●
Specify the methodology of measuring progress in achieving the law's goals	●
Oversight of better regulation:	
There is an external body responsible for reviewing the quality of RIAs and of ex post evaluations	●
There are publicly available assessments of the effectiveness of RIA in modifying regulatory proposals	●
There are reports on the level of compliance by government department with the requirements of RIA	●
There are indicators on the percentage of ex post evaluations that comply with guidelines	●
The effectiveness of ex post evaluations in improving the regulatory stock has been assessed in the last five years	●
● High / yes / for all primary laws	● Medium / in part / for major primary laws
● Low / for some primary laws	● Very low / no / never

Allikas: OECD (2025), Regulatory Policy Outlook 2025 and Better Regulation across the European Union 2025.

sidusrühmade kaasamist, ELi õiguse ülevõtmist ja teisest õigusaktide läbivaatamist. Kuigi see tagab struktureeritud järelevalve, on vähe tõendeid selle kohta, kui tõhusalt need mehhanismid parandavad tegelikke seadusandlikke tulemusi.

Avalike teenuste osutamine ja digiüleminek

Joonis A7.2. Kõige aeganõudvamad teenuse osutamise aspektid

Allikas: Euroopa Komisjon, 2026, Eurobaromeetri kiiruuringud 567 ja 568, mis käsitlevad rahulolu haldusteenustega.

Eesti on digiülemineku ja avalike teenuste kasutajasõbralikkuse poolest esirinnas. Nii üldsus (68 %) kui ka ettevõtjad (59 %) on ELis selles küsimuses kõige rahulolevamad⁽¹³⁰⁾. 40 % inimestest sooviks siiski ühtset kontaktpunkti,

⁽¹³⁰⁾Euroopa Komisjon, 2026, Eurobaromeetri kiiruuringud 567 ja 568, mis käsitlevad rahulolu haldusteenustega.

39 % sooviks intuiitsemaid teenuseid ja 38 % vajaks selgemaid juhiseid menetluste kohta. Isikut tõendava dokumendi kättetoimetamise aeg⁽¹³¹⁾ on endiselt murettekitav. Kuigi enamik ettevõtjaid ei teata probleemidest haldusametustega suhtlemisel, leiab 22 %, et nõuete täitmine ja aruandlus on endiselt aeganõudev (joonis A7.2).

Eesti pakub inimestele ja ettevõtetele peaaegu kõiki avalikke teenuseid veebipõhiselt (tabel A7.2). Eesti on võimaldanud täielikku veebipõhist juurdepääsu elektroonilistele terviselugudele (vt ka lisa „Tervishoid ja tervishoiusüsteemid“). Digitaalseid avaliku halduse teenuseid hindavad laialdaselt nii inimesed (81 %) kui ka ettevõtjad (94 %), kuid neid kasutatakse endiselt liiga vähe. Ettevõtjad eelistavad endiselt e-kirjavahetust haldusametusega, mis viitab võimalikele puudustele kasutatavuse, jälgitavuse ja suuniste osas. Korduvad teabenõuded puudutavad 58 % inimestest, mis on Eesti uusimat koostalitlusvõime taristut arvestades märkimisväärne arv. Taristu on olemas, kuid kõiki (haldusprotsesse ei ole selle kasutamiseks ümber kujundatud⁽¹³²⁾).

Eesti on teinud edusamme lubade, sealhulgas ehitus-, keskkonna- ja tegevuslubade digitaliseerimisel. Alates 2016. aastast toimiv ja järk-järgult laienev Eesti e-ehituse platvorm

⁽¹³¹⁾Euroopa Komisjon, avaldatakse peatselt, „Simplification of key life events“ (Oluliste elusündmuste lihtsustamine).

⁽¹³²⁾Euroopa Komisjon, 2026, Eurobaromeetri kiiruuringud 567 ja 568, mis käsitlevad rahulolu haldusteenustega.

Tabel A7.2. Digikümnendi peamised tulemusnäitajad: digitaalsete avalike teenuste kättesaadavus

	Estonia			EU-27
	2023	2024	2025	2025
Digital public services for citizens (0 to 100)	94	96	96	82
Digital public services for businesses (0 to 100)	99	99	98	86
Access to electronic health records (0 to 100)	89	98	100	83

1) Digikümnendi eesmärk 2030. aastaks: 100. 2) Avaldamisaasta, andmed koguti eelmisel aastal

Allikas: Euroopa Komisjon, Aruanne digikümnendi olukorra kohta, 2025

võimaldab automaatselt kontrollida nõuetele vastavust ning pakub ristviiteid maakatastri, planeeringute andmekogu ja ehitisregistri andmete vahel. 2025. aastal kasutusele võetud teavitamisvahend lihtsustas protsessi sadu sidusrühmi hõlmavate suurte taristuprojektide jaoks. Paljusid keskkonnalube on võimalik saada internetis⁽¹³³⁾ eeltäidetud vormide, automaatsete eelkontrollide, abikalkulaatorite ja tähtaja meeldetuletuste abil. Ruumilise planeerimise digitaliseerimine on maha jäänud. Eesti teeb taaste- ja vastupidavuskava raames⁽¹³⁴⁾ tööd selle nimel, et lihtsustada kogu protsessi, luua ühtsed standardid ja automatiseerida menetlusi.

Eestil on ühed Euroopa parimad tulemused digivaldkonnas, kuid seire on toonud esile lüngad andmete kvaliteedis ja kasutuselevõtus. Osa probleemist on seotud töötajate suutlikkusega: see kehtib eriti kohalikul tasandil, kus enamik andmete omanikke on väikesed organisatsioonid, kellel puuduvad andmespetsialistid⁽¹³⁵⁾. Tehnilise koostalitlusvõime taristu on välja arendatud, kuid andmevastutust reguleerivad sisemised töövood ja õigusraamistikud on maha jäänud⁽¹³⁶⁾. See lõhe raskendab edasilikumist. Eesti käsitles seda oma valges raamatus andmete ja tehisintellekti kohta (2024–2030), milles on esitatud reformid, mis hõlmavad andmehaldust, ühekordsuse põhimõtet ja tehisintellekti läbipaistvust, tunnistades, et taristust üksi ei piisa⁽¹³⁷⁾.

⁽¹³³⁾Keskkonnaamet, [link](#)

⁽¹³⁴⁾Planeerimine.ee, 2026, [Planeeringute andmekogu ja menetluste infosüsteem](#).

⁽¹³⁵⁾Euroopa Komisjon, 2024, [2024 Government data-driven decision-making \(DDDM\) framework implementation](#)

⁽¹³⁶⁾[2024 Digital Public Administration Factsheet for Estonia](#) (interoperable-europe.ec.europa.eu)

⁽¹³⁷⁾[Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2024, Data and AI White Paper 2024–2030](#).

Eesti on võimaldanud andmete ja dokumentide piiriülest vahetamist ametiasutuste vahel ELi andmete ühekordse küsimise tehnilise süsteemi (OOTS) kaudu⁽¹³⁸⁾. Kui selle süsteemi kaudu osutatavad teenused() muutuvad kättesaadavaks, ei pea inimesed ja ettevõtjad enam oma andmeid otsima, dokumente eri ELi liikmesriikide e-valitsuse portaalides käsitsi alla ja üles laadima. Eesti peab veel kindlaks tegema, millist liiki dokumente ja andmeid on vaja süsteemi kaudu vahetada, ega uurinud võimalusi, kuidas minna struktureerimata andmevormingute esitamiselt üle struktureeritud andmevormingutele. Eestil on hariduse valdkonnas üks ühendatud asutuste register⁽¹³⁹⁾.

Avalik teenistus

Eesti kavatseb laiemate kulu- ja riigireformimeetmete raames vähendada avaliku sektori töötajate arvu. Valitsus vähendab avaliku halduse ja riigiettevõtete tööjõu-, juhtimis-, tegevus- ja sihipäraseid subsidiikumikulusid kolme aasta jooksul 10 % (5 % aastal 2025, 3 % aastal 2026, 2 % aastal 2027)⁽¹⁴⁰⁾. Samuti vaadatakse läbi avaliku sektori ülesanded, et kõrvaldada dubleerimine ja vähendada bürokraatiat. Meetmete eesmärk on muuta haldussektor tõhusamaks ja vähendada prognoositud eelarvepuudujääki 5,6 %-lt SKPst

⁽¹³⁸⁾European Commission, *andmete ühekordse küsimise põhimõttel põhineva tehnilise süsteemi arendamise mõddik*, [Ec.europa.eu](#).

⁽¹³⁹⁾Ühtse digivärava määruse (2018/1724/EL) II lisas ning direktiivides 2005/36/EÜ, 2006/123/EÜ, 2014/24/EL ja 2014/25/EL sätestatud menetluse liigid.

⁽¹⁴⁰⁾Eesti Vabariigi Valitsus, [koalitsioonileping 2024–2027](#).

2025. aastal järgnevatel aastatel ligikaudu 3 %-le või alla selle⁽¹⁴¹⁾.

Eestis on kõrge kvalifikatsiooniga avalik teenistus ja riik investeerib jätkuvalt selle valdkonna oskustesse. Osalemine elukestvas õppes on viimastel aastatel kõikunud, kuid on endiselt tublisti üle ELi keskmise (2025. aastal Eestis 42 %, ELis 19 %)⁽¹⁴²⁾. Avaliku halduse töötajad on nooremad kui ELis keskmiselt, kuid on selgelt vananemas – alla 50-aastaste ja üle 50-aastaste töötajate suhe on langenud 2,6-lt 2023. aastal 1,9-le 2025. aastal⁽¹⁴³⁾. Vananemine mõjutab eelkõige kohalikke omavalitsusi. Sooline esindatus on hea: naised täidavad 56 % avaliku teenistuse kõrgematest ametikohtadest, mis on tublisti üle ELi keskmise (48 %), ning see osakaal on püsinud stabiilsena⁽¹⁴⁴⁾.

Avaliku teenistuse atraktiivsust pärsivad endiselt suur töökoormus ja piiratud ressursid. Kõrgemate ametikohtade puhul on palgatõusule seatud kuni 2028. aastani ülempiir. Ligikaudu 10 %-l Eesti töötajatest on korraga kaks töökohta ja 2,4 %-l on kolm või enam töökohta⁽¹⁴⁵⁾, mis on üle ELi keskmise (ligikaudu 4 %). Mitmel töökohal töötamine on eriti levinud tervishoius ja sotsiaalhoolekandes ning rohkem kui ühe töökohaga riigiteenistujate osakaal on suurenenud, osaliselt inflatsioonist tingitud sissetulekusurve tõttu.

Usaldusväärsus

Korruptsiooni tajumine ja kogemine ettevõtlusega tegelemisel on Eesti ettevõtete puhul väike. Ainult 32 % ettevõtjatest peab korruptsiooni laialt levinuks

⁽¹⁴¹⁾Samas.

⁽¹⁴²⁾Euroopa Komisjon, Eurostat, 2026, Euroopa Liidu tööjõu-uuring, [töötajate hariduses ja koolituses osalemise määr \(viimased neli nädalat\) NACE Rev. 2 tegevusalade kaupa \(2008–2026\)](#).

⁽¹⁴³⁾Euroopa Komisjon, Eurostat, 2026, Euroopa Liidu tööjõu-uuring, [töötajad majandustegevusalade kaupa \(NACE Rev. 2\) \(2008–2026\)](#).

⁽¹⁴⁴⁾Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut, 2025, [soolise statistika andmebaas](#).

⁽¹⁴⁵⁾Eesti Statistika aruanne, 2024, [12% töötajatest on korraga rohkem kui üks töökoht](#). Statistikaamet.

(ELis 63 %). Sellele vaatamata usub märkimisväärne hulk vastanutest (74 %), et liiga tihedad sidemed ettevõtluse ja poliitika vahel põhjustavad korruptsiooni. See on üldjoontes kooskõlas ELi keskmisega (76 %)⁽¹⁴⁶⁾. Ainult 9 % ettevõtjatest peab korruptsiooni äritegevuses probleemiks. See on tublisti alla ELi keskmise (35 %)⁽¹⁴⁷⁾.

Ametiasutused on teatanud suurtest edusammudest huvide konfliktide ärahoidmise eeskirjade rakendamisel. Neid eeskirju rakendatakse igas ministeeriumis loodud korruptsioonivastaste kontaktpunktide kaudu. Selle kava teisene eesmärk on tutvustada eeskirju ministritele endile ja nende nõunikele. See hõlmab kohustuslikku e-koolitust ning ministrite ja poliitikanõunike teadlikkuse tõstmist. Ametiasutuste sõnul on need eeskirjad aidanud standardida korruptsiooni ennetamise menetlusi, mis olid varem institutsioonide lõikes erinevad.

Kehtestatud on eri meetmeid, et aidata võidelda finantskuritegevuse, sealhulgas korruptsiooni vastu. Ametiasutuste sõnul on majanduskuritegevuse, sealhulgas korruptsiooni vastu võitlemisele pühendatud piirkondliku talituse loomine aidanud tegevust ühtlustada, tagades järjepidevuse ja lihtsama juurdepääsu vahenditele, sealhulgas koolitustele. 2024. aastal avaldas siseministeerium aruande, milles käsitleti teemat, kuidas parandada finantskuritegude, sealhulgas korruptsiooni uurimise ja nende eest vastutusele võtmise tulemuslikkust.

Kohtusüsteem

Kohtusüsteem toimib tõhusalt. Tsiviil- ja kaubandusajades otsuse tegemiseks kulunud aeg esimese astme kohtutes vähenes 196 päevalt 2023. aastal 185 päevale 2024. aastal. Esimese astme haldusajade lahendamiseks kuluv hinnanguline aeg vähenes 167 päevalt 2023. aastal 137 päevale 2024. aastal. Kohtusüsteemi kvaliteet on üldiselt hea. Eesti on esirinnas oma kohtusüsteemi digitaliseerimisel, saades kasu nii

⁽¹⁴⁶⁾Euroopa Komisjon, 2025, Eurobaromeetri kiiruuring nr [557](#) ettevõtjate suhtumise kohta korruptsiooni ELis.

⁽¹⁴⁷⁾Euroopa Komisjon, 2025, Eurobaromeetri kiiruuring nr [557](#) ettevõtjate suhtumise kohta korruptsiooni ELis.

tõhususest kui ka õiguskaitse kättesaadavusest nii inimeste kui ka ettevõtjate jaoks. Eestil on väga head digilahendused menetluste algatamiseks ja jälgimiseks tsiviil-/kaubandus- ja haldusajades, samuti on hea üldsuse veebipõhine juurdepääs avaldatud kohtuotsustele ja masinloetavate kohtuotsuste koostamise kord⁽¹⁴⁸⁾.

⁽¹⁴⁸⁾Üksikasjalikum kohtusüsteemi toimimise analüüs on esitatud tulevases 2026. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabelis ja 2025. aasta aruandes õigusriigi olukorra kohta.

8. LISA. TÖÖSTUSE SÜSINIKUHEITE VÄHENDAMINE, RINGLUS JA KLIIMAMUUTUSTE LEEVENDAMINE

Eesti tööstus on muutumas, et saavutada kliimaeesmärgid ning jääda kliimanetraalses ja ringluspõhises keskkonnas konkurentsivõimeliseks, kuid Eestil on raskusi jõupingutuste jagamise sektorite heitkoguste vähendamisega. Edusammudest hoolimata edeneb maanteetranspordi ja raudtee, sealhulgas tulevase Tallinna-Tartu liini elektrifitseerimine aeglaselt. Eesti puhul juhib 2025. aasta riigipõhises soovituses tähelepanu probleemidele, mis on seotud ressursitootlikkuse suurendamisega bioressursipõhise innovatsiooni kaudu ning kestliku ja vähem saastava transpordi kättesaadavuse ja kasutamisega, sealhulgas raudteevõrgu elektrifitseerimise, maanteesõidukipargi uuendamise ja ühistranspordisüsteemide integreerimise kaudu.

Tööstuse süsinikuheite vähendamine

Töötleva tööstuse kasvuhoonegaaside heite mahukus on Eestis väike ja see moodustab vaid väikese osa koguheitest⁽¹⁴⁹⁾. Ligikaudu 5 % Eesti kasvuhoonegaaside koguheitest pärineb tööstusest. See on üks ELi väiksemaid näitajaid⁽¹⁵⁰⁾. Eestis on töötleva tööstuse heitemahukus 2024. aastal 189 g CO₂

⁽¹⁴⁹⁾Käesolevas lisas käsitletakse Eesti töötleva tööstuse, eelkõige selle energiamahukate tööstusharude üleminekut väheste CO₂ heitega ja nullnetoheitelga tootmisviisidele, mis on oluline konkurentsivõime säilitamiseks kliimanetraalsuse suunas liikumisel, nagu on ette nähtud Euroopa kliimamäärusega. Laiem ülevaade Eesti töötleva tööstuse praegustest konkurentsivõimet piiravatest probleemidest on esitatud 5. lisa. Tööstusest pärit kasvuhoonegaaside heite üksikasjalikuma kirjelduse kohta vt Euroopa Komisjon (2025), [2025. aasta riigiaruanne](#) – Eesti, komisjoni talituste töödokument, SWD (2025) 205 final, Brüssel, 4.6.2025, lisa A7. Puhas tööstus ja kliimamuutuste leevendamine.

⁽¹⁵⁰⁾2024. aastal. Tootmissektori andmed ei hõlma NACE osa C19 (koksi ja rafineeritud naftatoodete tootmine), et viia Eurostati valdkondlikud andmed (kogulisandväärtus) paremini vastavusse ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ühise aruandlusvormi kohaste andmetega. Vt ka täiendavad näitajad tööstuse süsinikuheite vähendamise kohta, samuti märke lisateabe kohta käesoleva lisa lõpus olevas tabelis A8.1. – Koksi ja rafineeritud nafta tootmine on olnud Eestis oluline kasvuhoonegaaside heite allikas: 2023. aastal oli see ligikaudu 1 miljon CO₂ ekvivalenttonni, mis moodustas üle 7 % Eesti kasvuhoonegaaside koguheitest.

ekvivalenttonni kogulisandväärtuse euro kohta ja see on üle ELi keskmise (200 g CO₂ ekvivalenttonni). Aastatel 2019–2024 vähenes Eesti tööstuse heitemahukus 43 %, mis on üks ELis suuremaid vähenemisi. Energiaga seotud heite osakaal tööstuse kasvuhoonegaaside heites on väike (46 %), võrreldes 58 %-ga ELis üldiselt 2023. aastal; see on alates 2018. aastast vähenenud 58 %. Paberi ja paberitoodete sektor on Eesti tootmises suurim tööstuslik kasvuhoonegaaside heite tekitaja, mille heitkogused ületavad selles sektoris ELi keskmist.

Heite vähendamine jõupingutuste jagamise sektorites

Jõupingutuste jagamise piirangute järgimine koos riigisiseste meetmetega

Prognooside kohaselt ületavad Eesti jõupingutuste jagamisega seotud heitkogused 2030. aastaks seatud eesmärgi; eelmiste aastate kasutamata jäänud eraldatud heitkogused ei oleks piisavad, et täita puudujääk jõupingutuste jagamise määruse järgimisel⁽¹⁵¹⁾. 2024. aastal oli Eesti jõupingutuste jagamise sektorite kasvuhoonegaaside heite eeldatavasti 4,3 %

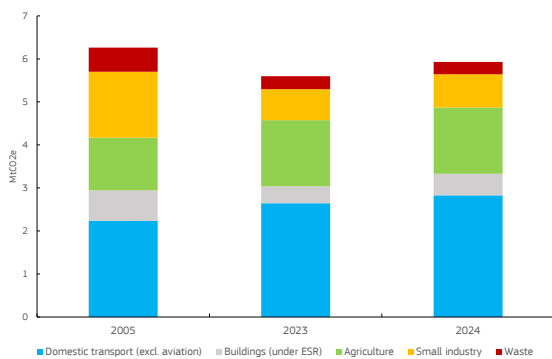
⁽¹⁵¹⁾Riiklik kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärk on sätestatud määruses (EL) 2018/842 (jõupingutuste jagamise määrus). Eesmärk kehtib ka väljapoole praegust ELi heitkogustega kauplemise süsteemi jäävate sektorite, eelkõige hoonete (küte ja jahutus), maanteetranspordi, põllumajanduse, jäätmete ja väiketööstuse (nn jõupingutuste jagamise sektorid) puhul. Jõupingutuste jagamise sektorite heite 2024. aastal põhineb ligikaudsetel inventuuriandmetel. Lõplikke andmeid prognoositakse 2027. aastal pärast põhjalikku läbivaatamist. Prognoosid olemasolevate poliitikameetmete (WEM) ja täiendavate poliitikameetmete (WAM) mõju kohta vastavalt Eesti 2025. aastal vastavalt määruse (EL) 2018/1999 (energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitlev määrus) artiklile 17 esitatud andmetele. Eesti täiendavad meetmed esitatakse kliimakindla majanduse seaduses, mida on esialgu oodata 2026. aasta keskpaigaks. Vt ka Euroopa Komisjon (2025), [„Climate Action Progress Report 2025 – Technical Information“](#) (ELi kliimameetmete 2025. aasta eduaruanne - tehniline teave), komisjoni talituste töödokument, Brüssel, 9. peatükk (lk 111 jj), eelkõige tabelid 25 ja 26.

väiksem kui 2005. aasta⁽¹⁵²⁾. Praeguste ja kavandatud poliitikasuundade ja meetmete tulemusena peaks heide 2030. aastaks vähenema 18,1 %, mis tähendab, et 2030. aasta eesmärk – 24 % jääb 5,9 protsendipunkti võrra saavutamata. Eesti võiks osa sellest puudujäägist katta oma varasematel aastatel kasutamata aastaks eraldatud heitkogustega, kuid tal oleks vaja ka teiste liikmesriikide heitkoguseid üle kanda, et täita jõupingutuste jagamise määrust. Lisameetmete õigeaegne rakendamine ja uute meetmete kindlaksmääramine on Eesti jaoks kliimaneutraalsuse suunas liikumisel endiselt väga oluline.

Kestlik transport

Joonis A8.1. Kasvuhoonegaaside heide jõupingutuste jagamise sektorites, 2005, 2023 ja 2024

Allikas: Euroopa Keskkonnaamet

Kiired meetmed transpordi süsinikuheite vähendamiseks tunduvad eriti pakilised Eestis, kuna maanteetranspordi osakaal maismaatranspordis on endiselt valdav. 2024. aastal pärines 48 % Eesti jõupingutuste jagamisega seotud heitkogustest maanteetranspordist⁽¹⁵³⁾, mis on 27 % rohkem kui 2005. aastal. Eesti puhul juhiti 2025. aasta riigipõhistes soovitusel tähelepanu mitmele probleemile, mis on seotud kestliku ja vähem saastava transpordi kättesaadavuse ja kasutamisega. Need hõlmasid raudteevõrgu

elektrifitseerimist, maanteesõidukipargi uuendamist ja ühistranspordisüsteemide integreerimist.

Eesti teeb edusamme laadimistaristu ja raudteevõrgu elektrifitseerimise valdkonnas, kuid elektrisõidukite kasutuselevõtt on endiselt aeglane. 2023. aastal toimus Eestis neli viiendikku sisemaisest kaubaveost maanteel ja üks viiendik raudteel. Reisijateveos moodustasid sõiduautod 83 %, bussid 1 % ja raudtee 2,3 %⁽¹⁵⁴⁾. Eestis on 1 000 elaniku kohta üle 635 auto (2024). See arv on viimase kümne aasta jooksul märkimisväärselt suurenenud ja on üle ELi keskmise. Eestil on ka vanim autopark Euroopas, kus umbes kolmandik autodest on üle 20 aasta vanad⁽¹⁵⁵⁾. Akutoitega elektrisõidukite osakaal uute autode registreerimisel on jäänud väikeseks ja isegi vähenes 2023.–2024. aastal 5 %-le. Kui võtta arvesse ka pistikühendusega hübriidsõidukid, suureneb elektrisõidukite osakaal 10 %-ni, mis on 11 % väiksem kui ELi keskmine. Elektrisõidukite osakaal kogu sõidukipargis on endiselt alla 1 %⁽¹⁵⁶⁾. 2025. aasta jaanuaris jõustunud mootorsõidukimaksu seadusega on täiselektrisõidukitele ette nähtud madalam maks, kuid selle üldist mõju autopargi uuendamisele ja süsinikuheite vähendamisele tuleb täiendavalt jälgida, eelkõige seetõttu, et ka vanemate (mitteelektriliste) autode maksumäärad on madalamad. Samal ajal on paranemas elektrisõidukite kasutamise toetamiseks vajalik taristu: 2025. aastal oli peaaegu 2 000 üldkasutatavat laadimispunkti, mis tähendab 88 % kasvu võrreldes eelmise aastaga⁽¹⁵⁷⁾. Samuti peaks Eesti viima 2026. aasta lõpuks lõpule Tallinna-Tartu raudteeliini elektrifitseerimise, samas kui Tallinna-Narva raudteeliini elektrifitseerimist ei ole oodata enne 2027. aastat. Eestit ülejäänud Euroopaga ühendava Rail Baltica raudteevõrgu ehitamine on siiski viibinud ja seda ei ole oodata enne 2030. aastat (vt ka 19. lisa).

⁽¹⁵²⁾2026. aastal esitatud lõplike kasvuhoonegaaside inventuuride põhjal oli Eesti heide jõupingutuste jagamise sektorites 2024. aastal 7,3 % väiksem kui 2005. aastal. Muudatus võib mõjutada ka eespool nimetatud hinnangut jõupingutuste jagamise määruse alusel tehtud edusammudele. See hinnang antakse täielikult alles pärast Euroopa poolaasta riigiaruande avaldamist.

⁽¹⁵³⁾Vt joonis A8.1 ja tabel A8.1 käesoleva lisa lõpus.

⁽¹⁵⁴⁾Eurostat.

⁽¹⁵⁵⁾32,3 %, [\[road eqs carhab\] Sõiduautod - tuhande elaniku kohta.](#)

⁽¹⁵⁶⁾[Euroopas uued registreeritud elektriautod | Näitajad | Euroopa Keskkonnaamet \(EEA\).](#)

⁽¹⁵⁷⁾Vt [Taristu | Euroopa alternatiivkütuste vaatluskeskus.](#)

Kestlik tööstus

Ringmajandus

Eesti ringmajanduse strateegia on ambitsioonikas, kuid selle rakendamine on endiselt ebaühtlane ja teiseste materjalide kasutuselevõtt aeglane. 2023. aastal avaldas Eesti taaste- ja vastupidavuskava raames ringmajanduse teekava. See hõlmab kokku kümnet põhimeedet eri poliitikavaldkondadest. Kava muud ringmajandusega seotud meetmed hõlmavad majanduse digitaliseerimise ja töötajate ümberõppe tagamise toetamist ning ressursitõhusa keskkonnahoidliku tehnoloogia kasutuselevõttu. Aastatel 2021–2023 viidi läbi projekt ringmajanduse edendamiseks, töötades välja ringmajanduse teekaardid kõigi Eesti omavalitsuste jaoks. Selle tulemusena koostati 79 teekaarti. Need on enamasti informatiivsed ja nende rakendamist ei jälgita⁽¹⁵⁸⁾.

Eesti on asunud tegutsema selle nimel, et lahutada olmejäätmete majanduskasvust.

Riik on viimase kümne aasta jooksul teinud ringlussevõtu määra suurendamisel aeglaseid, kuid püsivaid edusamme. Eesti kuulub nende liikmesriikide hulka, kus olmejäätmete elaniku kohta on väike, ent siiski on väljendatud muret ühtse andmehaldussüsteemi puudumise pärast kohalikul tasandil ja esitatud andmete kvaliteedi pärast. Eestis ei suunata enam olmejäätmeid prügilasse. 2022. aastal tõusis põletamise määr 42 %-le ja prügilasse ladestamise määr langes 13 %-le, mis on lähedal 2035. aastaks seatud eesmärgile⁽¹⁵⁹⁾.

Eestis pärsvivad ressursimahukad tööstusharud **ressursitootlikkuse** kasvu. 2024. aastal lõi Eesti 1,15 eurot väärtust materjali kg kohta, samas kui ELi keskmine oli 2,99 eurot. Omamaises kaevandamises, mis on oluline osa omamaisest materjalitarbimisest (sealhulgas põlevkivi), moodustavad fossiilkütused Eestis suure osa

(ligikaudu 20 %, 6,9 tonni elaniku kohta)⁽¹⁶⁰⁾. (vt ka 5. lisa).

Ainult 4,5 % kõigist hangetest ja 17 % kõigist hankekuludest moodustavad keskkonnahoidlikud riigihanked⁽¹⁶¹⁾.

Riigihangete koguväärtus oli 3,7 miljardit eurot, mis moodustas 14 % Eesti SKPst ja 32 % riigieelarvest. 1. jaanuaril 2022 kehtestati keskvalitsuse sektorile kohustuslikud keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumid, mida tuleb kasutada mööbli, puhastusvahendite ja -teenuste, koopia- ja joonestuspaberi ning arvutite ja monitoride hankimisel. 2023. aastal jõustus määrus hankelepingu esemeks olevate maanteesõidukite hankedokumentides sisalduvate keskkonnakriteeriumide ja -tingimuste kohta. Selles on sätestatud tingimused keskkonnahoidlike kergsõidukite, veokite ja busside hankimiseks.

2021.–2028. aasta jäätmekavas nähakse ette ringmajanduse strateegia kohaste meetmete rakendamine kriitilist tooret sisaldavate toodete puhul. Samuti seatakse selles järgmised eesmärgid: i) suurendada kvalifikatsiooni ja oskusi ressursside tõhusaks kasutamiseks rohepöörde ja ringmajanduse raames, ning ii) suurendada teadlikkust säästva tarbimise tavadest ja käitumisest seoses ringmajandusega.

Materjali ringkasutuse määraga mõõdetakse ringluse üht aspekti, mis on ringlussevõetud jäätmete osakaal majanduses kasutatud materjali üldkoguses. Eesti materjali ringkasutuse määr on alates 2014. aastast suurenenud ja jõudis 2023. aastal 20,5 %ni ning on endiselt üle ELi keskmise (12,1 %)⁽¹⁶²⁾.

2024. aasta septembri seisuga oli Eestis ELi ökomärgise süsteemis registreeritud 109 096 tootest 1 874 ja 3 384 litsentsist 22, mis näitab eelkõige litsentside vähest kasutamist⁽¹⁶³⁾. Ka on praegu keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS) registreeritud 19 Eesti organisatsiooni, mida on ühe võrra vähem kui 2021. aastal.

⁽¹⁵⁸⁾Tuginedes Eesti ringmajanduse poliitikaraamistiku kättesaadavatele hinnangutele, mis näitavad, et kuigi on olemas palju teekaarte, on need peamiselt suunisdokumendid ja neil puuduvad ametlikud järelevalve- või jõustamismehhanismid.

⁽¹⁵⁹⁾[env_wasmun] [Olmejäätmed jäätmekäitlustoimingute kaupa](#).

⁽¹⁶⁰⁾[Statistikaamet](#).

⁽¹⁶¹⁾Euroopa Komisjon, Keskkonnapoliitika rakendamise läbivaatamine, *Eesti riigiaruanne*, 2025, [link](#).

⁽¹⁶²⁾Eurostat, „Circular material use rate“, [link](#).

⁽¹⁶³⁾Ökomärgisega seotud faktid ja arvud – Euroopa Komisjon.

Biomajanduse sektor

Eesti biomajanduse strateegia⁽¹⁶⁴⁾ tugineb ringbiomajanduse teekaardile aastateks 2023–2035, mille eesmärk on suurendada kohalikest bioressurssidest tulenevat lisaväärtust ning muuta Eesti Euroopa kontekstis konkurentsivõimeliseks ja innovatsioonipõhiseks biomajanduseks⁽¹⁶⁵⁾.

Kuigi biomajanduse lisandväärtuse kasv on viimastel aastatel jäänud Eesti sisemajanduse koguprodukti kasvust maha, on see siiski jäänud positiivseks, kajastades kasvutrendi. Suur erand on bioressursipõhiste kemikaalide ja plasti tootmise sektor, kus kasv on ületanud SKPd, kusjuures lisandväärtuse kasv oli aastatel 2018–2023 keskmiselt 7,5 %, mis annab märku väärtuslikumast innovatsioonipõhisest tegevusest Eesti traditsiooniliselt ressursipõhises biomajanduses⁽¹⁶⁶⁾. Tööhõive suundumused osutavad samale: biomajanduse tööhõive on üldiselt veidi vähenenud. Seda suundumust täheldati enamikus allsektorites, kuid bioressursipõhiste kemikaalide ja plasti allsektor paistab taas silma, kusjuures tööhõive kasvas samal perioodil jõudsalt (7,4 %)⁽¹⁶⁷⁾. Tööviljakus biomajanduses, mõõdetuna lisandväärtusena töötaja kohta, oli 75,0 % riigi keskmisest ja on veidi vähenenud võrreldes 2018. aasta 79,5 %ga. Innovatsiooni valdkonnas on biomajandusega seotud allsektorite kulutused teadus- ja arendustegevusele kasvanud veidi kiiremini kui Eesti üldised kulutused teadus- ja arendustegevusele (18,5 % võrreldes keskmiselt 17,4 %ga aastatel 2018–2023), mis on tagasihoidlik, kuid julgustav märk erasektori kasvavast huvist biomajanduse alaste teadusuuringute vastu⁽¹⁶⁸⁾.

Nullsaastega tööstus

⁽¹⁶⁴⁾[Biomajandus | Regionaal- ja Põllumajandusministeerium](#).

⁽¹⁶⁵⁾Eesti Maaeluministeerium (2023), ringbiomajanduse teekaart 2023–2035, kättesaadav aadressil: <https://www.agri.ee>.

⁽¹⁶⁶⁾Teadusuuringute Ühiskeskus, „Economic Growth and Employment in Bioeconomy Sectors across the EU“ (Majanduskasvu ja tööhõive areng biomajandussektorites kogu ELis), [link](#).

⁽¹⁶⁷⁾Samas.

⁽¹⁶⁸⁾Teadusuuringute Ühiskeskus, „Business expenditure in Research and Development (R & D) in the EU bioeconomy“ (Ärikulud teadus- ja arendustegevusele ELi biomajanduses), [link](#).

Õhukvaliteet on Eestis üldiselt hea ning viimastel aastatel on olnud näha mõningast positiivset arengut. Vastavalt Euroopa Keskkonnaameti viimastele kättesaadavatele aastahinnangutele (2022. aasta kohta) saab Eesti puhul panna 90 surma (või 880 kaotatud eluaastat) aastas tahkete peenosakeste (PM_{2,5}), 20 surma (või 180 kaotatud eluaastat) aastas lämmastikdioksiidi (NO₂) ja 130 surma (või 1 300 kaotatud eluaastat) aastas osooni arvele⁽¹⁶⁹⁾.

Mitme õhusaasteaine heide on Eestis alates 2005. aastast märkimisväärselt vähenenud, SKP kasv on aga samal ajal jätkunud (vt joonis 16). Vastavalt heitkoguste vähendamise riiklike kohustuste direktiivi artikli 10 lõikele 2 esitatud 2024. aasta inventuuriandmetele on Eesti täitnud oma 2020.–2029. aasta heitkoguste vähendamise kohustused järgmiste õhusaasteainete puhul: lämmastikoksiidid (NO_x), muud lenduvad orgaanilised ühendid kui metaan (NMVOC), vääveldioksiid (SO₂), ammoniaak (NH₃) ja tahked peenosakesed (PM_{2.5}). Vastavalt NEC-direktiivi artikli 10 lõike 2 kohaselt 2023. aastal esitatud viimastele prognoosidele täidab Eesti eeldatavasti alates 2030. aastast algavaks perioodiks võetud saasteainete – NO_x, NMVOC, SO₂, NH₃ ja PM_{2,5}-osakesed – heite vähendamise kohustused. Eesti esitas 30. märtsil 2023 komisjonile oma ajakohastatud riikliku õhusaaste kontrolli programmi. 2023. aastal ei registreeritud Eestis välisõhu kvaliteedi direktiivis sätestatud piirtasemete ületamist. Peamiste õhusaasteainete heide on viimastel aastatel märkimisväärselt vähenenud, kuid Eestil oleks kasulik jätkata fossiilkütustest ja muudest heiteallikatest õhku eralduva heite vähendamist, asendades need puhtamate lahendustega.

Eesti tööstusliku raskmetallide vetteheite koguse näitaja on ELis tagantpoolt viies ja selle heite mahukuse näitaja tagantpoolt kaheksas (jäädes alla ELi keskmisele heite mahukuse näitajale, mis on 0,864 kilogrammi miljardi euro suuruse kogulisandväärtuse kohta). Eestis tuleneb tööstuslik raskmetallide vetteheide peamiselt energeetikasektorist ning tselluloosi-, paberi- ja puidusektorist. Tööstuse põhjustatud veereostus põhjustab riigile aastas ligikaudu 1

⁽¹⁶⁹⁾ Euroopa Keskkonnaamet, „Harm to human health from air pollution in Europe: burden of disease status“, 2024, [link](#).

miljoni euro ulatuses otseseid ja kaudseid kulusid⁽¹⁷⁰⁾.

⁽¹⁷⁰⁾Euroopa Komisjon: Keskkonna peadirektoraat, IEEP, „Green taxation and other economic instruments – Internalising environmental costs to make the saastaja pay“ (Keskkonnahoidlik maksustamine ja muud majandushoovad – keskkonnakulude arvessevõtmine, et panna saastaja maksma), 2021, [Link](#).

Tabel A8.1. Peamised puhta tööstuse ja kliimamuutuste leevendamise näitajad: Eesti

Climate mitigation		Estonia							Trend	EU	
Industry decarbonisation		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		2018	2023
GHG emissions intensity of manufacturing production, g/€ ⁽¹⁾		329	331	176	114	148	154	189	↗	330	-
Share of energy-related emissions in industrial GHG emissions ⁽²⁾		49.5	50.9	58.8	51.2	49.2	46.2	-	↘	55.5	57.9
Energy-related GHG emissions intensity of manufacturing and construction, g/€ ⁽³⁾		175.4	172.9	119.3	83.7	79.1	73.6	-	↘	203.9	163.0
Share of electricity and renewables in final energy consumption in manufacturing, % ⁽⁴⁾		48.9	43.5	49.7	54.4	56.1	58.9	61.1	↗	42.8	43.9
Energy intensity of manufacturing, GWh/€ ⁽⁴⁾		1.40	1.25	1.16	1.07	1.09	1.12	1.79	↗	1.27	1.05
Share of energy-intensive industries in manufacturing production, % in GVA ⁽⁵⁾		12.15	11.13	10.44	10.94	10.01	8.82	9.46	↘	-	-
GHG emissions intensity of production in sector [...] g/€ ⁽⁶⁾											
- paper and paper products (NACE C17)		622	720	940	955	1 035	953	838	↘	722	619
- chemicals and chemical products (NACE C20)		173	175	128	193	348	274	248	↗	-	-
- other non-metallic mineral products (NACE C23)		3 604	3 906	667	310	499	733	790	↗	2 495	2 352
- basic metals (NACE C24)		199	169	176	103	118	116	86	↘	2 842	3 099
Reduction of effort sharing emissions		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		2018	2023
GHG emission reductions relative to base year, %											
- domestic road transport		18.2	16.8	9.8	13.2	18.1	18.2	26.5	↗	-1.4	-5.6
- buildings		-11.5	-19.1	-23.2	-26.7	-41.9	-44.1	-29.3	↘	-20.3	-33.5
Effort sharing: GHG emissions, Mt; target, gap, %		6.2			5.7	5.7	5.6	5.9		-24.0%	-18.1%
Sustainable road transport		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2018	2021
New zero-emission vehicles, electricity motor, % ⁽⁷⁾		0.32	0.28	1.78	2.15	3.37	6.30	5.14		1.03	8.96
Number of publicly accessible AC/DC charging points ⁽⁸⁾		-	-	56	74	147	594	1051	1976	446956	n/a
Share of electrified railways, % of total ⁽⁹⁾		11.37	11.83	11.83	19.28	11.91	11.96	11.96		55.47	56.49
Sustainable industry		Estonia							Trend	EU-27	
Circular economy transition		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		2018	latest data
Material footprint, tonnes per person		31.4	28.6	27.9	27.1	25.0	23.3	24.9	↘	14.8	13.7
Circular material use rate, %		13.8	15.2	16.3	19.9	21.8	20.5	20.5	↗	11.6	12.2
Resource productivity, €/kg		0.6	0.7	0.8	0.9	1.0	1.1	1.2	↗	2.1	3.0
Employees in circular economy		3.8	3.8	3.7	4.2	7.3	7.9	-		2.1	2.0
Patents in circular economy		0	-	-	1.0	-	-	-		12.3	12.0
Recycling rate		28.0	30.8	28.9	30.3	33.4	37.9	36.4		46.40	48.1
Plastic recycling		38%	41%	41%	42%	44%	42%	-		41%	42%
Construction and demolition waste (CDW) recovery		95	-	93	-	-	-	-		88	89
Bioeconomy industry		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	CAGR 2018-2023	2018	2023
Value added, million EUR		1 766	1 881	1 923	2 294	2 654	2 192	-	3.7%	642 438	863 436
Employment, total number of people employed		62 738	61 700	60 777	60 832	59 476	58 958	-	-1.0%	17 649 040	17 085 642
Productivity		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		2018	2021
Valued added per worker, thousand EUR		28.1	30.5	31.6	37.7	44.6	37.2	-	4.7%	36.4	50.5
Valued added per worker, % of national average		79.5	79.7	83.5	88.8	92.7	75.0	-	-	62.2	70.7
R&D business expenditure		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		2018	2021
Total bioeconomy (biomass producing and converting sectors)		7	9	12	15	20	20	-	18.5%	15 672	23 335
Total R&D business expenditure		155	242	264	308	361	406	-	17.4%	196 587	259 525
Zero pollution industry		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		2018	2021
Damage cost for industrial pollution		3.6	1.7	1.0	1.2	-	-	-		414.9	352.7
Water industrial pollutants releases		Cd, Hg, Ni, Pb		nitrogen		TOC		Phosphorus		2018	2021
		2021	change (2010)	2021	change (2010)	2021	change (2010)	2021	change (2010)		
Water chemical status		232	8%	450 100	-42%	24 839 400	23%	18 700	-64%	Poor	57.0
			Good	72	Good (%)	01		Poor	57.0	Poor (%)	8%

Allikad ja märkused. Tööstuse süsinikuheite vähendamine: kõik andmed on saadud Eurostatilt. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ühise aruandlusvormingu kohased andmed pärinevad Euroopa Keskkonnaametist ja need on Eurostat uuesti avaldanud. 1) Hõlmatud sektorid: kõik NACE Rev. 2 majanduse tegevusalade statistilise klassifikaatori C jao (Töötlev tööstus) osad, välja arvatud C19 (koksi ja rafineeritud naftatoodete tootmine). 2) Kasvuhoonegaaside heide vastavalt ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ühise aruandlusraamistiku kategooriatele 1.A.2 – kütuse põletamine töötlevas tööstuses ja ehituses (mis üldjoontes vastab NACE jagudele C – Töötlev tööstus ja E – Ehitus, välja arvatud C-19) ning CRF2 – Tööstusprotsessid ja toodete kasutamine. Arvud kajastavad 1.A.2 kategooria heitkoguseid osana CRF 1.A.2 ja CRF2 heitkoguste summast. 3) Hõlmatud sektorid: CRF 1.A.2, nagu eespool kirjeldatud. Kogulisandväärtuse andmed nimetajast on kooskõlas sektoripõhise katvusega, 2020. aasta hindades. 4) Hõlmatud sektorid: NACE C jagu, v.a C19. 5) Lugeja: NACE osad C17, 20, 23, 24; nimetaja: NACE C jagu, v.a C19 (vt eespool). 6) Kogulisandväärtus (nimetaja) 2020. aasta hindades. **Heite vähendamine jõupingutuste jagamise sektorites:** andmete allikas: Euroopa Keskkonnaameti [andmed kasvuhoonegaaside kohta](#); Euroopa Komisjon, [kliimameetmete 2025. aasta eduaruanne](#). Üksikasjalikuma teabe saamiseks vt joonealune märkus osas „Heite vähendamine jõupingutuste jagamise sektorites“.

Kestlik maanteetransport: 7) allikas: Eurostat; 8) allikas: Euroopa alternatiivkütuste vaatluskeskus; 9) allikas: Eurostat. Kõigi kliimamuutuste leevendamise näitajate puhul võrreldakse suundumusnooltega viimaseid kättesaadavaid andmeid (aasta t) nelja aasta taguste andmetega (t-4). **Kestlik tööstus:** Biomajanduse lisandväärtus, tööhõive ja tootlikkus: Teadusuuringute Ühiskeskus, [„Developments of Economic Growth and Employment in Bioeconomy Sectors across the EU“](#). Ettevõtete kulutused biomajanduse teadus- ja arendustegevusele: Teadusuuringute Ühiskeskus, [„Business expenditure in Research and Development \(R & D\) in the EU bioeconomy“](#). Tööstussaaaste kahjukulud: Euroopa Keskkonnaamet, [„The costs to health and the environment from industrial air pollution in Europe – 2024“](#). Tööstuslik saasteainete vetteheide: Euroopa Keskkonnaamet, [„Industrial releases of pollutants to water and economic activity in the EU-27“](#), 2024. Vee keemiline seisund: Euroopa veeteabesüsteem, [„Surface water bodies: Chemical status, 2024 JA Groundwater bodies: chemical status“](#), 2024. Muud näitajad: Eurostat. Kõigi ringmajanduse näitajate puhul võrreldakse suundumusnooltega viimaseid kättesaadavaid andmeid (aasta t) kahe aasta taguste andmetega (t-2).

Selles lisas käsitletakse tehtud edusamme ja jätkuvaid probleeme energia taskukohasuse suurendamisel ja samal ajal nullnetomajandusele üleminekul. See kajastab varasemate energeetikaga seotud riigipõhiste soovituste rakendamist.

Eesti peamised ülesanded on hallata põlevkivipõhise elektritootmise järkjärgulist lõpetamist (jättes erandlikeks olukordadeks alles üksnes rangelt reguleeritud strateegilise reservi) 2035. aastaks ning jätkata uue tootmise ja kontrollitava võimsuse kiiret suurendamist, et aidata alandada energiahindu ja veelgi kindlustada riigi energiasõltumatust. Muud olulised probleemid hõlmavad turu täielikku sünkroniseerimist Mandri-Euroopa sünkronalaga, et tugevdada piiriülest kaubandust, ning kortermajade vananemisest tingitud soojuskao probleemi lahendamist, mis on talvise energianõudluse peamine tõukejõud.

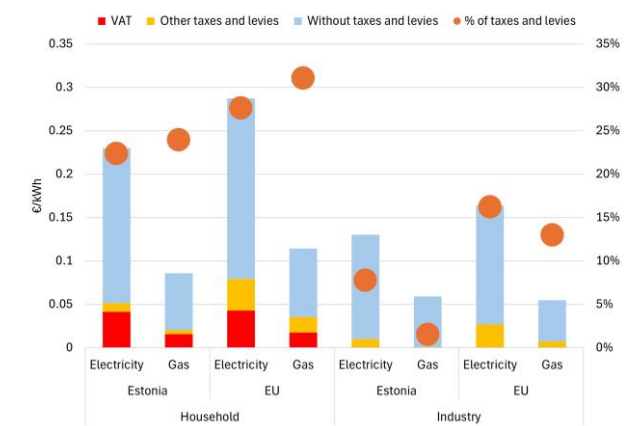
Energiahinnad ja -kulud

Gaasi jaehinnad kodu- ja tööstustarbijatele on Eestis alates 2024. aastast tõusnud, samas kui elektri jaehinnad on jäänud stabiilseks ja alla ELi keskmise. 2025. aasta esimesel poolel jäid kodutarbijate gaasi- ja elektri hinnad Eestis alla ELi keskmise, olles vastavalt 0,0856 eurot/kWh ja 0,2298 eurot/kWh.

Tööstustarbijate elektri hinnad on järginud sarnast suundumust, st jäänud märkimisväärselt alla ELi keskmise, samas kui tööstustarbijate gaasihinnad on püsinud veidi üle ELi keskmise ja on alates 2024. aastast tõusuteel. Eestis täheldatakse jätkuvalt energia lõpphindade tasakaalustamatust. Tööstuses oli elekter 2025. aasta esimesel poolel 2,2 korda kallim kui gaas ning mitte-kodutarbijate puhul moodustasid maksud ja lõivud keskmiselt 8 % elektri arvetest, kuid ainult 2 % gaasi arvetest. Kui maksud ja lõivud välja arvata, oleks elektri ja gaasi hinna suhe langenud 2,1-le, mis tähendab, et Eesti maksumetmel ei ole tasakaalustavat

mõju⁽¹⁷¹⁾ kodutarbijatele, maksude ja lõivude mõju elektri ja gaasi hinna suhtele puudub⁽¹⁷²⁾.

Joonis A9.1. Kodutarbijate ja mitte-kodutarbijate elektri- ja gaasihinnad, 2025. aasta esimene pool

i) Kodutarbijate tarbimisvahemik on elektri puhul DC ja gaasi puhul D2.

ii) Mittekodutarbijate tarbimisvahemik on elektri puhul ID ja gaasi puhul I4. Mittekodutarbijate puhul käibemaksu ja tagastatavaid tasusid ei esitata, sest neid nõuavad tavaliselt sisse ettevõtjad. See kehtib ka maksude ja lõivude protsendi kohta, mis on näidatud ilma käibemaksu ja tagastatavate tasudeta mittekodutarbijatele.

iii) „ilma maksude ja lõivudeta“ näitab jaehinda ilma kõigi maksude ja lõivudeta. See hõlmab alati energia-/tarne- ja võrgukulu komponente, mis ei ole Eurostati iga kuue kuu tagant esitatavas hinnaandmestikus eristatud.

Allikas: Eurostat

Puhta energia kasvava osakaalu tõttu Eesti elektrienergia allikate jaotuses olid elektri hulgimüügi hinnad Eestis 2025. aastal keskmiselt 83 eurot/MWh, mis on alla ELi keskmise (85 eurot/MWh).

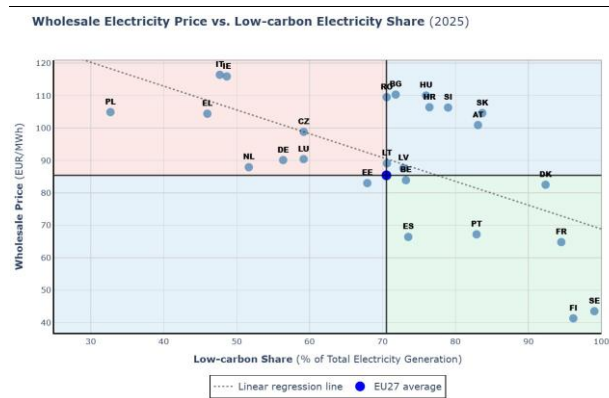
2025. aastal moodustasid fossiilkütused üle 32,1 % Eesti elektritootmisest, millega on Eesti ELis kaheksandal kohal, samas kui maagaas säilitas oma struktuurse rolli piirhinna määramise tehnoloogiana, hoides kulud kõrgel. Gaasi lühiajalised piirkulud suurenesid 2025. aastal ELis 96 eurot MWh kohta peaaegu 103 eurole MWh kohta. Sellest hoolimata langesid keskmised järgmise päeva elektri hinnad maagaasi hankekulude suurenemise tõttu 2025. aastal 7 %. Viimaste mõju elektri hindadele tasakaalustas suuresti taastuvate energiaallikate

⁽¹⁷¹⁾„Tasakaalustav mõju“ tekiks siis, kui maksusüsteem vähendaks elektri ja gaasi hinna suhet, toetades seeläbi elektrifitseerimist.

⁽¹⁷²⁾Analüüs põhineb Eurostati 2025. aasta esimese poolaasta andmetel.

osakaalu suurenemine Eesti energiaallikate jaotuses. Kuigi päikeseenergia üha suurema leviku tõttu on päevahinnad viimastel aastatel langenud, on Eesti nõudluse tippundidel endiselt vastuvõtlik järskudele hinnatõusudele. See on eelkõige tingitud päikeseenergia tootmise vähenemisest õhtul ja varahommikul koos vähese muudel allikatel kui fossiilkütustel põhineva paindlikkusega, mis nõuab gaasikütusel töötavalt elektrijaamadelt tootmise märkimisväärset suurendamist, et katta pakumise ja nõudluse lõhe, eriti talvekuudel. Selle tulemusena olid hinnaerinevused Eestis 2025. aastal keskmiselt 159 eurot/MWh, mis on 3 % rohkem kui 2024. aastal, kuid märkimisväärselt üle ELi keskmise (121 eurot/MWh).

Joonis A9.2. Vähesese CO₂ heitega elektritootmine vs elektri hulгимүүgihinnad, 2025

Küprose ja Malta kohta andmed puuduvad. Hulgihind on esitatud 2025. aasta keskmiste järgmise päeva elektrihindadena. EL 27 keskmise arvutatakse tarbimisega kaalutud keskmisena. ELi vähesese süsinikuheitega elektri osakaal arvutatakse ELi elektritoodangu kogumahu alusel. Vähesese süsinikuheitega elektri osakaal riikide kaupa arvutatakse riikide elektritoodangu kogumahu alusel. Vähesese süsinikuheitega elektritoodang hõlmab taastuv- ja tuumaenergiat.

Allikas: Eurostat

Paindlikkus ja elektrivõrgud

2025. aasta veebruaris ühendas Eesti koos Läti ja Leeduga oma elektrisüsteemi lahti Venemaa käitatavast IPSi/UPS-i elektrisüsteemist ja sünkroniseeris selle Poola kaudu edukalt Mandri-Euroopa sünkroonalaga. Sünkroniseerimine Mandri-Euroopa sünkroonalaga võimaldab kolmel Balti riigil juhtida oma elektrisüsteeme ning tagada

stabiilne ja usaldusväärne sageduse reguleerimine, suurendades seeläbi energiasõltumatust ja energiajulgeolekut kogu piirkonnas.

Eesti kuulub Balti koordineeritud võimsusarvutuse alasse⁽¹⁷³⁾. Eesti on ühendatud Soome ja Lätiga ning kaudselt Rootsiga Estlinki võrkudevaheliste ühenduste ja Balti põhivõrgu kaudu. 2024. aastal mõjutas piirkondlikku elektrikaubandust jätkuvalt sõltuvus Põhjamaadest (eriti Soomest) pärit impordist. Estlinki võrkudevaheliste ühenduste ülekoormus takistab hindade täielikku ühtlustumist Soome hinnatasemega. Mõnikord on piiratud ka piiriülene ülekandevõimsus Lätiga ja see mõjutab turu integratsiooni ülejäänud Balti piirkonnaga. Liikmesriigid peavad tagama, et kauplemiseks on kättesaadav vähemalt 70 % piiriülesest tehnilisest võimsusest. Jätkuvalt tekitab probleeme Eesti elektrienergia hulгимүүgituru väiksus ja sõltuvus põlevkivipõhisest elektritootmisest, mis on sageli peamine hindade kujundaja (eriti kui taastuvenergia tootmine on väike). See rõhutab vajadust uue juhitava võimsuse järele.

EL on seadnud liikmesriikidele eesmärgi saavutada 2030. aastaks piiriüleste energiaühenduste tase vähemalt 15 %, kuid Eesti on juba saavutanud 89,04 % taseme ja ületab seega tublisti ELi eesmärki. Tänu sellele oli Eesti edukas elektrivõrgu sünkroniseerimisel ELi võrguga 2025. aasta veebruaris. Sünkroniseerimise projektiga seotud investeeringud on edenenud hästi, kuid on äärmiselt oluline kiirendada Estlink 1 ja Estlink 2 ajakohastamist, mis on viibinud. Täiendavat tähelepanu tuleks pöörata ka Eesti-Läti avamereprojekti ELWIND edendamisele. Muud olulised projektid, millega Eesti praegu tegeleb, et parandada piiriüleseid ühendusi ja tagada seeläbi oma energiaturu tõhus toimimine, on EstLink 3 Eesti ja Soome vahel ning nn neljas ühendus Eesti ja Läti vahel (mõlemad on võimalik lõpule viia 2035. aastaks). Soome ja Eesti elektrihindade erinevus ning hiljutised vahejuhtumid merealuste kaablitega rõhutavad nende projektide tähtsust. Eesti osaleb aktiivselt Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava kõrgetasemelises

⁽¹⁷³⁾Eesti, Läti, Leedu, Poola, Soome ja Rootsi kuuluvad Läänemere koordineeritud võimsusarvutuse alasse. Koordineeritud võimsusarvutuse ala on riikide rühm, kes arvutavad piiriüleseid elektrikaubandusvooge koos.

töörühmas, mille eesmärk on edendada koostööd Läänemere piirkonna naaberriikidega.

Eesti suurendab aktiivselt oma energiaalast pindlikkust energia salvestamise ja tarbimiskaja lahenduste ning turu lõimimisega. Eesti Energia on välja töötanud Eesti esimese suuremahulise akupõhise energiasalvestussüsteemi võimsusega 26,5 MW, mis võeti kasutusele 2025. aasta alguses. Lisaks valmistab ta ette teisi suuremaid projekte. Ka teised taastuenergiaettevõtjad on Eestis alustanud akupõhiste energiasalvestussüsteemide ehitamist (eraldi süsteemidena või koos täiendava tootmisvõimsusega), millest mõned võeti kasutusele 2025. aasta lõpus, samas kui teised peaksid alustama tegevust 2026. aastal.

Eesti on võtnud kasutusele nutiarvestisüsteemi (99 % hõlvatus), mis annab kõigile tarbijatele juurdepääsu üksikasjalikule teabele nende energiatarbimise kohta. Kodutarbijatele pakutakse dunaamilise hinnaga lepinguid, mida hõlbustab nutiarvestite kättesaadavus. Erinevalt 2021.–2023. aastast ei rakendanud Eesti valitsus 2025. aastal kodumajapidamiste energiaarvete otsese hüvitamise meetmeid. Selle asemel keskendus ta pikaajalistele strateegiatele, et suurendada energiajulgeolekut ja stabiliseerida hindu, pakkudes toetust haavatavatele ja energiaostuvõimetutele kodumajapidamistele. Energiaostuvõimetus mõjutab peamiselt Eesti kõige haavatavamaid rühmi (vt 12. lisa).

Energiakogukondadega seoses on Eesti õigusaktides määratletud energiakogukondade ja taastuenergiakogukondade mõisted ning sätestatud sellega seoses teatavad õigused ja kohustused. Eesti ajakohastatud 2021.–2030. aasta riikliku energia- ja kliimakava lõpliku versiooni kohaselt kavatses Eesti edendada taastuenergia individuaalset ja kollektiivset omatarbimist ning taastuenergiakogukondi, andes välja taastuenergiakogukondade käsiraamatu. Riiklikus energia- ja kliimakavas ei seata kvantitatiivseid omatarbimise ega energiakogukondade eesmärke. Üldiselt oleks kasu energiakogukondade õigusraamistiku edasisest täiustamisest.

Elektrienergia arvele jäi 2024. aastal Eesti energia lõpptarbimisest 19,4 % (pisut alla

ELi keskmise (23,4 %) ja see osakaal on viimasel kümnendil veidi suurenenud,⁽¹⁷⁴⁾ osaliselt ebasoodsa elektri ja gaasi hinna suhte tõttu, mis pärsib elektrifitseerimist ja kulutõhusat süsinikuheite vähendamist. Elektri osakaal kodumajapidamiste ja tööstuse energia lõpptarbimises on vastavalt 20,6 % ja 31,3 % (vt 8. lisa). Transpordisektoris on elektrienergia osakaal energia lõpptarbimises tühine (0,6 %). Selleks et vähendada kulutõhusalt majanduse süsinikuheidet ja tuua tarbijateni taskukohase taastuenergia tootmisest saadav kasu, tuleb teha täiendavaid edusamme kõigi sektorite elektrifitseerimisel.

Taastuvad energiaallikad ja pikaajalised lepingud

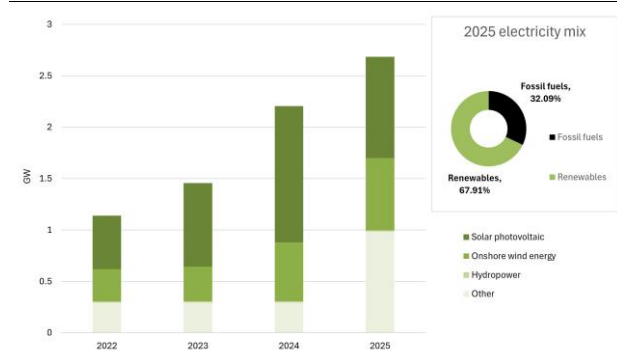
2025. aastal oli Eesti taastuenergia osakaal elektrienergia netotoodangus üks ELi suurimaid (67,9 %⁽¹⁷⁵⁾), mis on 5,3 protsendipunkti rohkem kui eelmisel aastal (62,7 % 2024. aastal). Taastuvate energiaallikate ülesseatud võimsus oli 2025. aastal 2 684 MW. Tuuleenergia ülesseatud võimsus jäi 2025. aastal pidama 0,7 GW juures (võrreldes 0,69 GW-ga 2024. aastal), samal ajal kui päikeseenergia ülesseatud võimsus kasvas (+ 12,2 % võrreldes 2024. aastaga), jõudes 1 GW-⁽¹⁷⁶⁾ni.

⁽¹⁷⁴⁾Aastatel 2015–2024 oli aastane liitkasvumäär –1,07 %. Minimaalne/maksimaalne osakaal oli vastavalt 19,4 % ja 24,3 %. (Allikas: Eurostat)

⁽¹⁷⁵⁾Eurostat (nrg_cb_pem)

⁽¹⁷⁶⁾Rahvusvaheline Taastuenergia Agentuur (IRENA) – „Renewable Capacity Statistics 2026“

Joonis A9.3. Eesti ülesseatud taastuvenergiavõimsus ja elektrienergiaallikate jaotus

Elektrienergiaallikate jaotus on esitatud elektrienergia netotoodanguna (elektri kogutoodang miinus elektrijaamade abiteenuste tarbimine). Pump-hüdroakumulatsioonijaamades toodetud elekter jäetakse kogu elektri netotoodangust välja, sest seda võeti varem arvesse muust allikast toodetud elektrina.

„Muu“ hõlmab taastuvaid olmejäätmeid, tahkeid biokütuseid, vedelaid biokütuseid ja biogaasi.

Allikas: IRENA, Eurostat

Eestil on seadusest tulenev kohustus katta 2030. aastaks 100 % summaarsest elektrienergia lõpptarbimisest taastuvelektriga⁽¹⁷⁷⁾. Tuuleenergiast saab peamine taastuvelektri allikas: eeldatavasti võetakse 2030. aastaks kasutusele 2,8 GW maismaa tuuleenergia võimsust, kusjuures avamere tuuleenergia võetakse kasutusele alles pärast 2030. aastat. Prognooside kohaselt jõuab päikeseenergia tootmisvõimsus 2030. aastaks ligikaudu 1,5 GW-ni⁽¹⁷⁸⁾. Eesti Kliimaministeeriumi andmetel ei ole aga olemasolevad arendatavad taastuvenergiavõimsused 100 % eesmärgi saavutamiseks piisavad.

Eesti reformib oma energiataristu loamenetlusi, et hoogustada taastuvenergia arendamist. Eesti muutis 2024. aastal ja 2026. aasta alguses õigusakte, et lihtsustada riigimaal asuvate tuuleenergiaprojektide planeerimise, loaandmise ja keskkonnamõju hindamise menetlusi ning kehtestada prioriteetsete tuuleenergia arendamise piirkondade kontseptsioon (koguvõimsus 1 000 MW). See oli osa Eesti taaste- ja vastupidavuskavast. Eesti on vahepeal põhjalikult auditeerinud oma loamenetlusi ja viinud need nüüd paremini kooskõlla komisjoni soovitusega

⁽¹⁷⁷⁾Energiamajanduse korralduse seadus

⁽¹⁷⁸⁾Eesti ajakohastatud riiklik energia- ja kliimakava

taastuvenergiaprojektide loamenetluste kohta. Projektiarendajate ja asjaomaste ametiasutuste vaheliste arutelude vahendamiseks on loodud ühtne kontaktpunkt ning korrapäraselt korraldatakse avalikke arutelusid.

Kõik loamenetlused on digitaliseeritud, mis on parandanud tõhusust ja läbipaistvust. Keskkonnavalades õigusaktides on sätestatud selged tähtajad, sealhulgas kogu loamenetluse maksimaalne kestus. Lisaks on Eesti astunud märkimisväärseid samme koolituse ja teadmiste jagamise edendamiseks, pöörates erilist tähelepanu tuuleenergiale. Kuid rohkem võiks ära teha (näiteks luua testkeskkonnad), sest lubade andmine võib uuenduslikumate teadusprojektide arendamist edasi lükata. Eesti on võtnud Euroopa tuuleenergia kava tuuleenergia kasutuselevõtu lubaduste raames kohustuse paigaldada 2026. aastaks 400 MW maismaa tuuleenergia võimsust. 2025. aastal õnnestus aga ainult üks enampakkumine, samas kui teine pakkumismenetlus ei viinud lepingu sõlmimiseni. Eesti kuulutas 2026. aasta märtsis välja maismaatuuleparkide vähempakkumise, mille aastane maht on 1 TWh, kuid võimalik on suurendada hankemahtu 2 TWh-ni. Tootmine peab algama hiljemalt 31. detsembril 2030, kuid see võib alata ka varem. Elektriostulepingute turg ei ole Eestis veel välja kujunenud ja on endiselt vähearenenud. Aastatel 2021–2024 sõlmiti kokku ainult neli energiaostulepingut ja 2025. aastal ei allkirjastatud ühtegi energiaostulepingut. Eesti riiklik energia- ja kliimakava sisaldab meetmeid energiaostulepingute turu edendamiseks, näiteks võimaldades võrguettevõtjal katta kuni 50 % võrgukadudest taastuvenergia ostulepingute kaudu.

Energia tõhusus

2024. aastal suurenes Eesti energia lõpptarbimine 2,93 miljoni naftaekvivalenttonnini, mis tulenes peamiselt statistilistest kohandustest. Energia lõpptarbimise üldine suurenemine 2024. aastal võrreldes 2023. aastaga puudutas järgmist kolme sektorit: tööstus (+46,5 %), transport (+17,5 %) ja teenused (+21,2 %). Kui keskmise tähtajaga teenuste puhul on energia lõpptarbimine märkimisväärselt vähenenud (–5,3 % alates 2019. aastast), siis tööstuses (7,6 %) ja transpordis (15,6 %) on see märkimisväärselt suurenenud.

Aastatel 2019–2024 jäi energia lõpptarbimine Eesti elamusektoris suures osas samaks. Kodumajapidamiste tehnilise energiasäästu osas tehti väga vähe edusamme. Kuigi saavutati teatav energiasääst tulenevalt ilmastikutingimustest ja eluruumide suurenemisest, nullis selle ära elamufondi laienemine. Lisaks ei seadnud Eesti oma pikaajalises renoveerimisstrateegias energiasäästu eesmärki.

Arvestades, et hooned moodustavad 46,1 % Eesti energiatarbimisest, on neil oluline roll energiatõhususe parandamisel. Seepärast julgustatakse Eestit esitama riikliku hoonete renoveerimise kava projekt vastavalt uuesti sõnastatud hoonete energiatõhususe direktiivile, et tagada selge ja prognoositav liikumine energiatõhusa ja vähese süsinikuheitega hoonefondi suunas. Küte ja jahutus moodustavad 82 % Eesti elamute energia lõpptarbimisest, kusjuures taastuvad energiaallikad annavad 61 % kogu kütteks ja jahutuseks kasutatavast energiast kõigis sektorites. 2024. aastal müüdi ligikaudu 11 000 soojuspumpa, mis on 43 % vähem kui eelmisel aastal, mis tähendab, et Eesti soojuspumpade koguhulk oli peaaegu 260 000.

Eesti teatas 2025. aastal neljast energiamärgistuse kontrollist, ökodisaini kontrollile ei tehtud. Seda peetakse ebapiisavaks, võttes arvesse riigi suurust ja nõuete täitmata jätmise üldist taset ELis, ning see võib olla Eesti õiguslike kohustuste rikkumine.

Varustuskindlus ja mitmekesistamine

Juba 2022. aastal keelas Eesti Venemaa maagaasi impordi ja ostmise. Eesti maagaasinõudlus vähenes 2022. aasta augustist 2024. aasta juulini 28 %, st tunduvalt rohkem kui oli seatud ELi eesmärgiks (15 %). Eesti saab maagaasi Leedus Klaipedas asuva ujuva gaasihoidla-taasgaasistamisrajatise kaudu („Independence“), Soome Inkoo sarnase rajatise kaudu läbi Balticconnector ja Läti Inčukalnsi maa-aluse gaasihoidla kaudu.

Taastuvate energiaallikate osakaal Eesti energiaallikate jaotuses on märkimisväärselt suurenenud: 35 %-lt 2023. aastal 40 %-le 2024. aastal. Kodumaine põlevkivi on endiselt

oluline energiaallikas, kuid selle osakaal energiaallikate jaotuses on märgatavalt vähenenud – 30 %-lt 2023. aastal 25 %-le 2024. aastal. Nafta ja naftatoodete osakaal energiaallikate jaotuses on 27 %, nagu see oli 2023. aastal, ja maagaasi osakaal suurenes 6 %-lt 7 %-le⁽¹⁷⁹⁾.

Eesti on loomas tuumaenergia riikliku raamistikku, kuid vajab selgemat kasutuselevõtu plaani, milleks tuleb lõpule viia asukoha valik ning teha tihedamat koostööd tehnoloogia tarnijate ja ostjate vahel. Tuumkütusesükli ja jäätmekäitluse kavandamisel on endiselt olulisi tehnilisi takistusi. Lisaks seisab Eesti silmitsi rahastamisprobleemidega, mis tulenevad tema uue tulija staatusest ja väikesest siseturust ning märkimisväärselt tööjõupuudusest, mis nõuab osalemist ELi tasandi koolitusalgatustes. Arvestades tehnoloogia profiili, on üldsuse heakskiidu säilitamiseks oluline sidusrühmade pidev kaasamine.

Vastuseks energiahindade tõusule alates Lähis-Ilda piirkondlikust kriisist on Eesti tühistanud energiakandjate aktsiisi kavandatud tõstmise ning menetleb

⁽¹⁷⁹⁾Allikas: [EUROSTAT](#), sisemaine energia kogutarbimine.

Märkus lugejatele: Eesti sisemaise energia kogutarbimise algsed andmed on nafta ja naftatoodete puhul negatiivse väärtusega (2024. aastal –54 naftaekvivalenttonni), mis tekitab analüütilise moonutuse. See on tingitud sellest, et sisemaise energia kogutarbimise meetod kajastab põlevkivi kaevandamist ja naftatoodete ekspordi eraldi ridadel ilma neid omavahel sidumata. Eesti töötleb märkimisväärse osa oma põlevkivist söeveeldamistehastes põlevkiviõlks, mis seejärel täielikult eksporditakse (allikas: Rahvusvahelise Energiaagentuuri 2023. aasta Eesti energiapoliitika ülevaade). Sisemaise energia kogutarbimise meetod kajastab kogu põlevkivi kaevandamist positiivse sisendina ja tulenevat naftaeksporti negatiivse väljavooluna eraldi ridadel, võttes seega sama energiat vastassuundades topelt arvesse. Tulemuseks on ülehinnatud põlevkiviväärtus ja mõttetu negatiivne nafta väärtus, mis varjab üle 1100 ktoe tegelikku omamaist naftatarbimist.

Selle parandamiseks arvas energeetika peadirektoraat maha Eesti söeveeldamistehaste transformatsioonitoodangu (Eurostat nrg_bal_s: 1167 ktoe 2024. aastal, 1171 ktoe 2023. aastal) sisemaise energia kogutarbimise põlevkivirealt ja lisas selle tagasi naftareale, taastades niiviisi tegeliku omamaise naftatarbimise, mida ekspordi väljavool varjas. Parandatud arvud: põlevkivi +1025 ktoe, nafta +1113 ktoe. Fossiilkütuste osakaal sisemaise energia kogutarbimises jääb samaks – vastavalt 4316 ktoe ehk 59 %. Eesti on ainus ELi liikmesriik, kelle puhul sellist eraldiseisvat metoodika korrigeerimist 2026. aasta Euroopa poolaasta raames tehti.

ettepanekut vähendada taastuenergia tasu 85 % võrra suure tarbimisega ettevõtete puhul. Eesti eraldas Rahvusvahelise Energiaagentuuri ühismeetmesse ligikaudu 0,3 miljonit barrelit, et vabastada 400 miljonit barrelit erakorralisi naftavarusid.

Fossiilkütuste toetused

Keskkonnakahjulike⁽¹⁸⁰⁾ fossiilkütuste toetused, mida ei ole kavas kaotada enne 2030. aastat, moodustasid 2024. aastal Eesti SKPst⁽¹⁸¹⁾ 0,11 %⁽¹⁸²⁾. Lisaks oli CO₂ tegeliku koguhind⁽¹⁸³⁾ Eestis 2023. aastal keskmiselt 96,85 eurot tonni CO₂ kohta, mis on üle ELi kaalutud keskmise (84,80 eurot)⁽¹⁸⁴⁾.

⁽¹⁸⁰⁾ Otsesed fossiilkütuste toetused (nt otsesiirded) ja kaudsed fossiilkütuste toetused (st saamata jäänud maksutuluga seotud maksukulud, mille mõju riigieelarvele on võimalik kindlaks teha), millega toetatakse fossiilkütustel põhineva energia tootmist, ülekandmist ja/või tarbimist.

⁽¹⁸¹⁾ Euroopa Komisjoni arvutused, mis põhinevad uuringu „*Study on energy subsidies and other government interventions in the EU – 2025 edition*“ (Enerdata) alusandmetel.

⁽¹⁸²⁾ 2024. aasta sisemajanduse koguprodukt turuhindades, Eurostat.

⁽¹⁸³⁾ CO₂ tegelik koguhind on süsinikumaksude, heitkogustega kauplemise süsteemi loahindade ja kütuseaktsiisi summa, mis kujutab endast heite pealt tasutud CO₂ tegelikku koguhinda.

⁽¹⁸⁴⁾ OECD (2024), kasvuhooonegaaside heite hinnastamine 2024

Eesti seisab silmitsi kliimamuutustest tulenevate suurte majandusriskidega, mis nõuavad märkimisväärseid investeeringuid, et tegeleda sektoriüleste kohanemismeetmetega ja kutsuda üles neid võtma. Eesti seisab silmitsi ka veetootlikkuse ja pinnaveekogude seisundi halvenemise ning kuivendatud turbaaladega seotud probleemidega. Komisjon on koostanud uue 2030. aasta keskkonna arengukava, mis sisaldab elurikkuse säilitamise ja looduse taastamise üldeesmärke. Turbaalade taastamine on kliimamuutuste leevendamisel, nendega kohanemisel ja elurikkuse kaitsmisel endiselt kriitilise tähtsusega, kuna kuivendatud turbaalad on Eestis suur kasvuhoonegaaside heite allikas. Endiselt on probleemiks pestitsiididega saastumine, eriti seoses pinnasega.

Kliimamuutustega kohanemine ja valmisolek

Eesti on kliimamuutuste mõju suhtes haavatav. Põhja-Euroopas on soojenemine suurem, ületades maailma keskmist (peamiselt talvel). Peamine mõju Eestis on lume- ja jääkatte vähenemine, sagedasemad talvised tormid ja sademete hulga suurenemine. Temperatuuri, üleujutuste ja äärmuslike sademete suundumused suurenevad ning prognooside kohaselt mõjutab see taristut, tervist ja ökosüsteeme⁽¹⁸⁵⁾. Rannikualadel on meretaseme tõusu ja sademete suurenemise tõttu suurem üleujutuste oht. Kuumusega seotud suremuse määr oli Eestis aastatel 2022–2024 ELi liikmesriikide hinnangute madalamates vahemikes⁽¹⁸⁶⁾. Siiski eeldatakse, et kuumalained muutuvad sagedasemaks ja intensiivsemaks, mis kujutab endast ohtu rahvatervisele. Äärmuslike ilmastikunähtuste sagenemine suurendab katastroofide tõenäosust ja ulatust, põhjustades märkimisväärset majanduslikku kahju, terviseprobleeme ja surmajuhtumeid⁽¹⁸⁷⁾. Kliimameetmete peadirektoraadi tellitud hiljutise uuringu

⁽¹⁸⁵⁾ Euroopa Keskkonnaamet, 2024, „[European climate risk assessment](#)“.

⁽¹⁸⁶⁾ Janoš, et al., 2025, Heat-related mortality in Europe in 2024 and health emergency forecasting to reduce preventable deaths (Kuumusega seotud suremus Euroopas 2024. aastal ja tervisealaste hädaolukordade prognoosimine ennetatavate surmajuhtumite vähendamiseks), [link](#).

⁽¹⁸⁷⁾ Energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse artikli 17 kohane riiklik aruandlus, märts 2025, [link](#).

kohaselt⁽¹⁸⁸⁾ peab Eesti kuni 2050. aastani investeerima ligikaudu 650 miljonit eurot aastas, moodustades ELis ühe suurima osakaalu SKPst (1,3 %). Kõige kasulikum oleks investeerida ökosüsteemide taastamisse (umbes 48 % kogumahust), millele järgneksid taristu moderniseerimine ja tugevdamine (umbes 40 %) ning tervishoid (umbes 8 %). Investeeringutel põllumajanduse vastupanuvõimesse on väiksem roll kui teistes liikmesriikides⁽¹⁸⁹⁾.

Riiklikku kohanemispoliitika raamistikku arendatakse edasi. Eestil on alates 2017. aastast olemas riiklik kliimamuutustega kohanemise strateegia ja kava ning ta püüab nüüd oma kliimamuutustega kohanemise juhtimisstruktuure edasi arendada. Kliimakindla majanduse seaduse vastuvõtmine, mis peaks looma õigusliku aluse edasiseks valdkondlikuks integratsiooniks, on siiski lükkunud edasi. Samal ajal töötatakse praegu välja riiklikku kliimamuutustega kohanemise arengukava, millega tuleks seda tulevast õiguslikku nõuet rakendada. Arengukava eesmärk on tugevdada valmisolekut ja kohanemisvõimet nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil, seades selged kohanemiseesmärgid kõigile sektoritele, mis on kliimamuutuste suhtes haavatavad. See peaks tagama tiheda koostöö valdkondlike ministriumidega, et integreerida kohanemiseesmärgid, -näitajad ja -meetmed oma arengukavadesse ja -programmidesse. See peaks toetama süstemaatilisemat ja mõõdetavamalt lähenemisviisi kliimakerksuse suurendamisele kõigis asjaomastes sektorites. Riigi tasandil madalamal tasandil on ELi linnapeade paktile allkirjutatud osakaal Eesti elanikkonnast jäänud suhteliselt stabiilseks ja oli 2024. aastal 32 % (EL

⁽¹⁸⁸⁾ Euroopa Komisjon, 2026, „*Assessment of adaptation investment needs*“ (Kohanemisinvesteeringute vajaduste hindamine), tabel 25, [link](#). Uuringus esitatakse üksikasjalikud hinnangud kohanemisinvesteeringute vajadusele ELi ja üksikute liikmesriikide tasandil meetmeliikide kaupa. See tugineb ühisele metoodikale, mis muudab hinnangud kogu ELis võrreldavaks. Neljas lisatud metoodikaaruandes on esitatud üksikasjalik kirjeldus selle kohta, kuidas tulemusi hinnati, et tagada täielik läbipaistvus.

⁽¹⁸⁹⁾ Tüüpilised investeeringud ökosüsteemidesse hõlmavad pinnase ja turbaalade taastamist, kohandatud metsamajandamist, elurikkuse kaitset ja rannikuökosüsteemide taastamist. Tüüpilised investeeringud taristusse hõlmavad kaitset üleujutuste eest, rannikualade kaitset, energiaressursside parandamist ja maakasutuse planeerimist. Tüüpilised investeeringud tervishoidu on seotud töötervishoiu ja tööohutuse ning rooevpuhastusrajatiste ajakohastamise ja nakkushaiguste ennetamisega.

27 keskmise: 34 %). Asjaolu, et ükski allkirjutanutest ei ole esitanud säästva energia tegevuskava ega seirearuannet, osutab puudulikule rakendamisele⁽¹⁹⁰⁾. 2025. aasta veebruaris olid kohalikud energia- ja kliimakavad olemas 61 kohalikul omavalitsusel 79-st⁽¹⁹¹⁾. Viis peamist kohalikku omavalitsust osalevad ELi kliimamuutustega kohanemise missioonis, et tõhustada oma tööd kliimamuutustega kohanemise vallas.

Kliimarisikidel on otsene mõju Eesti majandusele. Aastatel 1980–2024 registreeriti Eestis 352 miljoni euro suurune majanduslik kahju, mille põhjustasid ilmastiku- ja kliimaga seotud äärmuslikud ilmastikunähtused. Kindlustus kattis sellel perioodil ainult 15 % majanduslikust kahjust (EL 27: 19 %), kusjuures tormide puhul oli kaitselõhe suurim⁽¹⁹²⁾. Eesti on seadnud kliimakahjude mudeli väljatöötamise järgmise kahe aasta prioriteediks. Selles mudelis võetakse kokku varasemad kliimamuutustega seotud kulud ja prognoositakse võimalikke tulevasi kulusid eri kliimastenaariumide korral. See kataks ka üleujutustest, tormidest, kuumalainetest, külmalainetest, põudadest, metsa- ja maastikupõlengutest ja maalihettest tuleneva majandusliku kahju ning seonduva mõju inimestele, nagu surmajuhtumid ja vigastused. Eesmärk on toetada kliimarisikide süstemaatilist integreerimist makromajanduslikku strateegiasse ja pikaajalisse finantsplaneerimisse.

Kliimakindluse tagamist ei ole seni kõigis sektorites ja olulises taristus süstemaatiliselt rakendatud. Eesti energiasektori arengukava aastani 2035 võeti vastu 2026. aasta jaanuaris ja selles määrati kindlaks elektrijaotusvõrguga seotud kliimarisikid. Suurem õhuniiskus ja kõrgemad suvised temperatuurid toovad kaasa elektrikao teatava suurenemise õhuliinidel. Sagedasemad tormid talvel põhjustavad rohkem elektrikatkestusi. Energiasektori kliimakerksuse tagamine hõlmab elektrivõrkude kliimakindluse tagamist ja

⁽¹⁹⁰⁾Euroopa Komisjon, [Link](#).

⁽¹⁹¹⁾Energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse artikli 17 kohane riiklik aruandlus, märts 2025, [link](#).

⁽¹⁹²⁾ Euroopa Keskkonnaamet, 2024, *Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe (Ilmastiku ja kliimaga seotud äärmuslikest sündmustest tingitud majanduslik kahju)*, [link](#).

varustuskindluse suurendamist, mitmekesistades välisühendusi ning arendades mereühendust Läti ja Saksamaaga⁽¹⁹³⁾. Eesti taaste- ja vastupidavuskavas on ette nähtud investeeringud elektrivõrgu tugevdamiseks ja samal ajal tormide eest kaitsmiseks. Eesti üleeuroopalise transpordivõrgu transpordi haavatavuse indeks kliimamuutuste suhtes on hinnangute kohaselt üks ELi kõrgemaid. See on peamiselt tingitud väiksemast üldisest kohanemisvalmidusest, transpordisektori puudulikust integreerimisest riiklikku kohanemisstrateegiasse ja üleeuroopalise transpordivõrgu piiratud koostalitlusvõimest⁽¹⁹⁴⁾. Tulevikus mängivad tõenäoliselt olulist rolli äärmuslikud temperatuurid ja sagedasemad äärmuslikud ilmastikunähtused. Kuni sajandi keskpaigani tuleb üleeuroopalisse transpordivõrku investeerida hinnanguliselt kokku peaaegu 1 miljard eurot, peamiselt meresadamatesse (745 miljonit eurot)⁽¹⁹⁵⁾. Asjaolu, et Eesti kavatseb aastatel 2024–2035 investeerida ainult ligikaudu 15 miljonit eurot⁽¹⁹⁶⁾, näitab, et taristu olulised osad jäävad tõenäoliselt kliimaga seotud riskidele avatuks.

Looduspõhiseid lahendusi ei ole ei laialdaselt ega sektoriüleselt rakendatud. Peamised looduspõhiste lahenduste kasutuselevõtuga seotud probleemid hõlmavad poliitika- ja õigusraamistikuga seotud probleeme (st selgete õiguslike määratluste ja eeskirjade puudumine paljude looduspõhiste lahenduste puhul), finants- ja ressursipiiranguid (st looduspõhiste lahenduste projektide ebapiisav rahastamine riigieelarvest ja erainvesteeringutest) ning suutlikkusega seotud takistusi (st piiratud kohalik oskusteave looduspõhiste lahenduste kavandamisel, väljatöötamisel ja töös hoidmisel jne). Looduspõhised lahendused võimaldavad laiapõhjalist riskijuhtimist. Looduspõhiste lahenduste potentsiaali parem ärakasutamine ei aitaks mitte ainult kaasa katastroofide ohjamisele, leevendades selliseid ohte nagu üleujutused ja

⁽¹⁹³⁾ ENMAK 2035 (energiasektori arengukava aastani 2035), 1. lisa, 2026.

⁽¹⁹⁴⁾ Euroopa Komisjon, *Support study on the climate adaptation and cross-border investment needs to realise the TEN-T network* (Toetusuuring kliimamuutustega kohanemise ja piiriüleste investeerimisvajaduste kohta üleeuroopalise transpordivõrgu realiseerimiseks), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024, [Link](#), lk 70.

⁽¹⁹⁵⁾ Samas, lk 230.

⁽¹⁹⁶⁾ Samas, lk 116.

põuad, vaid kaitseks ka elurikkuse pakutavaid ökosüsteemiteenuseid, tugevdades seeläbi toiduga kindlustatust, leevendades samal ajal saagikao tõttu kõrgete toiduhindade ohtu ja parandades kalavarude seisundit. Projekti LIFE-SIP AdaptEst⁽¹⁹⁷⁾ eesmärk on suurendada maismaa- ja veeökosüsteemide vastupanuvõimet kliimamuutustele ning see tugineb mitmele ELi fondile. Looduspõhised lahendused on linnapiirkondade jaoks sama olulised, aidates muuta piirkonnad tulevikus äärmuslike ilmastikunähtuste suhtes vastupidavamaks (nagu näitas projekt LIFE LATESTadapt⁽¹⁹⁸⁾). Peamine ülesanne edasilikumisel on laiendada neid projekte, et saavutada süstemaatilisem rakendamise tase.

Veemajanduse kerksus

Veetootlikkus oli Eestis⁽¹⁹⁹⁾ 2023. aastal 26 eurot joogivee tootmiseks võetud vee m³ kohta (alla EL 27 keskmise (153 eurot m³ kohta). Eesti veetootlikkus on alates 2020. aastast kasvanud. Veekasutuse indeks pluss (WEI+) oli 2022. aastal 1,14. WEI+ väärtus⁽²⁰⁰⁾ on üldiselt väga väike ja jäi 2016.–2022. aastal vahemikku 1,1–1,14. Peamised veetarbijad (lisaks ühisveevärgile) on energiapuhutus, millele järgneb mäetööstus⁽²⁰¹⁾. Aastatel 2018–2023 vähenes veevõtt energiapuhutuses rohkem kui poole võrra, kuid suurenes mäetööstuses 80 %⁽²⁰²⁾.

Eesti kolmes valglapiirkonnas on 746 pinnaveekogu, mis enamjaolt on jõgede lisajõed, ja 31 põhjaveekogumit. Enamik pinnaveekogusid on looduslikud. Ainult umbes

⁽¹⁹⁷⁾[LIFE 3.0 – LIFE21-IPC-EE-LIFE-SIP-AdaptEst/101069566](#).

⁽¹⁹⁸⁾ [Avaleht – LIFE LATESTadapt](#).

⁽¹⁹⁹⁾ Veetootlikkus on parameeter, mille arvutamiseks jagatakse SKP (aheldatud väärtused) kogu veevõtuga. See näitab keskmist majanduslikku väärtust (SKP), mille liikmesriik loob iga veeühiku kohta, mida see loodusest võtab.

⁽²⁰⁰⁾ Eurostat, veekasutuse indeks pluss, [link](#).

⁽²⁰¹⁾ Euroopa Keskkonnaamet, 2025, *Water abstraction by source and economic sector in Europe* (Veevõtt allikate ja majandussektorite kaupa Euroopas), [link](#).

⁽²⁰²⁾ Euroopa Keskkonnaamet, 2025, *Water abstraction by source and economic sector in Europe* (Veevõtt allikate ja majandussektorite kaupa Euroopas), [link](#).

7,1 % on oluliselt muudetud ja 5,7 % tehisveekogud. Oluliselt muudetud veekogude ja tehisveekogude puhul tuleb saavutada pigem nende hea ökoloogiline potentsiaal, kui nende hea ökoloogiline seisund, st tuleb võtta meetmeid leevendamaks kahjulikku mõju, mida avaldab inimese mittekestlik arendustegevus, millest tingituna on veekogu oluliselt muudetud/kunstlik, ilma et see asjaomast tegevust märkimisväärselt mõjutaks. Euroopa Komisjoni hinnangul on Eesti kolmanda veemajanduskava kohaselt pinnaveekogude ökoloogiline seisund/potentsiaal pärast teist veemajanduskava halvenenud. Ainult 53 %-l on praegu hea ökoloogiline seisund/potentsiaal. Keemilise seisundi osas ei ole olukord alates teisest veemajanduskavast paranenud ja ainult 9,7 % pinnaveekogudest on liigitatud hea keemilise seisundiga veekogudeks. Ainult 53 %-l pinnaveekogudest on hea või parem ökoloogiline seisund/potentsiaal⁽²⁰³⁾. Kõige olulisem tuvastatud survetegur on hajureostus, täpsemalt toitainetega saastumine, mis mõjutab 93 % veekogudest. Toitainetega saastumine halvendab märkimisväärselt rannikuvete kvaliteeti (kus asub enamik väärtuslike kalaliikide kudealasid). Lisaks nähakse Eesti puhul ühe peamise põhjavett mõjutava survetegurina veevõttu. Vaid üks Eesti 56 linnastust ei vasta reoveedirektiivi nõuetele⁽²⁰⁴⁾.

Looduse taastamine

Eesti uues keskkonnavaldkonna arengukavas aastani 2030 (KEVAD) on ühendatud kõik keskkonnavaldkondade arengukavad ning seatud üldised eesmärgid elurikkuse säilitamiseks ja looduse taastamiseks. Eesti tagab ökoloogiliselt hästi toimiva ja tõhusalt kaitstud kaitsealade võrgustiku. Samuti tõhustab see elurikkuse integreerimist planeerimisprotsessi, et säilitada elurikkust mujal kui kaitsealustel maastikel ning rakendada uusi viise, et motiveerida maaomanikke loodusväärtusi ära tundma ja kaitsma. Eesti edendab ka oma rohevõrgustiku toimimist, et toetada elupaikade ökoloogilist sidusust ja piisavate rohekoridoride tagamist. Keskkonna rahastamisvahendi (LIFE)

⁽²⁰³⁾ Euroopa veeteabesüsteem, *Surface water bodies: ecological status or potential*. [Link](#). Pange tähele, et halvenemine võib olla tingitud pigem täpsemast seirest kui parameetrite tegelikust halvenemisest.

⁽²⁰⁴⁾ Sisedokumendid, direktiivi 91/271/EMÜ (asulareovee puhastamise direktiiv) rakendamine, 2022.

integreeritud projekti raames koostatakse kõiki metsaelupaiku käsitlev riiklik tegevuskava (valmib 2029. aastaks).

Turbaalade taastamine ja kestlik majandamine on väga olulised nii kliimamuutuste vastu võitlemiseks kui ka elurikkuse säilitamiseks. Peale süsinikdioksiidi (CO₂) sidumise pakuvad elusad turbaalad ka heas seisundis elupaiku väärtuslikele liikidele ja eemaldavad saastunud põllumajanduslikust äravooluveest denitrifikatsiooni teel nitraadid. Turbaalade hävimisega kaasneb ka elurikkuse vähenemine, ülejutuste ja põudade sagenemine, kohalike kogukondade joogivee kvaliteedi halvenemine ja avavete eutrofeerumine. Eriti oluline on vältida eutrofeerumist (eriti Läänemere-äärsetel aladel, kus eutrofeerumise määr on 97%⁽²⁰⁵⁾). Kahju tekib siis, kui turbaalad kuivendatakse põllumajanduse ja puude istutamise tarvis ning turvas kaevandatakse kütuse tootmiseks või aianduses kasutamiseks. Turba kaevandamine on hävitanud Eestis ligikaudu 30 000 hektarit rabasid, millest umbes 20 000 ha on veel kasutusel.

Eestis on kuivendatud turbaalad üks peamisi kasvuhoonegaaside tekitajaid. Turbarabade kuivendamise tulemusena on Eestis kasvuhoonegaaside (süsinikdioksiid (CO₂), metaan (CH₄) dilämmastikoksiid (N₂O)) koguheide CO₂-ekvivalendiks ümber arvestatuna hinnanguliselt 2,3–2,7 korda suurem, kui see oluks siis, kui need märgalad oleksid veel oma looduslikus olekus. Seega on kuivendamisest kahjustatud alade loodusliku oleku taastamine oluline mitte ainult elurikkuse säilitamiseks, vaid ka kliimamuutuste leevendamiseks. 2012.–2020. aasta looduskaitse arengukava kohaselt kavatakse Eestis taastada 10 000 hektarit hõlmavate soolupaikade ja 1 000 hektarit hõlmavate endiste turbakaevandusalade veerežiimi. Eesti koostas soode taastamise tegevuskava (2015–2023), milles on esitatud eelisjärjekorras taastamist vajavate soode nimekiri.

Kestlik põllumajandus ja maakasutus

Eestil on võimalik suurendada oma looduslikku süsinikusidumist. 2014. aastal muutus süsiniku netoemaldamine netoheitkeks ja

⁽²⁰⁵⁾ HELCOM, eutrofeerumise temaatiline hindamine 2016–2021, [link](#).

on sellest ajast alates püsinud üle nulli. LULUCFi 2030. aasta eesmärgi saavutamiseks peab Eesti suurendama süsiniku eemaldamist või täiendavalt vähendama heidet 0,4 miljonit CO₂ ekvivalenttonni võrreldes aastate 2016–2018 keskmise tasemega⁽²⁰⁶⁾. Esitatud prognoosid osutavad võrreldes 2030. aastaks seatud eesmärgiga ülejäägile 1,07 miljonit CO₂ ekvivalenttonni⁽²⁰⁷⁾. Hoolimata sellest positiivsest 2030. aasta eesmärgi saavutamise prognoosist võiks Eesti veelgi suurendada süsiniku eemaldamist, parandades metsamajandamist ja taastades märgalasid, mis aitab lähiaastatel kindlalt suurendada süsiniku eemaldamist⁽²⁰⁸⁾. Tulevane kliima soojenemine võib muuta turbaalad olulistest süsiniku sidujatest heiteallikateks. Turbaalade taassoostamise projektide jätkamine ja uute turbakaevandamise alade laiendamise piiramine võib aga tuua kahekordset kliimaalast kasu. Lisaks LULUCFist tuleneva netosidumise suurendamisele on keskse tähtsusega täiendavad investeeringud heas seisundis metsadesse ja muldadesse kui looduslikesse süsiniku talletajatesse, mis võivad (ökosüsteemi suutlikkust arvesse võttes) aidata luua vastupidavaid bioressursipõhiste toodete väärtusahelaid ning toetavad kasvavat ja konkurentsivõimelist ELi biomajandust.

Netosidumise andmete ja prognooside seiresüsteemi jätkuv täiustamine on äärmiselt oluline, et toetada õigeaegseid ja tõhusaid meetmeid LULUCFi sektoris.

Läänemere LULUCFi ekspertide võrgustik teeb koostööd uurimisprojektides, et parandada kasvuhoonegaaside inventuure ja prognoose. Näiteks kavatakse Eestis kohaldada kuivendatud turvasmuldade heitekoefitsiente, mis on välja töötatud LIFE projekti „Balti riikide ja Soome toitainerikaste turvasmuldade kliimamuutuste leevendamise potentsiaali demonstreerimine“⁽²⁰⁹⁾ raames. Eesti töötab välja ka maa ja mulla kestliku kasutamise, elurikkuse kaitse ja kliimamuutuste leevendamise juhtimissüsteemi. Selle teadus-arendusprojekti⁽²¹⁰⁾ eesmärk on luua

⁽²⁰⁶⁾ Liikmesriikide riiklikud LULUCFi eesmärgid kooskõlas määrusega (EL) 2023/839, [link](#).

⁽²⁰⁷⁾ Kliimameetmete 2025. aasta eduaruanne, [link](#).

⁽²⁰⁸⁾ See tagaks ka, et kogu ajavahemikul 2026–2029 järgib Eesti LULUCFi trajektoori.

⁽²⁰⁹⁾ Ajakohastatud riiklik energia- ja kliimakava 2030, lk 84.

⁽²¹⁰⁾ [Maa- ja mullakasutuse teadus-arendusprojekt | Keskkonnaportaal](#)

tõhus riiklik maa- ja mullakasutuse seire ja majandamise süsteem, mis põhineb sidusatel teaduspõhistel digiandmetel, millest juhitudakse ruumiotsuste tegemisel maa majandamise kohta. Eesti eesmärk on koostada 2026. aasta lõpuks uus suurema funktsionaalsusega riiklik mullakaart.

Eesti funktsionaalne linnaala on viimastel aastatel märkimisväärselt laienenud. Aastatel 2018–2021 moodustab maa netohõive Eesti kogu linnapinnast 1 223 miljondikku aastas. Suurem osa maahõivest on karjamaad (57 %), metsad (27 %) ja põllumaa (14 %). See jätkuv maahõive ja sellega seotud mulla katmise tulemused muudavad ökosüsteemid vähem vastupidavaks, vähendavad süsiniku sidumist ja kahjustavad kaitset üleujutuste eest⁽²¹¹⁾.

Endiselt on probleemiks pestitsiididega saastumine. 78 % analüüsitud mullaproovidest olid saastatud üle 0,05 mg kg⁻¹⁽²¹²⁾. Vee saastetase on madalam, kuid ületab siiski regulatiivseid künniseid 19 %-l jõgedest ja 22 %-l järvedest⁽²¹³⁾. Pestitsiidid ei ohusta mitte ainult veeökosüsteeme, vaid kujutavad endast saastunud joogivee ja toiduahelate kaudu ka pikaajalist ohtu inimeste tervisele.

⁽²¹¹⁾EEA, 2022, Land take and land degradation in functional urban areas (Maahõive ja mulla degradeerumine funktsionaalsel linnaalal), [link](#).

⁽²¹²⁾Vieira jt. (JRC), *Pesticides residues in European agricultural soils – Results from LUCAS 2018 soil module*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023, [link](#).

⁽²¹³⁾Euroopa Keskkonnaamet, *Pestitsiidid Euroopa jõgedes, järvedes ja põhjavees*, 2024, [link](#).

Tabel A10.1. Peamised kliimamuutustega kohanemise näitajad

Climate adaptation and preparedness:							EU-27
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	latest data
Drought impact on ecosystems <i>[area impacted by drought as % of total]</i>	784	0	907	473	1555	-	276
Forest fires burned area ⁽¹⁾ <i>[burned area in ha. per year]</i>	-	-	-	-	173	-	354 510
Economic losses from extreme events <i>[EUR million at constant 2022 prices]</i>	-	-	-	-	4	-	40 452
Insurance protection gap ⁽²⁾ <i>[composite score between 0 and 4]</i>	-	-	-	1	1	1	-
Sub-national climate adaptation action <i>[% of population covered by the EU Covenant of Mayors for Climate & Energy]</i>	33	33	34	34	33	32	34
Water resilience:							EU-27
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	latest data
Water Exploitation Index Plus, WEI+ ⁽³⁾ <i>[total water consumption as % of renewable freshwater resources]</i>	1.09	0.99	1.71	2.15	1.14	-	4.53
Water productivity <i>[EUR per m³]</i>	21	24	22	18	26	-	151
Water abstraction <i>Water abstraction by source (% from surface water)</i>	77.19%	73.87%	76.53%	80.28%	71.96%	-	-
<i>Water abstraction by sector</i>	Agriculture	Electricity cooling	Manufacturing	Public water supply	Mining and Quarrying	Construction	
	0.65%	62.29%	8.67%	8.15%	20.24%	0.01%	
Status of water bodies ⁽⁴⁾ <i>[% of water bodies in a good status]</i>	-	-	-	-	-	53%	38%
<i>Surface water bodies (ecological)</i>	-	-	-	-	-	94%	93%
<i>Groundwater bodies (quantitative)</i>	-	-	-	-	-	-	-
Nature restoration:							EU-27
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	latest data
Ecosystem dependency <i>[% of direct dependency]</i>	-	-	-	40%	-	-	44%
Protected area <i>[% of terrestrial protected areas]</i>	20.7	20.8	20.9	20.9	21.3	-	26.4
Invasive alien species (IAS) <i>[number of IAS of Union concern]</i>	-	-	-	-	-	17	29.2
Damage cost of IAS <i>[EUR billion]</i>	-	-	-	-	0.08	-	1.69
Eutrophication <i>[AAE of area at risk of eutrophication]</i>	-	-	-	37	37	-	295
Sustainable agriculture and land use:							EU-27
	2012-2018		2018-2021		2022-2024		latest data
Yearly net land taken by Member State <i>[ppm of total urban surface per Member State]</i>	438		1 223		-		670
Land conversion in functional urban area ⁽⁵⁾ <i>[% of total land taken from 2018-2021]</i>							
Arable land					14%		
Complex and mixed cultivation					0%		
Forests					27%		
Herbaceous vegetation associations					4%		
Open spaces with little or no vegetation					0%		
Pastures					54%		
Permanent crops					0%		
Water					1%		
Wetlands					1%		
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	latest data
Nitrates in groundwater ⁽⁶⁾ <i>[mgNO₃/l]</i>	6.8	6.8	6.8	6.9	7.0	-	-
Livestock density <i>[number of livestock units per hectare of utilised agricultural area]</i>	0.3				0.3		0.75
Ammonia emissions <i>[% of total utilised agricultural area]</i>	93%	93%	93%	93%	93%	-	94%
Pesticide contamination on rivers and lakes water bodies <i>[% of monitoring sites with pesticides exceeding thresholds, 2018-2023]</i>					rivers	19%	27%
					lakes	22%	18%
Pesticide contamination in soil <i>[% of samples with a concentration over 0.5 mg/Kg⁻²]</i>						78%	57%
Net greenhouse gas removals from LULUCF ⁽⁶⁾ <i>[ktCO₂-eq]</i>	3122.3	1140.8	848.5	198.2	2130.8	-	-198 421

1) EFFIS (Euroopa metsatulekahjude teabesüsteem), [link](#)

2) Kliimakaitselehe viitab kliimaga seotud katastroofidest põhjustatud kindlustamata majandusliku kahju osakaalule, tuginedes üleujutustest, metsa- ja maastikupõlengutest ning tormidest tuleneva riski modelleerimisele ja kindlustuse kasutamise määrale. Skaala: 0 (kindlustuskaitse lõhe puudub) – 4 (väga suur kindlustuskaitse lõhe). EIOPA, 2025, looduskatastroofide kindlustuskaitse lõhe tabel.

3) See mõeldakse vee kogutarbimist protsendina teataval territooriumil ja ajavahemikul kättesaadavatest taastuvatest mageveeresurssidest. Väärtusi üle 20 % peetakse üldiselt veenappuse märgiks, samas kui väärtused alates 40 % osutavad tõsisele veepuudusele.

4) Euroopa Komisjon, 2024, *seitsmes komisjoni rakendusaruanne nõukogule ja Euroopa Parlamendile veepoliitika raamdirektiivi (2000/60/EÜ) ja üleujutuste direktiivi (2007/60/EÜ) rakendamise kohta (kolmanda tsükli vesikondade majandamiskavad ja teise tsükli üleujutusrisi maandamise kavad)*.

5) Näitaja osutab nitraadi (NO₃) kontsentratsioonile põhjavees, mõõdetuna milligrammides liitri kohta (mgNO₃/L). Nitraadid võivad püsida põhjavees pikka aega ja akumuleeruda kõrgel tasemel inimtekkelistest allikatest (peamiselt põllumajandusest) pärinevate sisendite kaudu. Eli joogivee standardiga on seatud piirang 50 mg NO₃ liitri kohta, et vältida ohtu inimeste tervisele.

6) Negatiivne väärtus väljendab netosidumist ja positiivne väärtus netoheidet. Esitatud arvud on võetud 2025. aasta kasvuhoonegaaside inventuuriandmetest. 2030. aasta kasvuhoonegaaside netosidumise väärtus, nagu on sätestatud määruse (EL) 2023/839 IIa lisas.

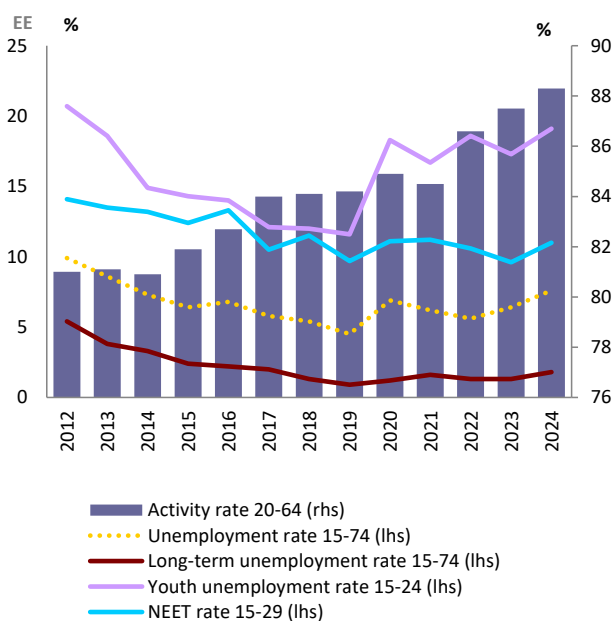
Allikad: Eurostat, Euroopa Keskkonnaamet ja Teadusuuringute Ühiskeskus.

Kuna 2025. aastal taastus Eestis mõõdukas majanduskasv, siis tööturg stabiliseerus.

Hoolimata jõupingutustest lahendada tööturuprobleeme, püsivad oskuste nappus ning piirkondlikud ja sotsiaalsed erinevused. Väiksem tööjõunõudlus on ebaproportsionaalselt mõjutanud haavatavaid rühmi, eelkõige noori. Reaalpalga kasv aeglustus 2025. aastal ja tööviljakus püsis muutumatuna. Kollektiivlääbirääkimistega hõlmatud on endiselt üks väiksemaid ELis, mis piirab edusamme palgakujundusmehhanismide ja töötingimuste parandamisel.

Joonis A11.1. Tööturu põhinäitajad

Allikas: Eurostat, tööjõu-uuring [lfsi_emp_a, une_rt_a, lfsi_neet_a, une_ltu_a]

Kuigi tööhõive määr on endiselt kõrge, vähenes tööga hõivatud inimeste arv, kajastades ebasoodsaid demograafilisi suundumusi ja värbamise intensiivsuse vähenemist. 2025. aastal jõudis tööhõive määr 81,7 %ni (ELis 76,1 %), mis ületab 2030. aasta riiklikku eesmärki (81,3 %). 2025. aastal vähenes kolmandate riikide kodanike sissevool märkimisväärselt ning see ei olnud piisav, et tasakaalustada Eesti kodanike tööturul osalemise ja tööhõive vähenemist. Vähem kui kolm kuud töötanud töötajate osakaal vähenes 4,8 %-lt 2024. aastal 4,2 %-le 2025. aasta kolmandas kvartalis, mis osutab nõrgemale värbamisdünaamikale.

Suur üldine töötus püsib jätkuvalt tööturu väljavaateid. Töötuse määr stabiliseerus 2025. aastal ligikaudu 7,5 % juures (ELis 6 %). Hoolimata majanduse eeldatavast taastumisest peaks see vähenema 7,2 %-le 2026. aastal ja 7,1 %-le 2027. aastal. Pikaajaline töötus püsis 2025. aasta esimeses kolmes kvartalis üldjoontes muutumatuna 1,7 % juures, mis on ELi keskmise lähedal (1,9 %). Tööturu lõtk, mis on kasutamata tööjõupotentsiaali laiem mõiste, jõudis 2025. aastal 12,9 %ni, mis ületab ELi keskmist (11,7 %). See kasv on peamiselt tingitud nende inimeste arvu suurenemisest, kes otsivad tööd, kuid ei ole kohe kättesaadavad.

Ka haavatavatel elanikkonnarühmadel, eriti noortel ja puudega inimestel on raskusi tööturule sisenemisel. Tööturule sisenejatel on märkimisväärsed ja üha suuremaid raskusi töökoha leidmisel, kuna noorte töötus suurenes 19,1 %-lt 2024. aastal 20,7 %-le 2025. aastal (ELis 15,2 %). Mittetöötavate või haridust ega kutset mitteomandavate noorte osakaal jäi 2025. aastal üldjoones samaks (11,2 %) ja on kooskõlas ELi keskmisega (11 %). Piiratud kvalifikatsiooni või töökogemusega noored võivad eriti kergesti jääda töötuks või sattuda ebakindlasse töösuhtesse⁽²¹⁴⁾. Mittetöötavate või haridust ega kutset mitteomandavate noorte osakaalu suurenemisel on oma osa ka piiratud töövõimalustel, eriti maapiirkondades, ja ebapiisaval toetusel üleminekul haridussüsteemist tööle. Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) toel on Eesti tugevdanud oma noortegarantiiid ja võtnud kasutusele sihispäraseid tugiteenusi, et aidata noortel omandada kvalifikatsioon ja naasta koolituste juurde või tööturule. Kõige tõrjutumate noorteni jõudmisel ja nende toetamisel esineb siiski endiselt lünki. Väljaspool tööturuga olijatele suunatud teavitustegevust võiks tugevdada ning parandada koostööd ettevõtete, kohalike omavalitsuste ja sotsiaalprogrammide, noorte- ja sotsiaalasutuste, koolide ja riiklike tööturuasutuste vahel. Käimasolevaid meetmeid, millega toetatakse üleminekut koolist tööle, võiks veelgi tugevdada, eelkõige töökohapõhise õppe ja tööandjatega tehtava tihedama koostöö kaudu. Pärast järsku suurenemist 2022. aastal vähenes

⁽²¹⁴⁾Eesti noortegarantii tugevdamise riigisisene tegevuskava perioodiks 2022–2027: [Eesti noortegarantii tugevdamise riigisisene tegevuskava perioodiks](#).

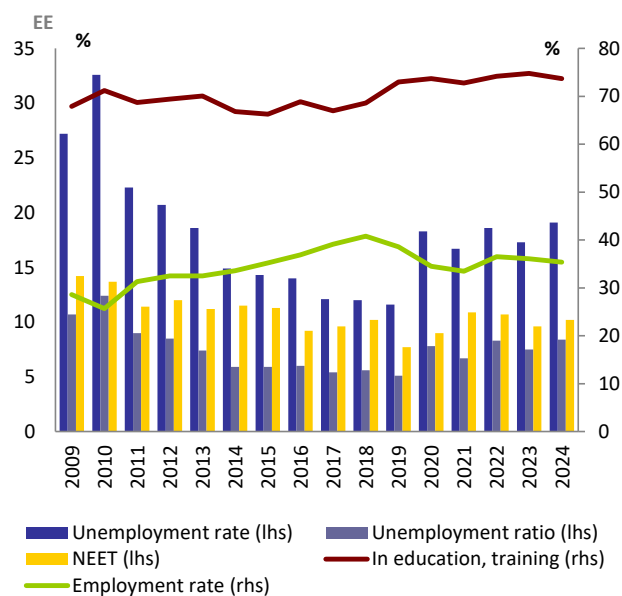
puudega inimeste tööhõivelõhe märkimisväärselt (26,2 protsendipunktilt 2022. aastal 16 protsendipunktile 2025. aastal) ja on nüüd alla ELi keskmise (24,2 protsendipunkti). Puuetega inimeste integreerimist tööturule saaks veelgi edendada järgmiste meetmete abil: i) jätkuvad investeeringud kohandatud värbamis- ja tööhõivevõimalustesse; ii) töökoha kohandamine ja tööandja kaasamine ning iii) tugevam ligipääsetavuse poliitika ja mõistlike abinõude poliitika. Sotsiaalmajanduse organisatsioonide suurem toetus ja kaasamine tööturupoliitika rakendamisse võib samuti aidata parandada noorte ja puuetega inimeste tööhõivenäitajaid.

Piirkondlikud erinevused on märkimisväärsed, kusjuures töötuse määr on kõrgem maapiirkondades. Kirde-Eestis tõusis tavapäraselt niigi kõrgem töötuse määr 2025. aastal veelgi, jõudes 12,7 %ni, samas kui teistes piirkondades jäi see vahemikku 6,2–7,4 %. Tööhõive selles piirkonnas on tugevalt koondunud tööstussektorisse (sealhulgas põlevkiviettevõtetele), mida majanduslangus on eriti mõjutanud, samas kui enamik töökohti asub suuremates linnades⁽²¹⁵⁾. Ka Venemaaga piirnevates kirde- ja kagupiirkondades oli vaesuse määr riigi keskmisest kõrgem, mis näitab ettevõtlusaktiivsuse puudumist. Selle tulemusena on maapiirkondades vähem hästi tasustatud töökohti ja väiksem sissetulek, samuti madalam oskuste tase ja piiratud juurdepääs teenustele (vt 13. lisa).

Sooline palgalõhe on endiselt suur, kuigi olukord on aeglaselt paranemas. Sooline palgalõhe suurenes 2022. aastal 21,1 %-le ja vähenes 2024. aastal 18,8 %-le. Kuigi see on endiselt üks ELi kõrgemaid (EL: 11,1 %), on see aja jooksul märkimisväärselt vähenenud. Samal ajal on sooline tööhõivelõhe Eestis üks ELi väiksemaid (0,5 protsendipunkti võrreldes 9,6 protsendipunktiga ELis 2025. aastal). Taaste- ja vastupidavuskava raames on astutud samme soolise palgalõhe vähendamiseks, sealhulgas on välja töötatud digivahendi prototüüp, mis aitab tööandjatel analüüsida palgalõhet oma ettevõttes ja teha teadlikke palgaotsuseid.

⁽²¹⁵⁾Eesti statistikaamet: [Töötuse määr](#) | [Statistikaamet](#).

Joonis A11.2. **Noorte (15–24aastased) tööturutulemused**

Tööhõive määr (% elanikkonnast), kokku, 15–24aastased
 Haridust omandavad ja koolitusel osalevad noored (% elanikkonnast), kokku, 15–24aastased
 Noorte töötuse määr (% tööjõust), kokku, 15–24aastased
 Noorte töötute osakaal elanikkonnas (% elanikkonnast), kokku, 15–24aastased
 NEET-noor: Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noorte) määr (% 15–24aastastest noortest)
Allikas: Eurostat, tööjõu-uuring [edat_lfse_18, lfsci_emp_a, une_rt_a, lfsci_neet_a]

Eesti võtab tööturuprobleemide lahendamiseks poliitikameetmeid. Riiklikke tööturuasutusi ja aktiivset tööturupoliitikat ajakohastatakse pidevalt, tuginedes tööjõunõudluse seirele, mis on aluseks oskuste täiendamise ja ümberõppe algatustele ning karjäärinõustamisteenustele. 2025. ja 2026. aastal käimasolevad uuringud, mis hõlmavad töötuse ennetamist, töövõime hindamist ja noortegarantii kavasad, peaksid aitama veelgi täiustada poliitika kujundamist ja tulevasi meetmeid. Peamised aktiivse tööturupoliitika muudatused 2025. ja 2026. aastal on järgmised: i) tööandja toetused keskkonnahoidlike oskuste arendamiseks; ii) töövarjuna tegutsemine; iii) üle 55-aastastele töötajatele laiendatud lihtsustatud palgatoetus ning iv) meetmete parem integreerimine, et vältida kattuvusi. ESF+ rahastatavate meetmetega toetatakse naiste, romade, rändajate, üle 55-aastaste inimeste ja muude haavatavate rühmade aktiveerimist ja oskuste arendamist. ESF+ rahastab ka sotsiaallettevõtete toetamist. Valitsuse meetmed on suunatud ka noorte töötuse ja mitteaktiivsuse vähendamisele, tehes varakult kindlaks riskirühma kuuluvad isikud ja hallates juhtumeid noortegarantii raames.

Tootlikkuse seiskunud kasv pärsib konkurentsivõimet ja reaalpalka dünaamikat.

Töötaja kohta makstava hüvitise kasv aeglustus 7 %-lt 2024. aastal 4,4 %-le 2025. aastal, mis võib kajastada tööturu lõtku. Reaalpalk kahanes 0,5 %, kuna inflatsioon kiirenes maksude ja riiklikult reguleeritud hindade tõusu tõttu. Miinimumpalk tõusis 2025. aastal 8 % (886 eurot), toetades madalapalgalisi. Samal ajal suurenes töövõiljakus 2025. aastal 1,1 % ja nominaalne tööpõu ühikukulu 3,3 %. Tugev seos töövõiljakuse ja palkade vahel eri majandussektorites viitab sellele, et Eesti dünaamilisemate sektorite taastumine võib tulevikus toetada nii sissetulekute kui ka konkurentsivõime kasvu.

Nõrk sotsiaaldialog takistab jätkuvalt edusamme kvaliteetsete töökohtade ja kaasava palgakujunduse tagamisel.

Sotsiaalpartnerite kaasamine reformidesse ja poliitika kujundamisse on endiselt tagasihoidlik. Kollektiivlääbirääkimistega hõlmatus (2021. aastal 19,1 %) on ELis tagantpoolt kolmas ja ametiühingutesse kuulumise määr (2023. aastal 5,6 %) on väikseim, mis piirab sisukat sotsiaaldialogi. Kollektiivlääbirääkimised on väga detsentraliseeritud ja neid peetakse peamiselt ettevõtte tasandil, kusjuures valdkondlikul ja riiklikul tasandil on sõlmitud vaid mõned kollektiivlepingud. Sotsiaalpartnerite ja avaliku sektori asutuste vaheline koostöö ei ole viimastel aastatel paranenud. 2025. aastal ei peetud riiklikul tasandil kolmepoolseid kohtumisi ning 2023. aasta kolmepoolse kokkuleppe sõlmimine miinimumpalka raamistiku kohta, mille eesmärk oli tõsta miinimumpalk 2027. aastaks 50 %-ni keskmisest palgast, lükati edasi. Seda arvesse võttes on palgavaesus Eestis olnud alates 2022. aastast üle ELi keskmise (ligikaudu 10 %), samal ajal kui see on ELis üldiselt vähenenud, langedes 2024. aastal 8,2 %ni. Samuti on madalapalgaliste osakaal olnud pidevalt üle ELi keskmise (21,2 % Eestis võrreldes 14,7 %ga ELis 2022. aastal). Madalapalgaliste töötajate osakaal on suurem naiste puhul, mis läheb kokku suhteliselt suure soolise palgalõhega. Sotsiaalpartnerite nõrk institutsiooniline suutlikkus piirab veelgi tulemuslikku osalemist poliitikakujundamises. Ametiühingud on väljendanud muret ka selle pärast, et nad ei ole piisavalt kaasatud poliitika kujundamisse, sealhulgas töölepingu seaduse kavandatud muudatustesse, et kehtestada paindlik tööaeg. 2025. aasta septembris võeti pärast sotsiaalpartneritega konsulteerimist vastu tegevuskava kollektiivlääbirääkimiste

edendamiseks. Eelkõige teatati kavas kollektiivlepingute pikendamist käsitleva määruse läbivaatamisest. EUROMODi simulatsioonid⁽²¹⁶⁾ näitavad, et miinimumpalka suurendamisel 50 %-ni keskmisest palgast oleks väiksema sissetulekuga detšiilidele ja vaesusriski määrale piiratud mõju. Selle põhjuseks on asjaolu, et kõrgemad maksud ja väiksemad sotsiaaltoetused nulliksid osaliselt ära otsese mõju.

Tööjõunappus on vähenenud, kuid mõned sektorid ja kutsealad seisavad silmitsi märkimisväärsete probleemidega ja oskuste mittevastavus tööturu vajadustele püsib.

Vabade ametikohtade määr püsis 2025. aastal stabiilselt 1,6 % juures, mis on alla ELi keskmise ja veidi allpool pandeemiaeelset taset (1,8 % 2019. aastal). See määr varjab siiski olulisi erinevusi sektorite vahel⁽²¹⁷⁾. Tööjõupuudus oli suur avaliku sektori teenuste, elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamise ning finants- ja kindlustustegevuse valdkonnas. Eestis on igal aastal puudu ligikaudu 1 400 kõrge kvalifikatsiooniga töötajat. 2025. aasta aprillis oli nende tööandjate osakaal, kes arvasid, et tööjõupuudus piirab nende tootmist, ikkagi märkimisväärselt väiksem kui ELi keskmine⁽²¹⁸⁾. IKT-spetsialistid moodustavad 7,2 % elanikkonnast ja Eesti on üks ELi juhtivatest riikidest, kus töötab kõige rohkem naissoost IKT-spetsialiste (27,60 %). Kuigi makromajanduslik oskuste nõudlusele mittevastavus ja ülekvalifitseerituse määr 2024. aastal veidi suurenesid, on need jäänud suhteliselt stabiilseks. Seevastu 12 % töötajatest on OECD andmetel alakvalifitseeritud ja 23 % teatas, et neil on tööks vajalikust mõningal määral vähem oskusi (OECD keskmine: 10 %) ⁽²¹⁹⁾. Oskuste nappus haridussüsteemis on endiselt eriti terav (vt 13. lisa).

Rohepööre kujundab ümber Eesti tööturgu.

Tööhõive energiamahukates tööstusharudes vähenes 2,8 %-lt kogutööhõivest 2020. aastal 1,7 %-le 2024. aastal. Nende tööstusharude hariduses ja koolituses osalevate töötajate osakaal kasvas siiski märkimisväärselt, 8,7 %-lt

⁽²¹⁶⁾ Simulatsiooni tegi EUROMOD mudeli J2.0+ alusel Euroopa Komisjon Teadusuuringute Ühiskeskus.

⁽²¹⁷⁾ Valdkondlike erinevuste kohta vt [Eurostat](#).

⁽²¹⁸⁾ Allikas: [Euroopa ettevõtlus- ja tarbijauuringud](#), andmed kuni 2026. aasta teise kvartalini (st need viitavad 2025. aasta aprillile).

⁽²¹⁹⁾ [2023. aasta täiskasvanute oskuste uuring: Eesti | OECD](#).

2015. aastal 21,3 %-le 2025. aastal (ELis 12 %). Vähemalt elementaarsete digioskustega elanikkonna osakaal püsib hoolimata ambitsioonikatest investeeringutest ja algatustest endiselt 62,52 % juures. Taaste- ja vastupidavusrahastu, ESF+ ja õiglase ülemineku fondi raames tehtavad investeeringud hõlmavad meetmeid rohepöörde sotsiaalse ja tööhõivealase mõju leevendamiseks. Need meetmed hõlmavad põlevkivitööstuse töötajate ümberõppe ja oskuste täiendamise programme ning tõhusa töökohavahetuse toetamist.

Eesti võtab kooskõlas 2025. aasta riigipõhiste soovitustega meetmeid välisalentide ligimeelitamiseks ja hoidmiseks ning tööjõupuuduse vähendamiseks, et säilitada oma inimkapital. Siiski eeldatakse, et oskuste nappus suureneb ning prognooside kohaselt ületab aastane tööjõunõudlus lähiaastatel uute tööturule sisenejate arvu. See viitab sellele, et välistöötajate teataval määral kaasamine on vältimatu⁽²²⁰⁾. 2024. aastal ei kasutatud riigi sisserändekvooti täielikult ära, mis on taaskäivitanud arutelu kvoodisüsteemi reformimise üle. Struktuurse tööjõunappuse leevendamiseks tehakse ettepanek, et välismaalaste seaduse muudatuste kaudu jõustuks 2027. aastal paindlikum mudel. Samal ajal on Eesti teinud edusamme talentide ligimeelitamisel, lihtsustades menetlusi kvalifitseeritud töötajate ja innovatsioonipõhiste sektorite jaoks. 2024. aasta mais võttis riik üle läbivaadatud ELi sinise kaardi direktiivi, kehtestades paindlikumad kõlblikkusnõuded, lühemad lepingu kestuse künnised, töökogemuse tunnustamise ja parema liikuvuse tööturul. Samuti algatati 2025. aasta oktoobris kiirmenetluse katseprojekt tippspetsialistide ning idu- ja kasvufirmade töötajate jaoks. Konkurentsivõime suurendamiseks võiks Eesti saada kasu oskuste paremast prognoosimisest, eelkõige OSKA süsteemi laialdase kasutamise kaudu, ning kvalifitseeritud võõrtöötajatele kättesaadavatest võimalustest tööjõupuudusest mõjutatud sektorites.

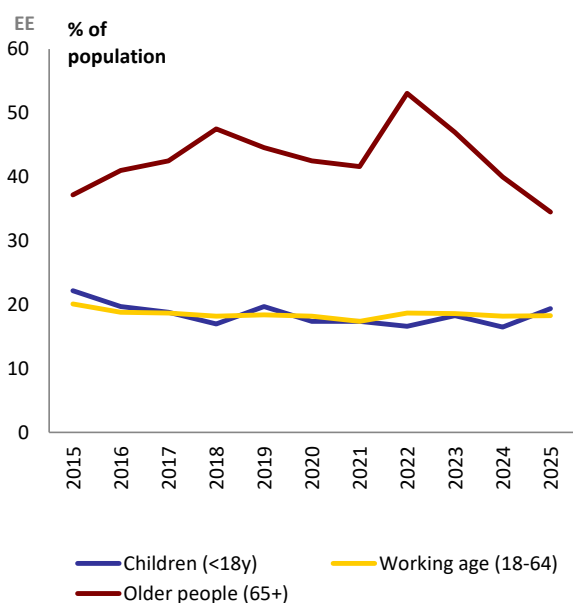

⁽²²⁰⁾OSKA(2025) [Välistöötajad | OSKA uuringud](#).

Kuigi sotsiaalvaldkonnas on Eesti tulemused suhteliselt head, seisab riigi ees mitu olulist sotsiaalpoliitilist probleemi. Liikumine

2030. aasta vaesuse vähendamise eesmärgi suunas kulgeb aeglaselt ning sotsiaaltoetuste võime vähendada vaesust ja ebavõrdsust on piiratud. See osutab vajadusele veelgi suurendada sotsiaalkaitse süsteemi piisavust ja tõhusust. Juurdepääs pikaajalise hoolduse teenustele on endiselt ebapiisav, samas kui nõudlus kasvab ja avaliku sektori kulutused püsivad suhteliselt väikesed. Nimetatud küsimustele osutatakse ka riigipõhistes soovitusetes, mis esitati Eestile 2025. aastal, eriti seoses sotsiaalkaitse tugevdamise ning tervishoiu ja pikaajalise hoolduse kestliku rahastamise tagamisega, milleks tuleb võtta täiendavaid poliitikameetmeid. Nende probleemide lahendamine toetaks kaasavat majanduskasvu ja tugevdaks konkurentsivõimet.

Joonis A12.1. Suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse riski määr vanuserühmade kaupa

Allikas: Eurostat, sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika [ilc_peps01n].

Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse risk on Eestis mõnevõrra kahanenud, kuid endiselt suur.

2025. aastal langes suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr Eestis 0,4 protsendipunkti, jõudes 21,8 %-le (ELi keskmine: 20,8 %). Aastatel 2019–2025 kahanes suhtelises vaesuses või sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimeste arv 15 000 võrra ehk 296 000 inimeseni, mis jääb endiselt märgatavalt maha Eesti eesmärgist vähendada seda arvu 2030. aastaks võrreldes 2019. aastaga 39 000 inimese võrra.

Eriti ohustab vaesus puudega inimesi.

2024. aastal oli suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse risk selle elanikkonna rühma puhul 39,1 % (ELi keskmine: 28,7 %).

Raskete puuetega inimeste puhul ulatus määr 49 %-ni. Suhtelise vaesuse või sotsiaalse

tõrjutuse riski kõrget määra puuetega inimeste puhul tingivad eelkõige suhteliselt väikesed invaliidsushüvitised ja sotsiaaltoetuste ebapiisav tõhusus. Ostujõuga kohandatud invaliidsuspensioon inimese kohta on Eestis ELi keskmisest oluliselt väiksem (2023. aastal Eestis 485,8 ja ELis 725). Tööealise elanikkonna suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr on puuetega inimestel 32,5 %, samas kui puueteta inimestel on see 15 %. Ka suhtelise palgavaesuse määr on puuetega töötajate puhul Eestis märkimisväärselt kõrgem kui ELis keskmiselt. See osutab asjaolule, et puuetega inimesed töötavad sagedamini osalise tööajaga ja lahkuvad sagedamini haridussüsteemist varakult. Vanematel inimestel on puude korral suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr 46,4 % ja ilma selleta 33,6 %, mis osutab üldisele pensionide ebapiisavusele. Selleks et tegeleda nende püsivate probleemidega, on Eesti eraldanud 161 miljonit eurot talle Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+) ette nähtud vahenditest sotsiaalse ühtekuuluvuse meetmetele ja veel 16,2 miljonit eurot materiaalse puuduse vähendamiseks. ELi vaesusevastases strateegias esitatud terviklik lähenemisviis võiks aidata tegeleda vaesuse eri tahkudega ja saavutada riikliku vaesuse vähendamise eesmärgi.

Hoolimata hiljutistest reformidest on pensionid ebapiisavad, mis suurendab vanemate inimeste hulgas vaesuse ohtu. Kuigi

65aastaste ja vanemate inimeste puhul on suhtelise vaesuse või tõrjutuse riski määr võrreldes 2022. aasta tiptasemega langenud, on see ikka veel ELi keskmisest märksa kõrgem (vastavalt 34,5 % ja 19,2 %). 2025. aastal ulatus määr 65aastaste ja vanemate meeste puhul 24,4 %-ni ja sama vanade naiste puhul 40 %-ni, samas kui ELi keskmine oli vastavalt 15,8 % ja 21,2 %. Kõige raskem on üksi elavate vanemate inimeste olukord: 2024. aastal elas suhtelises vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskiga 71,5 % 65aastastest ja vanemaste inimestest. See oli ka kõrgeim näitaja kogu ELis, samas kui keskmine on 30,0 %. 2025. aastal vähenes pensionide asendumäära koondnäitaja 1 protsendipunkti võrra, jõudes 49 %-le, kuid jääb endiselt ELi

keskmisest oluliselt maha. Ehkki sooline pensionilõhe on Eestis üks ELi väikesemaid, mis tuleneb suures osas sellest, et Eesti pensionisüsteem põhineb valdavalt ühtsel määral, on 65aastaste ja vanemate naiste suhtelise vaesuse või tõrjutuse riski määr üks ELi kõrgemaid ning ületab oluliselt meeste näitajat. See on peamiselt tingitud oodatavast elueast, leibkonna koosseisust ja naiste toitjakaotushüvitiste piiratusel. Kui mujal ELis kulub toitjakaotuspensionidele ja muudele toitjakaotushüvitistele 1,48 % SKPst, siis Eestis 0,05 %. Vastuseks 2025. aasta riigipõhistele soovitudele võtab Eesti meetmeid eakate vaesuse vähendamiseks, sealhulgas pensionide indekseerimise teel, mille tulemusena tõusis keskmine pension 774 eurolt 2024. aastal 817 eurole 2025. aastal; samuti suurendati pensionide puhul tulumaksuvaba miinimumi 654 eurolt 776 eurole. Muude meetmete hulka kuuluvad pensionikirjaoskuse algatused, pensionikalkulaatori loomine ja teise samba pensionimaksete paindlikumaks muutmine, mis võimaldab töötajatel alates 2025. aastast suurendada sissemaksid 4 %-lt 6 %-le. Ühtlasi on valitsus teatanud kavast vähendada kümnelt aastalt viiele ooteaega, kui inimene soovib pärast kohustuslikust teisest sambast lahkumist sellega taasühineda. Kuna prognoositakse, et demograafiline surve kasvab, võiks pensionide piisavust parandada see, kui võetaks veel meetmeid täiendavate pensionisäästude suurendamiseks, sealhulgas lihtsustades tööandjate osalemist teise samba sissemaksetes.

Laste vaesusriski puhul on jätkuvalt otsustav roll leibkonna koosseisul ja vanemate haridustasemel. 2025. aastal tõusis vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr üksikvanemaga leibkondades elavate inimeste puhul 42 %ni, mis on 6,7 protsendipunkti rohkem kui 2024. aastal, jäädes samal ajal alla ELi keskmise (44,3 %). Üldine laste suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr kasvas 2025. aastal järsult 19,4 %-ni, mis läheneb pandeemiaeelsele tasemele, kuid jääb alla ELi keskmise (24,3 %). Vanemate haridustasemel on laste vaesusriski puhul jätkuvalt otsustav roll, kusjuures kõrgharidusega vanemate lastel on näitaja 13,1 %, aga põhikooli- või madalama haridusega vanemate lastel ulatub 47,6 %-ni. Ka kuludest tulenev koormus on üksikvanemaga leibkondade puhul suurem, kuna 26,8 % neist (ELis 14 %) kulutab üle 40 % oma kasutatavast tulust eluasemele. Nende probleemidega tegelemiseks

on Eesti suurendanud üksikvanematoetust, elatisraha ja lapsetoetust ning suurperedele pakutavat tuge. Riigis rakendatakse ka lastegarantiid, et toetada abi vajavaid lapsi. Sealhulgas on käivitatud riigi ja kohaliku tasandi ametiasutuste vahel automaatne teabevahetus puuetega inimeste kohta, et jõuda ennetavalt selliste inimesteni ja pakkuda nende peredele täiendavat toetust. Ühtlasi kuuluvad meetmete hulka peretoetuste süsteemi tugevdamine, kaasava hariduse edendamine ja kvaliteetse perepõhise alternatiivse hoolduse ulatuslikum rahastamine. Kokku eraldab Eesti ESF+ raames laste vaesusega tegelemiseks 33 miljonit eurot.

Idapoolsetel piirialadel on endiselt suuri probleeme, mis tulenevad sügavalt juurdunud sotsiaal-majanduslikest erinevustest.

Suhtelise vaesuse määr on idapiiri ääres asuvates maakondades, näiteks Ida-Virumaal ja Jõgevamaal, palju kõrgem (2024. aastal vastavalt 33 % ja 24 %) kui paremate tulemustega maakondades, näiteks Harju- ja Raplamaal (mõlemas 17 %).⁽²²¹⁾ Lisaks neile erinevustele esineb märkimisväärselt piirkondlikku ebavõrdsust juurdepääsus sotsiaalteenustele, mis mõjutab puuetega inimesi, eakaid, lastega perekondi ja teisi haavatavaid rühmi. Sotsiaalteenuste kättesaadavus ja kvaliteet on kohalikes omavalitsustes väga erinev, sest väikesemates omavalitsustes ja maapiirkondades puudub sageli piisav haldus- ja finantssuutlikkus, et pakkuda asjakohast ja õigeaegset tuge. Pikaajased struktuursed probleemid, nagu sõltuvus põlevkivitööstusest, majanduse vähenemine mitmekesisus ja väikesem kasutatav tulu, pärsivad jätkuvalt nende piirkondade sotsiaal-majanduslike tulemusi (vt 11. lisa). Ida-Virumaale on eraldatud märkimisväärses mahus ELi vahendeid, sealhulgas 354 miljonit eurot õiglase ülemineku fondist, kuid vaja on jätkuvalt jõupingutusi, et toetada väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid, roheümberõpet ja kogukondlikke algatusi ning tugevdada Eesti idapoolsete piirkondade majanduse vastupidavust ja sotsiaalvaldkonna tulemusi.

Palgavaesus ja majanduslik ebavõrdsus on suhteliselt suur, hoolimata olukorra mõningasest paranemisest. Kui 2024. aastal oli palgavaesuse määr 10,3 %, siis 2025. aastal

⁽²²¹⁾Statistikaamet, 2025, [Suhteline vaesus on Eestis vähenenud, absoluutne vaesus suurenenud](#) | Statistikaamet.

langes see veidi, jõudes 10,1 %-ni, mis jääb siiski üle ELi keskmise (2024. aastal 8,1 %). 18–24aastaste vanuserühmas on palgavaesus palju suurem (2024. aastal 14,1 % ja 2025. aastal 15 %; ELis 2024. aastal 10,9 %), mis tuleneb noorte ulatuslikumast tööpuudusest ning mittetöötavate ja mitteõppivate noorte hulga kasvust. Oht langeda allapoole vaesuspiiri on eriti suur osalise tööajaga töötajatel (18,5 %), kelle näitaja ületab tunduvalt nii Eesti täistööajaga töötajate kui ka ELi keskmist näitajat (2025. aastal 13,5 %). Sissetulekukvintilide suhte kordajaga (S80/S20) mõõdetav sissetulekute ebavõrdsus vähenes 2024. aastal 5,03-le, kuid jäi üle ELi keskmise (4.66). See on peamiselt tingitud maksu- ja hüvitissüsteemi vähesest ümberjaotavast mõjust (sissetulekute turujärgne ebavõrdsus). 2024. aastal oli maksude ja sotsiaaltoetuste (välja arvatud pensionid) ebavõrdsust vähendav mõju 40 %, samas kui ELi keskmine oli 48,3 %. Eesti on astunud samme nende probleemide lahendamiseks, parandades miinimumpalga direktiivi kohaselt seadusjärgse miinimumpalga piisavust. 2024. aastal tõusis miinimumpalk (mis vastab 40 %-le keskmisest palgast) 13,1 %, 2025. aastal 8 % ja 2026. aastal 6,8 %, jõudes 946 euronini⁽²²²⁾. 2023. aastal leppisid sotsiaalpartnerid kokku, et 2027. aastaks suurendatakse miinimumpalka järk-järgult 50 %-ni keskmisest palgast, aga selle kokkuleppe elluviimine on edasi lükkunud, mis aeglustab edusamme palgavaesuse ja ebavõrdsuse vähendamises (vt 11. lisa).

Hoolimata käimasolevatest reformidest, on endiselt probleeme sotsiaalkaitse piisavuse ja katvusega. Probleemid on iseäranis teravad miinimumpalga saajate, töötute ja füüsilisest isikust ettevõtjate (sealhulgas põllumajandustootjate) hulgas. Ehkki suhteliselt suur osa füüsilisest isikust ettevõtjatest saab rahalist toetust (29 %; ELi keskmine 12 %), ei piisa sellest, et kaitsta neid vaesuse riski eest. Seetõttu oli suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr 2024. aastal füüsilisest isikust ettevõtjate hulgas kõrge, ulatudes 25,9 %-ni, samas kui ELi näitaja oli 20,9 %. Füüsilisest isikust ettevõtjatele ei laiene osamakseline töötushüvitis, kuigi nad võivad saada vajaduspõhiseid sotsiaaltoetusi. Suhteliselt suur osa registreeritud töötutest saab toetusi, aga selle rühma suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr on jätkuvalt kõrge

(2024. aastal Eestis 50,6 % ja ELis 48,8 %). Vaesuspiirist allpool elavate inimeste vaesuse süvik on märkimisväärne ja ulatus 2024. aastal 44,2 %-ni (ELis 32,4 %). Eesti miinimumsissetulekutoetus (toimetulekutoetus) ei ole tavapäraste võrdlusaluste kohaselt piisav. 2024. aastal moodustas (2023. aasta sissetuleku põhjal) miinimumsissetulekutoetuse saajate netosissetulek vaid 47 % ühtlustatud vaesuspiirist, samas kui ELis oli see 56,3 %.

Sotsiaaltoetuskulud on endiselt väikesed.

Kuigi 2024. aastal kasvasid sotsiaaltoetustele tehtavad kulutused 0,9 protsendipunkti võrra ja jõudsid 17,8 %-ni SKPst, jäävad need ELi keskmisest (27,3 %) ikka veel oluliselt maha. Eesti eraldab ELi keskmisest rohkem vahendeid invaliidsushüvitisteks (toetuste kogusummast 10,7 %; ELis 7,0 %), kulutades samal ajal vähem vanadus- ja toitjakaotushüvitistele (2024. aastal 43,3 %; ELis 47,0 %). Eluasemetoetusteks eraldab Eestis üksnes 0,38 % toetuste kogukogusummast, mis osutab võimalikule lüngale sotsiaalkaitse süsteemis. Sotsiaaltoetuste (välja arvatud pensionid) mõju vaesuse vähendamisele on alates 2023. aastast tublisti paranenud, aga jääb ELi keskmisest veel maha (vastavalt 31,5 ja 34,2 %).

Töötuskindlustuse ja miinimumsissetulekutoetuse reformi kaudu püütakse parandada sotsiaalkaitse süsteemi piisavust ja katvust. 2026. aastal asendab Eesti praeguse kahetasandilise töötutoetuse ja töötuskindlustushüvitise korra ühtse töötuskindlustussüsteemiga. Uus süsteem laieneb ka piiratud tööstaažiga töötajatele. Ühtlasi parandab see 2025. aasta riigipõhiste soovituste kohaselt sotsiaalkaitset, sest puuetega töötajatel tekib võimalus kombineerida töövõimetoetus töötuskindlustushüvitisega. 2025. aasta riigipõhiste soovituste põhjal tehtud esialgne analüüs näitab, et töötuskindlustushüvitiste laiendamine ebatüüpilistele töövormidele mõjutaks põhiliselt väikest kindlustamata segmenti füüsilisest isikust ettevõtjatest (6,1 % 207 000 inimesest), kuna 76,5 % neist on juba kaetud teise töökoha kaudu ja 17,4 % neist ei kvalifitseeru ebapiisava sissetuleku tõttu⁽²²³⁾. Miinimumsissetulekutoetuste piisavuse ja tõhususe parandamiseks reformib Eesti miinimumsissetuleku arutamise meetodit

⁽²²²⁾Eurofound, 2025, [Minimum wages in 2025: Annual review](#).

⁽²²³⁾Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2025.

(analüüs tulemused peaksid selguma 2026. aasta aprillis) ja moderniseerib toimetulekutoetuse süsteemi.

Pikaajalise hoolduse ja tervishoiusüsteem kannatavad väheste investeeringute ja piirkondliku ebavõrdsuse all.

Rahuldamata arstiabivajadus on jätkuvalt suur (2025. aastal Eestis 7,7 % ja ELis 2,4 %), kusjuures piirkonniti ja sissetulekute lõikes esineb olulisi erinevusi (vt 15. lisa). Ka rahuldamata pikaajalise hoolduse vajadus ületab märkimisväärselt ELi keskmist (2019. aastal Eestis 58,9 % ja ELis 46,6 %), samas kui avaliku sektori kulutused sellele on tunduvalt väikesemad (0,4 % SKPst; ELis 1,7 %). Avaliku sektori toetust inimeste pikaajalise hoolduse omamaksete leevendamiseks antakse rangelt vajaduspõhiselt, mistõttu omaosalus on kõigi elanikkonna rühmade, välja arvatud kõige haavatumate puhul ulatuslik. Nii koduhooldusel kui ka hooldekodus hooldatavatele pakutav avaliku sektori sotsiaalkaitse on kõigi hooldusvajaduse tasemete puhul piiratud, mis tekitab ELi keskmisest palju suurema finantskoormuse⁽²²⁴⁾. Avaliku sektori sotsiaalkaitse ei vähenda eriti pikaajalise hooldusega seotud vaesusrisiki, sest mediaansissetuleku puhul ei ole koduhoolduseks toetust praktiliselt ette nähtud⁽²²⁵⁾. Kuna pikaajalise hooldusega kaasnevad ka suured kulud, on omaosaluse määr mediaansissetulekuga vanemate inimeste puhul üks ELi kõrgemaid.⁽²²⁶⁾ Seetõttu on koduhooldusvajadustest tulenev vaesusrisk üks ELi suuremaid, sõltumata vajaduste tasemest⁽²²⁷⁾. Pikaajalist hooldust vajavate vanemate inimeste vaesusrisk ületab märgatavalt ELi keskmist, ulatudes mõõdukate ja suurte vajaduste puhul ligi 100 %ni⁽²²⁸⁾. Ühtlasi kimbutab pikaajalise hoolduse sektorit töötajate nappus, mis on osalt tingitud kollektiivlepingute puudumisest ja palju madalamast palgast võrreldes muude sektoritega – Eestis 65,3 % ja ELis 82,4 %⁽²²⁹⁾.

⁽²²⁴⁾OECD, 2026, „Adequacy of social protection for long-term care Estonia (Tallinn)“. („Pikaajalise hooldusega seotud sotsiaalteenuste piisavus Eestis (Tallinnas)“.

⁽²²⁵⁾OECD, 2025.

⁽²²⁶⁾OECD, 2025.

⁽²²⁷⁾Samas.

⁽²²⁸⁾OECD, 2026, „Adequacy of social protection for long-term care Estonia (Tallinn)“. („Pikaajalise hooldusega seotud sotsiaalteenuste piisavus Eestis (Tallinnas)“.

⁽²²⁹⁾Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused ELi tööjõu-uuringu 2022 põhjal.

Kuna sotsiaalteenuste pakkumine kohapeal on ebavõrdne ja nende hinnastus erinev, varieerub juurdepääs neile teenustele kohalikes omavalitsustes tugevasti, hoolimata kvaliteedijuhistest⁽²³⁰⁾. Sotsiaalteenuste kaasmakseid ei kohandata vastavalt nende kasutaja majanduslikule olukorrale. Aastatel 2018–2024 erihooldusteenuste ootenimekirjad peaaegu kahekordistusid⁽²³¹⁾. Samal ajal ei pidanud rahastamistase sammu tegelike kuludega, kusjuures reguleeritud teenusehinnad moodustasid keskmiselt ainult veidi rohkem kui 60 % tegelikest kuludest. See on vähendanud teenuse kättesaadavust⁽²³²⁾ ja pikendanud ooteaegu.

Eesti reformib pikaajalist hooldust ning parandab samal ajal tervise- ja sotsiaalteenuste lõimitust.

1. juulil 2023 jõustus hooldereform, mille eesmärk on leevendada hooldekodu vajavate inimeste finantskoormust ja parandada seda liiki hoolduse kättesaadavust. Ehkki tänu reformile on hooldekoduteenuste puhul märkimisväärselt vähenenud omaosalus, mis langes 78 %-lt 2022. aastal 51 %-le 2024. aastal, on see suurendanud nii hooldekodukohtade pakkumist kui ka nõudlust nende järele, süvendades seeläbi töötajate nappust.⁽²³³⁾ Samal ajal ei ole reformiga piisavalt parandatud koduhoolduse pakkumist, kuigi seda liiki hooldus on kulutõhusam ja väidetavalt poliitiline eesmärk⁽²³⁴⁾. 2025. aastal esitati sotsiaal- ja tervishoiuteenuste lõimimise kava, mille elluviimine on aga endiselt peatatud (vt ka 15. lisa). Olemasolevate ESF+ meetmete raames jätkab Eesti pikaajalise hoolduse taskukohasuse, kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamist. ESF+ kaudu toetatakse ka jätkuvalt inimkeskse lähenemisi ja kogukonnapõhiste hooldusmudelite rakendamist ning töötajate koolitamist. Kokku on ESF+-ist pikaajalise hoolduse teenustele ja nende juurdepääsetavusele eraldatud 38,6 miljonit eurot.

⁽²³⁰⁾Riigikontroll, 2025.

⁽²³¹⁾Riigikontroll, 2025. [Riigikontroll: Valitsus ja Riigikogu on olnud aastaid teadlik psüühikahäiretega inimeste abivajadusest, kuid vajadus aina kasvab ja abi viibib üha rohkem.](#)

⁽²³²⁾Riigikontroll, 2025. [Riigikontroll: Valitsus ja Riigikogu on olnud aastaid teadlik psüühikahäiretega inimeste abivajadusest, kuid vajadus aina kasvab ja abi viibib üha rohkem.](#)

⁽²³³⁾Samas.

⁽²³⁴⁾Samas.

Energiaostujõuetuse ja transpordivaesuse all kannatavad eelkõige haavatavad elanikkonna rühmad. 2025. aastal ei suutnud üksnes 3,1 % kõigist leibkondadest ja 5,7 % allpool vaesuspiiri elavatest leibkondadest hoida oma kodu piisavalt soojana (ELi keskmine vastavalt 8,8 % ja 19,7 %). 7,6 %-l kõigist leibkondadest ja 15,7 %-l allpool vaesuspiiri elavatest leibkondadest oli enda sõnul hüpoteegi-, üüri- või kommunaalkuludega seotud võlgnevusi (ELi keskmine vastavalt 9,2 % ja 20,5 %). Üksikvanematest leibkondades oli võlgnevusi 16,8 %-l, kusjuures näitaja suurenes 27,7 %ni juhul, kui leibkond elas allpool vaesuspiiri. Hõreda asustuse tõttu ei taga Eesti ühistransport paljudes maapiirkondades mõistliku ajaga piisavat juurdepääsu põhiteenustele (vt ka 19. lisa). Üha suurem arv leibkondi, eriti üksikvanematest leibkonnad, ei saa endale lubada isiklikku autot (2025. aastal Eestis 17,5 % ja ELis 14,7 %). Samas isiklike autode kasutus kasvab. 2025. aastal oli autode taskukohasus siiski Eestis teravam probleem kui ELis keskmiselt (vastavalt 7 ja 5,5 %).

Eestis pakutav haridus ja koolitus on kõrge tasemega, kuid püsiv õpetajate nappus ohustab selle kestlikkust, samal ajal kui haridussüsteemist varakult lahkumine ning üldine oskuste nappus ja mittevastavus tööturu vajadustele, eriti teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika (MATI) valdkonnas, pärsib konkurentsivõimet.

Praegu viiakse ellu reforme, mille eesmärk on tagada kõigile vähemalt teise taseme hariduse ülemine aste ning kohandada kutseharidust ja -õpet ning täiskasvanuhariduse võimalusi paremini tööturu vajadustele. Samas ohustab püsiv õpetajate ja eripedagoogide nappus hariduse kvaliteeti. Eestile 2025. aastal esitatud riigipõhistes soovitusel juhiti tähelepanu vajadusele vähendada haridussüsteemist varakult lahkumist, viia haridus- ja koolitussüsteem paremini vastavusse tööturu vajadustega ning edendada ümber- ja täiendõpet, eriti roheoskuste alal, et parandada tööjõu tootlikkust ja oskuste pakkumist. Ühtlasi juhiti riigipõhistes soovitusel tähelepanu sellele, et oskuste pakkumise parandamiseks on oluline kõrvaldada kasvav MATI-spetsialistide nappus ning meelitada ligi ja hoida talente.

Eestis saavad noored kõrgel tasemel põhioskused, kuid õpetajate järelkasv on üha suurem probleem. Eestil on ühed ELi paremad tulemused põhioskustega inimeste osa (vt 2025. aasta riigiaruanne). 2025. aasta septembris käivitati keskharidusasutustes TI-hüpe, et õpetada õpilased ja õpetajad tulemuslikult ja vastutustundlikult kasutama tehisintellekti ning aidata haridussüsteemil pidada sammu tehnoloogia kiire muutumisega. Hariduslik ebavõrdsus on siiski viimase kümne aastaga veidi suurenenud ja õpetaja elukutsega seotud probleemid kujutavad endast tõsist ohtu hariduse kvaliteedile. Eesti õpetajaskond on üks ELi vanemaid, kusjuures 60aastaste ja vanemate õpetajate osakaal moodustas 2023. aastal 27,8 %, mis ületab rohkem kui kahekordselt ELi keskmist (10,9 %). Õpetajaskonna vananemine on viimase kümne aastaga süvenenud, samal ajal kui alla 35 aastaste õpetajate osakaal on jäänud suhteliselt stabiilseks (16,6 %; ELi keskmine 17,5 %) ja ei korva pensionile minevate õpetajate arvu. Probleem on eriti terav MATI-ainetes. Mõnes piirkonnas on 40 % matemaatikaõpetajaid vanemad kui 60 aastat(220). Sellel kutsealal valitseb ka oluline sooline tasakaalustamatus,

mis piirab õpetajate valikut. Rahvastiku kahanemine mõjutab õpilaste arvu suundumust, mis on riigis ebaühtlane. 2024. aastal kasvas õpilaste arv kahes kõige tihedama asustusega maakonnas (Harjumaal ja Tartumaal) ja kahanes erineval määral ülejäänutes. Nende piirkondlike erinevuste tõttu kasvab nõudlus õpetajate järele pidevalt, eriti tihedama asustusega piirkondades(235) (vt 18. lisa). Õpetajate nappus kajastub juba ka igapäevatoos, sest 2025. aastal ei vastanud 26 % üldharidusõpetajaid ametlikele kvalifikatsiooninõuetele(236).

Alustavate õpetajate kutsekindlus on nõrk.

Eesti haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 eesmärk on, et 2035. aastaks töötaks 60 % õpetajakoolituse lõpetanutest pärast lõpetamist viiel järjestikusel aastal õpetajana. 2023. aastal oli see näitaja 56 %(237). 2023. aastal ei olnud peaaegu pool (49 %) alla 30 aastastest õpetajatest kindlad, kas nad jätkavad samas ametis rohkem kui neli aastat (ELi keskmine: 15,2 %). See näitab, et kutsekindlusega seotud riskid on märkimisväärsed(238). Alustavate õpetajate osalemine sissejuhatavates programmides on paranenud, tõustes 31 %-lt 2018. aastal 58 %-le 2024. aastal, kuid töötingimused on endiselt rasked. Kasvab tajutav üldine stressitase (28,5 % õpetajatest on „väga stressis“; ELi keskmine: 16 %), mis tuleneb põhiliselt vastutusest õpilaste õpitulemuste ja sotsiaal-emotsionaalse heaolu eest ning vajadusest kohandada õppemeetodit erivajadustega õpilaste jaoks(239). Tugispetsialistide nappus teravdab veelgi töökoormusest tingitud survet.

Õpetajaameti vastu huvi tekitamise ja selles kinnistamise poliitika on suunatud õpetajakoolitusele, karjääriskruktuurile, juhioskuste arendamisele ja töötingimustele.

Õpetajakoolitusprogrammides osalemine on tänu valitsuse stipendiumidele ja selle elukutse reklaamimiseks tehtavatele jõupingutustele viimastel aastatel elavnenud. 2026. aastal tõsteti õpetajate palka umbes 10 %. Õpetajate järelkasvu

(235)Statistikaamet.

(236)Haridusandmete portaali „HaridusSilm“.

(237)Haridus- ja Teadusministeerium, 2025, *Haridus- ja noorteprogramm 2025–2028*.

(238)OECD, 2024, TALIS.

(239)OECD, 2024, TALIS.

tegevuskavaga aastateks 2022–2026 kehtestati sellised uued meetmed nagu koolijuhtide juhtimiskoolitus ja täieliku kvalifikatsioonita õpetajate mikrokraadid. Muude poliitikameetmete hulka kuuluvad 2026. aasta mais jõustunud uus karjäärimudel, mis seob palga töökogemusega, ja üldhariduskoolide eestikeelsele õppele üleminekuks antav lisatoetus. Avalikud aruanded tegevuskava rakendamise kohta ja selle järeelmeetmete kava 2026. aastale järgneviks ajaks ei ole veel kättesaadavad⁽²⁴⁰⁾.

Eesti pikendab kohustuslikku kooliiga, et vähendada haridussüsteemist varakult lahkumist ja toetada tööturul osalemist. 2025. aastal lahkus 10,2 % noortest haridus- ja koolitussüsteemist väga madala kvalifikatsiooniga (ELi keskmine 9,1 %). Eesti soovib vähendada haridussüsteemist varakult lahkumist ja käivitas selleks 2025. aastal reformi, mille tulemusena kohustuslik kooliiga pikeneb vähemalt kuni 18 aastani või gümnaasiumi või kutseharidusasutuse lõpetamiseni (vt 2025. aasta riigiaruanne). Reformi täiendamiseks luuakse ettevalmistusaasta neile, kes on lõpetanud põhikooli, kuid ei ole saanud kohta gümnaasiumi ega kutseharidusasutusse. Ettevalmistusaasta hõlmab õpet väikeses rühmas, individuaalset õppekava ja sihipärast tuge, sealhulgas õppuritele, kelle oskustes on lünki või kelle eesti keele oskus on piiratud. Ettevalmistava õppe määrus võeti vastu 2026. aastal. Gümnaasiumi-, kutse- ja ettevalmistav õpe on seotud ühtse digitaalse vastuvõtusüsteemi kaudu, mis aitab kohalikel omavalitsustel suunata õppurite üleminekut. Riikliku haridus- ja noorsootöö süsteemi kaudu tehtav seire võimaldab teha varakult kindlaks noored, kes ei tööta ega õpi, ning neid toetada. Reformi eesmärk on suurendada 2035. aastaks keskhariduse omandanute osakaalu 90 %-ni, langetada mittetöötavate ja mitteõppivate madala kvalifikatsiooniga 18–24aastaste osakaalu alla 5 % ning tuua igal aastal tööturule veel umbes 1 300 kvalifitseeritud noort.

Haridussüsteemist varakult lahkumise vähendamine sõltub ka haridussüsteemi suutlikkusest tõhusalt toime tulla hariduslike erivajadustega õpilastega. Puuetega õpilastel on haridussüsteemist varakult lahkumise määr kaks korda kõrgem kui eakaaslastel. 2024. aastal

⁽²⁴⁰⁾OSKA, 2022, OSKA üldprognos 2022–2031 – peamised järeldused.

oli see 20,5 %, mis ületab ELi keskmist (17,1 %). Kuigi koolid peavad vastavalt seadusele⁽²⁴¹⁾ hariduslike erivajadustega õpilaste aitamiseks kohandama nende õpiesmärke ja pakkuma neile spetsiaalset tuge, takistab selle kohustuse täitmist äärmine tugispetsialistide nappus,⁽²⁴²⁾ eriti kutseharidusasutustes, millest 90 % puhul selgus, et puudub nõuetekohane tugi⁽²⁴³⁾. 2023. aastal töötas 57,1 % õpetajatest koolides, kus üle 10 % õpilastest oli hariduslike erivajadustega (ELi keskmine: 50,2 %), samas kui 2018. aastal oli näitaja vaid 29,8 % (ELi keskmine: 34 %)⁽²⁴⁴⁾. Suurema õpilaste mitmekesisuse tõttu peavad õpetajad kohandama õppemeetodit. 2024. aastal teatas 23 % õpetajatest, et neil on seoses erivajadustega õpilaste õpetamisega suur vajadus kutsealase õppe järele (ELi keskmine: 24,2 %). Sellest hoolimata leidis eelmisel aastal ainult umbes pool õpetajaskonnast (51,2 %), et kutsealane õpe, milles nad olid osalenud, oli mõjus (ELi keskmine: 56 %)⁽²⁴⁵⁾.

Koos kohustusliku kooli- ja kutsehariduse reformiga muutis riik 2026. aasta veebruaris ka töölepingu seadust, et avardada alaealiste töötamisvõimalusi. Muudatuste tulemusena lubatakse 7–17aastastel töötada mis tahes sektori pereettevõttes, töötada rohkem koolivaheajal ja suurem arv tunde koolipäeval. Samuti suurendatakse muudatustega 15–17aastaste maksimaalset tööaega, võrreldes enne haridusreformi kehtinud tasemega. Võttes arvesse kohustusliku koolihariduse reformi eesmärke, on tähtis olukorda jätkuvalt seirata, et hinnata alaealiste suurenenud töötamisvõimaluste ja nende haridustulemuste vastasmõju.

Käimasolevate reformidega, mis hõlmavad kogu kutseharidussüsteemi, soovitakse suurendada kutsehariduse atraktiivsust ja selle omandanute tööalast konkurentsivõimet ning parandada oskuste pakkumist ja vastavust tööturu vajadustele. 2024. aastal oli töökoht ainult 74,7 %-l hiljuti kutsehariduse omandanutest, mis jääb alla ELi

⁽²⁴¹⁾Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, §6.

⁽²⁴²⁾OSKA, 2022, OSKA üldprognos 2022–2031 – peamised järeldused.

⁽²⁴³⁾Riigikontroll, 2025, [Haridusliku erivajadusega noorte kutseõpingute ja töölesiirdumise toetamine](#).

⁽²⁴⁴⁾OECD, 2024, TALIS.

⁽²⁴⁵⁾OECD, 2024, TALIS.

keskmise (80,0 %). Samas oli suur osa hiljuti kutsehariduse omandanutest saanud töökohapõhist õpet (79,8 %; ELi keskmine: 65,2 %). MATI-valdkonna kutseõppurite osakaalu poolest ületab Eesti ELi keskmist. 2024. aastal õppis 49,9 % kesktaseme kutsehariduse õpilastest MATI-erialal (ELi keskmine: 36,6 %) ja 24,0 % neist olid tüdrukud (ELi keskmine: 15,9 %). Alates 2025/2026. õppeaastast võetakse kasutusele nelja-aastased rakenduslikud teise taseme ülemise astme kutsehariduse ja -õppe programmid, kus üldõppeainete maht on enam kui kaks korda suurem, et toetada sujuvamat üleminekut kutsehariduselt ja -õppelt kõrgharidusele. 2025. aastal käivitati 13 programmi, eelkõige info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT), inseneriteaduste, ehituse, biotehnoloogia ja tervishoiu valdkonnas. Kokku käivitatakse järgmisel õppeaastal 32 uut rakenduslikku kutseharidusprogrammi. Jätkub töö kutsehariduse pakujate võrgu kvaliteedi tagamiseks ja optimeerimiseks, sealhulgas nende ühinemise ja ümberkujundamise kaudu piirkondlikeks hariduskeskusteks.

Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+) rahastatava kutse kvalifikatsioonide süsteemide reformi eesmärk on parandada paindlikkust ja reageerimist tööturu vajadustele. Reform on kavas rakendada 2026. aasta sügisest ja sellega võetakse kasutusele pädevuspõhised kvalifikatsioonid ning parandatakse pädevuste hindamist ja tunnustamist. ESF+-ist toetatava algatuse raames töötab Eesti välja riiklikku oskuste registrit. OSKA tööturuprognosid aitavad viia kvalifikatsioonid kooskõlla tööturu vajadustega. Selleks et tulemuslikult võidelda püsiva oskuste nappusega, tuleks hariduspoliitikas täpselt lähtuda OSKA tööturuprognosidest ja võtta neid paremini arvesse haridusprogrammides, et reageerida sihipärasemalt muutuvale tööjõuvajadusele.

Täiskasvanuhariduses osalemise määr on endiselt üle ELi keskmise, kuigi juurdepääs varieerub elanikkonna rühmade lõikes. 2022. aastal osales viimase 12 kuu jooksul hariduses ja koolituses 41,8 % 25–64aastastest täiskasvanutest (ELi keskmine: 39,5 %)⁽²⁴⁶⁾. Juurdepääs täiskasvanuharidusele on aga endiselt ebahütlane. Näitaja on suurem noorte

⁽²⁴⁶⁾Täiskasvanute koolituse alane uuring.

täiskasvanute hulgas (49,5 % 25–34aastastel, võrreldes 31,2 %ga 55–64aastastel) ja oluliselt väikesem madala haridustasemega täiskasvanute hulgas (18,9 %, mis vastab ELi keskmisele). Püsivad piirkondlikud erinevused, mis on seotud haridustasemega. Näiteks Harjumaal on 46 % elanikest kolmanda taseme haridusega, Ida-Virumaal aga 34 %⁽²⁴⁷⁾.

Viimasel ajal on täiskasvanuhariduse poliitikas keskendunud kvaliteedi tagamisele, paindlikele õppimisvõimalustele ja suunatud rahalisele toetusele. 2025. aasta jaanuaris võeti vastu täiskasvanuhariduse seaduse muudatused, millega kehtestati riiklik mikrokraadiraamistik, mis hõlmab selliste kraadide ulatust, ülesehitust ja õppetöö mahtu ja selgemaid nõudeid koolituse pakujatele, et tagada kvaliteet. Muudatustega nähti täiskasvanukoolitajatele ette kutse- ja pedagoogilise pädevuse nõuded, mis jõustusid 2026. aasta jaanuaris. 2025. aasta oktoobris kiideti heaks muudatused tööhõiveprogrammis 2024–2029, et parandada alates 2026. aastast oskuste arendamise teenuseid ja kujundada ümber eesti keele õpe. Lisaks edendatakse (ESF+ ning taaste- ja vastupidavusrahastu toetatavate) ulatuslike programmidega kutse- ja üldoskuste arendamist.

Keskmiselt on täiskasvanute oskustega seotud tulemused head, kuid vanusest, sotsiaal-majanduslikust taustast ja valdkonnast tulenevad lõhed püsivad. 2023. aasta PIAAC uuringust ilmneb, et Eesti täiskasvanute kirja-, arvutus- ja probleemilahendusoskus ületab OECD keskmist⁽²⁴⁸⁾. Samas osutab uuring aga elanikkonnarühmiti märkimisväärsetele erinevustele. Oskuste tase on kõige kõrgem 25–29aastastel täiskasvanutel ja kõige madalam 60–65aastastel, kusjuures olulist taseme langust võib märgata juba vanuserühmas 35–39. 2023. aasta PIAAC uuringus tuuakse ka esile sotsiaal-majanduslike näitajatega seotud püsivad oskuste erinevused ja osutatakse oskuste lõhe suurenemisele, võrreldes eelmise uuringutsükliga. Lisaks on venekeelse elanikkonna tulemused eestikeelse elanikkonna omadest kõigis piirkondades keskmiselt kehvemad. Digioskuste puhul tunneb 12 % töötajatest, et nende arvuti- ja

⁽²⁴⁷⁾Statistikaamet, 2024.

⁽²⁴⁸⁾OECD, 2024, 2023. aasta täiskasvanute oskuste uuring.

tarkvaraoskus on puudulik, samas kui OECD keskmine näitaja on 4 %. Tervikuna olid 2025. aastal 62,5 %-l täiskasvanutest vähemalt algtaseme digioskused, mis ületab veidi ELi keskmist (60,4 %), kuid riigisisesed erinevused, eelkõige vanemate täiskasvanute puhul, ohustavad üldist konkurentsivõimet. Pidades silmas tehisintellekti kasutuselevõttu tulenevaid muutusi töö olemuses, on vaja täiendavalt keskenduda tehisintellektioskustele. Oskuste nappuse leevendamiseks, tootlikkuse suurendamiseks ja tööjõunappuse vähendamiseks võiks Eesti võtta järgmisi meetmeid: i) teha sihivõime teavitustegevust tööandjate ja tööturuasutuste kaudu; ii) laiendada modulaarset ja töökohapõhist õpet; iii) anda rahalist toetust ja suuniseid vähete oskustega ja vanematele täiskasvanutele; iv) tugevdada digi- ja tehisintellektioskuste pakkumist ning v) parandada maapiirkondades juurdepääsu veebipõhisele õppetaristule.

Rohepöörde nõuab oskusi, mille pakkumine on endiselt suhteliselt piiratud. Selleks et tugevdada roheoskuste pakkumist, pakutakse ESF+ rahastatava roheoskuste programmi kaudu ettevõtetele ja üksikisikutele tasuta täiend- ja ümberõpet. Kutseharidusprogrammide vastavusse viimine rohepöörde vajadustega võiks aidata leevendada oskuste nappust tähtsates sektorites. Alates pandeemiast kasvab üha tööjõupuudus energiasektoris (2019. aastal 1,3 %, aga 2024. aastal 2,5 %; ELi keskmine: 2024. aastal 1,7 %). Elukutsete lõikes on pidevalt puudu tööstus- ja tootmisinseneridest, ehitus- ja muudest elektrikest ning elektriseadmete mehhaanikutest ja paigaldajatest, keda on vaja nii üleminekuks puhtale energiale kui ka kohanemiseks kliimamuutustega. Samas osales energiamahukate tööstusharude töötajatest 2024. aastal hariduses ja koolituses 8,6 %, mis jääb veidi alla ELi keskmise (9,4 %).

Juurdepääs kõrgharidusele on endiselt ebaühtlane. Kuigi üldine kõrghariduse omandanute määr on kõrge (2025. aastal 44,3 %, ELi keskmine 44,8 %), on mõned rühmad (mehed, venekeelsed ja esimese põlvkonna üliõpilased) allaesindatud. Rahalist toetust on (vajaduspõhiste stipendiumide ja õppelaenu reformi kaudu) suurendatud, kuid mitterahalise toetuse pakkumine, mis vastaks allaesindatud rühmade muredele, näiteks mentorlus- ja kogemusnõustamise võrgud, ei ole veel levinud. Käimasolev kutseharidusreform (vt eespool) pakub

võimalusi kutseharidusasutuste ja rakenduslike kõrgharidusasutuste tihedamaks koostööks, eriti väljaspool linnastuid, mis võib aidata jõuda allaesindatud rühmadele ja leevendada tööturu nõudlust.

MATI-valdkonna kolmanda taseme haridusega spetsialistide puhul ületab nõudlus ikka veel märkimisväärselt pakkumist. Sellel on kolm põhjust: i) üliõpilaste üldarvu vähenemine viimasel kümnendil on ühtlasi kärpinud tööturule sisenevate MATI-eriala lõpetanute arvu (vt joonis A13.1); ii) MATI-erialadel on esmakursuslaste väljalangemise määr kõrgem kui muudes valdkondades ning iii) ainuüksi rohe- ja digipöördeks on vaja rohkem MATI-valdkonna spetsialiste, kui praeguste eelduste kohaselt kõrghariduse lõpetab⁽²⁴⁹⁾. IKT-spetsialistide soolise tasakaalu osas on Eesti küll ELis jätkuvalt esirinnas (2025. aastal olid ligikaudu 22,5 % IKT-spetsialistidest naised, ELis 19,5 %⁽²⁵⁰⁾), kuid kõigis olulistest sektorites valitseb kriitiline tööjõupuudus. Nende sektorite hulka, kus oskustööstest on kõige suurem puudus, kuuluvad IKT, tööstus ja ehitus; samuti kasvab nõudlus inseneride, elektrikute ja tehnikute järele⁽²⁵¹⁾. 2023. aastal oli Eesti inseneride kättesaadavuse poolest ELis viimasel kohal⁽²⁵²⁾. Kui IKT-üliõpilaste osakaal on kasvanud, siis paranemine on tulnud insenererialade arvelt. Selle suundumuse muutmiseks on valitsus lisaks juba tuntud IT-akadeemia programmile loonud ka inseneriakadeemia (mida rahastab 39 miljoni euroga ESF+). Inseneriakadeemia esimesed tulemused osutavad inseneriprogrammidest väljalangemise määra paranemisele. Praegu töötatakse välja terviklikku matemaatika, teaduse, tehnoloogia, inseneria ja kunstide (MATIK) valdkonna strateegiat, mis peaks valmima 2026. aasta juuniks. Riigikontrolli sõnul ei piisa inseneride nappuse kõrvaldamiseks siiski ainult inseneriakadeemia programmist, kui põhihariduse käigus omandatavad matemaatika ja teaduse alused jäävad nõrgaks. Põhikoolidele teeb jätkuvalt muret MATI-ainete õpetamise ebaühtlane tase,

⁽²⁴⁹⁾OSKA, 2020, Eesti tööturg täna ja homme 2019–2027.

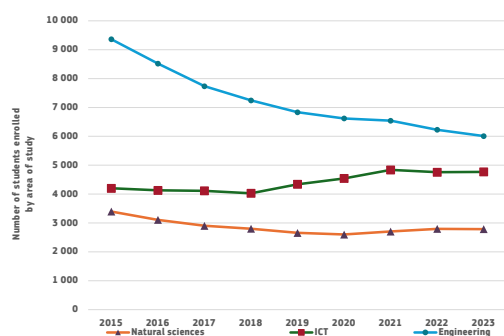
⁽²⁵⁰⁾Eurostat, [\[isoc_sks_itps\] Töötavate info- ja kommunikatsioonitehnoloogia \(IKT\) spetsialistide sooline jaotus](#).

⁽²⁵¹⁾OSKA, 2022, OSKA üldprognoos 2022–2031 – peamised järeldused.

⁽²⁵²⁾Eesti konkurentsivõime raport 2024: [Konkurentsivõime raport 2024](#)

õpetajate nappus ja piiratud võimalused õppekavaväliseks tehnoloogiaõppeks⁽²⁵³⁾.

Joonis A13.1. MATI-eriala üliõpilaste arvu muutumine Eestis aastatel 2015–2023

Allikas: Eurostat, educ_uae_enrt03

Eesti teadus- ja innovatsioonivõime tugevdamiseks on jätkuvalt kriitilise tähtsusega meelitada ligi ja hoida välisriikidest pärit talente. Doktorantide arv on viimasel ajal kasvanud peamiselt tänu välisüliõpilastele, eriti inseneeria ja IKT-erialal, kus umbes 50 % selle astme tudengitest tuleb välisriikidest. Välisüliõpilaste vastuvõtmine on tähtis rahvastiku vähenemise korvamiseks, riiklikult ette nähtud doktorantuuri lõpetanute arvu saavutamiseks (300 aastas) ja püsiva oskuste nappuse kõrvaldamiseks prioriteetsetes sektorites. Lõpetanute kinnistamine varieerub siiski valdkonniti ning elamislooga seotud piirangud ja õpingujärgsete võimaluste vähesus piirab Eesti võimet seda talendireservi täielikult ära kasutada. Kinnistamise parandamiseks ning kodu- ja välismaiste üliõpilaste edukamaks sidumiseks tööturuga edendab Eesti rakendusuuringutele ja tööstusele suunatud doktoriõpet, mida toetab tihedam teadusasutuste ja ettevõtete vaheline koostöö. Huvi tööstusele suunatud doktoriõppe vastu on aga jäänud oodatust kesisemaks (vt 4. lisa). 2026. aasta septembris on kavas esitada uus talendistrateegia aastateks 2026–2029, mille eesmärk on viia algatused „Tööta Eestis“ ja „Õpi Eestis“ omavahel paremini kooskõlla, et parandada välisriikidest pärit talentide ligimeelitamist ja hoidmist.

⁽²⁵³⁾Riigi tegevus inseneride järelkasvu tagamisel | Riigikontroll.

14. LISA. SOTSIAALVALDKONNA TULEMUSTABEL

Tabel A14.1. Sotsiaalvaldkonna tulemustabel – Eesti

Equal opportunities and access to the labour market	Adult participation in learning (during the last 12 months, excl. guided on the job training, % of the population aged 25-64, 2022)	41.8				
	Early leavers from education and training (% of the population aged 18-24, 2025)	10.2				
	Share of individuals who have basic or above basic overall digital skills (% of the population aged 16-74, 2025)	62.5				
	Young people not in employment, education or training (% of the population aged 15-29, 2025)	11.2				
	Gender employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2025)	0.5				
	Income quintile ratio (S80/S20, 2025)	5.07				
Dynamic labour markets and fair working conditions	Employment rate (% of the population aged 20-64, 2025)	81.7				
	Unemployment rate (% of the active population aged 15-74, 2025)	7.5				
	Long term unemployment (% of the active population aged 15-74, 2025)	1.8				
	Gross disposable household income (GDHI) per capita growth (index, 2008=100, 2024)	131.0				
Social protection and inclusion	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate (% of the total population, 2025)	21.8				
	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate for children (% of the population aged 0-17, 2025)	19.4				
	Impact of social transfers (other than pensions) on poverty reduction (% reduction of AROP, 2025)	29.6				
	Disability employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2025)	16.0				
	Housing cost overburden (% of the total population, 2025)	8.8				
	Children aged less than 3 years in formal childcare (% of the under 3-years-old population, 2025)	34.8				
	Self-reported unmet need for medical care (% of the population aged 16+, 2025)	7.7				
Critical situation	To watch	Weak but improving	Good but to monitor	On average	Better than average	Best performers

Ajakohastatud 4. mail 2026. Liikmesriigid liigitatakse sotsiaalvaldkonna tulemustabelisse tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomiteega kokku lepitud metoodika kohaselt. Metodoloogilised üksikasjad leiab 2026. aasta ühise tööhõivearuande lisast (https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/joint-employment-report-2026_en).

Allikas: Eurostat

15. LISA. TERVIS JA TERVISHOIUSÜSTEEMID

Eesti tervishoiusüsteem seisab silmitsi probleemidega, millega tuleb tegeleda, et parandada elanikkonna tervist, sotsiaalset õiglust, majanduse konkurentsivõimet ja tootlikkust. Esile toodud raskused on muu hulgas järgmised: i) piiratud juurdepääs tervishoiule ja madal oodatav eluiga, mis on seotud suure ennetatava suremusega; ii) tervishoiusüsteemi mitteoptimaalne rahastamine ja kulutõhusus; iii) tervishoiutöötajate nappus ning iv) tervishoiuressursside ebaühtlane geograafiline jaotus. 2025. aasta riigipõhistes soovitustes osutati vajadusele tagada *tervishoiu kestlik rahastamine ja tervishoiuteenuste kättesaadavus ja taskukohasus.*

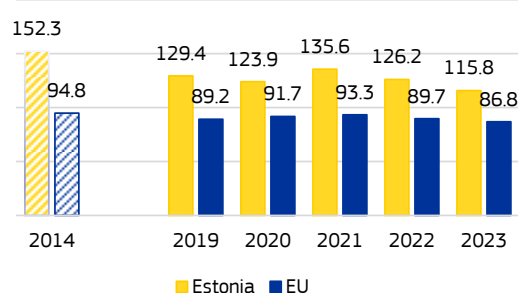
Oodatav eluiga sünnimomendil jääb Eestis endiselt alla ELi keskmise. Nagu teisteski ELi riikides, ületab naiste oodatav eluiga meeste oma (2024. aastal 8,3 aasta võrra). Tervelt elatud aastate poolest edestavad nad mehi aga kõigest 3,1 aastaga. 65aastastel on sooline lõhe tervena elatud aastate puhul ainult üks aasta. Seega elavad naised Eestis üldiselt meestest kauem, kuid suuremate piirangutega toimetulekul igapäevaeluga. Sotsiaal-majanduslikust seisundist tulenev oodatava eluea ebavõrdsus on samuti endiselt märkimisväärne. 2023. aastal lühendas hariduslik ebavõrdsus 30aastaste oodatavat eluiga meestel 10 ja naistel 8,5 aasta võrra⁽²⁵⁴⁾. Ka piirkondlikud erinevused on ulatuslikud. Näiteks Hiiumaal elavad inimesed 10 aastat kauem kui Võrumaal⁽²⁵⁵⁾.

Ennetatav suremus on jätkuvalt palju suurem kui ELis keskmiselt (vt joonis A15.1). Kuigi viimase 10 aastaga on näitaja paranenud, osutab ennetatava suremuse kõrge tase puudustele tervishoiusüsteemi tulemuslikkuses. Peamised surmapõhjused on endiselt südame-veresoonkonna haigused ja vähktõbi, kusjuures suremuse määr on üle ELi keskmise. Eriti suur on suremus südame-veresoonkonna haiguste puhul, mille seas on esikohal südame isheemiatõbi ja kõrgvererõhutõbi. Vähktõve levimus on Eestis viimase kümne aastaga oluliselt kasvanud, kuid jääb veidi alla ELi keskmise. Eesti vähitõrje tegevuskavaga 2021–2030 soovitakse langetada

levimust tõhusama ennetamise, varajase avastamise ja õigeaegse ravi tagamise kaudu. Eesti osaleb mitmes ühismeetmes, mida rahastatakse programmi „ELi tervise heaks“ raames ja mis käsitlevad ennetatavat suremust, mis on eelkõige põhjustatud vähktõvest. Eesti enesetappude määr on endiselt üks ELi kõrgemaid. Sellega võitlemiseks käivitas Eesti oma esimese enesetappude ennetamise tegevuskava aastateks 2025–2028. Ühtlasi viiakse praegu ellu vaimse tervise tegevuskava 2023–2026.

Joonis A15.1. Ennetatav suremus

per 100 000 population

Standarditud suremuskordaja (suremus, mida saaks optimaalse kvaliteediga tervishoiuteenuste abil vältida)

Allikas: Eurostat (indicator: hlth_cd_apr)

Hoolimata suhteliselt mahukatest investeeringutest haiguste tõrjese, oli ennetatav suremus ka 2022. aastal Eestis väga suur. 2023. aastal moodustasid ennetuskulud Eesti tervishoiu kogukuludest 4,2 %, mis oli üle ELi keskmise (3,65 %). Viimase kümne aastaga on näitaja veidi suurenenud. Samas on Eesti ennetatava suremuse määr üks kõrgemaid ELis ja see on viimase kümne aastaga langenud ainult 5 %. Uue rahvatervishoiu seadusega (2025) kehtestatakse õigusraamistik rahvatervishoiu korraldamiseks ja rahvatervise kaitsmiseks, määratakse kindlaks riigi ja kohalike omavalitsuste rollid ja ülesanded, sätestatakse nõuded ja piirangud inimeste tervise tagamiseks ning luuakse alus rahvatervise meetmete rahastamiseks ja järelevalveks.

Üks peamisi ennetatava suremuse põhjuseid Eestis on alkoholi tarvitamine. Selle arvel on ligikaudu veerand kõigist ennetatavatest surmadest⁽²⁵⁶⁾. Oluline osa surmadest oli tingitud ka toitumisalastest riskiteguritest, sealhulgas

⁽²⁵⁴⁾OECD / Euroopa tervishoiupoliitika ja -süsteemide vaatluskeskus, 2025, Riikide tervishoiuprofiilid (2025): Eesti. Ülevaade ELi tervishoiust.

⁽²⁵⁵⁾Tervishoiu jätkusuutlikkus. Stsenariumid aastani 2035. Arenguseire keskus.

⁽²⁵⁶⁾Riigi terviseprofiil 2025: Eesti – vt joonealune märkus eespool.

Tabel A15.1. Peamised tervisenäitajad

	2020	2021	2022	2023	2024	10-year change**	EU average* (latest year)
Cancer mortality per 100 000 population	265.0	265.8	246.7	238.0	n.a.	0.79	233.1 (2023)
Mortality due to circulatory diseases per 100 000 population	560.2	599.4	575.0	521.6	n.a.	0.75	313.0 (2023)
Current expenditure on health, purchasing power standards, per capita	1 901	2 038	1 989	2 145	2 338	1.64	3834.9 (2023)
Public share of health expenditure, % of current health expenditure	77.1	76.1	74.8	75.8	76.6	1.03	80.6 (2023)
Spending on prevention, % of current health expenditure	4.9	8.8	5.7	4.2	n.a.	1.44	3.7 (2023)
Available hospital beds per 100 000 population***	397	389	374	364	n.a.	0.84	440 (2023)
Doctors per 1 000 population*	3.5	3.4	3.5	3.5	n.a.	1.04	4.3 (2023)*
Nurses per 1 000 population*	6.4	6.5	6.6	6.6	n.a.	1.17	7.6 (2023)*
Mortality at working age (20-64 years), % of total mortality	19.0	17.6	17.8	18.3	17.7	0.84	14.3 (2023)
Consumption of antibiotics in the community and hospital sectors, defined daily doses per 1 000 inhabitants	10.5	10.1	12.4	12.7	13.0	1.07	20.3 (2024)

*Kõigi näitajate puhul kasutatakse ELi kaalutud keskmist, välja arvatud arstide ja õdede puhul 1 000 elaniku kohta, mille puhul kasutatakse ELi aritmeetilist keskmist 2023. aasta andmete alusel (või viimaste kättesaadavate andmete alusel). Arstide tihedust käsitlevad andmed käivad praktiseerivate arstide kohta kõigi riikide puhul, välja arvatud Kreeka ja Portugal (tegevusloa saanud arstid) ja Slovakkia (ametialaselt aktiivsed arstid). Õdede tihedus: andmed hõlmavad praktiseerivaid õdesid (ELi tunnustatud kvalifikatsioon) enamikus riikides, välja arvatud Portugalis (tegevusloa saanud õed) ja Slovakkias (ametialaselt aktiivsed õed). Belgias ja Rootsis ajakohastati õdesid käsitlevaid andmeid viimati 2022. aastal, Prantsusmaal 2021. aastal ja Luksemburgis 2017. aastal.

** Viimane kättesaadav 10 aasta muutus põhineb 2023. ja 2014. või 2024. ja 2013. aasta võrdlusel. Koefitsient 2,00 osutab kahekordistumisele 10 aasta jooksul.

*** „Haiglavoodite arv“ hõlmab somaatilist ravi, mitte psühhiaatrilist ravi.

Allikas: Eurostat

ebapiisavast aed- ja puuviljade tarbimisest ning ulatuslikust magustatud jookide tarbimisest. Suitsetajate osakaal on viimaste aastatega kahanenud ja jääb alla ELi keskmise. Seevastu tarvitab väga suur hulk noori e-sigarete. Eesti on kehtestanud nende probleemide lahendamiseks eri poliitikameetmeid, sealhulgas koostanud riikliku tervishoiukava aastateks 2020–2030 ja strateegia „Eesti 2035“. Tubakatoodete turgu hakati rohkem reguleerima 2019. aastast ja tubakatoodete aktsiisi tõsteti 2025. aastal. Vaktsineerimise vallas on järsult langenud laste vaktsineerimise määr (eriti leetrite vastu). Kuna vaktsineeritus on vähene ja väärinfo mõjutab usaldust vaktsiinide vastu, võttis sotsiaalministeerium kasutusele vahendid vaktsineerimise juhtimise parandamiseks.

Need halvad tervisenäitajad mõjutavad negatiivselt Eesti tööjõudu, tootlikkust ja konkurentsivõimet. Tööealiste suremuse osakaal kogusuremusest on Eestis üks ELi suuremaid ja süvendab veelgi mõju, mida avaldab tööjõu vähenemisele elanikkonna vananemine (vt 11. lisa). Seda mõju võiks aidata leevendada terviseseisundi parandamine tänu täiendavatele investeeringutele ennetusvahenditesse. Näiteks kõigi mittenakkuslikest haigustest tingitud surmajuhtumite ärahoidmise korral kasvaks tööealisena elatud aastate arv Eestis 2022. ja 2040. aasta vahel 1,1 % (ELis: 0,9 %). Selline tööealisena elatud aastate arvu kasv lisaks 2022.–2040. aastal Eesti elanike elueale 136 397 aastat. See korvaks tööjõu kahanemise, mille ulatuseks

võrreldes 2022. aastaga prognoositakse rahvastiku kahanemise tõttu vastasel korral 7 % (ELis: 7 %)⁽²⁵⁷⁾.

Tervishoiusüsteemi toimimist takistavad väikesed avaliku sektori kulutused.

Rahvatervisele tehtavad kulutused on Eestis viimase kümne aastaga märgatavalt suurenenud (38 %). Hiljuti on kulutused eelkõige kasvanud seoses tervishoiutöötajate palgatõusuga, mille tulemusena suurenesid arstide palgad 2023. aastal umbes 25 % ja õdede palgad 21 %. Sellest hoolimata olid 2024. aastal kulutused tervishoiule elaniku kohta (mida on kohandatud ostujõu erinevustega) ühed madalamad ELis ja ainult 77 % neist rahastati avaliku sektori vahenditest. Kulutuste jaotusest selgub, et 2023. aastal moodustas suurima osa jooksvatest tervishoiukuludest ambulatoorne ravi. Sellele järgnesid statsionaarne ravi, ravimid ja meditsiiniseadmed, pikaajaline hooldus ja ennetav ravi. Varasem investeeringute tase on Eestis olnud madal ja toetunud valdavalt ELi fondidele. Samas tekitab muret vananev taristu (paljud rajatised on üle 50 aasta vanad) ja olulise diagnostikatehnoloogia vähene kättesaadavus. Valitsus tegeleb ka tervishoiu rahastamise laiema läbivaatamisega, et parandada selle pikaajalist kestlikkust ja rahalist kaitset. Lisaks sisaldab Eesti

⁽²⁵⁷⁾EL/OECD. Tervishoiu olukorrast ELis: 2025. aasta kokkuvõttev aaruanne.

taaste- ja vastupidavuskava investeeringuid, mis aitavad täita 2025. aasta riigipõhised soovitusi: i) parandada tervishoiutaristut (Viljandi maakonnahaigla ja tervisekeskuse ehitamine); ii) viia ellu organisatsioonilisi reforme; iii) tugevdada esmatasandi tervishoidu.

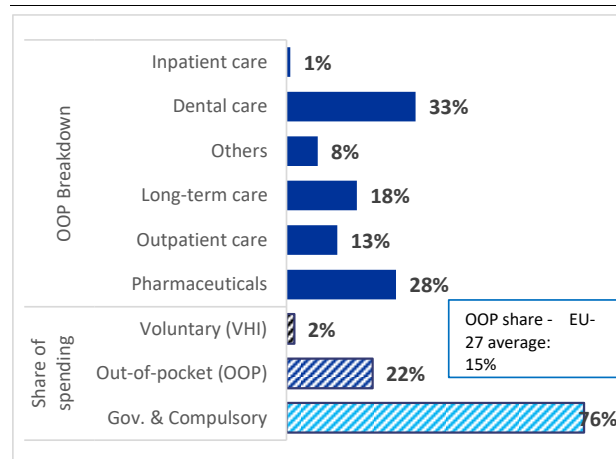
Seoses vähese avaliku sektori rahastusega on omaosalus tervishoiuteenuste kuludes Eestis suur (2023. aastal 22 % ja ELi keskmine 15 %). Omaosalus oli peamiselt vajalik ambulatoorsete meditsiinkaupade puhul, millele järgnesid hambaravi, pikaajaline hooldus ja ambulatoorne eriravi. Olemasolevad meetmed omaosaluse leevendamiseks hõlmavad haavatavatele rühmadele võimaldatavaid erandeid ja vähendatud kasutustasu, omaosaluse aastast piirmäära ravimite puhul ja hiljutist toetuste katvuse laiendamist, eelkõige esmatasandi tervishoiuteenuste ja hambaravi puhul. Kõige uuem seadusandlik meede selles valdkonnas on 2025. aasta ravimi- ja meditsiiniseadmehüvitise seadus. Nimetatud meetmed võivad koos taaste- ja vastupidavuskava ning ühtekuuluvuspoliitikaga (vt eelmine punkt) aidata täita 2025. aasta riigipõhiseid soovitusi tervishoiuteenuste taskukohasuse ja kättesaadavuse kohta.

Eesti jätkab jõupingutusi haiglaravi vähendamiseks ja paremate tulemuste saavutamiseks patsientide jaoks. Viimastel aastatel on Eesti järk-järgult vähendanud voodikohtade arvu haiglates. 2018. ja 2023. aasta vahel kahanes haiglakohtade arv 1 000 elaniku kohta rohkem kui 9 % (vt tabel A15.1). 2024. aasta detsembris vastu võetud haiglavõrgu arengukava eesmärk on veelgi konsolideerida haiglasektorit, mille tulemusena peaks 2040. aastaks 20 haigla asemel jääma 17 (taaste- ja vastupidavuskava raames). Aktiivravi voodikohtade täituvus on alates 2020. aastast püsinud alla 70 %, mis osutab ebatõhusale ressursijaotusele. Eesti on edukalt vähendanud statsionaarse ravi kasutamist krooniliste haiguste puhul, minnes tulemuslikult üle ambulatoorsele ravile⁽²⁵⁸⁾. Kuigi teise tasandi tervishoiuteenuste kvaliteet on mõõdukalt paranenud, on südameinfarkti ja insuldi 30 päeva suremus Eestis endiselt suurem kui ELi keskmine. Selle probleemi lahendamiseks kehtestati 2025. aasta jaanuaris kogu riigis ühtne isheemilise insuldi ravitee. Lisaks

⁽²⁵⁸⁾Riigi terviseprofiil 2025: Eesti – vt joonealune märkus eespool.

haiglate ja esmatasandi tervishoiuga seotud taaste- ja vastupidavuskava meetmetele parandab Eesti esmatasandi tervishoiuteenuseid ka ühtekuuluvuspoliitika fondide abil, luues multidistsiplinaarseid tervisekeskusi, pakkudes keerukaid teenuseid mitut kutseala hõlmavate meeskondade kaudu ja investeerides integreeritud hooldusse. Eesti osaleb ka programmist „EL tervise heaks“ rahastatavas ühismeetmes CIRCE-JA,⁽²⁵⁹⁾ mille eesmärk on esmatasandi tervishoiu heade tavade jagamine ELi riikide vahel. ELi tehnilise toe instrumendiga on aidatud Eestil rakendada olulisi esmatasandi tervishoiu reforme, sealhulgas vaimse tervise paremaks juhtimiseks tehtavaid jõupingutusi. Kõik nimetatud meetmed peaksid aitama täita 2025. aasta riigipõhiseid soovitusi.

Joonis A15.2. **Omaosaluse osakaal tervishoiukuludes teenuseliikide kaupa 2023. aastal**

Leibkondade omaosalus: leibkond tasub tervishoiukaupade ja -teenuste eest otse oma esmasest sissetulekust või säästudest; kasutaja maksab kaupade ostmise või teenuste kasutamise ajal (Eurostat). Vabatahtlik ravikindlustus. (1) Muu: prillid, kuuldeaparaadid, laborianalüüsid.

Allikas: Eurostat ja [riikide terviseprofiilid – tulemustabel](#)

Eestis on probleeme tervishoiuteenuste kättesaadavusega, sest rahuldamata arstiabivajadus on suur ja ebavõrdsus märkimisväärne. 2025. aastal oli rahuldamata arstiabivajadusest teatanud elanikkonna osakaal Eestis endiselt üks suuremaid ELis (7,7 % võrreldes ELi keskmisega 2,4 %). Rahuldamata arstiabivajaduste peamine põhjus on pikad ooteajad, kusjuures need on pikemad vaesusriskiga inimeste puhul (lõhe on ligikaudu 13 % (vt 12. lisa)). Suhteliselt suur on rahuldamata vajadus arstiabi järele just

⁽²⁵⁹⁾Avaleht | CIRCE-JA.

maapiirkondades (2025. aastal 74 %). Samuti on kättesaadavuses märgatavaid piirkondlikke erinevusi, kuna 2023. aastal elas vaid 49 % elanikkonnast kümneminutilise autosõidu kaugusel haiglast, mis on üks halvimaid näitajaid ELis (vt 18. lisa). Eesti võtab meetmeid tervishoiu- ja sotsiaalpoliitika integreerimiseks (vt 12. lisa) ning personaalmeditsiini edendamiseks. Mõlemad võivad aidata täita 2025. aasta riigipõhiseid soovitusi kättesaadavuse ja taskukohasuse kohta, parandades ravi koordineerimist ja järjepidevust, tugevdades ennetust ning toetades sihipärasemat ja inimkesksemat teenuste osutamist.

Tervishoiutöötajate nappus piirab tervishoiuteenuste kättesaadavust, eriti maapiirkondades. Eestis valitseb pidev tervishoiutöötajate nappus. 2023. aastal oli Eestis vähem arste ja õdesid kui ELis keskmiselt (vt tabel A15.1). Väljaõppinud õdede arv kasvab mõõdukalt ja jääb alla ELi keskmise. Väljaõppinud arstide arv on ELis üks väikesemaid ja kahanes 2023. aastal veelgi. Eestis on märkimisväärne hulk arste ja õdesid 55aastased või vanemad, mis tekitab muret tervishoiuteenuste pikaajalise kättesaadavuse pärast, eriti maapiirkondades⁽²⁶⁰⁾. Eriti napib perearste, psühhiaatreid ja õdesid. Prognoositakse, et järgmisel kümnel aastal jääb Eesti tervishoiusüsteemis puudu umbes 1 300 arsti ja ligi 750 õde, kusjuures olulisel määral on puudu ka psühholooge ja apteekreid⁽²⁶¹⁾. Väljaspool kaht suuremat linna, Tallinna ja Tartut, on olukord veelgi keerulisem⁽²⁶²⁾.

Töötingimused takistavad olulisel määral kutsealale asumist. Valitsus on astunud samme nende probleemide lahendamiseks, tõstes arstide ja õdede palka. Haiglavõrgu arengukava sisaldab meetmeid, mille eesmärk on koolitada töötajaid meeskonnatöö, spetsialistide vahetuse ja digilahenduste kasutamise alal. Valitsus on Eesti taaste- ja vastupidavuskava raames heaks kiitnud strateegilise raamistiku tervishoiutöötajate nappusega tegelemiseks. Taaste- ja vastupidavuskava sisaldab ka meetmeid, millega parandatakse arstide, õdede ja apteekrite hüvitamissüsteemi ning motiveeritakse tervishoiutöötajaid töötama äärealadel. Samuti

⁽²⁶⁰⁾[Tervishoiutöötajatega seotud trendid Eestis, Arenguseire keskus, 2025.](#)

⁽²⁶¹⁾[OSKA Tervishoid ENG Key-findings.pdf.](#)

⁽²⁶²⁾Riigi terviseprofiil 2025: Eesti – vt joonealune märkus eespool.

käsitletakse selles õdede madalat koolilõpetamise taset, suurendades õendusõppes vastuvõttu 5 % võrra. Lisaks osaleb Eesti programmist „EL tervise heaks“ rahastatavas ühismeetmes HEROES,⁽²⁶³⁾ mille eesmärk on jagada ELi riikide vahel eksperditeadmisi tervishoiutöötajate planeerimise kohta. Kõik nimetatud meetmed ja rahalised vahendid võivad aidata täita 2025. aasta riigipõhiseid soovitusi tervishoiuteenuste kättesaadavuse kohta.

Eesti tervishoiusüsteem on ELis üks digitaalselt küpsemaid, kuid endiselt esineb koostalitlusprobleeme. Eesti kasutab terviseandmete osutatelt terviseandmete kogumiseks, nende haldamiseks ja jagamiseks ulatuslikult digivahendeid. Nende inimeste osakaal, kes kasutavad oma isiklike terviseandmeid internetis ja kasutavad veebipõhiseid tervishoiuteenuseid (välja arvatud telefon) füüsiliste konsultatsioonide asemel, on tublisti üle ELi keskmise ja kahekordistus aastatel 2022–2024. Tuntavaid edusamme on tehtud üleriigilise digiregistratuuri kasutuselevõtul ja terviseportaali ülesehituse uuendamisel, mis muudab selle kasutamise nii patsientide kui ka tervishoiutöötajate jaoks kergemaks. Samal ajal on endiselt probleeme sellega, et tagada e-tervise keskkonnas andmete täielik standardimine, ühilduvus ja õigeaegne vahetamine. Taaste- ja vastupidavuskavas sätestatud meetmed Eesti tervishoiusektori digipöörde hoogustamiseks hõlmavad e-tervise juhtimisraamistiku ajakohastamist ja e-tervise teenuste arendamise koordineerimist. Eesti osaleb ka programmi „EL tervise heaks“ ühismeetmetes ja otsetoetustes, mille eesmärk on parandada terviseandmete ühilduvust ja hõlbustada ühtse Euroopa terviseandmeruumi rakendamist. Kõik nimetatud meetmed ja rahalised vahendid võivad aidata osaliselt täita 2025. aasta riigipõhiseid soovitusi tervishoiuteenuste kättesaadavuse kohta.

Eesti ravimisektori roll ELis on tagasihoidlik. Selle majanduslik panus põhifarmaatsiatoodete ja -preparaatide valmistamisse on üks väikesemaid. Kliiniliste uuringute hulk on Eestis viimastel aastatel kahanenud ja langes 2024. aastal 14,5-le miljoni elaniku kohta (2022. aastal 32,2), mis jääb

⁽²⁶³⁾[Projekt – JA HEROES | Tervishoiutöötajate planeerimise projekt.](#)

alla ELi keskmise 18,3⁽²⁶⁴⁾. Eesti patenditegevus on piiratud, sest 2024. aastal anti kõigest 0,7 patenti miljoni elaniku kohta, samas kui ELi keskmine on 1,8⁽²⁶⁵⁾. ELi-välise ekspordi osakaal selles tööstusharus püsib väike (2025. aastal 0,56 %; ELi keskmine: 13,85 %).

⁽²⁶⁴⁾US National Library of Medicine, <https://clinicaltrials.gov>.

⁽²⁶⁵⁾Euroopa Patendiamet, [Statistika ja suundumuste pealeht | epo.org](#).

Eluasemehinnad on juba pikka aega tõusnud. Eluaseme- ja üürihindade kasv on olnud Eestis alates 2010. aastate keskpaigast ELi üks kiiremaid, kusjuures kõige jõulisem on olnud kasv Tallinnas ja selle pendelrändemaal. Selle tulemusena hoogustus algul uute eluruumide ehitamine, mis aga seejärel takerdus suurenenud laenu- ja ehituskuludest tingitud ebapiisava nõudluse tõttu.

Eluaseme taskukohasus on Eestis viimase kümne aastaga halvenenud. Eluaseme- ja üürihindade jõulise kasvu tõttu on tõusnud liiga suurte eluasemekulude määr, eriti väikese sissetulekuga leibkondade ja üksikvanemate hulgas, kusjuures vaesuse riskiga üksikvanemate puhul on üüri osakaal leibkonna kasutatavast tulust üks ELi suuremaid. Eluasemega seotud haavatavus sõltub endiselt olulisel määral eluasemevaldusest ja on ELi keskmise lähedal, kuigi ilma hüpoteeklaenuta omanikel palju suurem. Eluaseme kättesaadavus teeb samuti endiselt muret, sealhulgas ehitussektori tööjõupuuduse, kohalike omavalitsuste sotsiaaleluruumide piiratud hulga ja linnastutes suureneva surve tõttu.

Seevastu **energiaostuvõimetus on ikka veel suhteliselt piiratud ja mõjutab peamiselt haavatavaid rühmi.** Nende leibkondade osakaal, kes ei suuda hoida oma kodu piisavalt soojana ja kellel esineb võlgnevusi kommunaalteenuste arвете tasumisel, on tunduvalt alla ELi keskmise. Väikese sissetulekuga leibkondade ja üldelanikkonnast vanematest täiskasvanutest koosnevate leibkondade hulgas on siiski rohkem leibkondi, kes ei suuda hoida oma kodu piisavalt soojana.

Eesti detsentraliseeritud ja turupõhine eluasemepoliitika kannatab piirkondlike arengulünkade ja piiratud kohaliku haldussuutlikkuse all. Eesti eluasemepoliitika on suunatud eluaseme omandamise toetamisele maksusoodustuste ja laenu tagatiste kaudu ning eluasemetoetusi pakutakse minimaalselt. Eesti detsentraliseeritud eluaseme arendamise ja toetamise mudeli probleemiks on vähene kohalik haldussuutlikkus, kuigi toetust on kavas suurendada digitaliseerimise kaudu.

Eesti töötab praegu välja eluasemepoliitikat 2025–2035, milles võidakse käsitleda mitut küsimust, mis on olulised eluaseme taskukohasuse seisukohast. Selle kinnitamiseks tuleb jälgida poliitika rakendamist, et hinnata

tehtavaid edusamme ja mõju eluaseme taskukohasusele, ning toetada haavatavaid rühmi.

Eluasemeturu areng

Jätkub juba pikemat aega kestnud eluasemehindade tõus. Pärast 2008.–2009. aasta kriisile järgnenud korrektsiooni on eluasemehinnad alates 2010. aastate keskpaigast jõuliselt üha kasvanud. Eriti järsult tõusid eluaseme nominaalhinnad aastatel 2020–2022, mil väga madalad intressimäärad, leibkondade sissetuleku suurenemine, pensionisamba teise samba vabatahtlikuks muutmine ja mitme üksisarvikust idufirma müük innustas leibkondi maksma kinnisvara eest kõrgemat hinda. Hinnatõus koondus teatavatesse piirkondadesse, kusjuures kõige kiirem oli see Tallinnas ja selle pendelrändemaal, mis tulenes tihedamast asustatusest ja tööturu dünaamikast. 2025. aastaks olid eluaseme nominaalhinnad võrreldes 2020. aastaga kerkinud 64 %, mis vastas umbes 15 % reaalkasvule (joonis A16.1). Hinnatõus aeglustus 2023. aastal, kuna ujuvintressi valdav kasutamine Eesti hüpoteeklaenudes tõi endaga kiiresti kaasa suurema finantskoormuse, kui rahastamistingimused muutusid rangemaks, ja majanduse paigalseis heidutas kinnisvaraostjaid. Nõudluse vähenemist näitas ka palju väikesem tehingute arv. Alates 2023. aastast on hüpoteeklaenude intressimäärad aga langenud ja laenumahud kasvanud. Tänu sellele ja alates 2026. aastast soodsamale tulumaksu määrale on eluasemeturg taas elavnenu⁽²⁶⁶⁾. Eluaseme hinna ja sissetuleku suhe on viimasel 15 aastal kõikunud ja tõusnud 24 %, mis on üks suuremaid näitajaid ELis (joonis A16.1).

⁽²⁶⁶⁾[Rahapoliitika ja majandus 4/2025.](#)

Joonis A16.1. Eluaseme taskukohasuse valitud näitajad

	unit	EU27					EE				unit	2023	2024	2025
		2000-25 avg.	2023	2024	2025		2000-25 avg.	2023	2024	2025				
House price to income ratio	2000-25 avg = 100	100.0	102.0	100.2		100.0	104.4	103.4		YoY%	-1.0	-1.0		
Rent to income ratio	2000-25 avg = 100	100.0	85.1	83.5	84.5	100.0	93.1	86.0	87.2	YoY%	-6.2	-7.5	1.3	
Overburden rate, total	%	9.9	8.8	8.2		6.0	7.6	8.6	8.8	PPS/y	2.7	1.0	0.2	
Overburden rate, tenant with market rent	%	23.8	20.3	19.2		28.4	35.8	30.8	37.0	PPS/y	9.9	-5.0	6.2	
Overvaluation gap	%					0.4	9.2	10.8	10.6					
Deflated construction production price	2010 = 100	102.2	112.2	111.8	110.5	102.4	96.4	94.4	91.3	YoY%	-3.5	-2.0	-3.1	
Building permits	m ² per ths persons	483.5	376.9	362.9	379.9	452.4	366.1	363.7	438.0	YoY%	-18.7	-0.6	20.4	
Residential construction investment	% GDP	5.5	5.8	5.1	5.0	4.0	4.9	4.3	4.6	YoY%	-2.0	-12.2	7.0	
Share of ownership	%	70.0	69.1	68.4		82.9	80.7	79.3	79.7	PPS/y	-1.6	-1.7	0.5	
Share of people living in overcrowded homes	%	17.7	16.8	16.9		24.2	17.0	18.4	17.9	PPS/y	1.3	1.4	-0.5	

Allikas: Eurostati ja Euroopa Komisjoni arvutused.

Üürihinnad tõusid 2010. aastatel aeglasemalt, kuid söötsid üles 2022. aastal.

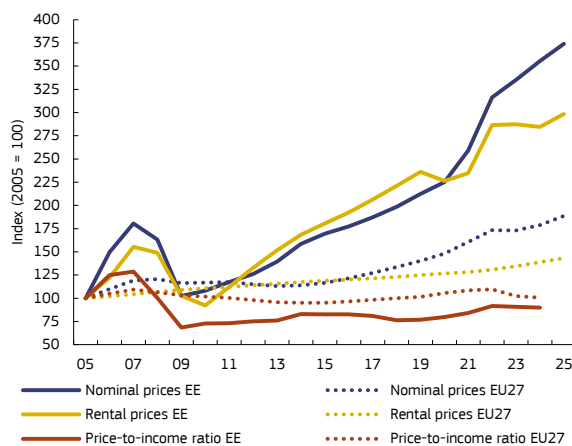
Üürihinnad (sealhulgas olemasolevad ja uued üürilepingud) on alates 2020. aastast kerkinud 32 %, kuid kõige järsem tõus, mis ületas 20 %, registreeriti 2022. aastal. Sel aastal saabus Eestisse suur hulk Ukraina põgenikke. Eesti üüriturg on väike, sest eluasemeomanike osakaal on 79,3 % (2024. aastal ELi keskmine: 68,4 %) ja üürnike osakaal sellevõrra väiksem (19,3 %; ELi keskmine: 30,2 %). Ehkki üüri ja sissetuleku suhe on pärast 2017. aasta tippaset alanenud, oli selle tõus aastatel 2010–2024 üks suuremaid ELis (16 %).

Uute eluruumide ehitamine hoogustus eluasemehindade kasvu peale, kuid on viimastel aastatel soiku jäänud.

Eluaseme pakkumine on viimasel kümnel aastal kasvanud, kuigi suure kasvuga piirkondades ei ole see pidanud sammu nõudlusega. Kiire hinnatõusu tulemusena, mis suurendas kasumlikkust, kasvas elamuehitus 2020. aastate alguses märkimisväärselt. 2019.–2021. aastal suurenes järsult väljastatud elamuehituslubade arv. Tööjõupuudus, ehituskulude hüppeline suurenemine ja arendajatele kehtivate rahastamistingimuste karmistamine on aga raskendanud projektide lõpuleviimist. Seetõttu on väljastatud ehituslubade arv viimasel paaril aastal kahanenud, mis osutab uute eluasemete pakkumise vähenemisele. Samal ajal on rahvastiku kasv üha enam koondunud teatavatesse piirkondadesse, mis süvendab piirkondlikke erinevusi. Kui Tallinnas ja Tartus on nõudlus püsivalt suur ja pakkumine ebapiisav, siis maapiirkondades on pakkumine ülemäärane ja eluasemete kvaliteet halveneb. Prognoositav eluruumide ehituse puudujääk järgmisel kümnel aastal (kuni 2035. aastani) ulatub 15 300 eluruumini (rahvastiku- ja ehitusprognooside alusel) ning suurimad

investeeringuvajadused koonduvad pealinnapiirkonda⁽²⁶⁷⁾.

Joonis A16.2. Eluasemehinnad, üürid ning hinna ja sissetuleku suhe Eestis ja EL 27s alates 2005. aastast

Allikas: Eurostat

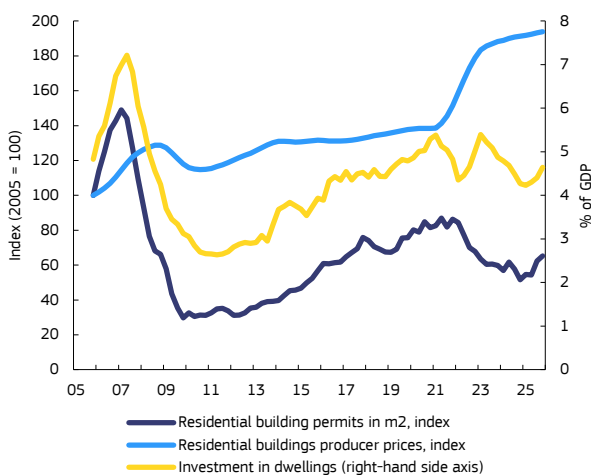
Vanemad hooned vajavad renoveerimist.

Kuna suur osa elamufondist pärineb Nõukogude ajast, on Eestil vaja märkimisväärselt investeerida energiatõhususe alasesse moderniseerimisse, kliimamuutustega kohanemisse ja linnataristusse. Täielikult tuleb renoveerida kuni 14 000 korterelamut, mille kogupind on 18 miljonit m² (määratletud kui ajakohastamine, millega saavutatakse 2050. aastaks vähemalt energiaklass C, võttes arvesse i) praegu kasutuses olevate elamute arvu; ii) praeguseks tehtud renoveerimistöde mahtu (2020. aastal 3 000 korterelamut, mille kogupind on 5 miljonit m²); iii) hinnangulist elamute hulgamise määra). Lisaks kavatakse Eesti kasutada kliimameetmete sotsiaalfondi eelkõige elamute renoveerimiseks,

⁽²⁶⁷⁾Balouktsi jt., 2026, „Housing investment needs in the EU“, Teadusuuringute Ühiskeskuse tehniline aruanne 144419.

eraldades seejuures olulisel määral rahalisi vahendeid kortermajadele, et vähendada haavatavate leibkondade energiakulusid ja parandada nende elutingimusi. Seega on avaliku sektori toetuskavadel ja ELi rahaliste vahenditega teostatavatel renoveerimistöodel tähtis koht, kuid nende ulatus on piiratud (vt 9. lisa).

Joonis A16.3. Eluaseme pakkumise näitajad Eestis alates 2005. aastast

(1) Nelja kvartali liikuvad summad (hindade keskmised)

Allikas: Eurostat

Ehitussektori tootlikkus on väike. Eesti ehitussektori tootlikkus (lisaväärtuse brutosumma töötunni kohta) on 28 % väiksem kui ELi keskmine, kuigi see on viimase kümne aastaga järk-järgult paranenud. Seoses (varem suures osas Venemaalt hangitud) materjalide hinnatõusu, tarneahela häirete ja palkade suurenemisega on hinnad alates 2021. aastast kasvanud eriti järsult. Seetõttu olid ehitussektori tootmiskulud ja tööjõu ühikukulu 2024. aastal vastavalt 38 % ja 62 % suuremad kui 2020. aastal, mis on üks suuremaid sektoripõhiseid kasve ELis (vt 5. lisa). Kuna lisaks kirjeldatud kulude ja hindade hüppelisele kasvule suurenesid ka laenukasutuse kulud, oli 2024.–2025. aastal peamine ehitustegevust piirav tegur nõudluse puudumine.

Struktuuripoliitika

Eesti töötab praegu välja tervikliku eluasemepoliitikat 2025–2035. Selles võidakse käsitleda mitut eluaseme taskukohasuse seisukohast olulist küsimust (maksustamine, ruumiline planeerimine, rahastamine, taskukohaste üüripindade arendamine, mõõtmine ja järelevalve),

mida analüüsitakse selles lisas. Selle kinnitamiseks tuleb jälgida poliitika rakendamist, et hinnata tehtavaid edusamme ja mõju eluaseme taskukohasusele, ning toetada haavatavaid rühmi.

Eesti eluasemepoliitika on suunatud eluaseme omandamise toetamisele maksusoodustuste ja laenu tagatiste kaudu ning eluasemetoetusi pakutakse minimaalselt.

Hiljuti on reformitud mitut maksusoodustuskava. 2024. aastal kaotati hüpoteeklaenude intresside maksuvähendus, mis oli ajendanud leibkondi laenama suuremaid summasid, mis omakorda toetas nõudlust ja võis kergitada eluasemehindu. Elamumaa maksumäär (0,1–1 % maa maksumusest) kehtestavad Eestis kohalikud omavalitsused, kes saavad sel viisil stimuleerida kinnisvara kasutamist (koduomaniku maksusoodustus ei põhine alates 2026. aastast pindalal, vaid on summapõhine, ulatudes maksimaalselt 1 000 euronit)⁽²⁶⁸⁾. Eesti maksusüsteem saab väga vähe tulusid kinnisvara maksustamisest, kuna Eestile on omane mitte kinnisvara, vaid maa maksustamine. Kuigi elamumaa maksustamine võib mingil määral stimuleerida maa kasutamist, võiks tühjalt seisva elamukinnisvara järkjärguline maksustamine innustada omanikke mitte jätma oma kinnisvara kasutusesta piirkonnas, kus esineb eluasemesurve (vt 3. lisa). Eraldi eluasemetoetust ei ole, vaid see on osa toimetulekutoetusest. Ehkki sotsiaaleluruumide hulk on viimastel aastatel kasvanud, moodustas see 2017. aastal kõigest 1,1 % elamufondist, samas kui OECD keskmine on umbes 7 %.

Eesti detsentraliseeritud eluaseme arendamise ja toetamise mudeli probleemiks on vähene kohalik haldussuutlikkus, kuigi toetust on kavas suurendada digitaliseerimise kaudu.

Riik annab avaliku sektori toetust (toetused, tagatised, laenud), samal ajal kui kohalikud omavalitsused vastutavad eluasemetoetuse, ruumilise planeerimise ja maapoliitika rakendamise eest. OECD juhtis hiljuti tähelepanu olulistele piirangutele,⁽²⁶⁹⁾ nagu poliitika sidususe puudumine riikliku ja kohaliku tasandi vahel ning kohalike omavalitsuste vähene haldussuutlikkus. 2025. aastal loodi Maa- ja

⁽²⁶⁸⁾Maamaks | Maksu- ja Tolliamet.

⁽²⁶⁹⁾„Adapting land use and spatial planning to shrinkage in Estonia: Shrinking Smartly in Estonia“ | OECD, 2022.

Ruumiamet, et edendada digitaliseerimise kaudu ratsionaliseerimist ja head tava, hõlbustada juurdepääsu eksperditeadmistele ja parandada planeerimisotsuste elluviimist. See reform toetub Eesti täielikult digitaalsele hoonestuslubade süsteemile, mis võimaldab kõigil avaliku sektori asutustel korraga osaleda projekti hindamises. Lisaks on Eesti ehitusalased õigusaktid Maailmapanga hinnangul ühed kõige arenenumad⁽²⁷⁰⁾.

Eesti eluasemepoliitika eesmärk on ka leevendada piirkondlikke arengulinki. Sellised lüngad väljenduvad tühjade eluasemete osakaalu suurenemises maapiirkondades 16 %-lt 2010. aastal 25 %-le 2024. aastal ja 0,7 % aastases kasutusest väljalangemise määras, mis on muret tekitav suundumus ja kujutab endast Eesti jaoks märkimisväärset probleemi (vt 18. lisa). Maapiirkondade väikesed sissetulekud ja kinnisvara vähene väärtus takistavad ka olemasoleva elamufondi renoveerimist, et pikendada selle eluiga. Kehtestatud on mitu meetet, näiteks tagatiseta kaaslaenu pakkumine leibkondadele või riigi rahaline toetus kohalike omavalitsuste kavadele üüripindade ehitamiseks maapiirkondades. Kohalikud omavalitsused on saanud lisatoetust ka ELi vahenditest, mille raames eraldati 2023. aastal 23,4 miljonit eurot eluasemete ehitamiseks abi vajavatele inimestele. Eelmisel programmitöö perioodil toetati ELi kaasrahastatud programmist (umbes 9,4 miljoni euroga) üle 2 000 kodu kohandamist puuetega inimestele. Selleks et edendada piirkondlikku arengut, teeb Eesti Euroopa Investeeringuspangaga koostööd olulise projekti raames, millega luuakse väljaspool suuremaid linnu 1 000–1 500 taskukohast üürielamispinda.

Haavatavad rühmad

Eluaseme taskukohasusest tingitud surve on eriti suur väikese sissetulekuga kodumajapidamiste ja üksikvanemate jaoks. 2024. aastal elas 8,6 % kogu elanikkonnast leibkondades, mille kasutatavast tulust üle 40 % kulus eluasemele (natuke rohkem kui ELis keskmine 8,2 % ja 3,7 protsendipunkti rohkem kui

2022. aastal). Üksikvanemate puhul oli aga selliste inimeste osakaal 26,8 %, mis ületab tunduvalt ELi keskmist (14 %)⁽²⁷¹⁾. Ka vaesuse riskiga inimeste seas tõusis liiga suurte eluasemekulude määr 10,7 protsendipunkti võrra, jõudes 29,6 %ni, mille põhjuseks oli piiratud juurdepääs taskukohasele eluasemele. Vaesuse riskiga üksikvanematel on üürile kuluv osa kasutatavast tulust üks suuremaid ELis (46,7 %; 2024. aastal 32,3 %) ja ületab oluliselt 2015. aasta näitajat (29,3 %) Eluasemekulude kasv on süvendanud elutingimuste halvenemist, kusjuures 2024. aastal kasvas ülerahvastatud eluruumides elavate leibkondade osakaal 18,4 %-ni, mis on 5,7 protsendipunkti rohkem kui 2020. aastal.

Eluasemega seotud haavatavus sõltub olulisel määral eluasemevaldusest ja omavalitsuse toetusest ning valduse liik on tugevas korrelatsioonis vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse riskiga. 2024. aastal oli suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr kõige madalam hüpoteeklaenuga koduomanikel (8,1 %; ELis: 9,6 %), samas kui ilma hüpoteeklaenuta koduomanikel oli see palju kõrgem (23,5 %; ELis: 18,4 %). Üürnikel, kes üürivad elamispinda turutingimustel, oli suhtelise vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr 31,2 % (ELis: 30,8 %) ja üürnikel, kes üürisid elamispinda soodustingimustel või tasuta, oli see 41,2 % (ELis: 38,4 %). Suhtelise vaesuse määr oli üürnikel 29,3 % (ELis: 25,6 %), koduomanikel aga 19,1 % (12,7 %).

Surve eluaseme taskukohasusele on eriti tugev suurtes linnapiirkondades. Hiljutises kliimaministeeriumi korraldatud uuringus leiti, et Tallinna, Tartu ja Pärnu piirkonnas oli taskukohaste eluasemete kättesaadavus piiratud⁽²⁷²⁾. Eluasemehinnad ja üürid on kasvanud märgatavalt kiiremini kui sissetulekud ning ületavad leibkondade keskmist finantssuutlikust, mis mõjub eriti raskelt noortele ja väikese sissetulekuga leibkondadele. See suundumus süvendab nende elanikkonna rühmade ruumilist ebavõrdsust, sunnib neid linnasüdamest ära kolima ning lükkama edasi leibkonna loomise ja eluasemesse investeerimise. Samas on maapiirkondades paljud

⁽²⁷⁰⁾ „Housing in the European Union: Market Developments, Underlying Drivers, and Policies“, 2025, lk 62.

⁽²⁷¹⁾ Liiga suurte eluasemekulude määra tuleks vaadelda koos valdusstruktuuriga (koduomanik, üürnikud), mis võib riigiti ja piirkonniti erineda.

⁽²⁷²⁾ Taskukohase ja kättesaadava eluaseme poliitika analüüs: [Taskukohane eluase Eesti 11-10.pdf](#).

leibkonnad sunnitud elama väga väikese jääkväärtusega eluasemes.

Vanemate inimeste eluasemeprobleemid on tihedalt seotud omatava eluaseme vananemisega ja suure vaesuse riskiga, mis takistab investeerimast kodu renoveerimisse.

Vanemate inimeste puhul on tõenäolisem, et nad elavad juba pikka aega nende omandis olnud eluasemes, millest paljud ehitati mitukümmend aastat tagasi ega vasta juurdepääsetavus- ja energiatõhususnõuetele. Vanemate inimeste puhul on vaesuse risk iseäranis suur ühest ainsast inimesest koosnevates leibkondades ning see võib piirata nende võimet katta hooldus-, renoveerimis- ja energiakulusid (vt 6. lisa).

Energiavõimetus on ikka veel suhteliselt piiratud. 2024. aastal ei suutnud 3,6 % leibkondadest hoida oma kodu piisavalt soojana ja 5,7 %-l esines võlgnevusi kommunaalteenuste arvete tasumisel, mis on mõlemad alla ELi keskmise (9,2 % ja 6,9 %). Väikese sissetulekuga leibkondade ja vanematest täiskasvanutest koosnevate leibkondade hulgas on siiski rohkem leibkondi, kes ei suuda hoida oma kodu piisavalt soojana (vastavalt 6,7 ja 7,9 %).

Kohalikel omavalitsustel on keskne roll eluaseme toetamisel, kuid nende suutlikkuse on piiratud. Suunatud toetust antakse varjupaikade, ajutise majutuse ja päevakeskuste kaudu, kus pakutakse selliseid põhiteenuseid nagu toitlustamine, hügieenivõimalused ja sotsiaaltöötaja tugi. Samuti pakutakse üldisi eluasemega seotud toetusi. Eluruumide rajamise kõrge hind pärsib kohalike omavalitsuste investeeringuid,⁽²⁷³⁾ mida ei korva ka praegune riikliku rahalise toetuse tase. 2023. aastal kasutas munitsipaaleluruumiteenuseid 14 795 inimest. Kõige hiljutisemas, 2021. aastal tehtud osalise kodutuse loenduse käigus tehti kindlaks veidi üle 1 000 kodutu. 2023. aastal peatus varjupaikades 1 836 inimest. Vaesuse määr on kõige kõrgem puudega inimeste hulgas (vt 12. lisa). Ehkki nad moodustasid 2021. aastal 12,9 % sotsiaaleluruumide elanikest, on eluaseme taskukohasust ja kättesaadavust käsitlevate andmete piiratuse tõttu raske hinnata, kui tulemuslikult kohalike omavalitsuste sotsiaalametid nende eluasemevajadusi eri piirkondades rahuldavad.

⁽²⁷³⁾Taskukohase ja kättesaadava eluaseme poliitika analüüs
[Taskukohane eluase Eesti 11-10.pdf](#)

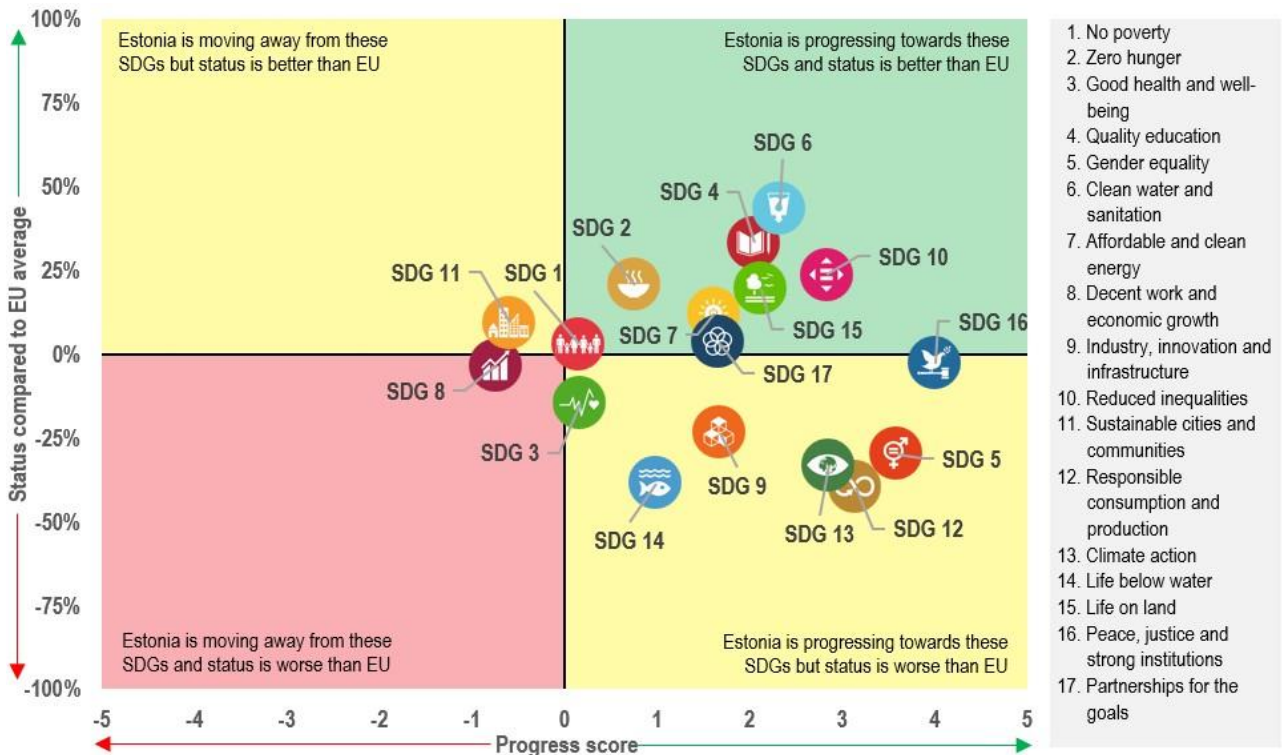
Selles lisas hinnatakse Eesti edusamme kestliku arengu eesmärkide saavutamisel selliste mõõtmete raames nagu konkurentsivõime, keskkonnasäästlikkus, sotsiaalne õiglus ja makromajanduslik stabiilsus. ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 poliitikaraamistiku moodustavad 17 kestliku arengu eesmärki ja nendega seotud näitajad. Eesmärk on kaotada kõik vaesuse vormid ning võidelda ebavõrdsuse, kliimamuutuste ja keskkonnakriisi vastu, tagades samal ajal, et kedagi ei jäeta kõrvale. EL ja selle liikmesriigid on pühendunud sellele ajaloolisele üleilmsele raamlepingule ning neil on aktiivne roll kestliku arengu eesmärkide saavutamisel tehtavate edusammude maksimeerimisel. Allpool esitatud joonis põhineb ELi kestliku arengu eesmärkide näitajate kogumil, mis on välja töötatud kestliku arengu eesmärkide saavutamisel tehtavate

edusammude jälgimiseks ELis.

Ühe konkurentsivõimega seotud kestliku arengu eesmärgi puhul (kvaliteetne haridus, eesmärk 4) on Eesti tulemused head ja paranevad. Riigi tulemused täiskasvanuhariduse valdkonnas on head ja paranevad (kestliku arengu eesmärk 4). Viimase nelja aasta jooksul on õppes osalemine kasvanud 19,6 %-lt 25–64aastastest aktiivsetest elanikest 2019. aastal 23,8 %-le 2025. aastal (ELi keskmine: 13,7 %).

Samas tuleb veel jõuda järele ELi keskmisele kestliku arengu eesmärgi 9 (tööstus, innovatsioon ja taristu) ja 8 (inimväärne töö ja majanduskasv) puhul. Töötavate inimeste suhtelise vaesuse määr (kestliku arengu eesmärk 8) tõusis Eestis 10,0 %-lt 18aastaste ja vanemate elanike puhul 2019. aastal 10,3 %-le 2024. aastal (ELi keskmine: 8,2 %). Riigisisised kogukulutused

Joonis A17.1. Eesti edusammud kestliku arengu eesmärkide saavutamisel

Üksikasjalik hinnang eri kestliku arengu eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude kohta on esitatud Eurostat'i aruandes „Kestlik areng Euroopa Liidus“; põhjalikud andmed ELi riikide edusammude kohta kestliku arengu eesmärkide saavutamisel lühiajalises perspektiivis on esitatud dokumendis „Peamised järeldused – kestliku arengu näitajad“; ELi riikide edusammud kestliku arengu eesmärkide saavutamisel on interaktiivselt visualiseeritud [kestliku arengu eesmärkide riigipõhises ülevaates](#). Hea olukord ei tähenda, et liikmesriik läheneb vastava kestliku arengu eesmärgi täitmisele, vaid et tema tulemused on ELi keskmisest paremad. Eduskoor on absoluutväärtus, mis mõõdab viimase viie või kuue aasta suundumust. Arvutustes ei ole võetud arvesse ühtegi sihtväärtust, kuna enamik ELi poliitika eesmarke on kehtestatud ELi tasandi koondnäitajana. Sõltuvalt kasutada olevatest andmetest ei pruugi kõik 17 kestliku arengu eesmärki olla iga liikmesriigi puhul esitatud.

Allikas: Eurostat, viimane ajakohastatud versioon, 29. aprill 2026. Andmed käsitlevad peamiselt ajavahemikke 2019–2024 või 2019–2025. Andmed kestliku arengu eesmärkide kohta võivad aruande ja selle lisade lõikes erineda, kuna need võivad olla erineva seisuga.

teadusuuringutele ja innovatsioonile (kestliku arengu eesmärk 9) suurenesid 1,59 %-lt SKPst 2019. aastal 1,99 %-le SKPst 2024. aastal, kuid on ikkagi alla ELi keskmise (2,24 %). Ka kiire internetiühendusega leibkondade osakaal (kestliku arengu eesmärk 9) suurenes 57,4 %-lt leibkondadest 2019. aastal 76,3 %-le 2024. aastal, kuid jääb alla ELi keskmise (82,5 %). Eesti taaste- ja vastupidavuskava sisaldab märkimisväärseid reforme ja investeeringuid juurdepääsu parandamiseks kiirele internetiühendusele maapiirkondades ning innovatsiooni ja digipöörde edendamiseks ettevõtetes. Ülejäänud probleemide lahendamisel on veel arenguruumi.

Kuigi Eesti tulemused on head ja paranevad mitme kestlikkusega seotud kestliku arengu eesmärgi puhul (eesmärgid 2, 6, 7 ja 15), tuleb veel jõuda järele ELi keskmisele kestliku arengu eesmärkide 12, 13 ja 14 puhul. Mahepõllumajanduse all olev maa (kestliku arengu eesmärk 2) suurenes 22,3 %-lt kasutatavast põllumajandusmaast 2019. aastal 22,6 %-le 2024. aastal (ELi keskmine: 10,9 %). Eesti on samuti saavutanud häid tulemusi ja teinud edusamme enamiku taskukohase ja puhta energia näitajate puhul (kestliku arengu eesmärk 7), sealhulgas mis puudutab taastuvenergia osakaalu summaarses energia lõpptarbimises (suurenes 31,7 %-lt 2019. aastal 42,2 %-le 2024. aastal; ELi keskmine 25,2 %). Kuigi Eesti materjalilajalälg (kestliku arengu eesmärk 12) vähenes 28,6 tonnilt elaniku kohta 2019. aastal 24,9 tonnile 2024. aastal, on see endiselt üle ELi keskmise (13,7 tonni elaniku kohta). Ka riigi tööstusest pärit tahkete peenosakeste kasvuhoonegaaside heite mahukus (kestliku arengu eesmärk 9) on langenud 0,24 grammilt euro kohta 2018. aastal 0,16-le 2023. aastal, kuid on siiski üle ELi keskmise (0,05 grammi euro kohta).

Seevastu kestliku arengu eesmärgi 11 puhul on Eesti saavutanud häid tulemusi, kuid kaugeneb sellest eesmärgist (kestlikud linnad ja kogukonnad). Müra all kannatavates leibkondades elavate inimeste osakaal suurenes 8,6 %-lt 2018. aastal 9,6 %-le 2023. aastal (ELi keskmine 18,1 %). Samuti on liiga suurte eluasemekulude all kannatavate elanike osakaal linnades suurenenud 5,1 %-lt 2019. aastal 8,4 %-le 2024. aastal, kuid jääb tublisti alla ELi keskmise (9,8 %).

Eesti tulemused on head ja paranevad nelja sotsiaalse õiglusega seotud näitaja puhul (kestliku arengu eesmärgid 1, 4, 7 and 10). Kahe näitaja puhul (kestliku arengu eesmärgid 3 ja 5) tuleb veel järele jõuda, kuigi tulemused paranevad. Eesti tulemused on head ja paranevad vaesuse kaotamise alal (kestliku arengu eesmärgid 1 ja 10), sealhulgas suhtelise vaesuse süviku puhul (kui 2019. aastal oli vahe vaesuspiiriga 22,0 %, siis 2024. aastal kahanes see 18,8 %-le, samas kui ELi keskmine on 22,7 %). Samas peab Eesti veel järele jõudma mõne soolise võrdõiguslikkuse näitaja osas (kestliku arengu eesmärk 5). Naiste keskmine brutotunnitasu oli 2019. aastal 21,6 % madalam kui meestel ja 2024. aastal 18,8 % madalam, mis on jätkuvalt üle ELi keskmise (11,1 %). Samas suurenes 25–34aastaste kolmanda taseme hariduse omandanute osakaal (kestliku arengu eesmärk 4) 40,6 %-lt 2019. aastal 44,3 %-le 2025. aastal (ELi keskmine: 44,8 %). Kuigi inimeste endi hinnangul rahuldamata vajadus arstiabi järele on vähenenud (kestliku arengu eesmärk 3), langedes 15,5 %-lt 16aastaste ja vanemate elanike puhul 2019. aastal 8,5 %-le 2024. aastal, on see endiselt üle ELi keskmise (2,5 %). Eesti taaste- ja vastupidavuskavaga on ette nähtud meetmed esmatasandi tervishoiu ja pikaajalise hoolduse probleemide lahendamiseks.

Eesti kaugeneb kestliku arengu eesmärkidest ja peab veel järele jõudma ühele makromajandusliku stabiilsusega seotud kestliku arengu eesmärgi näitajale (kestliku arengu eesmärk 8). Seevastu kestliku arengu eesmärgi 17 (üleilmne koostöö eesmärkide saavutamiseks) täitmisel on tulemused head ja paranevad. Reaalne SKP elaniku kohta (kestliku arengu eesmärk 8) on vähenenud (21 650 eurot 2019. aastal 21 250 eurole 2025. aastal) ja jääb alla ELi keskmise (34 110 eurot)⁽²⁷⁴⁾. Valitsemissektori koguvõlg (kestliku arengu eesmärk 17) küll kasvas 9,0 %-lt SKPst 2019. aastal 24,1 %-le SKPst 2025. aastal, kuid on üks väikesemaid ja jääb alla ELi keskmise (81,7 %).

Kuna kestliku arengu eesmärgid hõlmavad eri valdkondi, selgitatakse teistes lisades võimalikke

⁽²⁷⁴⁾Korrigeeritud inflatsiooniga, kasutades ahelindeksmeetodit, ja mille võrdlusaluseks on 2020. aasta.

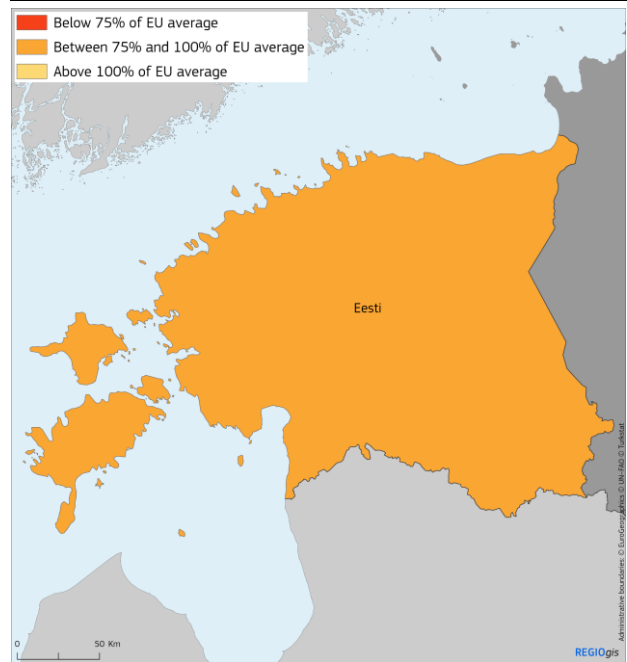
seoseid nende eesmärkidega või osutatakse neile ikoonidega.

Piirkondliku arengu suundumused

Eesti lähenemine ELi keskmisele SKP-le inimese kohta on alates ELiga ühinemisest toetunud peamiselt nende piirkondade tulemustele, kus asuvad riigi kaks suurimat linna, Tallinn ja Tartu. Viimase kahekümne aastaga on Eesti SKP inimese kohta kasvanud märkimisväärselt, kerkides 55 %-lt ELi keskmisest 2004. aastal 79 %-le 2024. aastal (ostujõu standardi alusel), mis annab tunnistust olulisest sotsiaal-majanduslikust lähenemisest (kaart A18.1). Samas püsivad piirkondlikud erinevused: kõik NUTS 3 piirkonnad peale pealinnapiirkonna, kus SKP inimese kohta ulatub 107 %ni, jäävad ELi keskmisest tunduvalt maha, kusjuures näitaja varieerub 51 %st Kesk-Eestis 63 %ni Lõuna-Eestis.

Viimasel kümnel aastal on riigi piirkonnad üksteisele lähenenud, kuid töajõu tootlikkus on arenenud visalt. See tuleneb osalt pealinnapiirkonna arengu aeglustumisest. Samaselt Kirde-Eestile kasvas SKP inimese kohta aastatel 2014–2024 ELi keskmisest palju vähem ainult neis kahes piirkonnas (0,9 %, võrreldes ELi keskmisega 1,5 %). Töajõu tootlikkus jääb endiselt kõigis piirkondades ELi keskmiselt märkimisväärselt maha (joonis A18.1), kusjuures piirkondadevahelised erinevused on ühed suuremad OECDs⁽²⁷⁵⁾. Viimastel aastatel on muu hulgas kiire palgatõusu tõttu kasvanud töajõu ühikukulu, mis nõrgestab kulupõhist konkurentsivõimet.

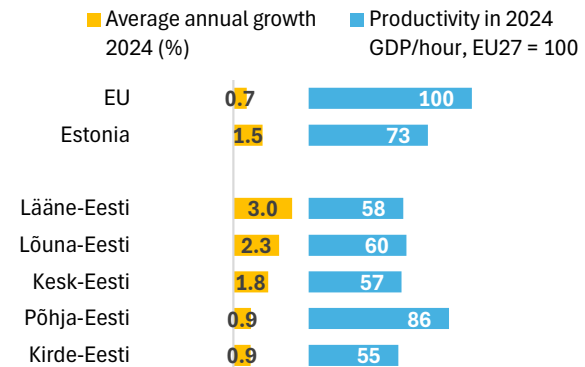
Kaart A18.1. SKP inimese kohta, võrreldes ELi keskmisega (NUTS 2).

SKP inimese kohta aastatel 2021–2023 (ostujõustandardi alusel), võrreldes ELi keskmisega.

Allikas: komisjoni arvutused Eurostati 16. juuli 2025. aasta andmete põhjal.

Joonis A18.1. Töajõu tootlikkuse kasv (2014–2024) ja töajõu tootlikkus töötatud tunni kohta (2024) NUTS 3 tasandil

Allikas: Teadusuuringute Ühiskeskuse andmetel põhinevad komisjoni arvutused.

⁽²⁷⁵⁾OECD, 2025, „Strengthening Place-Based Regional Development Policy in Estonia“ (Kohapõhise regionaalarengupoliitika tugevdamine Eestis).

Tabel A18.1. Põhilised arengusuundumused, probleemid ja ressursside koondumine

	Main development trends
Transition regions (population 1,37 million)	Estonia is a single NUTS 2 region. Large disparities exist at NUTS 3 level, with only the capital region above the EU average in GDP per head (PPS). The key challenge, particularly outside the capital, is to boost labour productivity and sustain growth amid declining cost competitiveness.
Specific territories	Regions on the eastern border are faced with particular challenges. Kirde-Eesti is undergoing major economic and social transformation as oil shale-based energy production is phased out. The region, which has a large Russian-speaking population, has seen a significant fall in its population. However, there are opportunities for diversifying into other industrial activities thanks to a strong industrial base, accumulated know-how, relatively good transport connectivity, regional university colleges, and a workforce transitioning out of fossil fuel industries. It is therefore crucial to continue and consolidate the economic transformation that began with support from the Just Transition Fund. Louna Eest includes Estonia's second-largest city, Tartu, as well as Kagu/Eesti, which comprises some of the most peripheral parts of Estonia. These areas face challenges linked to low population density and demographic decline, including difficulties in accessing basic services as well as weaker transport and energy connectivity. The islands and coastal areas benefit from tourism, but their reliance on ferries and, on the two larger islands air services, can complicate access to services, including healthcare. Differences in settlement patterns, infrastructure and connectivity mean that these regions are more sensitive to disruptions, highlighting the importance of strengthening regional resilience and the continuity of essential services. The capital region and, to a lesser extent, other urban areas face increasing congestion driven by urban sprawl, alongside growing challenges in climate adaptation, urban resilience, crisis preparedness and population protection.
Transport and energy challenges	The flagship TEN-T project in the region is Rail Baltica, supported primarily from the Connecting Europe Facility, as well as SF, RRF, and considerable state budget support. More broadly, promoting a modal shift away from road transport, further decarbonising transport, and ensuring that the transport network is consistent with military mobility needs remain relevant objectives. Improving the take-up and effectiveness of rail services, other public transport and light mobility would help to resolve a number of regional development bottlenecks.

Allikas: Euroopa Komisjon Eurostati andmete põhjal; kaardil A18.1 põhinevad piirkonnakategooriad.

Piirkondliku konkurentsivõime põhiprobleemid

Eesti teadus- ja innovatsioonisüsteemile on omane suhteliselt väike teadus- ja arendustegevuse intensiivsus ning teadussuutlikkuse ulatuslik koondumine pealinnapiirkonda ja Tartusse. Kulutused teadus- ja arendustegevusele (2 % SKPst) jäid Eestis 2024. aastal alla ELi keskmise (2,2 %). Peamistest linnakeskustest eemale jäävates piirkondades puuduvad sidusad innovatsiooni ökosüsteemid, sealhulgas piisav teadus- ja arendustegevuse alane pakkumine, kohandatud ettevõtluse tugiteenused ja oskustega töötajad, mis piirab ettevõtete võimet tegeleda innovatsiooniga ja mitmekesistada oma

tegevust⁽²⁷⁶⁾. Samas oleks mitmel piirkondlikul asutusel ja osalejal potentsiaali võtta endale kohapõhise innovatsiooni ökosüsteemides suurem roll, eriti äärealadel. Nende hulka kuuluvad ülikoolide piirkondlikud kolledžid, millel on juba praegu oluline koht piirkondlikus arengus, eriti Tallinna ja Tartu innovatsioonikeskustest kaugemal asuvas Kirde- ja Lääne-Eestis. Need asutused saaks ka paremini siduda riikliku innovatsiooni- ja piirkondliku arengu poliitikaga.

Eesti rahvastiku arengut iseloomustab elanikkonna kasv suuremates linnades (Tallinnas ja Tartus) ning selle kahanemine enamikus ülejäänud piirkondades. 2001. ja 2021. aasta vahel suurenes elanike arv

⁽²⁷⁶⁾OECD, 2025, „[Strengthening Place-Based Regional Development Policy in Estonia](#)“ (Kohapõhise regionaalarengupoliitika tugevdamine Eestis).

pealinnapiirkonnas 14,9 %, mis on üks järsemaid kasve OECDs, samas kui mujal riigis vähenes elanike arv 16,5 %⁽²⁷⁷⁾. Enamikus piirkondades võib täheldada elanikkonna jätkuva kahanemise mustrit, kusjuures pealinnapiirkond ja Lõuna-Eesti (Tartu) kasvavad või püsivad samal tasemel ning Kirde-Eestis on rahvastiku kadu kõige ulatuslikum (A18.2). Statistikaameti viimaste rahvastikuproгноoside kohaselt kahaneb järgmisel 25 aastal elanike arv kõigis maakondades, välja arvatud Harjumaal (pealinnapiirkonnas) ja Tartumaal, mis osutab elanike täiendavale koondumisele kahte suuremasse linna⁽²⁷⁸⁾. Ainuüksi Harjumaal elab peaaegu pool Eesti elanikkonnast⁽²⁷⁹⁾. 15–39aastaste tööealiste elanike väljaränne on olnud eriti märgatav Kirde-Eestis, samas kui pealinnapiirkonnas on täheldatud selle vanuserühma suurt netosisserännet, mis teravdab demograafilist ja majanduslikku polariseerumist.

Eesti idapoolseid piirialasid, eriti Kirde-Eestit (Ida-Virumaad) ja osa Lõuna-Eestist, kimbutavad rasked struktuuri- ja rahvastikuprobleemid⁽²⁸⁰⁾. Kirde-Eestis käib seoses põlevkivil põhineva elektritootmise järkjärgulise lõpetamisega majanduse ümberkujundamine ning see piirkond on pikka aega kannatanud elanike väljavoolu ja suure töötuse all. Kuigi Lõuna-Eesti hõlmab Eesti suuruselt teist linna Tartut, hõlmab see ka ulatuslikke hõreda asustusega maapiirkondi, eelkõige Kagu-Eestis, mida mõjutab vananemine ja väljaränne. Kirde-Eestis rakendatakse õiglase ülemineku kava, et toetada energiapöörde raames majanduse mitmekesistamist ja ümberõpet. Kagu-Eestis on Maailmapanga algatuse „Catching-up Regions“ abil, mis on pühendatud mahajäänud piirkondade järeleaitamisele, määratud kindlaks pikaajalised arenguprioriteedid ning tugevdatud projektide ettevalmistamise ja elluviimise suutlikkust. Need algatused on näide Eesti idapoolsete piirialade pikaajaliste arenguvajaduste arvestamiseks kasutatavast diferentseeritud ja kohapõhisest lähenemisest.

⁽²⁷⁷⁾[Regionaalarengu programm 2025-2028, Regionaal- ja põllumajandusministerium, 2025.](#)

⁽²⁷⁸⁾[Statistikaamet, 2024.](#)

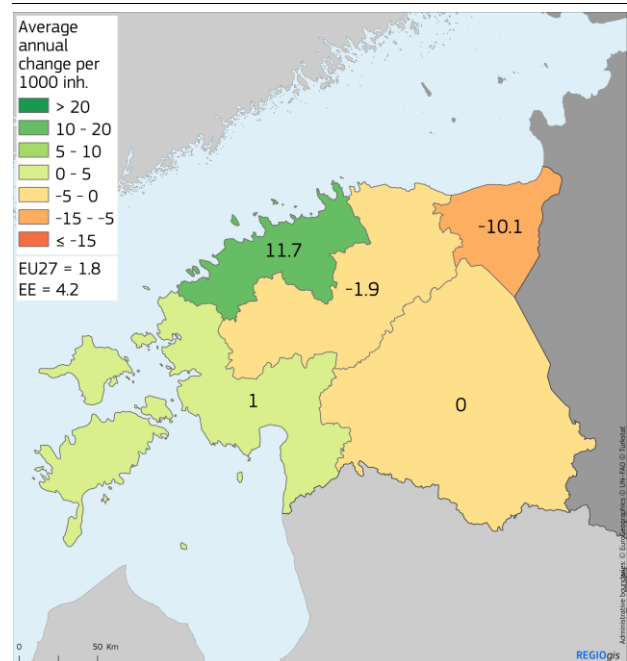
⁽²⁷⁹⁾[Statistikaamet, 2026, Rahvastik](#)

⁽²⁸⁰⁾[Teatis ELi idapoolsete piirkondade kohta, mis piirnevad Venemaa, Valgevene ja Ukrainaga, Euroopa Komisjon, 2026.](#)

Erinevad rahvastikusuundumused tekitavad piirkonniti erinevaid arenguprobleeme.

Kahaneva elanikkonnaga piirkondades on suurema surve all tööjõu pakkumine, avalike teenuste osutamine ja kohalik haldussuutlikkus. Kuna olemasolev taristu oli algul rajatud suuremale elanike hulgale, nõuab selle kohandamine vähenenud nõudlusele suuri kulusid,⁽²⁸¹⁾ mis seab ohtu „õiguse jääda oma piirkonda“. Seevastu kiire kasvuga linnastuid kammitsevad elanikkonna suurenemise, taristunõudluse ja konkureerivate maakasutusvajadustega seotud probleemid.

Kaart A18.2. **Rahvastiku kasv 2015–2024 (keskmine aastane muutus)**

Allikas: Eurostat

Eestis on tuntavaid piirkondlikke erinevusi kolmanda taseme hariduse omandamisel, sest kahes suurlinnas on kõrgharidusega elanike osakaal peaaegu kaks korda suurem kui ülejäänud piirkondades⁽²⁸²⁾. Nii kõrg- kui ka kutseharidusasutused on koondunud Tallinnasse ja Tartusse. Teise taseme järgsete haridusvõimaluste piiratus muudes piirkondades ajendab noori neist välja rändama. See kammitseb kvaliteetsete töökohtade loomist ja

⁽²⁸¹⁾[„Shrinking Smartly in Estonia: Preparing Regions for Demographic Change“, OECD, 2022.](#)

⁽²⁸²⁾[Haridus, Statistikaamet, 2025](#)

Tabel A18.2. Eesti piirkondlikud põhinäitajad (NUTS 3 tasandil)

	GDP per head (PPS, index)	Population growth	Net migration of population aged 15-39	Real GDP per head growth	Productivity: GDP (PPS) per hour worked (index)	Real productivity growth (per hour worked)	Population aged 20-64	Access to healthcare - Rural areas	Access to primary schools - Rural areas
	EU27=100	Average annual change per 1000 residents	Average annual change per 1000 residents aged 15-39	Average annual % change	EU27=100	Average annual % change	% of total population	Population within 10 minutes by car from nearest hospital (%)	Children under 15 within 15-minute walk to primary school (%)
	2024	2015-2024	2014-2023	2014-2024	2024	2014-2024	2025	2023	2023
EU	100	1.8	7.1	1.4	100.0	0.7	58.3	30	34
Estonia	79	4.2	11.5	1.4	73.1	1.5	57.7	14	30
Põhja-Eesti	106	11.7	22.7	0.7	85.9	0.9	59.9	12	22
Lääne-Eesti	51	1.0	6.7	2.4	57.8	3.0	55.6	7.0	38
Lõuna-Eesti	62	0.0	1.5	2.7	60.2	2.3	56.9	32	22
Kesk-Eesti	49	-1.9	2.2	1.2	56.5	1.8	55.0	11	33
Kirde-Eesti	49	-10.1	-6.7	0.7	54.7	0.9	53.9	13	31

Tumeroheline – näitaja on vähemalt 120 % ELi keskmisest.

Heleroheline – näitaja on vähemalt 100 %, kuid vähem kui 120 % ELi keskmisest.

Kollane – näitaja on vähemalt 90 %, kuid vähem kui 100 % ELi keskmisest.

Helepunane – näitaja on vähemalt 75 %, kuid vähem kui 90 % ELi keskmisest.

Tumepunane – näitaja on vähem kui 75 % ELi keskmisest.

Värviskaala kehtib positiivsete näitajate kohta, mille puhul on parem suurem väärtus.

Negatiivsete näitajate puhul, mille puhul on parem väiksem väärtus, on värviskaala vastupidine.

Allikas: Eurostat ja Teadusuuringute Ühiskeskus

neile juurdepääsu⁽²⁸³⁾. Ühtlasi on raskem meelitada äärealadele kvalifitseeritud töötajaid ja tulevikus raskeneb üldise õpetajate nappuse tõttu kvaliteetse hariduse pakkumine neis piirkondades (vt 13. lisa). Üheskoos ohustavad need suundumused piirkondade võimet luua ja hoida inimkapitali, mis süvendab olemasolevaid piirkondlike erinevusi ja põlvkondadevahelist ebavõrdsust⁽²⁸⁴⁾.

Eestis väheneb ühistranspordi kasutamine ning halveneb juurdepääs töökohtadele ja teenustele, eriti väljaspool linnastuid⁽²⁸⁵⁾. Põhiprobleemide hulka kuuluvad üha laienev autokasutus linnastutes ja kulutõhus teenuste pakkumine hõredalt asustatud piirkondades. Neid probleeme süvendavad reisirongi- ning pikamaa-

piirkondliku ja kohaliku bussivõrgu vähene lõimitus⁽²⁸⁶⁾ (vt 7. lisa).

Endiselt on piirkondlike erinevusi juurdepääsus sotsiaal- ja tervishoiuteenustele ning inimeste rahulolus nendega. Maapiirkondades on juurdepääs tervishoiutaristule sageli halvem kui ELis keskmiselt⁽²⁸⁷⁾. Eesti on üks neist liikmesriikidest, kus tervishoiuteenuste kaugus süvendab rahuldamata arstiabivajadust (tabel A18.2). See osutab, et maapiirkondades ja saartel saaks parandada teenuste, eelkõige esmatasandi tervishoiuteenuste⁽²⁸⁸⁾ pakkumist ja transpordiühendusi. Neile probleemidele lisandub tervishoiutöötajate, eelkõige üldarstide ja vaimse tervise spetsialistide suur nappus. Üle poole üldarstidest on üle 60 aastased ja arstide nappus

⁽²⁸³⁾OECD, 2025, „Strengthening Place-Based Regional Development Policy in Estonia“ (Kohapõhise regionaalarengupoliitika tugevdamine Eestis).

⁽²⁸⁴⁾OECD, 2025, „Strengthening Place-Based Regional Development Policy in Estonia“ (Kohapõhise regionaalarengupoliitika tugevdamine Eestis).

⁽²⁸⁵⁾Ühistranspordireform. Kontseptsioon, Regionaal- ja põllumajandusministeerium, 2026.

⁽²⁸⁶⁾Samas.

⁽²⁸⁷⁾Kui ELis elab kümneminutilise autosõidu kaugusel haiglast keskmiselt 30 % maapiirkondade elanikest, siis Eestis on see näitaja 14 %.

⁽²⁸⁸⁾Esmatasandi tervishoiu arengukava 2035.

ohustab kõige rohkem maapiirkondi⁽²⁸⁹⁾ (vt 15. lisa).

Suurtes linnastutes on eluaseme puhul kitsaskohaks taskukohasus, samas kui mujal riigis tulenevad probleemid pigem eluaseme kvaliteedist ja kättesaadavusest. Eesti eluasemeprobleemid annavad tunnistust üha suuremast lõhest dunaamiliste suurlinnade ja ülejäänud piirkondade vahel. Aktiivsetel eluasemeturgudel – Tallinnas, Tartus ja Pärnus – on eluaseme- ja üürihinnad ning jooksvad kulud kasvanud leibkondade sissetulekust kiiremini. See vähendab taskukohasust ja suurendab ebavõrdsust, eriti väikesema sissetulekuga leibkondade ja noorte seisukohast. Elanikkonna jätkuv koondumine pealinnapiirkonda võimendab seda dunaamikat veelgi. Seevastu kahaneva elanikkonnaga piirkondi kimbutab kvaliteetse eluaseme alapakkumine koos vähese atraktiivsuse ja mahajäetud eluasemetega, kuigi hinna ja sissetuleku suhe on suhteliselt soodne⁽²⁹⁰⁾. Elamusektori taaselustamist takistab tühjade eluasemete suur hulk, eluasemeturu nõrkus ja puudulik likviidsus, piiratud juurdepääs rahastusele, ebapiisavad stiimulid eluasemete renoveerimiseks ning vananev, vähese energiatõhususega elamufond. See kärbib piirkonnakeskuste võimet meelitada ligi ja hoida elanikke ja oskustöötajaid, mis kokkuvõttes nõrgestab nende kasvupotentsiaali⁽²⁹¹⁾.

Jätkuvalt on probleemiks piirkondlikud erinevused juurdepääsul rahastusele. Väljaspool suuremaid linnu asuvatel ettevõtetel on sageli raskem saada investeerimiseks vajalikku laenukapitali – osalt tagatisvara väikese turuväärtuse ja piiratud likviidsuse tõttu⁽²⁹²⁾. Sarnased piirangud mõjutavad elamukinnisvarast tagatisi⁽²⁹³⁾. Piiratud juurdepääs rahastamisele võib samuti pärssida ettevõtete võimet kaasrahastada investeeringuid ning osaleda üldistes investeerimis- ja arendusalgatustes.

⁽²⁸⁹⁾[Tervishoiutöötajatega seotud trendid Eestis, Arenguseire keskus, 2025.](#)

⁽²⁹⁰⁾[Eesti taskukohase ja kättesaadava eluasemepoliitika võimaluste analüüs, Kliimaministeerium 2025.](#)

⁽²⁹¹⁾[Samas.](#)

⁽²⁹²⁾[Regionaalarengu programm 2025-2028 ja programmi rahastamiskava.](#)

⁽²⁹³⁾[Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, 2025.](#)

Rannikualasid ühendavad kestliku sinimajandusega seotud väljakutsed ja võimalused. Suurim osa sinimajanduse loodud lisaväärtusest (34 %) ja töökohtadest (53 %) on rannikuturismi arvel. Sellele järgnevad lisaväärtuse puhul sadamategevus ja töökohtade puhul mere bioloogiliste ressursside kasutamine⁽²⁹⁴⁾. Läänerannikul on turism ja kalandus keskne tööhõiveallikas, kuid mõlemat sektorit takistab suur hooajalisus, keskkonnasurve ja kalavarude vähenemine, mis piirab tootlikkuse kasvu ja sissetuleku stabiilsust. Lisaks ühendusprobleemidele kimbutab Eesti saari majanduse vähene mitmekesisus ja eriti suur tundlikkus kliimamuutuste suhtes. Harjumaa, kus asuvad Tallinna ja Muuga sadam, kujutab endast logistika- ja energiavaravat kogu riiki. Selle probleemid on seotud sadamate läbilaskevõime, digilogistika, süsinikuheite vähendamise kulude ning Läänemere geopoliitiliste ja julgeolekuohtudega.

Maapiirkondades nähakse vaeva noorte kaasamisega tööturule. Kõrge noorte töötuse määr (2025. aastal 19,4 %; ELis: 15,2 %) ei ole Eestis üksnes maapiirkondade probleem. Nii mittetöötavate ja mitteõppivate noorte kui ka madala haridustasemega noorte osakaal kipub siiski olema maapiirkondades suurem (tabel A18.3). Need suundumused pidurdavad tööjõu pakkumist tulevikus ja nõrgestavad piirkondade konkurentsivõimet. Analüüsides rõhutatakse, et sellistes piirkondades, kus on käimas majanduse ümberkujundamine, näiteks Kirde-Eestis, on tähtis viia haridus ja oskuste arendamine kooskõlla tekkivate tööturu vajadustega, et toetada töökohtade loomist ja majanduse mitmekesistamist. Nende piirkondade pikaajalise majandusliku elujõulisuse seisukohast on seega kriitilise tähtsusega tagada parem juurdepääs haridusele ja tööhõivele⁽²⁹⁵⁾.

⁽²⁹⁴⁾[Estonia – ELi sinimajanduse vaatluskeskus – Euroopa Komisjon.](#)

⁽²⁹⁵⁾[Analüüs. Investeeringud Ida-Virumaale eeldavad tarka hariduskorraldust | Arvamus | ERR](#)

Tabel A18.3. **Peamised sotsiaal-demograafilised näitajad linnastumise astme järgi Eestis 2024. aastal**

	Cities	Towns and suburbs	Rural areas
Population with high educational attainment % of population aged 25-64	49.5 46.5	38.5 32.3	34.3 27.7
Early leavers from education and training % of population aged 18-24	9.9 8.0	11.8 10.1	10.6 9.6
NEET 15-34: Neither in employment nor in education or training % of population aged 15-34	9.8 11.2	12.6 12.3	12.0 13.2
At-risk-of-poverty or social exclusion rate (AROPE) % of population	21.2 21.3	22.9 20.3	22.1 21.3
Unemployment rate % of labour force	8.1 6.8	8.3 5.6	6.3 5.3
Housing cost overburden % of total population	10.4 9.8	7.2 7.8	7.7 6.3
Severe housing deprivation rate % of population	2.2 4.9	2.9 3.2	3.8 3.5

Märkus. Liiga suurte eluasemekulude määra tuleks vaadelda koos valdusstruktuuriga (koduomanik, üürnikud), mis võib riigiti ja piirkonniti erineda.

Allikas: Eurostat

Eesti maapiirkondadel on potentsiaali taastuenergia tootmisel, kuna riik loobub järk-järgult põlevkivil põhinevast elektritootmisest. Maapiirkondades tekitab eriti muret elektrivõrgu töökindlus. Ehkki elektrivõrgu tugevdamine parandaks heaolu, on vaja, et võrguteenustasud jääksid taskukohaseks⁽²⁹⁶⁾. Riigil on päikese- ja tuuleenergia poolest palju potentsiaali, eriti hõredalt asustatud ja maapiirkondades. Selle potentsiaali ärakasutamine võiks toetada piirkondlikku arengut ning aidata kaasa kogu ELi majanduslikule

⁽²⁹⁶⁾ENMAK 2035, Kliimaministeerium, 2025.

sidususele ja rohepöördele⁽²⁹⁷⁾. Meretuuleenergia arendamine Liivi lahes ja saarte ümbruses võiks tuua märkimisväärset kasu energiajulgeoleku, tööstusinvesteeringute ja piirkondliku arengu seisukohast.

Kohalike omavalitsuste probleemid ulatuvad osutatavate teenuste piiratud rahalise jätkusuutlikkuseni. Hoolimata 2017. aasta haldusreformist on paljud kohalikud omavalitsused endiselt väikesed ning nende haldus-, finants- ja inimressursid piiratud. Vähenenud maksuautonoomia takistab paljusid kohalikke omavalitsusi ka osutamast tõhusaid teenuseid ja rakendamast kohapõhist arengupoliitikat⁽²⁹⁸⁾. Veeteenuste suur killustatus koos rahvastiku vähenemisega kahandab tõhusust ja toob kaasa piirkonniti väga erinevad veehinnad. Seetõttu on üha raskem tagada teenuse usaldusväärsust, kvaliteeti ja vastavust keskkonnanõuetele⁽²⁹⁹⁾. Killustatud juhtimine, nõrk koordineerimine, puudulik sademeveekäitlus ja ebapiisavad meetmed kliimamuutusega kohanemiseks kahjustavad aina enam avalikku taristust ja suurendavad riske linnastutes⁽³⁰⁰⁾. Kohalike omavalitsuste piiratud koostöö süvendab veelgi killustatust põhiteenuste, näiteks veeteenuste osutamisel.

Valdkondliku poliitika piiratud koordineerimine ja kohaliku tasandi vähenenud maksuautonoomia pärsib Eestis piirkondlikku konkurentsivõimet. Riiklikus poliitikas ei võeta sageli arvesse piirkondlikke erinevusi⁽³⁰¹⁾. Selles, et valdkondliku poliitika väljatöötamisel, eelarvestamisel ega rakendamisel ei arvestata süstemaatiliselt piirkondlikke kaalutlusi, on osalt süüdi piirkondlike andmete piiratud kättesaadavus ja kasutamine.

⁽²⁹⁷⁾[Teadusuuringute Ühiskeskus, 2024, majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust käsitlev üheksas aruanne.](#)

⁽²⁹⁸⁾OECD, 2022, „Strengthening Place-Based Regional Development Policy in Estonia“ (Kohapõhise regionaalarengupoliitika tugevdamine Eestis). [Shrinking Smartly in Estonia, OECD, 2022.](#)

⁽²⁹⁹⁾[Veeteenuse reform, Kliimaministeerium, 2025.](#)

⁽³⁰⁰⁾[Riigikantselei, 2025, „Üleujutus“, „Eesti linnad ja põllumehed peavad harjuma üha tugevamate vihmasadudega“, ERR, 2025.](#)

⁽³⁰¹⁾OECD, 2025, „Strengthening Place-Based Regional Development Policy in Estonia“ (Kohapõhise regionaalarengupoliitika tugevdamine Eestis).

Seetõttu ei lähtu keskvalitsus oma piirkondlikes kulutustes ja investeerimisotsustes järjepidevalt ühtsest piirkondliku arengu visioonist ja eri ministeeriumid järgivad jätkuvalt eri lähenemisviise. Lisaks kirjeldatud koordineerimisprobleemidele on ka kohalike omavalitsuste maksuautonoomia üks väikesemaid OECDs⁽³⁰²⁾. See takistab kohalikke omavalitsusi jaotamast vahendeid vastavalt kohalikele vajadustele ja rakendamast tõhusat kohapõhist regionaalpoliitikat. Selline killustatus vähendab poliitika tulemuslikkust piirkondliku konkurentsivõime toetamisel ja soodustab majandusarengu jätkuvat koondumist pealinnapiirkonda⁽³⁰³⁾. Kohalike omavalitsuste suutlikkus ja eelarve on juba niigi surve all, kuid selle võivad panna veelgi enam proovile kasvavad tsiviilvalmisoleku vajadused, näiteks varjumispaikade järele ja põhiteenuste vastupidavuse tugevdamiseks.

⁽³⁰²⁾ [Adapting intergovernmental fiscal transfers for the future: Emerging trends and innovative approaches, OECD, 2024.](#)

⁽³⁰³⁾ „Üleriigiline planeering 2050“, 2025.

Käesolevas transpordilisas antakse ülevaade olukorrast ja probleemidest, millega Eesti seisab silmitsi üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T), Euroopa raudteeliikluse juhtimissüsteemi (ERTMS) ja liiklusohutuspoliitika rakendamisel.

Eestit läbib kaks Euroopa transpordikoridori – Põhjamere – Läänemere koridor ja Läänemere – Musta mere – Aadria mere koridor. Eesti raudtee on Vene rööpmelaiusega (1 520 mm). Eestis on 1 158 km raudteid ja 1 344 km maanteid, mis kuuluvad TEN-T võrku (esimestest kuulub põhivõrku 404 km ja teistest 369 km). TEN-T võrku kuuluvaid siseveeteid Eestis ei ole, küll aga on viis lennujaama (üks põhivõrgus), kaheksa sadamat (üks põhivõrgus) ja kaks linnatranspordisõlme.

Tallinna ja Tartu ümbruses areneb reisijate raudteevedu ning järk-järgult uuendatakse liine ja veeremit. Kui Rail Baltica välja arvata, jääb raudteevõrk TEN-T-st eemale ja on selle nõuetest vabastatud, kuid uuendamistöö peab jätkuma, näiteks elektrifitseerimise ja samatasandiliste ülesõidukohtade kaotamise alal.

Järgmise finantsraamistiku suurim raudteeprojekt nii Eestis kui ka teistes Balti riikides on kahtlematult Rail Baltica. Valmides peaks see Euroopa standardse rööpmelaiusega (1 435 mm) raudteeliin ühendama Balti riike ülejäänud Euroopa raudteevõrguga. Rail Baltica on tähtis ka sõjaväelise liikuvuse seisukohast. Kuna Rail Baltica projektiga kaasnevad märkimisväärsed investeerimisvajadused, tuleks selle eri osade rahastamiseks kombineerida mitut programmi.

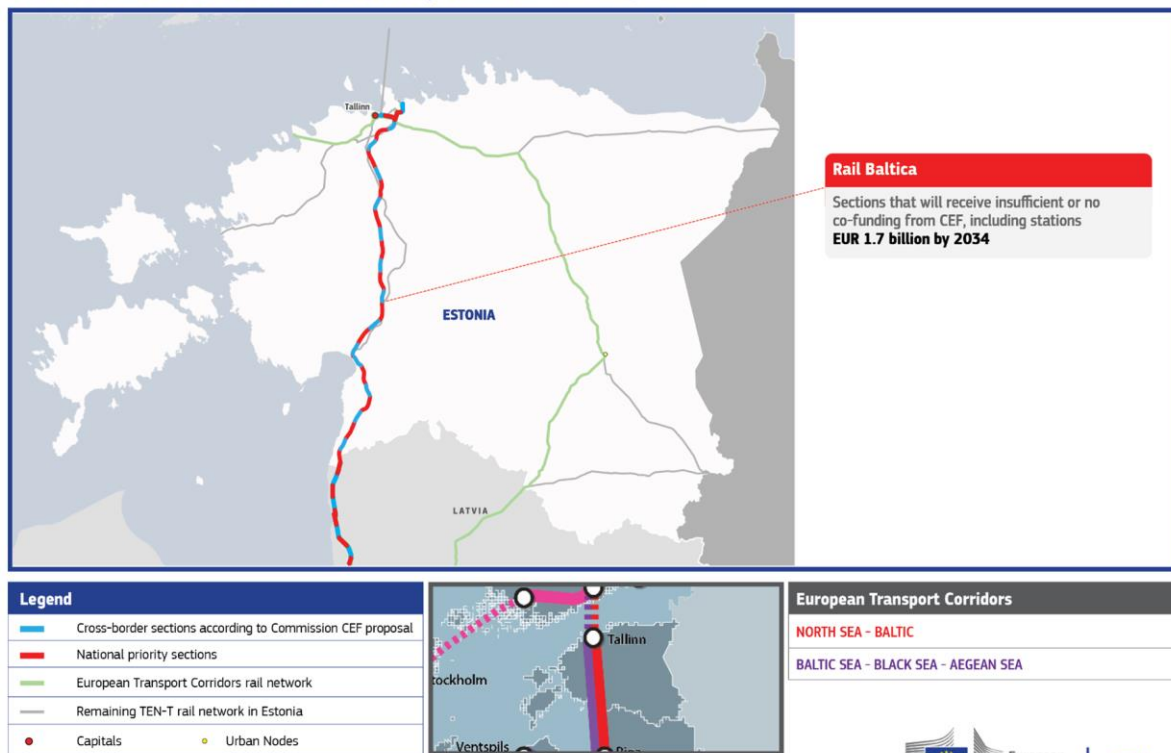
ERTMS on esmatähtis raudteede digitaliseerimiseks ning raudteevedude

ajakohastamiseks ja ühtlustamiseks kogu Euroopas. ERTMS kujutab endast ühtset signaalimissüsteemi, mis vähendab oluliselt õnnetuste ohtu ja tagab seeläbi raudteevõrkude ohutuse. Samuti võimaldab see riiklike raudteesüsteemide koostalitlust, mis parandab piiriülest rongiliiklust. Seepärast on oluline liikuda Balti riikide vahelise laiaulatusliku mitmepoolse kokkuleppe sõlmimise suunas, et tugevdada koordineerimist ja toetada sujuvaid piiriüleseid raudteevedusid. Ühtlasi suurendab ERTMS võrgu läbilaskevõimet ja tõhustab selle tegevust, mis parandab raudteesektori konkurentsivõimet. ERTMSi kasutamine on vajalik ainult Rail Baltica puhul ja selle kulud on kantud projekti kuluprognosisse.

Jätakuvalt on prioriteediks Rail Baltica põhitrassi rajamine ja Ülemiste reisirterminali ehitamine Tallinnas, samuti Euroopa rööpmelaiusega raudteeühenduse kiirem projekteerimine ja rajamine Muuga sadamasse.

Olemasoleva raudteevõrgu puhul on Eestil vähe kogemusi rongiliikluse korraldamisega Läti ja Leetu. Samuti puudub ikka veel Eesti, Läti ja Leedu ühine tegevusmudel, mille alusel korraldada Rail Baltica liinil rongiliiklust, nii et see toimiks sujuva piiriülese taristuna, mis hõlmab juhtimis-, hooldus- ja käitamissüsteemi, nagu nõutakse ühtse Euroopa raudteepiirkonna normidega. Selleks et Rail Balticat kui märgilist uut raudteetaristut ei hakkaks takistama varasemad tegevusnormid, on kriitilise tähtsusega ühtlustada tehnilisi- ja tegevusnorme ning viia riiklike normide osakaal kooskõlas raudteede koostalitlusvõimet ja ohutust käsitlevate ELi direktiividega miinimumini.

TEN-T Cross-Border & National Priority Sections - Country Sheet

Liiklusõnnetused põhjustavad ELi majandusele tohutut sotsiaalset, majanduslikku ja tervishoiualast koormust.

Kuigi õnnetuste sageduse ja raskusastme vähendamisel on tehtud edusamme, püsivad surmaga lõppenud, raskemate või väiksemate vigastuste sotsiaal-majanduslikud väliskulud suured. Nende vahenditega oleks võimalik toetada innovatsiooni, haridust, tervishoidu ja muid olulisi avaliku sektori investeeringuid⁽³⁰⁴⁾.

Liiklussurmade arv miljoni elaniku kohta oli Eestis 2024. aastal 50 ja ületas seega Euroopa Liidu (EL) keskmist (45).

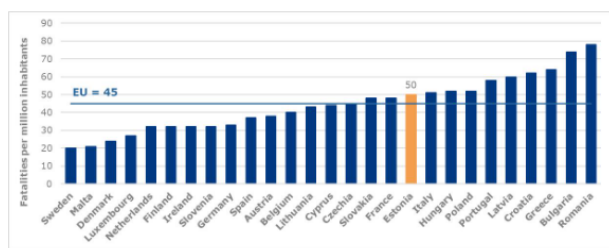
ELi keskmisega võrreldes toimus suhteliselt suur osa surmaga lõppenud liiklusõnnetustest Eestis väljaspool linnapiirkondi asuvatel teedel. Ajavahemiku 2019–2024 andmed osutavad, et liiklussurmade arv suurenes 33 %.

See näitab, et Eesti ei saavuta tõenäoliselt 2030. aastaks seatud eesmärki vähendada liiklussurmade arvu poole võrra, kuigi Eesti on väike riik, kus liiklussurmade arv kõigub igal aastal. Selle probleemiga tegelemiseks võiks uurida võimalusi uute rahaliste vahendite leidmiseks, et rakendada viibinud liiklusohutusmeetmed, keskendudes teetaristutöödele⁽³⁰⁵⁾.

⁽³⁰⁴⁾ELi liiklusohutuspoliitika raamistiku rakendamise vahearuanne, COM(2026)77 final.

⁽³⁰⁵⁾Üksikasjalikumat teavet leiab ELi liiklusohutuspoliitika raamistiku rakendamise vahearuandest Eesti kohta, SWD(2026) 40 final.

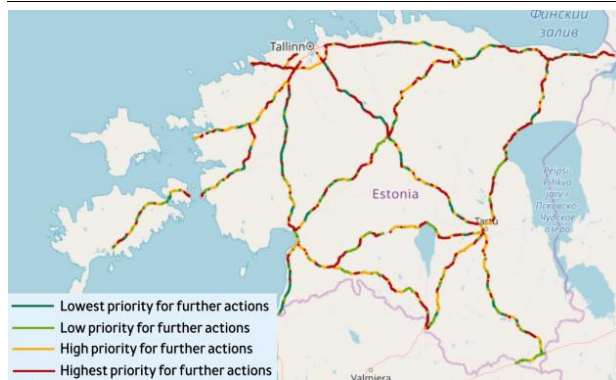
Joonis A19.1. Surmaga lõppenud liiklusõnnetused miljoni elaniku kohta Eestis 2024. aastal

Allikas: vahearuanne – Eesti, SWD(2026) 40 final.

Järgneval kaardil on kujutatud maanteed, mille taristuohutus on kehv ja millega tuleb seepärast kiirkorras tegeleda.

Kaart A19.2. Eesti liiklusohutuskaart

Allikas: TEN-teci infosüsteem ja TEN-T kaardikogu – Euroopa Komisjon

